

Turinys

I Rezoliucijos, rekomendacijos ir nuomonės

REZOLIUCIJOS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas

518-oji EESRK plenarinė sesija, įvykusi 2016 m. liepos 13–14 d.

2016/C 389/01	Rezoliucija dėl Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto indėlio į Europos Komisijos 2017 m. darbo programą	1
---------------	--	---

NUOMONĖS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas

518-oji EESRK plenarinė sesija, įvykusi 2016 m. liepos 13–14 d.

2016/C 389/02	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė „Galimas rinkos ekonomikos statuso suteikimo Kinijai (prekybos apsaugos priemonių tikslu) poveikis pagrindiniams pramonės sektoriams (ir darbo vietoms bei augimui)“ (nuomonė savo iniciatyva)	13
2016/C 389/03	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pilietinės visuomenės ir subnacionalinės valdžios institucijų koalicijos kūrimo Paryžiaus susitarimo įsipareigojimams įgyvendinti (nuomonė savo iniciatyva)	20
2016/C 389/04	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl „Skaitmeninio ekonomikos augimo ramsčio: e. senjorai – 25 % Europos gyventojų potencialas“ (nuomonė savo iniciatyva)	28
2016/C 389/05	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Europos piliečių iniciatyvos (peržiūra) (nuomonė savo iniciatyva)	35

III Parengiamieji aktai

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETAS

518-oji EESRK plenarinė sesija, įvykusi 2016 m. liepos 13–14 d.

2016/C 389/06	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl „Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui dėl PVM veiksmų plano. Bendros ES PVM erdvės kūrimas. Laikas spręsti“ (COM(2016) 148 final)	43
2016/C 389/07	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pramonės 4.0 ir skaitmeninės pertvarkos: tolesni veiksmai (COM(2016) 180 final)	50
2016/C 389/08	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Europos Vadovų Tarybai, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui, Regionų komitetui ir Europos investicijų bankui „Plienai. Tvarių darbo vietų ir ekonomikos augimo Europoje apsauga“ [COM(2016) 155 final]	60
2016/C 389/09	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl „Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl žuvininkystės išteklių išsaugojimo ir jūrų ekosistemų apsaugos taikant technines priemones, kuriuo iš dalies keičiami Tarybos reglamentai (EB) Nr. 1967/2006, (EB) Nr. 1098/2007 bei (EB) Nr. 1224/2009, Europos Parlamento ir Tarybos reglamentai (ES) Nr. 1343/2011 bei (ES) Nr. 1380/2013 ir panaikinami Tarybos reglamentai (EB) Nr. 894/97, (EB) Nr. 850/98, (EB) Nr. 2549/2000, (EB) Nr. 254/2002, (EB) Nr. 812/2004 bei (EB) Nr. 2187/2005“ [COM(2016) 134 final – 2016/0074 (COD)]	67
2016/C 389/10	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl ES kovos su neteisėta prekyba laukiniais augalais ir gyvūnais veiksmų plano (COM(2016) 87 final)	74
2016/C 389/11	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo nustatomos CE ženklų pažymėtų trešiamųjų produktų tiekimo rinkai taisyklės ir iš dalies keičiami reglamentai (EB) Nr. 1069/2009 ir (EB) Nr. 1107/2009 (COM(2016) 157 final — 2016/0084 (COD))	80
2016/C 389/12	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europos aviacijos strategija“ (COM(2015) 598 final)	86
2016/C 389/13	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl „Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl vidaus vandenų laivybos srities profesinių kvalifikacijų pripažinimo, kuria panaikinamos Tarybos direktyvos 96/50/EB ir 91/672/EEB“ [COM(2016) 82 final – 2016/0050 (COD)]	93

I

(Rezoliucijos, rekomendacijos ir nuomonės)

REZOLIUCIJOS

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ
KOMITETAS

518-OJI EESRK PLENARINĖ SESIJA, ĮVYKUSI 2016 M. LIEPOS 13–14 D.

**Rezoliucija dėl Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto indėlio į Europos Komisijos
2017 m. darbo programą**

(2016/C 389/01)

2017-ieji – naujo polėkio ir didesnio Europos solidarumo metai

Politinis pareiškimas

EESRK apgailestauja dėl Jungtinės Karalystės piliečių balsavimo, kuriuo jie nusprendė išstoti iš ES. Tai buvo demokratiškas balsavimas, teisėtas sprendimas, bet jo padariniai palies ne tik susiskaldžiusią Jungtinę Karalystę, bet ir visą ES. Dabar bus pradėtas ilgas ir sunkus derybų procesas siekiant nustatyti visas šio išstojimo sąlygas. Nežinome nei kaip, nei kada bus įgyvendintas Sutarties 50 straipsnis, tačiau EESRK ragina derybas pradėti nedelsiant, kad būtų išsklaidytas dabartinis netikrumas dėl ES ateities ir jos institucinės ir politinės struktūros. Finansų rinkų reakcija yra aiškus ženklas, kad gali prasidėti naujas nuosmukis (ir ne tik Jungtinėje Karalystėje), ir ES turi reaguoti nedelsiant.

EESRK nori visapusiškai dalyvauti derybų procese su Jungtine Karalyste. Akivaizdu, kad Jungtinės Karalystės piliečių balsavimas yra naujas, skubus išspėjimas Europos institucijoms; piliečiai reikalauja įtraukti juos į ES sprendimų priėmimo procesą, o Britanijos pasitraukimo iš ES („Brexit“) poveikis yra vienas svarbiausių klausimų, kurį reikia spręsti su visiška kitų ES šalių piliečių parama. EESRK, atstovaujantis pilietinės visuomenės organizacijoms, yra pasirengęs aktyviai dalyvauti šiame procese.

Galiausiai, EESRK mano, kad Europos Komisija turėtų persvarstyti savo programos 10 prioritetinių sričių, atsižvelgdama į būtinybę Britanijos pasitraukimo iš ES klausimą spręsti nedelsiant ir į visas su tuo susijusias institucines, politines, ekonomines ir socialines pasekmes.

1. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas išreiškia savo didelį susirūpinimą dėl padėties Europos Sąjungoje. Dabartinėmis politinėmis ir ekonominėmis aplinkybėmis, augant Europos piliečių nepasitikėjimui ES integracijos procesu, Europos Komisija, kaip jau žadėta 2016 m. darbo programoje, privalo stengtis atgaivinti solidarumo ir atsakomybės dvasią. Vis daugiau ženklų rodo, kad valstybėms narėms trūksta valios ieškoti bendrų ir darnių sprendimų. Be to, imantis veiksmų ES lygmeniu ypatingai svarbu įtikinti piliečius, kad jiems svarbūs ES tikslai.

2. Pabėgėlių krizei sureguliuoti būtinos skubios humanitarinės operacijos. Kartu ypatingas dėmesys turi būti skiriamas Europos Sąjungos vyriausybės patiriamams sunkumams pateikti sprendimus, kuriems pritarė visi nesaugiai besijaučiantys ir išsigandę Europos piliečiai. Reikia atverti saugius teisėtus koridorius ir ES turi imtis ryžtingų veiksmų siekdama sukurti bendrą prieglobsčio sistemą, baigdamą įgyvendinti 2016 m. gegužės ir liepos mėn. paskelbtas politines ir teisėkūros iniciatyvas. Europos Komisija turėtų dėti daugiau pastangų užtikrinti teisinės valstybės principą įgyvendinant ES *acquis*

migracijos ir prieglobsčio srityse ir garantuoti atsakingą Šengeno erdvės valdymą, siekiant susigrąžinti abipusį pasitikėjimą ir išsaugoti laisvo judėjimo erdvę. Grėsmė, jog bus atsisakyta Šengeno susitarimo, būtų skaudus smūgis Europos projektui ir sustabdytų jo pažangą. Pagrįstas reikalavimas vykdyti labiau reguliuojamą išorės sienų kontrolę ir valdymą (visapusiškai laikantis teisinės valstybės principo), teisėtas plačiosios visuomenės reikalavimas užtikrinti didesnę saugą bei saugumą ir būtinybė glaudžiau bendradarbiauti kovojant su terorizmu nereiškia, jog reikia statyti užtvaras Europos Sąjungos viduje ir riboti laisvą žmonių judėjimą.

3. Dar didesnį susirūpinimą kelia antieuropietiški nuotaikų plitimas ir stiprėjantis politinis atstovavimas ksenofobiniams ir populistiniams judėjimams nacionaliniuose parlamenteuose ir apskritai visuomenėje, nes tai kelia grėsmę Europos demokratinėms vertybėms. Kai kuriose valstybėse narėse tokie judėjimai yra pajėgūs daryti įtaką Vyriausybei. Kaip parodė diskusijos dėl Britanijos išstojimo iš ES, toks priešiškas Europai apskritai gali išprovokuoti pavojingas diskusijas dėl galimybės pasirinkti (angl. *opt-out*) mechanizmų, suteikiamų Vyriausybėms atsižvelgiant į jų atitinkamas aktualias politines reikmes. ES turi reaguoti į tokių poslinkių protekcionizmo ir nacionalizmo link pasipriešindama jam ir kultūriniais lygmeniu.

4. Vis dėlto neturėtume užmiršti arba sumenkinti ES iki šiol pasiektų rezultatų ir ekonominę integraciją dabar turi papildyti gilesnė politinė ir socialinė integracija. Bendroji rinka yra esminis Europos integracijos elementas ir šios veikimo sąlygos turi būti išsaugotos bet kokia kaina. Piliečiai turi būti aktyvi šios pažangos dalis. Būtina stiprinti ir struktūruoti dialogą vietos, nacionaliniu ir Europos lygmenimis padedant pilietinei visuomenei, taip pat ir socialiniams partneriams, kurie yra labai svarbūs nubrėžiant naują kryptį Europai.

5. Tokio kultūrinio pokyčio prioritetą yra jaunimas, ne tik todėl, kad jaunų žmonių nedarbo lygis pats didžiausias, bet ir todėl, kad jaunimas turi didžiausią potencialą įveikti krizę. Remiantis įgyta patirtimi, „Erasmus karta“ yra atvira ir pasirengusi diskutuoti ir augti kartu su įvairiomis tautomis ir kultūromis. Todėl Komisija, nepaisydama kuklių Jaunimo garantijų iniciatyvos rezultatų, turi suteikti galimybių visiems jauniems žmonėms, kad ir koks būtų jų išsilavinimas ir profesinis statusas, gauti naudos iš Europos mainų programų.

6. Vis dar neaiškioje ekonominėje ir socialinėje aplinkoje Europos Komisija raginama panaudoti visus turimus išteklius augimui, kokybiškų darbo vietų kūrimui ir socialinei pažangai skatinti. Finansinės, gamybos ir socialinės investicijos toli gražu negrįžta į prieš krizę buvusį lygį. Būtina ekonomikos augimą didinanti makroekonominė aplinka, kurią skatina investicijoms palankios sąlygos gerai veikiančioje vidaus rinkoje. Reikia apsvarstyti visus tarptautinio konkurencingumo aspektus, o padidėjusi vidaus paklausa gali suteikti postūmį Europos įmonėms pasaulinėje rinkoje ir paskatinti teigiamą dinamiką, kuri būtų naudinga visiems.

7. Ekonomikos valdymas turi būti orientuotas į augimą ir socialinę pažangą, įgyvendinant visus prioritetus, išdėstytus komunikate „Tolesni ekonominės ir pinigų sąjungos kūrimo žingsniai“ ir 2016 m. metinėje augimo apžvalgoje. Siekiant skatinti augimą konkrečioms šalims skirtose rekomendacijose reikėtų geriau pasinaudoti lankstumu, kurį suteikia dabartinės Stabilumo ir augimo pakto taisyklės. Atsakomybė už Europos semestrą turi būti didesnė, įtraukiant plačiąją pilietinę visuomenę ir pripažįstant socialinių partnerių Europos ir nacionaliniu lygiu ypatumus.

8. Atnaujinta strategija „Europa 2020“ turėtų būti susieta su Jungtinių Tautų darbotvarka iki 2030 m. ir papildyta naujais darnaus vystymosi tikslais, joje ekonominiai, socialiniai ir aplinkos apsaugos aspektai turi būti laikomi neatsiejamais ir tarpusavyje susijusiais elementais ir turi būti atnaujintos pastangos pasiekti socialinius tikslus tose srityse, kuriose ES atsilieka.

9. EESRK prašo Komisijos imtis vadovaujamojo vaidmens, kad Europos Parlamentas ir Taryba rastų bendrą sutarimą ir įsipareigotų užtikrinti ES vidaus ir išorės darbotvarkių vykdymą.

10. Atsižvelgdamas į tai, EESRK ragina Komisiją savo 2017 m. darbo programoje dėmesį sutelkti į toliau nurodytas tris strategines sritis ir pripažinti, kad vidaus ir išorės dimensijas, taip pat ekonominius, socialinius ir politinius aspektus jungia neatsiejamas ryšys.

10.1. ES ekonominės ir socialinės sanglaudos stiprinimas

- Kad būtų įgyvendintas investicijų planas, kuriam tenka ne mažiau kaip 2 % ES BVP, EESRK rekomenduoja taikyti fiskalines skatinamąsias priemones, be kita ko, viešosiomis investicijomis, skirtomis inovacijas ir augimą skatinantiems investiciniams projektams, pirmenybę teikiant energetikos, transporto ir plačiajuosčio ryšio infrastruktūros, skaitmeninimo, mažo anglies dioksido kiekio technologijų žiedinės ekonomikos, socialinės ekonomikos, verslumo ir kvalifikuoto darbo įgūdžių ugdymo ir panašioms sektoriams. Su šiais tikslais turi derėti Europos fondų lėšų naudojimas. Reikia skatinti tvarias įmones ir pramonės augimą, kartu parengti specialiai MVĮ skirtą planą.
- Dėl Europos semestro EESRK ragina Komisiją tiksliai laikytis ir siekti visų – tiek ekonominių, tiek socialinių – tikslų, susijusių su konkrečioms šalims skirtų socialinių rekomendacijų, kaip gauti apčiuopiamus rezultatus siekiant strategijos „Europa 2020“ tikslų, taip pat ir šalinant skurdą ir nelygybę, rengimu.
- Norint baigti kurti bendrąją rinką, būtina užtikrinti tvirtą Komisijos išipareigojimą siekti 2016 m. nustatytų prioritetų. Laisvas darbuotojų judėjimas ir toliau turėtų būti prioritetas; judumas teisingomis sąlygomis reiškia, kad Europos darbuotojams būtina užtikrinti vienodo požiūrio ir nediskriminavimo dėl pilietybės principų taikymą, vadovaujantis Europos *acquis*.
- Šiuo metu EESRK svarsto principą „vienodas užmokestis už vienodą darbą toje pačioje darbovietėje“, kaip nurodė Komisijos pirmininkas J.-C. Junckeris, ES darbuotojų judumo sistemoje. Komitetas jau išreiškė susirūpinimą dėl iškraipymų, kurie gali pakenkti integracijai į darbo rinką ir sąžiningai konkurencijai.
- Ekonominė ir pinigų sąjunga yra bendrosios rinkos šerdis ir EESRK tvirtina, kad reikia sukurti jos ekonominę, socialinę ir politinę ramsčius. euro zonai, įskaitant tas šalis, kurios dar nori prie jos prisijungti, reikia stipresnės tapatybės.
- Kad būtų galima pasinaudoti skaitmeninimo teikiamomis galimybėmis, reikia imtis priemonių daugelyje sričių. EESRK ragina Komisiją pradėti nuolatinę konsultacijų procesą siekiant valdyti poveikį užimtumo, gamybos, vartojimo ir viešųjų paslaugų piliečiams kokybiniais ir kiekybiniais aspektams. Ypatingas dėmesys turi būti skiriamas skaitmeninių įgūdžių darbotvarkės įgyvendinimui, visų pirma prieinamumo visiems užtikrinimui.
- Dar toli gražu nebaigta kurti energetikos sąjunga. EESRK prašo Komisijos sparčiau įgyvendinti energetikos sąjungos strategiją siekiant užtikrinti energijos tiekimo saugumą ir priimtinas kainas, šiuo tikslu įvairinant energijos šaltinius ir sukuriant visiškai integruotą energijos vidaus rinką. Reikia sklandaus perėjimo fondo perėjimo prie mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikos procesui remti. Klimato politikos srityje reikia nedelsiant imtis konkrečių veiksmų. Europos Komisija turėtų užtikrinti pilietinei visuomenei ir piliečiams galimybę pasauliniu, nacionaliniu ir subnacionaliniu lygmeniu aktyviau dalyvauti rengiant, peržiūrint ir, svarbiausia, įgyvendinant Paryžiaus susitarimą.
- Pabėgėlių krizė turi būti tinkamai valdoma. Reikia atverti saugius humanitarinius koridorius, o ES turi imtis ryžtingų veiksmų siekdama sukurti bendrą prieglobsčio sistemą.

10.2. ES vaidmens pasaulyje stiprinimas

- 2016 m. ES iškilo kaip pasaulinio masto veikėja ir ji turėtų stiprinti savo pozicijas skatindama taiką ir stabilumą konflikto zonose. Tačiau nepakankama vidaus sanglauda ir politinio išipareigojimo trūkumas vis dar silpnina ES įtaką pasaulyje. Kaip išankstinės išorės veiksmų veiksmingumo sąlygos ES užsienio ir vidaus politikai reikia kiek įmanoma labiau integruotų politikos priemonių.
- Reikia imtis papildomų praktinių priemonių siekiant didinti saugumą Europoje: tvirta bendra užsienio politika, skirta neišspręstiems konfliktams kaimyninėse šalyse sureguliuoti, su kitomis tarptautinėmis institucijomis suderinta vystymosi politika, tarptautinis policijos bendradarbiavimas ir veiksminga išorės sienų kontrolė, neribojant asmens laisvių ir privatumo.

- EESRK mano, kad labai svarbu užbaigti dabartines dvišales derybas dėl prekybos ir investicijų užtikrinant interesų pusiausvyrą, kaip nurodyta EESRK nuomonėje dėl Komisijos komunikato „Prekyba visiems“, ir siekti šiuos susitarimus tinkamai įgyvendinti. Daugiašalė strategija prekybos susitarimų, sudaromų Pasaulio prekybos organizacijos (PPO) sistemoje, atžvilgiu taip pat turi remtis skaidrumu ir teisinga interesų pusiausvyra. ES susitarimais neturėtų būti mažinami aplinkos, socialiniai, darbo, vartotojų apsaugos ir kiti standartai bei viešosios paslaugos – atvirkščiai, šiais susitarimais reikia siekti juos didinti.
- Į politikos sritis, susijusias su ES išorės veiksmais, turi būti įtraukti pasauliniai darnaus vystymosi tikslai, nustatyti JT darbotvarkėje iki 2030 m.
- EESRK ragina Komisiją visų pirma stengtis daryti poveikį su klimatu susijusių technologijų ir sprendimų vystymui ir eksportui pasaulio mastu ir tai skatinti.

10.3. *Piliečių pritarimo ES didinimas*

- EESRK prašo Europos Komisijos pradėti diskusijas dėl ES veikimo būdo. Turime dar kartą pabrėžti Europos vertybes, kuriomis remiasi mūsų bendra vizija, Europos solidarumu pagrįsto matmens, socialinės sanglaudos ir dalyvaujamosios bei įtraukios demokratijos kūrimo svarbą.
- EESRK primygtinai ragina Komisiją atidžiai stebėti, ar valstybės narės laikosi teisinės valstybės principo ir Pagrindinių teisių chartijos, ir imtis ryžtingų veiksmų galimų pažeidimų atvejais.
- EESRK apgailestauja, kad Komisija tinkamai neatsižvelgė į EESRK indėlį į 2016 m. darbo programą ir nemanė, jog tikslinga išsamiai apsikeisti nuomonėmis dėl jos pačios priimamų politinių sprendimų. Siekiant ES tikslų labai svarbu užmegzti sistemingą dialogą su pilietinės visuomenės organizacijomis ir visais lygmenimis stiprinti socialinį dialogą.

REKOMENDACIJOS IR PASIŪLYMAI DĖL VEIKSMŲ, SUSIJUSIŲ SU DEŠIMČIA EUROPOS KOMISIJOS PRIORITETŲ

1. Naujas darbo vietų kūrimo, ekonomikos augimo ir investicijų postūmis

- **Investicijos į infrastruktūrą, gamybą ir kokybiškų darbo vietų kūrimą**
- **Atnaujintas Europos semestras augimui, konkurencingumui ir socialinei pažangai skatinti**
- **Greitas perėjimas prie mažo anglies dioksido kiekio technologijų žiedinės ekonomikos**

1.1. Svarbiausias 2017 m. prioritetas tebėra užimtumas, visų pirma naujų darbo vietų kūrimas ilgalaikiams bedarbiams, moterims, jaunimui ir migrantams.

1.2. Komisija turėtų įvertinti ES fondų lėšų naudojimą ir užtikrinti, kad skiriamas finansavimas būtų veiksmingai paskirstytas ir kuo labiau skatintų inovacijas bei augimą, pirmenybę teikiant investicijoms į infrastruktūrą, gamybą ir kokybiškų darbo vietų kūrimą. Pažeidimai naudojant ES lėšas turi būti griežčiau kontroliuojami ir taikomos sankcijos.

1.3. Vienas iš sektorių, kuriame Europoje sukuriama daugiausia darbo vietų, – socialinių paslaugų sektorius. Todėl Komisija turėtų parengti veiksmų planą, kuriuo siekiama maksimaliai išnaudoti jo potencialą ir atverti Europos strateginių investicijų fondą socialiniam sektoriui.

1.4. Be to, 2017 m. metinėje augimo apžvalgoje pirmenybę reikėtų teikti socialinėms investicijoms ir padėti atsiliekančių vietovių ekonomikai pasiekti Europos ekonominius ir socialinius standartus.

1.5. Šiuo tikslu reikia itin ryžtingų veiksmų įgūdžių ugdymo srityje: sparčiai įgyvendinti Europos naujų įgūdžių darbotvarkę ir Jaunimo užimtumo srities dokumentų rinkinį (Jaunimo garantijų iniciatyva ir Europos pameistrystės aljansas).

1.6. Žiedinės ekonomikos veiksmų plane numatytos priemonės turi būti įgyvendintos nedelsiant, pirmenybę teikiant toms priemonėms, kurios padeda užtikrinti konkurencingesnę aplinką Europos įmonėms. Komitetas pageidauja, kad Europos Komisija iširtų galimybes sukurti atvirą Europos žiedinės ekonomikos platformą, kuri suburtų visus suinteresuotuosius subjektus ir būtų organizuojama EESRK.

2. Sujungta bendroji skaitmeninė rinka

— Infrastruktūros, gamybos ir viešųjų paslaugų skaitmeninimo skatinimas

— Plačiosios visuomenės ir darbuotojų įgūdžių ugdymas ir didesnis pritarimas skaitmeniniams pokyčiams

2.1. Pramonės skaitmeninimas bus lemiamas Europos ekonomikos konkurencingumo veiksnys. Skaitmeninimo procesas daro didelį poveikį Europos pilietinei visuomenei ir tapo neatsiejama žmonių gyvenimo dalimi. EESRK, kuriam suteikti kompleksiniai įgaliojimai ir kuris yra pilietinei visuomenei atstovaujantis forumas, sieks aktyvesnio Europos pilietinės visuomenės pritarimo šios srities politikai.

2.2. Skaitmeninės ekonomikos potencialas, susietas su kitais svarbiais ekonominiais pokyčiais (pavyzdžiui, perėjimu prie bendro vartojimo ekonomikos ir mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikos), turi būti strategiškiau orientuotas į JT darnaus vystymosi tikslų įgyvendinimą.

2.3. Siekiant pašalinti atotrūkį tarp fizinių asmenų ir mažųjų ir vidutinių įmonių skirtumus, reikia visapusiškai išnaudoti skaitmeninimo darbotvarkę plėtojant pažangiąją gamybą, pažangiuosius elektros energijos tinklus, pažangųjį transportą ir judumą, išmanųjį būstą ir pažangiąsias bendruomenes. Be to, esama nemažai galimybių skaitmeninimu gerinti viešąsias paslaugas ir administravimą. Komisija turėtų skatinti valstybių narių keitimąsi geriausia praktika šioje srityje.

2.4. Pagal koordinuotą Europos strategiją socialiniai partneriai turėtų būti raginami išnaudoti visas socialinio dialogo priemones su skaitmeninimo procesu susijusiems opiems klausimams spręsti, siekiant sukurti kuo daugiau kokybiško darbo galimybių, perkvalifikuoti susijusius darbuotojus ar pakelti jų kvalifikaciją ir nustatyti naujas šių darbuotojų apsaugos formas. Kad būtų užtikrintas visapusiškas požiūris, patariama pradėti nuolatinį konsultacijų procesą su kitomis pilietinės visuomenės organizacijomis.

3. Atspari energetikos sąjunga ir perspektyvi klimato kaitos politika

— Energetikos sąjungos strategijos, įskaitant jos išorės dimensiją, įgyvendinimas

— 21-osios JT BKKK šalių konferencijos sprendimų įgyvendinimas ir taikymas visame pasaulyje

— Pasirengimas teisingam perėjimui prie mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikos

3.1. Komisija privalo toliau įgyvendinti toliaregišką strategiją, atitinkančią darbo programą, pridėtą prie 2015 m. komunikato dėl energetikos sąjungos būklės.

3.2. EESRK pasiūlytas Europos dialogas energetikos klausimais turi tapti svarbia priemone, užtikrinančia, kad energetikos sąjungos procese atsispindėtų pilietinės visuomenės žinios, rūpimi klausimai ir interesai.

3.3. 21-osios JT BKKK šalių konferencijos sprendimai turi būti įgyvendinami nedelsiant ir visapusiškai įtraukiant organizuotą pilietinę visuomenę. Tarptautiniu mastu konkuruojančioms įmonėms būtina sukurti vienodas sąlygas, siekiant išvengti anglies dioksido nutekėjimo. Tinkamas ženklas būtų raginimas ES valstybėms narėms paskelbti savo nacionaliniu lygmeniu nustatytus įpareigojančius veiksmus. Be to, reikėtų atsižvelgti į poreikį atnaujinti investicijas ir stiprinti ES pirmavimą ekologiškų technologijų srityje.

3.4. Atsižvelgiant į 21-osios JTBBKKK šalių konferencijos išipareigojimus, reikia kruopščiai įvertinti anglies dioksido nutekėjimo riziką ir įgyvendinti politikos priemones, kuriomis siekiama veiksmingai spręsti šį klausimą, visų pirma taikant ES apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemą 2021–2030 m. laikotarpiu.

3.5. Maisto sistema yra viena iš pagrindinių klimato kaitos priežasčių, tačiau kartu klimato kaita jai padarys didelį poveikį. Privaloma stiprinti žemės ūkio maisto produktų sektoriaus vaidmenį prisitaikant prie klimato kaitos padarinių ir juos švelninant. ES žiedinės ekonomikos veiksmų plane reikėtų pabrėžti maisto atliekų kiekio mažinimo, maisto švaistymo prevencijos ir pilietinės visuomenės pastangų svarbą.

3.6. ES turi įsteigti ne tik sklاندus perėjimo fondą, bet ir inovacijų fondą bei modernizavimo fondą ir įtraukti socialinius partnerius bei kitas pilietinės visuomenės organizacijas į šių fondų valdymo procesą.

3.7. Atsižvelgiant į EESRK tyrimo dėl suplanuoto nusidėvėjimo rezultatus, turėtų būti pradėtas bandomasis projektas dėl informacijos apie numatomą arba vidutinę minimalią gaminio veikimo trukmę nurodymo ženklavimo sistemoje.

4. Gilesnė ir teisingesnė vidaus rinka, turinti tvirtesnę pramoninę bazę

— Auganti pramonė ir veikianti kapitalo rinkų sąjunga

— Konkurencingesnės ir ekologiškesnės ekonomikos skatinimas, socialinės ekonomikos įmonių plėtra ir novatoriškų modelių diegimas

— Darbuotojų judumo galimybių atvėrimas visiems

— Teisingesnis apmokestinimas

4.1. Kadangi pramonė yra bendrosios rinkos pagrindas, Europos Sąjunga privalo ir toliau daugiausia dėmesio skirti pramonės atgaivinimui ir pasiekti tikslą iki 2020 m. 20 % padidinti pramonės indėlį į BVP. Ypatingą dėmesį reikėtų skirti plieno pramonei kylančioms problemoms ir šiam tikslui pritaikyti valstybės pagalbą ir tikslingiau naudoti Europos prisitaikymo prie globalizacijos padarinių fondo lėšas. Būtina pradėti įgyvendinti veiksmų planą dėl Europos gynybos pramonės, pagal kurį galima sutaupyti daug lėšų vykdant viešuosius pirkimus gynybos srityje.

4.2. EESRK ragina imtis veiksmingų priemonių pagerinti galimybes gauti finansavimą, taip pat vykdyti iniciatyvas įgyvendinant kapitalo rinkų sąjungą. Reikia pritaikyti finansų sektoriaus reglamentavimo ir priežiūros sistemas (mikrolygio ir makrolygio rizikos ribojimo) siekiant sumažinti reglamentavimo arbitražo riziką. Tokiomis aplinkybėmis turėtų būti sprendžiamas šešėlinės bankininkystės sektoriaus klausimas. Be to, reikėtų parengti priemonių, kad būtų galima geriau pasinaudoti valstybinių investicinių fondų kapitalu. Tačiau bankų sąjungos procese reikėtų pagalvoti apie viešosios paslaugos aspektą, susijusį su bankininkystės paslaugomis. Piliečiai privalo turėti galimybę naudotis šiomis paslaugomis žinodami, kad jos teikiamos skaidriai, patikimai ir nebrangiai.

4.3. Reikalingas konkretus veiksmų planas, skirtas šalinti mažosioms ir vidutinėms įmonėms, įskaitant labai mažas ir šeimos verslo įmones, kylančias kliūtis vidaus rinkoje ir tarpvalstybinėje prekyboje.

4.4. Siekiant išnaudoti visą socialinės ekonomikos įmonių potencialą, EESRK ragina Komisiją pradėti vykdyti socialinės ekonomikos veiksmų planą, kuriame būtų numatyta visa ekosistema šio sektoriaus vystymuisi ir augimui.

4.5. EESRK pabrėžia, kad reikia didinti Europos konkurencingumą ir remti žaliąją ekonomiką. Tokiomis aplinkybėmis 2017 m. peržiūrint bendrosios rinkos strategiją reikėtų ne tik atsižvelgti į vienodų sąlygų išsaugojimo principą, bet ir skatinti naujus verslo modelius, kuriuose proporcingai derinami ekonominiai, socialiniai ir aplinkos apsaugos aspektai. Kad galėtų klestėti, bendro vartojimo ekonomikai, funkcionalumo ekonomikai ir žiedinei ekonomikai reikia aiškių gairių. Būtina kompleksinė strategija, kuri nuoseklioje politikos sistemoje sujungtų skirtingus socialinius, ekonominius ir aplinkos

apsaugos aspektus. Būtina nustatyti platesnio užmojo įmonių socialinės atsakomybės strategiją, kurioje būtų labiau pripažįstamas įmonių indėlis į bendrą gerovę, vertinant gerbūvio ir socialinio vystymosi rodiklius ne tik pagal BVP.

4.6. Kalbant apie viešuosius pirkimus pagal naujas direktyvas, būtina sudaryti palankesnes galimybes taikyti socialines sąlygas ir rezervuotą rinką, šiuo tikslu parengiant vadovą perkančiosioms organizacijoms.

4.7. Turi būti apsaugotas teisingas darbuotojų judumas. Šiuo klausimu EESRK dabartiniu metu rengia nuomonę dėl Komisijos pasiūlymo dėl Direktyvos 96/71/EB peržiūros ir svarsto klausimus dėl laisvės teikti paslaugas rėmimo ir sąžiningos konkurencijos paslaugų rinkoje bei vienodo požiūrio darbo rinkoje išsaugojimo.

4.8. Atliekant 2014–2020 m. DFP laikotarpio vidurio peržiūrą BŽŪP politikos formavimo poreikius reikėtų orientuoti į daugiafunkciškumo, šeimos ūkių ir tvarumo, kaip Europos žemės ūkio, pagrindo išsaugojimą. Komisija turėtų parengti Europos maisto strategiją, kurioje laikomasi visapusiško požiūrio, apimančio visą tiekimo grandinę nuo žemdirbio iki vartotojo, taip pat užtikrinti politikos suderinamumą tarp įvairių sričių politikos, pradedant žemės ūkio politika ir baigiant prekybos, švietimo ir klimato politika.

4.9. Itin svarbi ES miestų darbotvarkė. Komisija turėtų parengti baltąją knygą dėl kaimo vietovių. Visgi reikėtų pažymėti, kad miesto ir kaimo vietovės yra glaudžiai tarpusavyje susijusios ir neturi alternatyvų.

4.10. Svarbu pasinaudoti bendrosios rinkos teikiamais privalumais užimtumo srityje, ypač paslaugų, skaitmeninimo ir darbuotojų judumo požiūriu. Tinkamas bendrosios rinkos veikimas, žmonių saugumo užtikrinimo sistema ir sąžininga konkurencija yra Europos ekonomikos atgaivinimo pagrindas. EESRK taip pat pabrėžia, kad reikia spręsti skurstančių dirbančiųjų padėties klausimą ir parengti veiksmingas priemones bei politiką siekiant nustatyti pragyvenimą užtikrinančių darbo užmokesčių ir garantuoti saugumą plėtojant naujus darbo santykius.

4.11. Turi būti toliau įgyvendinamas veiksmų planas dėl veiksmingo įmonių apmokestinimo, visų pirma jo nuostatos dėl bendros konsoliduotosios pelno mokesčio bazės (BKPMB). EESRK ragina imtis ryžtingų veiksmų siekiant kovoti su mokesčiniu sukčiavimu, mokesčių slėpimu ir agresyviu mokesčių planavimu. Mokesčiai turėtų būti surenkami toje vietoje, kur vykdoma pagrindinė ekonominė veikla. Šiuo tikslu EESRK pageidauja užtikrinti, kad ES visapusiškai dalyvautų įgyvendinant EBPO veiksmų planą dėl kovos su mokesčių vengimu, mokesčių bazės erozijos ir pelno perkėlimo (BEPS).

4.12. EESRK palankiai vertina tai, kad Komisija per paskutinįjį Europos semestro ciklą siekė laipsniškai perkelti mokesčių našta nuo nedidelės pajamas gaunančių mokesčių mokėtojų taikant veiksmingesnę ir teisingesnę mokesčių sistemą, ir skatino pereiti prie mokesčių, kurių slopinantis poveikis mažesnis nei darbo jėgos mokesčių. Be to, mokesčių sistemų reformos yra būtinos siekiant užtikrinti jų perskirstomąjį vaidmenį, kuris gali padėti sumažinti nelygybę.

5. Stipresnė ir teisingesnė ekonominė ir pinigų sąjunga

— **EPS, įskaitant bankų sąjungą, sukūrimo veiksmų planas**

— **Tolesnis ekonominės ir politinės sąjungos gilinimas**

— **Europos semestro indėlis įgyvendinant strategijos „Europa 2020“ ir socialinius tikslus**

5.1. Atsižvelgiant į itin ribotą pinigų politikos pajėgumą skatinti paklausą, euro zonos ekonomika yra patekusi į vadinamuosius „likvidumo spąstus“. Reikia, kad struktūrinį perteklių turinčios šalys parodytų didesnę solidarumą ir aktyviau prisidėtų įgyvendinant ekspansinę politiką.

5.2. euro zonoje turi būti stiprinamas ekonomikos augimo potencialas ir gebėjimas įveikti asimetrinius ekonomikos sukretimus, taip pat skatinama ekonominė ir socialinė konvergencija. Šiuo tikslu reikia naujo reglamento dėl konkretaus fiskalinio pajėgumo. EESRK ragina euro zonoje pradėti dialogą makroekonomikos klausimais, nes jis gali iš esmės prisidėti prie demokratinio ir socialinio EPS vystymo. EESRK pabrėžia, kad būsimose diskusijose reikėtų kalbėti ne apie „konkurencingumo valdybas“, o apie „konkurencingumo, socialinės sanglaudos ir tvarumo valdybas“. Tarptautinėse institucijose euro zona turi kalbėti vienu balsu.

5.3. EESRK tikisi, kad 2017 m. ES institucijos pradės antrąjį EPS sukūrimo veiksmų plano etapą ir euro zonai suteiks aiškią tapatybę. Atitinkamame veiksmų plane turėtų būti numatyta politinė diskusija dėl institucinių priemonių, įskaitant tas, kurioms gali prireikti keisti Sutartis, įgyvendinimo.

5.4. Pageidautina, kad diskusija apimtų šiuos klausimus: tvirtesnė euro zonos struktūra, euro zonos fiskaliniai pajėgumai ir euro zonos valstybių narių bendra skolos vertybinių popierių emisija, valdoma Europos pinigų fondo; didesnė atskaitomybė ir EPS demokratinis teisėtumas, pasiekiami stiprinant Europos Parlamento galias; geriau struktūruota tarpparlamentinė konferencija ir didesnis nacionalinių parlamentų įsipareigojimas, taip pat euro zonos Europos Parlamento narių balsavimas tik klausimais, susijusiais su EPS kompetencija.

5.5. Įgyvendinant ES semestrą, pilietinis ir socialinis dialogas gali būti sėkmingų, tvarių ir integracinių ekonominių, užimtumo ir socialinių reformų varomoji jėga. Nacionaliniai parlamentai privalo dalyvauti planuojant ir vertinant nacionalines reformų programas (NRP) ir įgyvendinant konkrečioms šalims skirtas rekomendacijas, atsižvelgiant į strategijos „Europa 2020“ tikslus. Socialiniams partneriams tenka konkretus vaidmuo, susijęs su jų išskirtine kompetencija, pareigomis ir užduotimis.

5.6. Būtina imtis skubių priemonių siekiant įvesti minimalios socialinės apsaugos sistemą nedideles pajamas gaunantiems darbuotojams ar pažeidžiamiems darbuotojams, garantuoti pragyvenimą užtikrinančias namų ūkių pajamas, spręsti skurdo vietovių klausimus ir kompensuoti nelygybę. 2017 m. turėtų būti aiškiai apibrėžtas ir įgyvendintas Europos socialinių teisių ramstis, aktyviai dalyvaujant socialiniams partneriams ir kitoms pilietinės visuomenės organizacijoms. Tačiau ES socialinių teisių ramstis turi padėti remti darnų ekonomikos vystymąsi ir darbo vietų kūrimą ir šiuo tikslu turi būti pasiekta konkrečių rezultatų, kad pagerėtų Europos žmonių gyvenimo ir darbo kokybė ir būtų skatinamos veiksmingos ir įtraukios darbo rinkos ir kokybiškos bei visiems prieinamos viešosios paslaugos.

5.7. Siekiant užtikrinti euro integralumą ir padidinti rizikos pasidalijimą su privačiuoju sektoriumi labai svarbi bankų sąjunga, kaip finansinės sąjungos dalis. Itin svarbus bankų sąjungos aspektas – pasiūlymas dėl Europos indėlių garantijų sistemos. Didesnį rizikos pasidalijimą pagal pasiūlymą dėl Europos indėlių garantijų sistemos, turėtų papildyti kitos bankų sąjungai skirtos rizikos mažinimo priemonės. Abu klausimus reikia kartu ir nedelsiant spręsti ir realiai įgyvendinti. Komisija turėtų atlikti išsamų ir gilų poveikio vertinimą, taip siekiant dar labiau sustiprinti pasiūlymo teisėtumą.

6. Apgalvoti ir subalansuoti laisvosios prekybos susitarimai

— **Prekybos susitarimų, į kuriuos įtraukti novatoriški plataus užmojo prekybos ir darnaus vystymosi skyriai, sudarymas**

— **Pilietinio ir socialinio dialogo privalumų išnaudojimas**

6.1. Būtinai vystymosi politikos ir prekybos politikos priemonių nuoseklumas. Kaip nurodyta komunikate „Prekyba visiems“, aplinkos, socialiniai, darbo, vartotojų apsaugos ir kiti standartai, kartu su viešosiomis paslaugomis, ES susitarimuose turėtų būti ne mažinami, o didinami.

6.2. Esant tokioms sąlygoms, Komitetas mano, jog svarbu dabartines derybas dėl prekybos ir investicijų (įskaitant TPIP, CETA, ES ir Japonijos, ES ir Kinijos derybas dėl investicijų, derybas su ASEAN šalimis ir dėl visų dar nepasirašytų ekonominės partnerystės susitarimų) užbaigti subalansuotai ir stebėti, kad ratifikuoti susitarimai būtų veiksmingai įgyvendinami.

6.3. Skaidrumo ir teisingos interesų pusiausvyros taip pat reikia siekti daugiašalėse derybose dėl paslaugų (TISA) ir aplinkosaugos prekių.

6.4. Vedant dvišales prekybos derybas negalima susilpninti ES įsipareigojimų PPO ir stipraus daugiašalio pasaulinio susitarimo ir reikėtų vengti galimų prieštaraujančių nuostatų. PPO derybose būtinas labiau sutelktas požiūris, pavyzdžiui, į elektroninę prekybą.

6.5. Prekyba yra labai svarbus dalykas ES apdirbamosios pramonės sektoriams ir siekiui apsaugoti Europos rinką nuo nesąžiningos veiklos ir dempingo, atnaujinant prekybos apsaugos priemones (PAP), kad vidaus rinka būtų visiškai apsaugota nuo nesąžiningomis sąlygomis vykdomo importo iš ES nepriklausančių šalių. Vis dėlto, Europos Komisija turėtų atidžiai įvertinti sprendimo dėl rinkos ekonomikos statuso suteikimo Kinijai poveikį.

6.6. Nors investicijų teismų sistema, kurią neseniai pasiūlė Europos Komisija, yra pažangesnė nei pasitikėjimą praradęs JAV remiamas investuotojų ir valstybės ginčų sprendimo mechanizmas, ji vis dar yra prieštaringa ir turi būti išsamiau įvertinta.

6.7. ES prekybos politikoje vertėtų atsižvelgti į pareikštas skirtingas nuomones dėl prekybos susitarimų padarinių. Ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas jungtinių organizacijų, kurios apima visus pilietinės visuomenės sluoksnius, dalyvavimui visų laisvosios prekybos susitarimų aspektų stebėsenos procese. Šiam darbui EESRK patirtis suteikia unikalią vertę. Būsimų ar vykstančių derybų poveikio vertinimai išlieka pagrindinė priemonė visiems tiems, kurie dalyvauja stebint derybas.

7. Abipusiu pasitikėjimu grindžiama teisingumo ir pagrindinių teisių erdvė

— Piliečių saugumo didinimas

— Teisinės valstybės principo laikymasis

— Kliūčių šalinimas ir spragų užpildymas

7.1. Atsižvelgiant į vis didėjančius Europos piliečių reikalavimus užtikrinti saugumą, reikia nedelsiant imtis veiksmų, siekiant apsaugoti pagrindinius ES integracijos laimėjimus ir atkurti valstybių narių tarpusavio pasitikėjimą. Kovojant su terorizmu būtinas glaudesnis valstybių narių ir jų institucijų bendradarbiavimas.

7.2. Taikos procesas Artimuosiuose Rytuose, tarptautinis policijos bendradarbiavimas, veiksminga išorės sienų kontrolė ir vystymosi politika yra būtinieji elementai, papildantys priemones, kuriomis siekiama stiprinti saugumą Europoje.

7.3. 2017 m. ES privalo stiprinti ES veiksmų ramsčius, nustatytus Europos saugumo darbotvarkėje. Šia darbotvarkė valstybėse narėse turi būti užtikrintas visiškas teisinės valstybės principų ir pagrindinių teisių laikymasis, įskaitant demokratiją, žmogaus teises, ekonomines ir socialines teises ir veiksmingą dialogą su pilietine visuomene.

7.4. Reikia atnaujinti pasiūlymą dėl Direktyvos, kuria įgyvendinamas vienodo požiūrio principas (COM(2008) 426 *final*), ir ryžtingai skatinti pilietinės visuomenės dalyvavimą.

7.5. 2010–2015 m. lyčių lygybės strategiją reikia modernizuoti nustatant aiškius tikslus, praktines priemones ir veiksmingą pažangos stebėseną šalinant lyčių diskriminaciją darbo rinkoje, švietimo sistemoje ir sprendimų priėmimo procese, taip pat kovojant su smurtu dėl lyties.

7.6. Atsižvelgiant į JT neįgaliųjų teisių komiteto pastabas reikia atnaujinti Europos strategiją dėl negalios, šiuo tikslu priimti atitinkamus teisės aktus ir įvesti ES pirmumo kortelę, kuri būtų pripažįstama visose valstybėse narėse.

7.7. Šalinant skurdą turi būti nustatyti konkretūs rodikliai ir tikslai, skirti vaikams, atsidūrusiems pažeidžiamoje padėtyje.

7.8. Turi būti sprendžiamas klausimas dėl naujų pažeidžiamumo formų, pavyzdžiui, mažų garantijų darbo, dirbančiųjų skurdo, pagyvenusių ir jaunų moterų, vienišų motinų ir imigrančių padėties.

8. Nauja migracijos politika

— Tinkamas pabėgėlių valdymas

— Migrantų integracija

— Kova su populizmu ir ksenofobija

8.1. Migracijos ir prieglobsčio klausimus ES privalo spręsti užtikrindama glaudesnę valstybių narių bendradarbiavimą ir vienodas praktines priemones. EESRK atkreipia dėmesį į rekomendacijas ir pranešimą, kurį jis parengė remdamasis informacijos rinkimo tikslu surengtais vizitais į 11 valstybių narių. Prioritetą privaloma teikti pasiūlymams, išdėstytiems Europos Parlamento pranešime dėl padėties Viduržemio jūros regione ir poreikio nustatyti holistinę ES požiūrį į migraciją.

8.2. 2017 m. būtina sudaryti tokias sąlygas, kad būtų galima panaikinti leidžiančias nukrypti nuostatas dėl sienų kontrolės pagal Šengeno taisykles ir užtikrinti teisinės valstybės principo taikymą valdant Šengeno erdvę.

8.3. Siūlomą bendrą prieglobsčio sistemą pagrįstai įmanoma sukurti vidutinės trukmės laikotarpiu. Reikia skubiai priimti Europos Komisijos pasiūlytas teisėkūros ir politikos iniciatyvas, atsižvelgiant į bendrąją tarptautinės apsaugos prašytojų interesų ir laikantis teisinės valstybės principo, tuo konkrečiai išreiškiant valstybių narių solidarumą.

8.4. Todėl svarbu persvarstyti pasiūlymą dėl perkėlimo į ES, perkėlimo ES viduje ir prieglobsčio prašytojų apsaugos, kad jiems būtų atverti teisėti ir saugūs kanalai.

8.5. Šiuo klausimu EESRK nori pabrėžti, kad ES ir Turkijos susitarime nenumatytos būtinos garantijos, užtikrinančios, kad būtų laikomasi ES pagrindinių teisių ir tarptautinių įsipareigojimų. Reikia imtis ryžtingų veiksmų siekiant atkurti pozityvų bendradarbiavimą su Turkijos valdžios institucijomis, taip pat su kaimyninių šalių valdžios institucijomis, kurios tebėra labai svarbios, kad būtų užtikrintas ES sienų saugumas.

8.6. Migracijos politikai reikalingi ištekliai, skirti migrantų ir pabėgėlių integracijai. Komitetas teigiamai vertina pastangas racionaliau naudoti lėšas, kurias teikia įvairūs Europos fondai. Valstybėms narėms, kurios turi integruoti daugiausia migrantų ir pabėgėlių, būtina skirti daugiau lėšų, visų pirma iš ESF.

8.7. Labai svarbu teisėtai Europoje gyvenantiems asmenims suteikti galimybę dalyvauti mokymuose, padėti patekti į darbo rinką ir apskritai integruotis į visuomenę. Taip pat itin svarbu šalinti stiprėjančią ksenofobiją ir populizmą, kurie dažnai yra susiję su dideliais migracijos srutais. Bendrame pareiškime, kurį padarė Europos socialiniai ir ekonominiai partneriai (ETUC, *Business Europe*, CEEP, UEAPME ir *Eurochambres*), ir pilietinės visuomenės organizacijų ir socialinės ekonomikos suinteresuotųjų subjektų darbuose nurodoma, kokį kelia reikia pasirinkti.

9. Svarbesnis vaidmuo pasaulio arenoje

— Vidaus sanglauda išorės veiksams vykdyti

— Bendradarbiavimas su kaimyninėmis šalimis ir strateginiais partneriais

9.1. Tarptautinėse institucijose ir veikdama darniau ES turėtų stiprinti savo, kaip pasaulinio masto veikėjos, pozicijas konfliktų zonų taikos ir stabilizavimo procesuose. Siekiant veiksmingų išorės veiksmų, reikia politikos priemonių, kurios susietų Komisijos vykdomą vidaus ir išorės politiką. Kad didėtų pasaulio arenoje atliekamas vaidmuo, svarbu gerinti santykius ir bendradarbiavimą su strateginiais partneriais.

9.2. ES veikloje, skirtoje bendradarbiavimui ir vystymuisi, pirmenybė turėtų būti teikiama demokratizacijos procesams kaimyninėse šalyse. Reikia imtis konkrečių veiksmų, paremtų gerai suplanuotomis investicijomis, kurias ES finansuotų bendradarbiaudama su Pasaulio banku.

9.3. Į ES išorės veiksmus turėtų būti tinkamai integruotas dialogas su pilietinės visuomenės organizacijomis ir tiesioginiai žmonių ryšiai. Būtina remti struktūruoto dialogo su pilietinės visuomenės organizacijomis kūrimą regione siekiant įvertinti Europos kaimynystės politiką (EKP). Be to, socialinis dialogas turėtų tapti neatsiejama ES bendradarbiavimo ir vystymosi programų dalis.

9.4. EKP įvertinimas turėtų būti prioritetas. Plėtojant santykius su pietinėmis ir rytinėmis Viduržemio jūros regiono šalimis nevertėtų taikyti gynybinio požiūrio, grindžiamo saugumo aspektais arba pabėgėlių krize, bet veikiau pradėti tikrą bendro lygių partnerių vystymosi politiką.

9.5. Specifinis dėmesys turėtų būti skiriamas santykiams su Rusija, įskaitant aktyvesnę diplomatinę veiklą šios šalies atžvilgiu, ypač plėtojant santykius energetikos srityje.

9.6. Labai svarbu bus pasiekti ir pradėti įgyvendinti darnaus vystymosi tikslus ir 21-osios JT BKKK šalių konferencijos tikslus. Būtent darnaus vystymosi tikslai turi formuoti ES vystymosi darbotvarkę. ES privalo iniciatyviai įvertinti išteklius, įskaitant biudžeto poreikius, kurių jai reikės tokiems uždaviniams spręsti. Tinkama valdymo sistema turi užtikrinti aktyvų pilietinės visuomenės dalyvavimą. EESRK pakartoja savo pasiūlymą sukurti Europos darnaus vystymosi forumą.

10. Demokratinių pokyčių sąjunga

— Aktyvaus pilietiškumo ir dalyvaujamosios demokratijos skatinimas

— Atvirumo ir skaidrumo didinimas

— Pilietinio ir socialinio dialogo stiprinimas

10.1. Siekiant spręsti ES kylančias bendras sudėtingas problemas, itin svarbu sutelkti visus sektorius ir išteklius bendriems sprendimams surasti. Pilietinei visuomenei tenka esminis vaidmuo skatinant šį gyvybiškai svarbų inovacijų procesą; pokyčiams ypač reikia piliečių pasitikėjimo. Todėl pilietinės visuomenės veikėjai privalo dalyvauti vienodomis sąlygomis su kitais suinteresuotaisiais subjektais siekiant tikrai užtikrinti, kad jų indėliu bus visapusiškai pasinaudota. Norint pasiekti šį tikslą reikia kultūrinių pokyčių, kartu valstybių narių ir ES lygmenimis propaguoti stiprios ir nepriklausomos pilietinės visuomenės sektoriaus vertę.

10.2. Šiomis aplinkybėmis EESRK primena Komisijai savo raginimą paskelbti žaliąją knygą dėl veiksmingo ir nuolatinio pilietinio dialogo organizavimo būdų.

10.3. Be to, EESRK dar kartą prašo tobulinti konsultavimosi su suinteresuotaisiais subjektais procesus reprezentatyvumo, prieinamumo, skaidrumo ir grįžtamosios informacijos požiūriu.

10.4. Reikia imtis veiksmų dėl pasiūlymo iš dalies pakeisti reglamentą dėl Europos piliečių iniciatyvos, kad būtų padidintas jo veiksmingumas.

10.5. EESRK ir toliau prioritetu laiko dalyvaujamosios demokratijos stiprinimą, kurio tikslas – didinti Europos Sąjungos sprendimų priėmimo proceso demokratinį atsparumą. Atsižvelgiant į tai, naujame Komisijos, Tarybos ir Parlamento tarpinstituciniame susitarime turėtų būti numatyta galimybė konsultacinėms institucijoms, kaip antai EESRK, daryti didesnę poveikį pasiūlymų dėl teisėkūros procedūra priimamų aktų priėmimo procesui.

10.6. Geresnis reglamentavimas turėtų būti metodas, skirtas užtikrinti veiksmingesnius ir paprastesnius teisės aktus, kurių tekstai yra aiškūs ir skaidrūs tikslų požiūriu. Reikia apsvaistinti pasiūlymą dėl teisėkūros pėdsako, kuriuo siekiama geriau stebėti teisės aktų kūrimą, sudarant sąlygas pilietinės visuomenės organizacijoms dalyvauti ir stiprinti socialinių partnerių dalyvavimą teisėkūros procese, užtikrinant, kad būtų patenkinti jų poreikiai ir lūkesčiai.

10.7. Komisija turėtų tęsti REFIT procesą, o jame EESRK turėtų atlikti didesnę vaidmenį. Tačiau REFIT programa neturėtų pakenkti darbo ir socialinėms teisėms ar aplinkos ir vartotojų apsaugai. Veiksmingesnio reglamentavimo, be kita ko, skirto MVĮ, pagrindas gali būti atviri ir skaidrūs geresnio reglamentavimo procesai, kurie turėtų skatinti naudoti gavėjus pagal principą „iš apačios į viršų“ siūlyti teisėkūros iniciatyvas ir ypač aktyviau įtraukti pilietinės visuomenės veikėjus.

10.8. 2016 m. kovo mėn. Europos socialiniai partneriai pateikė keturis dokumentus dėl bendros pozicijos socialinio dialogo atnaujinimo, pabėgėlių, pramonės politikos ir skaitmeninimo klausimais. Juos reikia įtraukti į Komisijos 2017 m. darbo programą ir atitinkamai propaguoti.

Bruselis, 2016 m. liepos 14 d.

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Georges DASSIS

NUOMONĖS

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ
KOMITETAS

518-OJI EESRK PLENARINĖ SESIJA, ĮVYKUSI 2016 M. LIEPOS 13–14 D.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė „Galimas rinkos ekonomikos statuso suteikimo Kinijai (prekybos apsaugos priemonių tikslu) poveikis pagrindiniams pramonės sektoriams (ir darbo vietoms bei augimui)“

(nuomonė savo iniciatyva)

(2016/C 389/02)

Pranešėjas: Andrés BARCELÓ DELGADO

Bendrapranešėjis: Gerald KREUZER

2016 m. sausio 21 d. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, remdamasis savo darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva

Galimas rinkos ekonomikos statuso suteikimo Kinijai (prekybos apsaugos priemonių tikslu) poveikis pagrindiniams pramonės sektoriams (ir darbo vietoms bei augimui)

(nuomonė savo iniciatyva).

Pramonės permainų konsultacinė komisija (CCMI), kuri buvo atsakinga už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2016 m. birželio 22 d. priėmė savo nuomonę.

518-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2016 m. liepos 13–14 d. (2016 m. liepos 14 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 194 nariui balsavus už, 4 – prieš ir 3 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. Vargu ar galima sutikti su teiginiu, kad Kinija veikia rinkos ekonomikos sąlygomis, nes ji nesugebėjo patenkinti keturių iš penkių kriterijų, nustatytų Komisijos praktika, ir laikytis pagrindinio reglamento (Tarybos reglamento (EB) Nr. 1225/2009) nuostatų.

1.2. EESRK pripažįsta, kad, nors įvairiuose šaltiniuose nurodomos skirtingos pasekmės, neišnaudoję priemonių, kuriomis užtikrinama laisva ir sąžininga prekyba su Kinija, prarasime nepriimtinais daug – šimtus tūkstančių darbo vietų.

1.3. Daugiausia jų bus prarasta tam tikruose sektoriuose ir regionuose, kurie patirs didžiausią žalą, pavyzdžiui, aliuminio, dviračių, keramikos, elektrodų, geležies lydinių, stiklo, popieriaus, saulės baterijų plokščių, plieno ir padangų sektoriuose. Todėl rekomenduojama atlikti daugiau sektorinių ir geografinių tyrimų.

1.4. Visų pirma neigiamą poveikį patirtų tarpinių prekių gamintojų arba vartotojų sektoriai ir dėl to tikėtina, kad antidempingo priemonių mažinimas privatiems vartotojams nebūtų naudingas.

1.5. Dempinguotus produktus vartojantiems pramonės sektoriams trumpuoju laikotarpiu būtų naudinga importuoti produktus, kurių importas subsidijuojamas. Tačiau vidutinės trukmės laikotarpiu jiems tai galėtų būti ir rizikinga, nes Kinija taip pat remia pridėtinės vertės galutinės grandies sektorius. Šiuo požiūriu grėsmė taip pat kyla dėl Kinijos prastos reputacijos pramoninės nuosavybės teisių srityje.

1.6. Praradus pramonės darbo vietų, retai pavyksta jas atkurti. Jei darbo netekusiems asmenims pavyksta rasti darbą, tikėtina, kad jiems bus mokami mažesni atlyginimai einant pareigas, kuriose jų įgūdžiai nėra vertinami. Taip pat kyla pavojus, kad, kokybiškas pramonės darbo vietas pakeitus mažai apmokamomis, nesaugiomis darbo vietomis, mūsų visuomenėje gali padidėti nelygybė.

1.7. Todėl EESRK mano, kad suteikus Kinijai rinkos ekonomikos statusą kiltų rimtas pavojus ES pramonės struktūrai ir užimtumui jos apdirbamosios pramonės sektoriuje. Dėl to sumažėtų galimybė atgaivinti Europos pramonę užtikrinant stabilias ir aukštos kokybės darbo vietas, taip pat diegti ir skleisti technologines inovacijas, skatinti mokslinius tyrimus ir technologinę plėtrą, kurie yra svarbiausi veiksniai siekiant užtikrinti dinamišką ir tvarią Europos ekonominę ir socialinę sistemą.

1.8. Tokiomis aplinkybėmis suteikus Kinijai rinkos ekonomikos statusą kiltų didelė rizika pramoniniams rajonams ir MVĮ vietos gamybos sistemoms, nes jų produkcijai tektų atremti nesąžiningą Kinijos konkurenciją. Kiltų pavojus prarasti specializuotą MVĮ gamybą ir darbo vietas smulkiuose ir labai specializuotose įmonėse, kurios yra Europos gamybos struktūros pagrindas.

1.9. EESRK ragina Europos Komisiją, Europos Parlamentą ir Tarybą skatinti sąžiningą tarptautinę konkurenciją, taip siekiant aktyviai ginti šias darbo vietas ir Europos visuomenės vertybes, kartu didinti pajamas bei gerovę Europos Sąjungoje.

1.10. Šių ES darbo vietų ir atitinkamų investicijų apsauga ne tik naudinga ekonomikos požiūriu, bet ir skatina socialinį ir aplinkos tvarumą. Gamybos perkėlimas iš Europos gamybos vietų, kuriose išteklių ir energija vartojami labai efektyviai, į anglių pramonę pagrįstą Kinijos ekonomiką pakenktų su klimato kaita ir darniu vystymusi susijusių tikslų įgyvendinimui. Kinijoje taip pat tebesama problemų, susijusių su darbo ir žmogaus teisių laikymusi.

1.11. Užtikrinant šių darbo vietų apsaugą privaloma laikytis Europos teisės ir tarptautinių sutarčių normų. Apsaugant darbo vietas taip pat turėtų būti užtikrinama, kad trečiosios šalys vykdytų susitarimus, ir atsižvelgiama į derybas su pagrindiniais prekybos partneriais, pavyzdžiui, Jungtinėmis Amerikos Valstijomis (JAV). Veiksmingos prekybos apsaugos priemonės užtikrina sąžiningą konkurenciją. Jos yra reikalingos kurti Europos pramonės ateičiai ir remti tikslui padidinti pramonei tenkančią BVP procentinę dalį iki 20 %

1.12. Kol Kinija neatitiks penkių ES nustatytų būtinų rinkos ekonomikos kriterijų, ES turėtų taikyti nestandartinę metodiką atlikdama importo iš Kinijos antidempingo ir antisubsidijų tyrimus, atsižvelgdama į likusias Kinijos prisijungimo prie PPO protokolo 15 skirsnio nuostatas.

1.13. Išsaugota ES pramonė – mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros (MTTP) srities tinklų klestėjimo pagrindas; šie tinklai labai svarbūs užtikrinant augimą ateityje ir ieškant „didžiųjų visuomenės uždavinių“ (susijusių su visuomenės senėjimu, energija, klimato kaita, sveikatos priežiūra, judumu) sprendimų.

1.14. Mažosios ir vidutinės įmonės (MVI) neturi reikiamų išteklių, kad galėtų imtis antidempingo veiksnių arba visapusiškai bendradarbiauti su Europos Komisija vykdant tyrimus. EESRK ragina laikytis supaprastinto požiūrio sektorių, kuriuose yra svarbus MVI dalyvavimas, atžvilgiu.

1.15. Pripažįstant šio klausimo strateginę svarbą, šia nuomone pradedama, o ne baigiama aktyvi EESRK veikla. EESRK ketina šią veiklą plėtoti toliau ir rekomenduoja parengti EESRK projektą dėl rinkos ekonomikos statuso (RES) suteikimo Kinijai, kad Komitetas galėtų stebėti šį klausimą kaip pilietinės visuomenės atstovas. Šiai užduočiai atlikti turėtų būti skirta pakankamai išteklių.

2. Įžanga

2.1. Pagal Pasaulio prekybos organizacijos (PPO) taisykles šalis trečiųjų šalių produktams gali taikyti ne tik tarifus, bet ir antidempingo muitus, jeigu atlikus tyrimą nustatoma, kad šie produktai į šalį įvežami mažesnėmis negu vidaus kainomis ir dėl to daroma žala vietos pramonei. Kai 2001 m. gruodžio mėn. Kinija prisijungė prie PPO, dėl su Kinijos prisijungimu susijusių pereinamojo laikotarpio priemonių atliekant antidempingo tyrimą Kiniją buvo galima laikyti ne rinkos ekonomikos šalimi, jeigu Kinijos įmonės negalėdavo įrodyti veikiančios pagal laisvosios rinkos principus. Kinijai dabar taikant ne rinkos ekonomikos statusą atsiranda galimybė skaičiuojant dempingo skirtumą taikyti panašios šalies, o ne vidaus kainas (RES neturinčiose šalyse dėl valstybės kišimosi šios dažnai būna dirbtinai mažos). Kaip taikyti ne rinkos ekonomikos metodiką aprašyta Kinijos prisijungimo prie PPO protokolo 15 skirsnyje, tačiau 15 straipsnio a punkto ii dalies nuostatos baigs galioti 2016 m. gruodžio mėn. Po šio termino Europos Komisija privalės pakeisti metodiką, pagal kurią nustatomas kainų palyginamumas antidempingo bylose.

2.2. Šioje EESRK nuomonėje dėmesys sutelkiamas į galimo rinkos ekonomikos statuso (RES) suteikimo Kinijai ir prekybos apsaugos priemonių (PAP) metodikos pakeitimo poveikį ES pramonei ir užimtumui. Tai nesusiję su teisinėmis diskusijomis, nes EESRK mano, kad šis klausimas labai svarbus ES pramonės ir su ja susijusių darbo vietų požiūriu.

2.3. Europos Parlamentas didele balsų dauguma priėmė rezoliuciją, kurioje raginama taikyti nestandartinę metodiką, atitinkančią Kinijos stojimo protokolą, ir kartu sugėbėti veiksmingai užtikrinti laisvą ir sąžiningą prekybos sistemą.

3. Bendrosios pastabos

3.1. EESRK atkreipia dėmesį į šiuos su ekonomika susijusius dalykus:

3.2. Pastaruosius penkiolika metų Kinijos ekonomika augo kaip niekad anksčiau, dėl to pakito pasaulio pramonės ir prekybos padėtis. Kinijos augimo modelis grindžiamas investicijomis – šiai veiklai, pasak Tarptautinio valiutos fondo (TVF), 2015 m. teko 46 % Kinijos BVP. Ši procentinė dalis didesnė už kitose išsivysčiusiose šalyse, pavyzdžiui, ES šalyse (19 %) ir JAV (20 %), investicijoms tenkančią dalį.

3.3. Pokyčių mastą ir tempą labai lėmė valstybės veiksmai. EESRK pripažįsta, kad Kinija nėra rinkos ekonomikos šalis, kaip ES tokią apibrėžia, ir su tuo bendrai sutinkama ne tik komitete. Kaip ataskaitoje nurodo Pasaulio bankas, „valstybė, imdamasi administracinių ir kainų kontrolės priemonių, teikdama garantijas, kredito rekomendacijas, nuosavybės teise turėdama visas finansų įstaigas⁽¹⁾ ir vykdydama reguliavimo politiką, plačiai ir tiesiogiai kišosi skirstant išteklius“.

3.4. Yra daugybė Kinijos plėtos ekscesų pavyzdžių. 2011–2013 m. šalis sunaudojo 6,6 mlrd. t cemento – daugiau nei JAV sunaudojo per visą XX amžių (4,4 mlrd. t). Tai reiškia, kad per trejus metus Kinija sunaudojo tiek cemento, kiek visoms JAV reikmėms jo prireikė per šimtą metų. Ne tik neefektyviai naudojami išteklių, bet ir reikia turėti didžiulį pramonės pajėgumų, kad per labai trumpą laiką būtų galima pagaminti tokį medžiagų kiekį.

3.5. Kinija ėmė keisti savo modelį ir siekia labiau įvartojimą ir paslaugas orientuoto augimo. Ekonomikos augimas lėtėja, o tai reiškia, kad didžiąjai Kinijos sunkiosios pramonės produkcijos daliai rasti klientų pačioje Kinijoje nepavyks.

3.6. Europos prekybos ir pramonės rūmai Kinijoje praneša, kad jau juntamas didžiulis tokių produktų kaip neapdorotas plienas, aliuminis, cementas, cheminės medžiagos, laivų statybos produktai, naftos perdirbimo produktai, plokščias stiklas, popierius ir kartonas gamybos perteklius. Kinijos Vyriausybė tai pripažįsta, taigi nusprendė neapdoroto plieno produkciją iki 2020 m. sumažinti 100–150 mln. t⁽²⁾, anglies produkciją per tą patį laikotarpį – 500 mln. t⁽³⁾.

⁽¹⁾ Pasaulio bankas, *Atnaujinta Kinijos ekonominės padėties ataskaita*, 2015 m. birželio mėn.

⁽²⁾ „Metalų gamybos pertekliaus pažabojimas“, *English.gov.cn*, 2016 m. vasario mėn.

⁽³⁾ „Paskelbtos anglies produkcijos gairės“, *English.gov.cn*, 2016 m. vasario mėn.

3.7. Nepaisant šių ketinimų, nebus lengva sumažinti bendrą produkcijos kiekį. Per pastarąjį dešimtmetį uždarytos gamyklos pakeistos šiuolaikinėmis ir produktyvesnėmis, taigi problema tik dar padidėjo. Namų ūkių tarpinių prekių vartojimo paklausa niekada negalės pakeisti pramoninės paklausos.

3.8. Spręsdama panašią problemą devintajame ir dešimtajame XX a. dešimtmetyje, ES įgyvendino ilgą ir sudėtingą procesą, ir Kinijos atveju lengvo sprendimo taip pat nėra.

3.9. Taigi, dėl gamybos pertekliaus ir menkos vidaus paklausos susidaro per daug produkcijos, ir tada ją bandoma parduoti tarptautinėse rinkose.

3.10. EESRK atkreipia dėmesį į Kinijos eksporto duomenis.

3.10.1. Pasak PPO, Kinija yra didžiausia pasaulyje pagamintų produktų eksportuotoja, jai tenka 18 % dalis. Nuo 2010 m. ši dalis padidėjo 20 % 2014 m. Kinijos eksportas išaugo 6 %, kitų pasaulio šalių – 3,5 % Vertinant 2010–2014 m. laikotarpį matyti, kad Kinijos eksportas didėjo 49 %, ir tai dvigubai daugiau negu kitų pasaulio šalių.

3.10.2. Iš Kinijos nacionalinio statistikos biuro duomenų matyti, kad 2014 m. labiausiai augo šių produktų gamyba: cinko ir cinko lydinių (+ 2 360 %), medvilnės (+ 100 %), kokso (+ 82 %), diodų ir kitų puslaidininkių (+ 61 %), taip pat valcuotojo plieno (+ 50 %). Nuo 2010 m. medvilnės, valcuotojo plieno, taip pat diodų ir kitų puslaidininkių eksportas išaugo dvigubai, o parduodamas kokso, cinko ir cinko lydinių kiekis – trigubai.

3.10.3. Prognozuojant Kinijos vidaus paklausos mažėjimą, ši eksporto didėjimo tendencija išliks dar kelerius metus. Jei Europos prekybos apsaugos priemonės būtų gerokai silpnesnės nei atitinkamos mūsų prekybos partnerių priemonės, dabartinė Kinijos eksporto į Šiaurės Amerikos laisvosios prekybos susitarimo (angl. NAFTA) šalį ar Japoniją dalis galėtų būti nukreipta į ES.

3.10.4. Dėl šio eksportu grindžiamo augimo modelio ES prekybos prekėmis balanse susidarė didžiulis 137 mlrd. EUR deficitas (48,8 mlrd. EUR 2000 m.), kai ES importas iš Kinijos tapo dvigubai didesnis negu jos eksportas į Kiniją.

3.10.5. Tokiomis aplinkybėmis Kinija pradėjo įgyvendinti iniciatyvą „Viena juosta, vienas kelias“, skirtą Eurazijos transporto (geležinkelių, kelių ir jūrų transporto) infrastruktūrai kurti. Jos svarbiausias tikslas – sudaryti galimybę Kinijos įmonėms nekonkurencinėmis sąlygomis patekti į su iniciatyva susijusias Eurazijos rinkas ir jomis pasinaudoti kaip naujomis rinkomis tam tikrų sektorių perteklinei produkcijai realizuoti. Suteikęs Kinijai rinkos ekonomikos statusą kiltų didelis pavojus Europos įmonėms šioje iniciatyvoje dalyvaujančiose ES valstybėse narėse.

3.11. Faktai apie dempingą

3.11.1. Kinijos eksportas taip stipriai išaugti iš dalies galėjo dėl to, kad taikyta nesąžininga praktika, ir tai matyti iš daugybės pagal PPO taisykles iškeltų dempingo bylų.

3.11.2. Kinija – tai šalis, kurios atžvilgiu taikoma daugiausia antidempingo priemonių. Dėl jos atlikta 34 % su prekyba susijusių tyrimų, jai nustatytos 667 priemonės. Vien 2015 m. Kinijai taikytos arba pradėtos taikyti 76 antidempingo priemonės.

3.11.3. 67 % Kinijai nustatytų antidempingo priemonių susijusios su šiomis pramonės šakomis: tekstilės ir drabužių, keramikos ir stiklo, netauriųjų metalų, plastiko, mašinų ir elektros įrangos, naftos chemijos produktų. Praėjusiais metais 79 % Kinijai nustatytų priemonių buvo skirtos šiems sektoriams.

3.11.4. Europos Sąjunga – viena aktyviausių pasaulio prekybos dalyvių, jai tenka 15,8 % visos prekybos, bet šiam regionui taikomos tik 133 antidempingo priemonės. Tai lygu 7 % visų viso pasaulio atvejų. Tačiau Kinijai taikoma 47 % šių priemonių, o vien 2015 m. jai skirtos baudos trijose bylose.

4. Konkrečios pastabos dėl darbo vietų Europoje praradimo

4.1. Sektoriai, kuriems daromas tiesioginis poveikis

4.1.1. Teoriniu požiūriu rinkos ekonomikos statuso suteikimas Kinijai Europos Sąjungoje turėtų neigiamą socialinio pobūdžio poveikį. Prekybos liberalizavimas – ES labai svarbus aspektas. Jis daro teigiamą tinklo poveikį, nors visada atsiranda sektorių, kuriuose dėl liberalizavimo pablogėja padėtis.

4.1.2. Šiuo atveju EESRK pabrėžia, kad tai ne derybų procesas, kuriam vykstant abiejose pusėse šalinamos kliūtys. Kinija mainais nieko neduotų, o ES vienašališkai sumažintų savo galimybes kompensuoti konkurencijos iškraipymą, atsirandantį dėl Kinijos centrinės ir vietos valdžios teikiamos nesąžiningos paramos.

4.1.3. EESRK nustatė, kad pramonės darbo vietos jau perkeltos į užsienį. 2000–2014 m. laikotarpiu Europos pramonė neteko 6,7 mln. darbuotojų, t. y. 12 % pradinio 56,3 mln. darbuotojų skaičiaus. Per tą patį laikotarpį importo apimtys indeksas padidėjo 144 % Remiantis JAV (jos pramonės sektorius mažesnis nei ES) atliktu tyrimu, 1999–2011 m. dėl didėjančios Kinijos importo skvarbos prarasta maždaug 985 000 pramonės darbo vietų⁽⁴⁾.

4.1.4. Darbo vietų prarasta ne tik pagrindinėse, bet ir novatoriškose pramonės šakose. Išnyko pažangiausių mobiliųjų telefonų pramonė. Kalbant apie tokią mūsų ateičiai labai svarbią fotovoltinių plokščių pramonės šaką, 2010–2012 m. bankroto bylą paprašė iškelti 34 gamintojai, du pasitraukė iš su saulės energija susijusio verslo, penki visiškai arba iš dalies nutraukė gamybą, tris perėmė Kinijos investuotojai⁽⁵⁾.

4.1.5. Rizika visų pirma kyla sektoriuose, kurie Kinijos penkerių metų planuose nurodyti kaip strateginės svarbos, t. y. aliuminio, dviračių, keramikos, stiklo, motorinių transporto priemonių dalių, popieriaus ir plieno.

4.1.6. Įvairios institucijos atliko poveikio vertinimus. Europos Komisija užsakė atlikti tyrimą, tačiau jis dar nepaskelbtas, taigi EESRK negali analizuoti Komisijos pozicijos šiuo neatidėliotinu klausimu.

4.1.7. Ekonomikos politikos instituto apskaičiuota, kad ES pavojus kyla 1,7–3,5 mln. darbo vietų. Skaičiavimai atlikti taikant sąnaudų ir produkcijos modelį, kai atsižvelgiama į tiesioginius nuostolius (didėjant importui daromas tiesioginis poveikis), netiesioginius nuostolius (tiekėjų ir perdirbimo pramonės šakų – joms daromas tiesioginis poveikis) ir pakartotinių išlaidų nuostolius (susidarancius dėl to, kad mažėja namų ūkių pajamos ir išlaidos). Pagrindinis šio tyrimo trūkumas – jame nagrinėjamas kiekvieno iš Kinijos importuojamo produkto poveikis, įtraukiant net ir tuos sektorius, kuriuose dempingo dar nebuvo.

4.1.8. Jeigu būtų vertinamos tik tos pramonės šakos, kuriose taikomos antidempingo priemonės, būtų nustatyta, kad tiesiogiai ir netiesiogiai prarandama 0,5–0,9 mln. darbo vietų. Remiantis ataskaita, pramonės šakose, kurioms daromas poveikis dėl dempinguoto importo antplūdžio, iš viso tiesioginių darbo vietų yra 2,7 mln.

4.1.9. Atliekant tyrimą neapskaičiuotas pakartotinių išlaidų vien tuose sektoriuose poveikis. Matyti, kad su antidempingu susijusiose pramonės šakose darbo vietos, kurioms kyla pavojus, sudaro 60 % apdirbamosios pramonės darbo vietų. Tokią pat proporcinę dalį taikant netiesioginiam ir pakartotinių išlaidų poveikiui vertinti, prarandamų darbo vietų galbūt būtų 1,1–2,1 mln.

4.1.10. Antroje ataskaitoje aptarti trys tyrimai, kuriuos atlikti užsakė NAFTA plieno gamintojų asociacijos ir kuriuos atliekant turėjo būti nustatytas galimas ekonominis rinkos ekonomikos statuso suteikimo Kinijai poveikis jų šalims. Ataskaitoje konstatuota, kad, jeigu visos trys NAFTA šalys Kinijai suteiktų rinkos ekonomikos statusą, darbo jėgos paklausa sumažėtų 15–32 mlrd. JAV dolerių, ir labiausiai ji sumažėtų JAV. Vertinant darbo vietomis, apskaičiuota, kad būtų prarasta 0,4–0,6 mln. darbo vietų.

⁽⁴⁾ „Siekiant subalansuotos Europos Sąjungos ir Kinijos prekybos“, socialistai ir demokratai, 2016 m. kovo mėn.

⁽⁵⁾ „Sąžininga konkurencija“, *EuProSun*.

4.1.11. Abu tyrimai yra pagrįsti makroekonominiais bendrosios pusiausvyros modeliais. Tačiau EESRK mano, kad jeigu tokios rūšies tyrimai būtų atlikti ekonomines teritorijas, pavyzdžiui, ES ir NAFTA, vertinant atskirai, būtų nustatyta, jog, Kinijai vienašališkai suteikus rinkos ekonomikos statusą, beveik be jokios abejonės būtų padaryta tiesioginė socialinio pobūdžio žala, t. y. būtų prarasta mažiausiai keli šimtai tūkstančių darbo vietų ir greičiausiai beveik milijonui žmonių tektų rasti kitą būdą užsidirbti gyvenimui.

4.1.12. Siekdamas įvertinti tokios žalos tikimybę, EESRK atkreipia dėmesį į keletą svarbių padarinių:

- dempinguojamas ne vien produktų, kuriems dabar taikomos antidempingo priemonės, importas. EK arba gamintojai nagrinėja kitas priemones. Be to, produktams daromas netiesioginis neigiamas poveikis: nustačius antidempingo priemonę, su ja susiję eksportuotojai greičiausiai ims eksportuoti produktus, kuriems antidempingo priemonės netaikomos,
- dėl dempinguojamo importo mažų kainų poveikis daromas kitiems to paties sektoriaus produktams,
- prarasti gamybos pajėgumai nebus grąžinti, nes nebeliks ir visos su ta pramonės šaka susijusios ekosistemos.

4.1.13. Dėl geografinio pasiskirstymo EESRK dar kartą patvirtina, kad darbo vietos, kurios greičiausiai bus prarastos, geografiniu požiūriu yra pasiskirsčiusios netolygiai. Tam tikrose vietovėse praradus daug darbo vietų, jose gali susidaryti kritinė padėtis, nors kiti Sąjungos regionai gali per daug nenukentėti. Labiausiai nukentėjusiose šalyse darbuotojų skaičius gali sumažėti iki 2,7 %.

4.1.14. Daugeliu atvejų jų darbo vietos yra pagrindiniuose pramonės įrenginiuose, glaudžiai susijusiuose su ekonomine ir pramonine struktūra. Neseniai daug darbo vietų prarasta tokiuose sektoriuose, kaip plieno pramonė, kurioje nuo vienos bendrovės priklauso keletas tūkstančių darbuotojų, todėl padarytas itin didelis socialinis poveikis jų bendruomenėms.

4.1.15. EESRK taip pat pabrėžia pramonės darbo vietų kokybę: apdirbamosios pramonės darbo vietos stabilesnės, jų atlyginimai vidutiniškai didesni nei kituose ekonomikos sektoriuose. 2014 m.⁽⁶⁾ Europos Komisija nurodė, kad apdirbamosios pramonės darbuotojų mėnesinis atlyginimas yra 5 % didesnis nei bendras ES vidurkis. JAV apdirbamosios pramonės darbuotojų savaitinis atlyginimas yra 8 % didesnis nei su apdirbamąja pramone nesusijusių darbuotojų atlyginimas. Šie atlyginimai didesni dėl didesnio produktyvumo.

4.1.16. Pramonėje gerą darbą gali gauti aukštos vidutinės kvalifikacijos darbuotojai, kuriems būtų labai sunku gauti kitokį darbą panašiomis darbo sąlygomis. Taigi, menkstant pramonės svarbai, mūsų visuomenėje didėja nelygybė.

4.1.17. Remiantis Europos gyvenimo ir darbo sąlygų gerinimo fondo atliktu darbo sąlygų tyrimu, ne visos darbo dienos darbas apdirbamojoje pramonėje mažiau paplitęs (12 %), palyginti su ES 28 valstybių narių vidurkiu (24 %). Be to, apdirbamosios pramonės darbuotojų darbo laikas paprastai yra reguliaresnis, o šioje pramonės šakoje netipiškas darbo laikas mažiau paplitęs negu apskritai ES ekonomikoje⁽⁷⁾.

4.1.18. EESRK taip pat norėtų išvengti pakenkimo žinių ekosistemai rizikos: neabejotina, kad apdirbamoji pramonė – tai sektorius, kuriame mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros (MTTP) veiklos paklausa didžiausia, tačiau vis labiau linkstama MTTP paslaugoms samdyti paslaugų bendroves, kurių pagrindinė veikla susijusi su inovacijomis⁽⁸⁾. Remiantis Europos darnios pramonės politikos (ECSIP) konsorciumo tyrimu, vidutinė ES pagamintų apdirbamosios pramonės prekių paslaugų dalis sudaro beveik 40 % visos pagamintų galutinių apdirbamosios pramonės prekių vertės. Didžioji dalis šių paslaugų yra platinimo paslaugos (15 %), transporto ir ryšių (8 %), taip pat verslo paslaugos, – ES valstybėse narėse jos sudaro nuo mažiau negu 10 % iki net 20 % ir daugiau. Prie šios kategorijos priskiriamos tokios paslaugos kaip MTTP, reklama ir rinkos tyrimai, inžinerinė veikla ir informacinių ir ryšių technologijų (IRT) paslaugos.

⁽⁶⁾ Europos darbo sąlygų tyrimai.

⁽⁷⁾ Europos darnios pramonės politikos (ECSIP) konsorciumas, 2014 m.

⁽⁸⁾ Europos Sąjungos išorės politikos generalinis direktoratas, Europos Parlamentas, 2016 m.

4.1.19. EESRK jau yra paskelbęs nuomonių dėl skatinimo taikyti aukštesnius intelektinės nuosavybės reglamentavimo standartus svarbos, kadangi tam tikrose šalyse standartų nesilaikoma. Tai neturėtų būti pamiršta kuriant ES prekybos politiką.

4.2. **Sektoriai, kuriems prekybos apsaugos priemonėmis tiesioginio poveikio nedaroma**

4.2.1. Vienašališko RES suteikimo Kinijai poveikio vertinime reikia apvarstyti galimą naudą kitiems sektoriams, visų pirma produktų, kuriuos Kinija labai aktyviai gamina arba planuoja gaminti, vartotojams.

4.2.2. Daugelis pramonės šakų, kurioms iki šiol darytas neigiamas poveikis, yra tarpinių prekių, t. y. prekių, paverčiamų galutiniais produktais, arba prekių, iš kurių surenkami galutiniai produktai, gamintojų šakos.

4.2.3. Pasaulinė pramonės produkcija dar nepasiekė iki finansų krizės buvusio lygio. Taigi tebėra didžiulis pramonės pajėgumų perteklius, o Kinijos produktų, kuriems taikomos antidempingo priemonės, klientai, pernelyg neprasdami konkurencingumo, savo žaliavų galėtų gauti trečiojoje šalyje.

4.2.4. Jeigu Kinijai bus leista nesąžiningai didinti savo rinkos dalį ir įgyti oligopolinį pranašumą, ji be jokios abejonės tuo pasinaudos ir vėliau kainas vėl padidins, o ES vartotojų pramonės šakos nukentės. Kinija jau dabar taip elgiasi, siekdama skatinti vietos pramonę. Europos Parlamentas⁽⁹⁾ pateikė įrodymų, kad taikomomis priemonėmis, kuriomis ribojama prekyba gamtos ištekliais, gali būti pažeidžiamos PPO taisyklės. 2009 m. Kinija pristatė savo 2009–2015 m. retųjų žemių eksploatavimo planą, kuriame nustatyta eksporto kvota – 35 000 t per metus. Po metų Kinijos retųjų žemių produktų kainos padidėjo tris kartus. Galima rasti dar vieną pavyzdį, susijusį su elektronikos rinka, – Kinija, siekdama apsaugoti vietos įrenginių surinkimo pramonę, eksportuojamas dalis apmokestina labiau nei gatavus gaminius.

4.2.5. Iš šių pavyzdžių matyti, kad Kinijos politika palanki pramonės šakoms, kurių pridėtinė vertė didesnė. Neturėdami galimybės kelti antidempingo bylų, tokie sektoriai, kaip įrenginių ar automobilių gamintojų, galiausiai taip pat susidurs su nesąžininga konkurencija. Kinija taip pat žinoma kaip intelektinės nuosavybės teisių pažeidėja, taigi, norint ES viduje išsaugoti novatoriškas pramonės šakas, net patentai nebus labai naudingi.

4.2.6. Kinijai suteikus rinkos ekonomikos statusą ir dėl to nukentėjus inovacijoms, žalos ilgainiui būtų padaryta ir visai pramonės vertės grandinei. ES plačiai laikomasi nuomonės, kad inovacijos yra vienintelis būdas mūsų visuomenei konkuruoti su konkurentais, kuriems svarbios tik išlaidos. Tačiau inovacijos nebekuriamos izoliuotose laboratorijose. Priešingai, KPMG atlikus apklausą nustatyta, kad 85 % respondentų, atstovaujančių pasaulinei metalo pramonei, mano, kad ateityje jų organizacijose inovacijos bus kuriamos su partneriais. Daugiau kaip trys ketvirtadaliai teigia, kad jau taiko bendradarbiavimą su tiekėjais ir klientais grindžiamus verslo modelius. Todėl neįmanoma įsivaizduoti, kad ateityje novatoriškos pramonės šakos nepriklausys žinių tinklams.

4.3. **ES pajamos**

4.3.1. Nepaisant atskirų sektorių raidos, ilgainiui ES gerovė savaime didės, jei tik nepertraukiamai didės disponuojamosios pajamos. Šis faktas pripažįstamas įgyvendinant esamą darbo vietų kūrimui ir investicijoms palankią Komisijos įvairių sričių politiką, į jį taip pat reikėtų atsižvelgti priimant šiai problemai spręsti reikalingus sprendimus.

2016 m. liepos 14 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Georges DASSIS

⁽⁹⁾ Europos Sąjungos išorės politikos generalinis direktoratas, Europos Parlamentas, Briuselis, 2015 m.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pilietinės visuomenės ir subnacionalinės valdžios institucijų koalicijos kūrimo Paryžiaus susitarimo įsipareigojimams įgyvendinti

(nuomonė savo iniciatyva)

(2016/C 389/03)

Pranešėjas: Lutz RIBBE

Bendrapranešėjė: Isabel CAÑO AGUILAR

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis savo Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2016 m. sausio 21 d. nusprendė pateikti nuomonę savo iniciatyva dėl

Pilietinės visuomenės ir subnacionalinės valdžios institucijų koalicijos kūrimo Paryžiaus susitarimo įsipareigojimams įgyvendinti

(nuomonė savo iniciatyva).

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2016 m. birželio 30 d. priėmė savo nuomonę.

518-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2016 m. liepos 13–14 d. (liepos 14 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 183 nariams balsavus už ir 1 susilaikius.

1. Išvados ir pasiūlymai

1.1. EESRK palankiai vertina 21-ojoje Jungtinių Tautų bendrosios klimato kaitos konvencijos (JTBBKKK) šalių konferencijoje Paryžiuje priimtus sprendimus ir laiko juos svarbiu persilaužimu kovojant su klimato kaita.

1.2. Tačiau yra dvi didelės problemos: pirma, atskirų valstybių nurodyti tikslai sumažinti išmetamuosius teršalus (angl. INDC, numatomi nacionaliniu lygmeniu nustatyti įpareigojantys veiksmai) neatitinka Paryžiaus konferencijos rezultatų. Antra, nors ir buvo padaryta nedidelė pažanga, pilietinės visuomenės reikšmė nepakankamai įvertinta.

1.3. Šiandien pilietinės visuomenės subjektai, norėdami inicijuoti ir įgyvendinti kovos su klimato kaita priemones, susiduria su didelėmis kliūtimis. Tai visų pirma susiję su tuo, kad politikai neįžvelgia didžiulio pilietinės visuomenės veiklos potencialo kovojant su klimato kaita. Jie iki šiol nepakankamai domėjosi, kokių kovos su klimato kaita strategijų ketina imtis pilietinės visuomenės subjektai, kokie jų poreikiai, kokios jiems reikia paramos. Iš dalies pilietinės visuomenės pastangoms kovoti su klimato kaita sistemingai kliūdo teisės aktų reikalavimai.

1.4. Dėl to pernelyg dažnai nėra veiklos pagrindo, leidžiančio pilietinės visuomenės subjektams įgyvendinti savo planus „kovoti su klimato kaita iš apačios“. Taip yra ir dėl to, kad jie savo planų negali finansuoti, nors iš tiesų turėtų būti pakankamai prieinamų lėšų investicijoms.

1.5. Todėl EESRK, kaip tiesioginį atsaką į Paryžiaus konferencijoje priimtus sprendimus, siūlo politikos, administracijos ir pilietinės visuomenės koaliciją. Šios koalicijos užduotis – sumažinti kliūtis, su kuriomis susiduria su klimato kaita kovojanti pilietinė visuomenė, t. y.:

- agituoti už kovą su klimato kaita iš apačios ir atgaivinti principą „Galvok globaliai – veik lokaliai!“,
- atsižvelgiant į pilietinės visuomenės subjektų heterogeniškumą ir įvairovę, apimti platų galimų pilietinės visuomenės kovos su klimato kaita strategijų spektrą,
- kurti daugiapakopį valdymo modelį, kuris remtų pilietinės visuomenės kovą su klimato kaita, o ne jai kliudytų.

1.6. Koalicija turi veikti skirtinguose politikos lygmenyse. Iš esmės svarbiausia įgyvendinti penkis uždavinius:

- 1) suprasti, kokius kovos su klimato kaita tikslus nori, gali, galėtų arba turėtų įgyvendinti pilietinės visuomenės subjektai arba kokius tikslus jiems leidžiama įgyvendinti visų pirma vietos ir regionų lygmeniu;
- 2) nustatyti ir pašalinti struktūrines kliūtis;
- 3) visoje Europoje viešinti sėkmingus pavyzdžius;
- 4) visų pirma nacionaliniu lygmeniu įvardyti sėkmei būtinas sąlygas ir veiksniai;
- 5) sukurti politinę sistemą, kurioje pilietinė visuomenė galėtų visais lygmenimis sėkmingai vykdyti kovą su klimato kaita.

1.7. Norint įgyvendinti šiuos penkis uždavinius, reikia struktūruoto, bet atviro koalicijos narių dialogo – šiuo atžvilgiu koalicija turi tapti diskusijų forumu. Todėl svarbu tai, kad nariai atspindėtų pilietinės visuomenės heterogeniškumą ir plėtotų atvirumo, kūrybiškumo ir bendradarbiavimo kultūrą. Diskusijų forumu turi būti užtikrinta, kad kuriama politinė sistema iš tiesų remtų pilietinės visuomenės kovą su klimato kaita.

1.8. Kad koalicija galėtų įgyvendinti savo uždavinius, jai reikia administracinės paramos, kuria būtų galima:

- įtraukti kuo daugiau pilietinės visuomenės subjektų,
- sistemingai tirti ir analizuoti sėkmingą ir nesėkmingą suplanuotą ir jau įvykdytą pilietinės visuomenės kovos su klimato kaita veiklą ir remiantis šiais tyrimais ir analize aprašyti subjektų veiklos modelių pavyzdžius ir
- parengti šių pavyzdžių komunikacijos Europoje modelį ir jį įgyvendinti.

1.9. Sukūrus politikos ir pilietinės visuomenės koaliciją, būtų įgyvendintas dar vienas tikslas, kurį remia EESRK: būtina teisingai keisti dirbančiųjų pasaulį tvarumo link, struktūriniu lygmeniu dalyvaujant profesinėms sąjungoms ir darbuotojų asociacijoms.

2. Nuomonės rengimo aplinkybės

2.1. Rezultatai, pasiekti 21-ojoje JTBBKKK šalių konferencijoje, yra svarbus persilaužimas derybose dėl kovos su klimato kaita, nes tai yra pirmasis tarptautinis privalomas susitarimas, kuriuo visos be išimties susitariančiosios valstybės įsipareigoja imtis aktyvių veiksmų prieš klimato pokyčius, kurie pripažinti keliantys grėsmę.

2.2. Pasaulio bendruomenė kartu įsipareigojo apriboti klimato atšilimą iki mažiau kaip 2 °C – jei įmanoma, net iki 1,5 °C.

2.3. Į susitarimą įtrauktas dar vienas svarbus veikimo nurodymas – antroje šio šimtmečio pusėje pasaulyje pasiekti šiltnamio efektą sukeliančių dujų neutralumą.

2.4. EESRK palankiai įvertino šiuos rezultatus⁽¹⁾, tačiau išvelgia ir dvi dideles toliau nurodytas problemas.

2.4.1. Pirma, nėra sąsajos tarp valstybių narių nurodytų nacionalinių mažinimo tikslų (angl. INDC) ir 21-osios JTBBKKK šalių konferencijos rezultatų: juos įgyvendinus klimato atšilimas nebūtų apribotas iki 2 °C, o padidėtų iki 2,5 °C arba galimai net iki daugiau kaip 3 °C.

2.4.2. Antra, nepakankamai suvokiama pilietinės visuomenės reikšmė. Nors praeityje skaidrumo ir dalyvavimo požiūriu padaryta tam tikra pažanga, tačiau tikrasis pilietinės visuomenės vaidmuo klimato politikoje dar nėra pakankamai suprastas: Paryžiaus konferencijos rezultatus įgyvendinti ir prikelti gyvenimui turi ne JTBBKKK šalių konferencijos derybininkai, o pilietinė visuomenė.

⁽¹⁾ <http://webapi.eesc.europa.eu/documentsanonymous/eesc-2015-06625-01-00-pv-tra-en.docx>

2.5. Strategijos, pagal kurią pilietinė visuomenė būtų laikoma strategine partnere įgyvendinant JTBBKKK šalių konferencijos sprendimus, nėra arba ji neapčiuopiama. Tai pasakytina ir apie ES lygmenį, todėl Sąjungos kovos su klimato kaita politikai greta „diplomatinės klimato srityje“ reikalingas antrasis ramstis. Jis turi būti orientuotas į pilietinės visuomenės reikšmės ir vaidmens suvokimą ir stiprinimą bei įvairiausių pilietinės visuomenės subjektų galimybių rengti ir įgyvendinti kovos su klimato kaita savo gyvenamojoje aplinkoje veiksmų strategijas gerinimą.

„Veiksmai iš apačios“ – sėkmingai kovai su klimato kaita

2.6. Klimato kaitos politika negali ir neturi būti primesta tik „iš viršaus“ – ji bus sėkminga tik tuo atveju, jeigu ji bus grindžiama daugumos įmonių, valdžios institucijų ir piliečių plačiu pritarimu ir aktyviu dalyvavimu. Todėl ši politika pirmiausia turi būti įgyvendinama „iš apačios“, kitaip ji žlugs.

2.7. Iš tikrųjų praityje tvarumo ir klimato politikos srityje nemažai nuveikta dėl to, kad pilietinės visuomenės atstovai – prie jų aiškiai priskiriant „paprastus“ žmones, atliekančius valstybės piliečių vaidmenį – ne tik reagavo į politinius nurodymus ir save suvokė ne tik kaip „įgyvendinimo priemonę“. Priešingai, kaip tik jie buvo pokyčių pradininkai, aktyviai veikė ir taip – pagal jiems suteiktas galimybes – pasiekė didelių laimėjimų ir darė politinį spaudimą. Tai pasakytina ir technologiniu, ir ekonominiu aspektais, bet visų pirma socialiniu aspektu (visuomenės pritarimas šioms technologijoms ir naudojimas jomis, visų pirma pokyčių „priėmimas“, taigi socialinis mokymasis ir „mokymasis iš bendruomenės“).

2.8. Lig šiol energijos gamintojai ir politikai, kuriems tenka dalinė atsakomybė už klimato kaitą, daugiausia orientavosi į baigtinius energijos šaltinius ir dideles centrinės struktūras, turinčias mažai veikėjų, o pilietinė visuomenė visų pirma veikė tik kaip „vartotojas“, bet ateityje klimatui nekenkianti veikla bus vykdoma daug labiau decentralizuotai ir pareikalaus visų įsitraukimo. Tam pasirodusių, be abejo, jau esama ir tuo reikia nuosekliai pasinaudoti ir remtis.

2.9. Šiandien jau pastebimoje pilietinės visuomenės veikloje slypi didžiulis inovacijų potencialas, kuris atsiranda iš miestų ir savivaldybių, valdžios institucijų, didelių įmonių ir profesinių sąjungų bei privačių asmenų (pavienių asmenų, ūkininkų, kooperatyvų, MVĮ ir pan.) mąstymo, poveikio ir veiklos.

2.10. Dabar ši veikla labai dažnai susieta ne su organizacija, o su labai konkrečiu projektu. Būtent tai lemia jos ypatingą socialinį dinamiškumą. Vis dėlto tai reiškia ir tai, kad jei tokios iniciatyvos žlunga, už nesėkmę subjektai sumoka nuosavomis lėšomis. Visgi svarbi ne tik finansinė rizika – pilietinės visuomenės veiklai greta lėšų dar reikia ir motyvacijos, įsitraukimo ir laiko. Tad ji turi apsimokėti (ne tik ekonominiu požiūriu) ir turi būti įveikiama žlugimo rizika. Čia reikalingas ES ir nacionalinių politikų indėlis – jie turi sukurti kuo platesnę ir labai atvirą pilietinės visuomenės veikimo erdvę.

Pilietinės visuomenės pasiryžimui veikti trukdančios kliūtys, kurias reikia pašalinti

2.11. Nors Europos Sąjungoje jau esama daugybės sėkmės pavyzdžių, įrodančių, kokie svarbūs ir veiksmingi pilietinės visuomenės subjektų įsipareigojimai kovoti su klimato kaita, tačiau šie pavyzdžiai nėra susisteminti ir išanalizuoti. Trūksta diskusijos apie tai, ko politiniu aspektu būtų galima pasimokyti iš šių daugybės skirtingų iniciatyvų, kokias kliūtis reikia pašalinti, kad iniciatyvos taptų dar sėkmingesnės ir jų daugėtų, arba dėl kokių priežasčių jos sužlunga.

2.12. Be to, nėra veiksmingų paskatų sistemų, kurias taikant būtų galima refinansuoti investuotą kapitalą. Taip pat nėra mechanizmų, kurie būtų pavyzdys nevalstybiniam ir didelėms pramonės įmonėms nepriklausantiems subjektams. Europoje šiandien veikia pastebima priešinga tendencija: dažnai dėl klaidingų politinių nurodymų kai kurias iniciatyvas įgyvendinti būna sunku ar net neįmanoma. Taigi todėl daugeliu atvejų nėra (!) veiklos sistemos, kurioje pilietinės visuomenės subjektai galėtų kurti – ir tuo labiau – įgyvendinti kovos su klimato kaita koncepcijas; jie negali realizuoti savo idėjų. Kartais tiesiog netinka teisinė ir administracinė sistema, kartais jie paprasčiausiai negauna lėšų savo planams, dar kitais atvejais neįveikiama kliūtimi tampa tai, kad iškastinio kuro išorinės sąnaudos vis dar ne visiškai įskaičiuojamos

į vidines sąnaudas ⁽²⁾ ir dėl to anglies dioksidas – nors skelbiama priešingai – neturi „teisingos“ kainos.

2.13. Pernelyg dažnai kalbama apie plataus užmojo klimato politikos „pralaimėtojus“ ir taip pat dažnai sudaromas įspūdis, kad kova su klimato kaita pirmiausia reiškia tam tikrų dalykų atsisakymą. Žinoma, reikia tinkamai spręsti ir atsizvelgti į problemas, kurias sukelia perėjimas prie anglies dioksido neišskiriančios ekonomikos. Tačiau bent lygiai taip pat reikia pabrėžti ir teigiamus aspektus, kad visuomenę apimtų pokyčių nuotaika. Technologinė ir ekonominė pastarųjų kelerių metų pažanga (pvz., atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamyba, energijos kaupimas, ypač skaitmeninių technologijų, kuriomis galima pasiekti didelę veiksmingo ir pažangaus išteklių naudojimo pažangą, taikymas) pateisina tokį nusiteikimą.

2.14. Šiandien techniniai ir ekonominiai Europos pasiekimai tokie, kad kova su klimato kaita ir tvarumas gali reikšti kiekvieno laimėjimą. Europos energetikos sąjungos pamatas kaip tik ir yra ši idėja. To sąlyga – politikai turi remti atitinkamas iniciatyvas arba bent jau sudaryti joms sąlygas, o ne bandyti – pavyzdžiui, dėl grėsmės esamoms struktūroms – jas užgniaužti. Pokyčių ir pažangos potencialas kovos su klimato kaita srityje, kurį iš principo lengva atskleisti, tokiu atveju anaipol neišnaudojamas.

3. Neatidėliotinas politikos, administracijos ir pilietinės visuomenės koalicijos poreikis

3.1. Mums reikia naujo daugiapakopio valdymo modelio. EESRK siūlo sukurti plataus užmojo pilietinės visuomenės subjektų, vietos ir regionų valdžios institucijų ir atsakingų politinių ir administracinių nacionalinio ir Europos lygmens struktūrų koaliciją.

3.2. Koalicija turėtų:

- koordinuoti skirtingais Europos Sąjungos politikos lygmenimis taikomus metodus, siekiant įgyvendinti nevalstybines kovos su klimato kaita priemones,
- parodyti šių priemonių potencialą ir poveikį ir
- veikti kaip struktūrizuoto pilietinės visuomenės ir sprendimus ES ir nacionaliniu lygmenimis priimančių asmenų dialogo forumas, kuriame pilietinės visuomenės subjektai pristatytų savo idėjas ir išskylančias jų įgyvendinimo problemas, išsakytų politikams rekomendacijas imtis veiksmų ir gautų kvalifikuotą atsakymą į jų iškelto klausimus ir problemas.

3.3. Taip ši koalicija – kaip daugiapakopio valdymo išraiška – gali padėti sėkmingai įveikti visai visuomenei svarbią užduotį – kovoti su klimato kaita.

Klimato kaita reiškia pokyčius kasdieniame žmonių gyvenime

3.4. JTBKKK šalių konferencijos tikslai yra aiškiai įvardyti, o Europos Vadovų Taryba pateikė plačią mažo anglies dioksido kiekio technologijų ir efektyviai išteklius naudojančios Europos viziją. Pagal ją 2050 m. šiltnamio efektą sukeliančių dujų turės būti išmetama 80–95 % mažiau negu šiuo metu. Tai turės didžiulį poveikį kiekvieno ES piliečio, kiekvienos įmonės ir jos darbuotojų gyvenimo realybei.

3.5. EESRK savo tiriamojoje nuomonėje dėl darnaus vystymosi ⁽³⁾ jau pažymėjo, kaip svarbu labai rimtai vertinti būtent šiuos būsimų esminių politikos pokyčių poveikio kasdieniam gyvenimui klausimus.

3.6. Rizikos, kad darnus vystymasis bus laikomas grėsme, o ne ateities galimybe, galima išvengti skleidžiant paprastą žinią: kova su klimato kaita reiškia pokyčius, tačiau kiekvienas visuomenės narys turi galimybę vienas ar su bendraminčiais juos aktyviai formuoti – būtent taip, kad ne tik būtų sušvelninta klimato kaita, bet ir pagerėtų vietos gyvenimo sąlygos.

⁽²⁾ Žr. TVF darbo dokumentą „How Large Are Global Energy Subsidies?“ (WP/15/105).

⁽³⁾ OL C 128, 2010 5 18, p. 18.

3.7. Ši žinia ne tik turi būti skirta tiems, kurie tikrai tiesiogiai pajus numatomus „neigiamus“ pokyčius (pvz., visas išskastiniu kuru paremtos energetikos sektorius), ja taip pat turi būti siekiama atskleisti ir išnaudoti socialinį teigiamą tų asmenų, kurie pasiruošę veikti ir gali būti pavyzdys kitiems, potencialą.

Subjektų įvairovė – suprasti, pripažinti ir išnaudoti

3.8. Mūsų pilietinė visuomenė yra labai nevienalytė. Tai pastebima kovos su klimato kaita srityje: ką vienas subjektas gali įgyvendinti lengvai, kitam sunku. Šiuos skirtumus reikia vertinti rimtai, įvairovę reikia suvokti kaip galimybę ir išnaudoti ją.

3.9. Iš esmės svarbiausia sukonkretinti „kovą su klimato kaita“. Tam trūksta žinių. Mat yra daug atskirų atvejų tyrimų, tačiau duomenys nesusisteminti, pavyzdžiui, pagal subjektų kategorijas. Tai reikalinga dėl to, kad atskiri subjektai turi skirtingus išteklius, tad ir jų veiksmų strategijos turi būti visiškai skirtingos. Pavyzdžiai:

- atsinaujinančiųjų išteklių energetikos srityje – savo pačių elektrą gaminantys namų savininkų, gyventojų bendrijos ar verslininkai,
- verslininkai, naujai įsteigtos įmonės ir MVĮ, kurie gali labai daug prisidėti prie mažo anglies dioksido kiekio technologijų visuomenės plėtodami ir naudodami naujas technologijas, skaitmeninimą ir t. t., kurdami naujus verslo modelius (pavyzdžiui, pagrįstus bendro vartojimo ekonomika), kokybiškus produktus, paslaugas ir darbo vietas,
- profesinės sąjungos, kartu su savo nariais rengiančios ir įgyvendinančios darbuotojams skirtus kovos su klimato kaita projektus,
- „Virsmo miesto“ (angl. *transition town*) iniciatyvos, kuriomis siekiama savo miesto kvartale sumažinti išmetamo anglies dioksido kiekį (apželdinti kvartalą).

3.10. Išvardyti pavyzdžiai rodo, kad pilietinės visuomenės subjektų ištekliai labai skirtingi, tačiau jų veikimo logika visada vienoda. Savo vidinius, materialinius, finansinius ar laiko išteklius jie naudos tik tuomet, jei matys realią galimybę padaryti tiesioginį poveikį. Darant atvirkštinę išvadą tai reiškia, kad jei negalima tokia teigiama sąsaja, kyla neveiklumo, kuris gali virsti pasipriešinimu (pvz., naujiems investiciniams projektams), grėsmė.

3.11. Iš pavyzdžių taip pat matyti, kad veiksmų strategijų, kurias visoje Europoje pirmiausia parengė ir įgyvendino nevalstybiniai subjektai, spektras yra platus ir įvairus kaip ir pati pilietinė visuomenė.

Suvokti, kad kova su klimato kaita „iš apačios į viršų“ yra atviras procesas, ir garantuoti socialinę apsaugą

3.12. Politikai pasielgtų visiškai netinkamai, jei pagal principą „iš viršaus į apačią“ pilietinės visuomenės subjektams paprasčiausiai priskirtų savo išgalvotą vaidmenį.

3.13. Vykstant pokyčiams didelį dėmesį reikės skirti socialinės apsaugos išlaikymui. Kova su klimato kaita „iš apačios į viršų“ reiškia, kad privačios pavienių subjektų iniciatyvos taps svarbesnės ir suteiks reikšmingą postūmį ekonomikai, tačiau tai negali vykti socialinės apsaugos sąskaita.

3.14. Todėl svarbu, kad su klimato kaita „iš apačios į viršų“ kovojantys subjektai išliktų socialinės apsaugos sistemoje. Kai kuriais atvejais tai reikš, kad reikia iš naujo apibrėžti, kaip socialinės apsaugos sistema yra sudaryta bei kas ir kaip prie jos prisideda. Tai būtina jau vien dėl to, kad iki šiol išskastinio kuro deginimas ir naudojimas buvo svarbus socialinės gerovės valstybės ramstis. Tačiau to atsikant ir pereinant anglies dioksido neišskiriančios ekonomikos, negalima leisti, kad Europos Sąjungoje jau pasiekti socialinės politikos standartų reikalavimai sumažėtų. Politikos, administracijos ir pilietinės visuomenės koalicija į tai turi ypač atsižvelgti; dar daugiau – iš to turi rasti naujos strategijos.

Pavyzdys:

3.15. Šiuo metu atsinaujinančiųjų išteklių energiją decentralizuotai galima gaminti taip pigiai, kad – susiejant su energijos vartojimo efektyvumo priemonėmis – būtų galima netgi išspręsti (socialinio) energijos nepritekliaus problemą. Žinoma, politikai atitinkamoms iniciatyvoms turėtų sukurti gerą teisinį pagrindą ir suteikti galimybes gauti investicinio kapitalo.

Politikų, administracijos ir pilietinės visuomenės koalicija turi iš naujo atgaivinti principą „Galvok globaliai – veik lokaliai!“.

3.16. Pilietinės visuomenės įsipareigojimai kovos su klimato kaita srityje dažniausiai yra vietos arba regiono lygmens. Bet JTBBBB šalių konferencijose vykstančios derybos ir dauguma politinių diskusijų – pasaulinio lygmens. Tačiau niekur kitur principas „Galvok globaliai – veik lokaliai!“ nėra toks teisingas kaip kovos su klimato kaita srityje. Pilietinės visuomenės veiksmų rezultatai neturi pasimesti pasaulinėje erdvėje, jie turi būti juntami, suprantami, matomi tiesiogiai, t. y. toje vietoje, kur atliktas veiksmas.

3.17. ES politikams tai reikšia pakeisti mąstyseną ir žvelgti į ateitį: pavyzdžiui, su Kioto protokolo bendro įgyvendinimo ar švarios plėtros mechanizmo (angl. JI/CDM) logika vietos iniciatyvos toli nenueis. Tai yra esminė problema: pilietinės visuomenės subjektai paprastai veikia vietos ir regiono lygmeniu, tačiau bendrosios šios veiklos sąlygos visų pirma nustatomos nacionaliniu arba Europos lygmeniu. EESRK yra susirūpinęs, kad tarp šių dviejų lygmenų atsirado atskirtis.

3.18. Aktyvios, praktinės pilietinės visuomenės pastangos kovoti su klimato kaita, kaip antrasis, svarbus klimato politikos ramstis, turi duoti rezultatų ir būti matomos vietoje, kitaip pilietinės visuomenės subjektai visai nieko nedarys.

3.19. Svarbų vaidmenį atlieka regionai, miestai ir savivaldybės. EESRK stebi, kokių įvairių iniciatyvų šiais lygmenimis jau imtasi šiai veiklai koordinuoti, ir tam labai pritaria. Tereikia prisiminti, be kitų, Pasaulinį aukščiausiojo lygio susitikimą klimato ir teritorijų klausimu (angl. *World Summit on Climate and Territories*), Merų paktą, ICLEI tinklą ir kitas iniciatyvas. Dažnai tai yra iniciatyvos, kurias įvairiai remia jau ir valstybės.

3.20. Regioninės plėtros ir klimatui nekenkiančios energetikos politikos sritys galėtų viena kitą puikiai papildyti, jei decentralizuota energijos gamyba vyktų per vietos arba regionų struktūras ir taip būtų kuriama pridėtinė vertė vietoje, naudojant vėjo ir saulės energiją bei biomasę. Taigi didinti subjektų įvairovę yra tikslinga, tačiau kol kas jokiame oficialiame ES dokumente ši galima strateginė sąsaja nėra pakankamai išnagrinėta.

3.21. Tai pavyzdys, kuris gerai parodo, kad ES nepakankamai išnaudoja pilietinės visuomenės potencialą. Į Merų paktą taip pat pirmiausia žvelgiama kaip į ES nustatytų tikslų įgyvendinimo ramstį. Bet pakto vaidmuo suteikiant impulsų naujoms politinėms iniciatyvoms vertinamas nepakankamai ir neišnaudojamas sistemingai.

4. Penkios politikų, administracijos ir pilietinės visuomenės koalicijos uždavotys

4.1. Koalicijai bus svarbūs šie penki uždaviniai:

4.1.1. Pirmą, mums reikia geriau suprasti, kokius kovos su klimato kaita veiksmus nori inicijuoti ir įgyvendinti skirtingus vaidmenis atliekantys pilietinės visuomenės subjektai.

4.1.2. Antra, reikia nustatyti, kokios struktūrinės problemos ir kliūtys trukdo sėkmingai įgyvendinti šiuos veiksmus, ir jas pašalinti. Iš to kyla politikams tenkantis uždavinys – pašalinti biurokratinę kliūtį ir panaikinti sudėtingas procedūras, atgrasančias pilietinės visuomenės subjektus nuo veiksmo arba labai jį apsunkinančias. Komunikatas „Naujų galimybių energijos vartotojams teikiančių priemonių rinkinio įgyvendinimas“ (COM(2015) 339) yra pirmas Europos Komisijos žingsnis šia kryptimi⁽⁴⁾. Tačiau jo toli gražu nepakanka, be kita to, todėl, kad gerokai per siaurai aiškinama gaminančio vartotojo sąvoka⁽⁵⁾.

⁽⁴⁾ COM(2015) 339 final

⁽⁵⁾ OL C 82, 2016 3 3, p. 22.

4.1.3. Trečia, reikia dar labiau viešinti sėkmės pavyzdžius.

4.1.4. Ketvirta, tam reikia įvardyti lemiamas sėkmės sąlygas ir veiksnius.

4.1.5. Penkta, reikia sukurti politinę sistemą, kuria būtų sudarytos veiklos sąlygos, būtinos tam, kad pilietinės visuomenės subjektai galėtų kurti ir įgyvendinti kovos su klimato kaita veiksmų strategijas. Veiklos sistemos įtvirtinimas turi būti įvardytas kaip daugiapakopio valdymo užduotis. Mat veiklos sistemai įgyvendinti reikalingas politinius sprendimus ES, nacionaliniu ir vietos bei regionų lygmenimis priimančių asmenų bendras supratimas ir koordinuoti veiksmai.

4.2. Šių uždavinių įgyvendinimui reikia papildomos administracinės paramos, kuria remiantis reikėtų atlikti šiuos darbus; jie taptų politikų, administracijos ir pilietinės visuomenės koalicijos diskusijų pagrindu:

- šsamių duomenų apie pilietinės visuomenės subjektus, kurie galėtų užsiimti kova su klimato kaita „iš apačios į viršų“, surinkimas,
- sisteminis jau įgyvendintų pilietinės visuomenės kovos su klimato kaita veiksmų pavyzdžių tyrimas, kuriuo remiantis diskusijų forume galima būtų apibrėžti subjektų grupėms būdingus prototipus,
- ES lygmens, o vėliau ir pasaulinės komunikacijos strategijos, skirtos pavyzdiniais laikomiems veikimo modeliams, kūrimas ir įgyvendinimas,
- Ūeikimo modelių, kurie diskusijų forume nustatyti kaip prototipai, pagrindinių sėkmės sąlygų ir veiksnių analizė, taikant atitinkamus mokslinius metodus, ir šios analizės rezultatų rengimas,
- parama mažai išteklių turintiems pilietinės visuomenės subjektams, kad jie galėtų aktyviai dalyvauti koalicijoje.

4.3. Politikų ir administracijos užduotis – galimai bendradarbiaujant su EESRK – koordinuoti šią koaliciją, kovoti su aprašytais kliūtimis ir kuo daugiau jų pašalinti; arba bent pateikti aiškų atsakymą, kodėl, jų nuomone, kai kurių iniciatyvų nereikėtų įgyvendinti.

Būtina veiklos sistema – poveikis pilietinės visuomenės kovos su klimato kaita finansavimui ir naujų ekonominių modelių kūrimui

4.4. Tik sukūrus veiklos sistemą, kurioje būtų vertinami įvairūs pilietinės visuomenės subjektų vaidmenys, pripažįstama, kad jų išteklių skirtingi, atsižvelgiama į sėkmės veiksnius ir sukuriamos teigiamos bendrosios sąlygos, pilietinės visuomenės subjektai galės gauti kapitalo ir kitų investicinių priemonių. Kol kas tai yra svarbi praktinė problema, į kurią politikai nepakankamai atsižvelgia. Paryžiaus susitarimas turės didžiulį finansinį poveikį, kuris gerokai viršys pasaulinio Žaliojo klimato fondo lėšas, kurios yra 100 mlrd. JAV dolerių per metus.

4.5. Maži vietos bankai ir kiti išorės investuotojai paskolas pilietinės visuomenės kovos su klimato kaita iniciatyvoms teikia tik tuomet, kai santykinai užtikrintas refinansavimas. Politinė sistema turi tenkinti ir šią sąlygą – kad pilietinės visuomenės subjektai galėtų užsitikrinti savo investicijų į kovos su klimato kaita priemonės mažos rizikos refinansavimą.

4.6. Veiklos sistema turi būti sukurta ilgalaikis planavimo ir investavimo tikrumas. Niekas taip nestabdo būtinų įsipareigojimų prisiėmimo kaip netikrumas, kuris atsiranda dėl politinių kryptių kaitaliojimo.

4.7. Reikalingos alternatyvios galimybės investuoti į veiksmingus vietos projektus, kurių galimybes ir riziką pilietinės visuomenės subjektai galėtų patys įvertinti ir valdyti, pavyzdžiui, kaip kooperatyvo nariai. Jei visuomenė supras, kad investicijos atitenka jai ir netampa anoniminėmis finansinių institucijų ir stambių investuotojų raizginyje, tai padidintų jos prarastą pasitikėjimą finansinėmis institucijomis.

4.8. Jei yra stabili ir tvirta veiklos sistema, pasikeitusiose ekonominėse struktūrose galimas kitoks augimas. Naujamam „augimui“ socialinis kapitalas greičiausiai taps lygiai toks pat svarbus kaip finansinis kapitalas. Bus kuriamos gaminančių vartotojų koncepcijos, todėl iš dalies išnyks darbo susvetimėjimas, o darbo pasidalijimas bus labiau organizuojamas bendrose struktūrose. Tai lemia didžiulį socialinių inovacijų, kurios būtinos plataus užmojo kovos su klimato kaita politikai, potencialą. Atsiranda naujų, kol kas tiksliai neapibrėžtų vaidmenų – energiją gaminantys vartotojai, platformos, energijos paklausos valdymo paslaugos teikėjai. Visų pirma į „energiją gaminančių vartotoją“ galima žvelgti kaip į vieną iš svarbių sėkmės veiksnų, siekiant darnios gyvensenos ir tvarios ekonomikos.

4.9. Ši nauja ekonomikos forma nėra utopija, ji jau pastebima daugybėje, visų pirma, vietoje organizuojamų kovos su klimato kaita iniciatyvų ir jos mastas gali būti keičiamas. Keisti šios ekonomikos formos mastą, sekti ja kaip pavyzdžiu ir ją plėtoti būtina ne tik dėl plataus užmojo kovos su klimato kaita tikslų. Tai taip pat svarbi sąlyga siekiant mažinti pokyčių išlaidas ir išvengti klimato ir socialinės politikos sričių konflikto.

4.10. EESRK pabrėžia, kad Paryžiaus susitarime aiškiai įtvirtinta būtinybė tinkamai reorganizuoti darbo aplinką, ir ši būtinybė jau buvo pabrėžta Limos klimato kaitos konferencijoje. Taikant naują ekonomikos modelį turi būti kuriamos aukštos kokybės darbo vietos. Tai įmanoma per aktyvų socialinį dialogą ir kolektyvines derybas, dalyvaujant verslininkams ir kuriant papildomą turinį ar įgyvendinant papildomas priemones, pavyzdžiui, darbuotojų kvalifikacijos kėlimo priemones, kad jie įgytų naujų gebėjimų, reikalingų vykdant energetikos ir ekologinės sistemos pertvarkymo procesą, ir socialinės apsaugos sistemų stiprinimo priemones. Tam taip pat reikalinga teigiama veiklos sistema. Tik tuomet pilietinės visuomenės subjektai gali kompensuoti tai, kad per pertvarką kai kuriuose sektoriuose neišvengiamai prarandamas užimtumas ir konkurencingumas bei galimas socialinis, tvarus ir integracinis ekonomikos augimas.

2016 m. liepos 14 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Georges DASSIS*

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl „Skaitmeninio ekonomikos augimo ramsčio: e. senjorai – 25 % Europos gyventojų potencialas“

(nuomonė savo iniciatyva)

(2016/C 389/04)

Pranešėja: Laure BATUT

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2016 m. sausio 21 d. nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

Skaitmeninio ekonomikos augimo ramsčio: e. senjorai – 25 % Europos gyventojų potencialo

(nuomonė savo iniciatyva).

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2016 m. birželio 21 d. priėmė savo nuomonę.

518-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2016 m. liepos 13–14 d. (2016 m. liepos 13 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 189 nariams balsavus už ir 1 susilaikius.

1. Rekomendacijos

EESRK mano, kad, siekiant 25 % padidinti Sąjungos piliečių senjorų ekonominį pajėgumą ir užtikrinti ekonomikos augimą, nepagrįsta juos laikyti iš aktyvaus gyvenimo pasitraukusiais piliečiais, priešingai, reikėtų pripažinti jų gebėjimus ir lūkesčius ir integruoti juos kaip skaitmeninės eros ekonominius ir socialinius subjektus. Komitetas rekomenduoja skubiai:

- 1) pakeisti požiūrį į senjorų ekonomiką (angl. *silver economy*), nes skaitmeninėje erdvėje amžiaus skirtis ištrinama, ir pripažinti juos vertės grandinės bei jų pačių gyvenimo dalyviais;
- 2) 2016 m. birželio mėn. ES užimtumo, socialinės politikos, sveikatos ir vartotojų reikalų ministrų susitikime bei 2016 m. gruodžio mėn. aukščiausiojo lygio susitikime, kuriuose bus svarstomi vyresnio amžiaus asmenų klausimai, skatinti šių asmenų skaitmeninę įtrauktį, siekiant išspręsti abiejų permainų laikotarpių – skaitmeninio ir demografinio – problemas;
- 3) vystyti pasaulinį valdymą, įtraukiant senjorus į skaitmeninį gyvenimą ir plėtojant veiksmingas viešąsias paslaugas, kurioms lėšos būtų skiriamos visais lygmenimis, įskaitant teritorinį, ir kurioms nebūtų taikomi Europos semestro reikalavimai;
- 4) apibrėžti ES horizontalią senjorų lygybės sąlygą, o už lygybę atsakingos valstybių narių ministerijos turėtų skatinti ją taikyti;
- 5) sudaryti sąlygas senjorams atstovaujančioms asociacijoms ir EESRK dalyvauti Europos Parlamento norimos įsteigti suinteresuotųjų subjektų grupės dalijimosi ekonomikos klausimais svarstymuose;
- 6) sudaryti senjorams palankesnes sąlygas patekti į skaitmeninę erdvę, padaryti ją prieinamesnę padedant įgyti žinių bei įgūdžių, siekiant sėkmingos jų įtraukties nedelsiant gerinti jų švietimą, mokymąsi visą gyvenimą, kompiuterinės bei programinės įrangos pritaikymą ir paramą;
- 7) apibrėžti rodiklius, kuriais būtų galima įvertinti senjorų poveikį ekonomikai, jų gyvenimo kokybę ir inovacijų teikiamą naudą;
- 8) sudaryti senjorams galimybes dalyvauti naujoje Europos keitimosi gerąja patirtimi programoje, pavyzdžiui, SENEQUE (angl. – *Seniors Equivalent Erasmus* – „Erasmus ekvivalentas senjorams“);
- 9) plėtoti pasitikėjimą ir supažindinti piliečius su ES skaitmeninės erdvės taisyklėmis jas paskelbiant kodekso forma ir numatyti sukurti vieną skaitmeninį portalą laikantis daugiakalbystės principo;
- 10) visose valstybėse narėse pripažinti interneto prieigą teise į universaliąją paslaugą, teikiamą taikant prieinamos kainos kriterijų, ir, jei kyla kliūčių dėl kainų, raginti taikyti reguliuojamus tarifus arba specialiose erdvėse vyresnio amžiaus žmonėms suteikti laisvą ir nemokamą interneto prieigą;

- 11) skatinti viešojo ir privačiojo sektorių partnerystę (VPP), kuri naudinga žmogiškojo kapitalo požiūriu, nes, įgyvendindamos įmonių socialinės atsakomybės (ISA) politiką, didžiosios IRT įmonės rengtų nemokamus kursus senjorams visose ES valstybinėse mokyklose (ne pamoku metu);
- 12) panaikinti kliūtis senjorams gauti bankų paskolas;
- 13) skatinti savanorišką veiklą, siekiant kovoti su skaitmeniniu neraštingumu.

2. Bendrosios pastabos

2.1. Europos Sąjunga susidūrė su iššūkiais, kurie nebuvo iškilę jokiai visuomenei, t. y. gyventojų ilgaamžiškumas ir skaitmeninės erdvės plėtra ir jiems įveikti reikalingos tikros ekonominės ir socialinės strategijos.

2.2. Pagal prognozes (Europos Komisijos 2015 m. *Pranešimas apie visuomenės senėjimą*), 2060 m. vienam jaunuoliui teks du vyresnio amžiaus asmenys, o labai senų asmenų skaičius viršys jaunesnių nei penkerių metų vaikų skaičių; pagal vidutinio gyventojų amžiaus kriterijų (Eurostatas), pirmosios su šia problema susidurs Švedija, Vokietija, Lenkija, Rumunija ir Slovakija, vėliau, po kelerių metų – Belgija, Danija ir Airija, o galiausiai – visos kitos valstybės narės.

2.3. Ilgaamžiškumas ir vyresnio amžiaus darbuotojai vertinami dvejopai: kaip grėsmė socialinės apsaugos sistemoms ir kaip teigiamas reiškinys prekių ir paslaugų sektoriams. 2011 m. Sąjunga prisiėmė išipareigojimų „suaugusiųjų“ atžvilgiu ⁽¹⁾ ir nustatė penkias strategines kryptis siekti tikslo sukurti ekonomiką, kurioje būtų daug darbo vietų, ir gerinti suaugusiųjų švietimo ir mokymo pasiūlos kokybę bei veiksmingumą.

2.4. Komitetas pažymi, kad tiesiogiai apie senjorus nekalbėta.

Kas yra senjorai?

2.5. Pirmosios kartos, be karo gyvenusios bendroje teritorijoje, atstovai, „demografinio sprogo“ vaisiai (angl. *baby-boomers* – tai iškart po Antrojo pasaulinio karo gimusios didelio gimstamumo kartos), kurie, kaip ir jų tėvai, buvo patys „proeuropietiškesni“ per visą istoriją. Dabar jie laikomi senjorais. Savo 2015 m. vasario mėn. dokumente, kuriuo buvo grindžiama diskusija dėl „sidabrinės ekonomikos“ (angl. *Growing the European Silver Economy*), Europos Komisija nurodo siekį patenkinti „vyresnių nei 50 metų amžiaus asmenų poreikius“. Ši gyventojų grupė kartais skirstoma į tris – aktyvių, pažeidžiamų ir priklausomų asmenų – pogrupius. EESRK savo ruožtu perėmė šią apibrėžtį, kuria patvirtinamas jo pasiūlymas pakeisti požiūrį į senjorus, nes jie prisideda prie ekonomikos augimo.

2.6. Visuomenės senėjimu vadinamas vyresnio amžiaus asmenų skaičiaus didėjimas visuomenėje dėl vaisingumo ir mirtingumo sumažėjimo. Senėjimo reiškinį nuodugniausiai išnagrinėjo japonai (Prancūzijos ir Japonijos senjorų rinkos lyginamasis tyrimas. Kryžminės galimybės, David Barboni, *Eurasiam*, serija *Management*, Nr. 001, 2007 m.). Jie ištyrė specifinio senjorų vartojimo raidą gerovės, sveikatos, finansų, draudimo, prekybos ir turizmo rinkų segmentuose. Informacijos ir ryšių technologijos (IRT) integruojamos į rinkos prekes, kuriomis gerinama gyvenimo kokybė; jos skiriamos veikiau senjorui, vartojančiam tikslius produktus, o ne senjorui, kuris yra skaitmeninės visuomenės „dalyvis“, todėl gamintojams atsiveria greito pelno perspektyvos. Tai svarbus raidos aspektas, tačiau toks požiūris yra ribotas.

2.7. ES „kūdikių bumo“ atstovai nėra vien pasyvūs prekių vartotojai. Visi jie, tiek vyrai, tiek moterys, masiškai – pirmą kartą žemyno istorijoje – studijavo, po to buvo „aktyvūs“ ir „produktyvūs“. Daugelis jų šiuo metu gali rinktis, ar toliau aktyviai dalyvauti rinkos ekonomikoje arba socialinėje ir solidarioje ekonomikoje.

2.8. Jų įsitraukimas į IRT sritį kartais vertinamas kaip lėtas ir sudėtingas procesas. Nors dažnu atveju būtent jie pirmieji pasinaudojo naujovėmis ir net jas kūrė (*Septyni gyventojų senėjimo mitai*, Julika Erfurt ir kt., *Accenture*, 2012 m. vasario mėn.). 2010 m. Prancūzijoje daugiau kaip 16 % įmonių įsteigė asmenys, sulaukę 50 metų ar vyresnio amžiaus, beveik kas antras iš jų verslą finansavo savo lėšomis; tai buvo dirbantys ar ieškantys darbo vyresnio amžiaus asmenys, dar aktyviai veiklą vykdančios verslininkai, netgi pensininkai (žr. Yann Le Galès straipsnį *Le Figaro*, 2012 m. balandžio 27 d.).

⁽¹⁾ OL C 372, 2011 12 20, Tarybos rezoliucija dėl *atnaujintos Europos suaugusiųjų mokymosi darbotvarkės*.

Požiūrio keitimas

2.9. Sąjungoje apie senjorų ekonomiką pradėta kalbėti tik po JTO 2002 m. deklaracijos ir tarptautinio veiksmų plano dėl visuomenės senėjimo ir po 2012 m. Tarybos deklaracijos dėl Europos aktyvaus senėjimo ir kartų solidarumo metų (2012 m.) paskelbimo. Be to, Komisija mano, kad reikia padaryti viską, kad būtų galima senti oriai, be kita ko, panaudojant IRT, ir tokiu būdu suteikti Sąjungai galimybę atlikti lyderio vaidmenį šioje srityje: „senjorų ekonomiką galima apibrėžti kaip ekonomines galimybes, kurias atveria vartojimo išlaidos bei viešosios išlaidos, susijusios su gyventojų senėjimu ir vyresnių nei 50 metų amžiaus asmenų poreikiais“ (žr. Europos Komisijos interneto svetainės puslapį *Silver Economy*).

2.10. Komitetas mano, kad reikia atsižvelgti į gerovės, savarankiškumo, priklausomybės ir rinkos aspektus. Beveik 125 mln. ES piliečių yra senjorai; jie **kuria** savo gyvenimą, prisideda prie ekonomikos vystymo ir jos augimo ir informacinės technologijos turi tapti ne tik darbingo amžiaus gyventojų, bet ir senjorų gyvenimo dalimi.

2.11. Todėl Komitetas norėtų pabrėžti, kad į senėjimą reikia žiūrėti kaip į kitų gyvenimo etapų **tęsinį**, neskatinant atskirties; kiekvienas sveikas senjoras turi išsaugoti patirtį ir skaitmeninius įgūdžius ir būti neatskiriamu vertės grandinės dalyviu. Senjorus reikia vertinti kaip dinamiškos ir įtraukios perspektyvos dalyvius, o ne tik paskutinį gyvenimo etapą gyvenančius asmenis, o jų naudojimąsi skaitmeninėmis technologijomis neturi būti siejamas tik su technine ir medicinine pagalba.

2.12. Tokiu požiūriu jokių būdu nepažeidžiama teisė į pensiją (Pagrindinių teisių chartijos 25 ir 34 straipsniai, SESV 153 ir 156 straipsniai) ir nesikėsinama į skirtingas valstybių narių pensijų sistemas.

2.13. Taikant visuotinį ir įtraukų požiūrį, visi vyresnio amžiaus ES piliečiai galėtų būti tikri, kad skaitmeninės inovacijos skirtos ir jiems. Komiteto nuomone, būtent prisiimdama atsakomybę visais lygmenimis, Sąjunga galėtų atlikti siekiamą lyderio vaidmenį senjorų ekonomikos srityje.

3. Konkrečios pastabos

3.1. Vyresniems nei 50 metų amžiaus Europos piliečiams būtina tapti e. senjorais

Įvaldyti IRT tiesiog privaloma. Tam reikia politinės valios ir priemonių. Perėjimo prie skaitmeninių technologijų klausimo ėmėsi **visos institucijos**; **EESRK** norėtų, kad skaitmeninėmis technologijomis naudotųsi visi 125 milijonai vyresni nei 50 metų asmenys.

3.1.1. „Kūdikių bumo“ karta tapo „senelių bumo“ (angl. *papy-boom*) karta, turinčia svarbų įrankį – naujų technologijų revoliuciją. Būtina žvelgti toliau ir plačiau nei reikalauja „rinkos“ požiūris: informacijos technologijų žinių ir naudojimo praktikos turi įgyti kiekvienas žmogus, nes sąlygos prisijungti prie interneto ryšio yra visur. ES turi suderinti du poreikius: užtikrinti ES masto sąveikumą ir apsaugą labai skirtingų sąlygų valstybėse narėse; bet 2016 m. balandžio mėn. Komisijos komunikatuose (COM(2016) 176, 178 ir 179 *final*) nagrinėti tiksliai techniniai klausimai, o socialiniai aspektai neaptarti. 2016 m. birželio mėn. Komisijos komunikate „Nauja Europos įgūdžių darbotvarkė“ (COM(2016) 381/2) ir jos pasiūlyme dėl Tarybos rekomendacijos dėl įgūdžių garantijos iniciatyvos nustatymo (COM(2016) 382/2) nagrinėjamas išdarbinimo galimybių ir našumo klausimas. Vyresnio amžiaus žmonės šiuose dokumentuose neminimi, o skaitmeniniam klausimui skiriama mažai dėmesio. Komitetas tikisi, kad birželio mėn. ministrų susitikimas ir gruodžio mėn. aukščiausiojo lygio susitikimas, kuriuose turės būti nagrinėjamas vyresnio amžiaus asmenų klausimas, paskatins jų skaitmeninę įtrauktį bei pagerins jų gyvenimo ir darbo sąlygas, nes tai reikalinga siekiant spręsti abiejų permainingų laikotarpių – skaitmeninio ir demografinio – problemas.

3.1.2. Siekiant paskatinti sanglaudą, plačiau ir geriau informuoti senjorus bei visų kategorijų gyventojus, Komitetas siūlo visus jau priimtus ES dokumentus skaitmeninių technologijų tema paskelbti kodekso forma ir numatyti sukurti vieną skaitmeninį portalą laikantis daugiakalbystės principo.

3.2. Senjorų padėtis skaitmeninėje visuomenėje ⁽²⁾

3.2.1. Skaitmeninė erdvė atveria galimybę mokytis ir būti aktyviems, ypač sulaukus vyresnio amžiaus ir sumažėjus judumui. Ji padeda išvengti atskirties ir palengvina žinių perdavimą. Joje kuratorius ir kuruojamasis gali keistis vietomis, taigi nyksta takoskyra tarp amžiaus grupių.

⁽²⁾ OL C 11, 2013 1 15, p. 16.

3.3. *Apgalvotas persikėlimas į skaitmeninę erdvę – viena iš priemonių sušvelninti „senelių bumo“ reiškinių padarinius*

3.3.1. **Komitetas** paskelbė daug nuomonių dėl skaitmeninės pažangos techninių, ekonominių ir socialinių aspektų: infrastruktūros, teisių, sąnaudų, telemedicinos, e. sveikatos, aktyvaus senėjimo, elektroninio nusikalstamumo, išmaniųjų miestų ir salų, išmaniojo judumo, interneto neutralumo ir t. t.

3.3.2. **Komisija** turėtų įtraukti visas kartas, be geografinės takoskyros, ir apibrėžti ilgalaikes prognozes (iki 2060 m.), nes senėjimo kreivė⁽³⁾ visose valstybėse narėse kils į viršų.

3.3.3. 2016 m. balandžio 19 d. komunikatuose⁽⁴⁾ Komisija nurodė, kad skirs dėmesio IRT standartams, kaip „esminei bendrosios skaitmeninės rinkos daliai“, verslo skaitmeninimui ir debesijos kompiuterijai.

3.3.4. **Pirmininkavimo ES Tarybai laikotarpiu Nyderlandai ir Slovakija** paprašė EESRK parengti tiriamąją nuomonę dėl socialinių padarinių. 2016 m. gegužės 26 d. EESRK priėmė nuomonę „Kintantis darbo santykių pobūdis ir poveikis siekiant išlaikyti pragyvenimą užtikrinantį darbo užmokestį bei technologinės plėtros poveikis socialinės apsaugos sistemai ir darbo teisei“.

3.3.5. **Europos Parlamentas** savo 2016 m. sausio 19 d. rezoliucijoje *Bendrosios skaitmeninės rinkos akto rengimas* (80 punktas) ragina Komisiją „įsteigti suinteresuotųjų šalių grupę, kuri būtų atsakinga už geriausios praktikos skatinimą dalijimosi ekonomikos sektoriuje“, kurią EESRK vadina bendradarbiavimu grindžiamu vartojimu ir kurios be skaitmeninės erdvės praktiškai negali būti; atstovavimas pilietinei visuomenei yra konkreti užduotis, kurią gali atlikti senjorai. EESRK nori dalyvauti šioje iniciatyvoje.

3.4. *Ar e. senjorams gresia didesnė rizika?*

3.4.1. Atsiradus dideliems duomenų kiekiams, debesijos kompiuterijai, daiktų internetui, trimatei spaudai ir kitoms šiuolaikiniame gyvenime labai sparčiai išplitusioms interneto technologijoms, visuomenėje plinta tam tikra pažangą stabdanti baimė; senjorai tai išgyvena jautriau nei „skaitmeninėje eroje“ gimę jaunuoliai, dažniausiai dėl tokių kliūčių:

- baimės, kad bus sudėtinga naudotis,
- baimės, kad bus pažeidžiamas privatumas,
- baimės dėl apiplėšimo atliekant mokėjimus internetu,
- baimės, kad tai yra pavojinga.

3.4.2. Komitetas, kaip ir Europos Parlamentas, „mano, kad piliečių ir įmonių pasitikėjimas skaitmenine aplinka yra ypač svarbus siekiant visapusiškai išnaudoti inovacijas ir užtikrinti skaitmeninės ekonomikos augimą“.

3.4.3. Krizė ir nepaprastosios padėties priemonės dar labiau sustiprina pavojaus laisvėms ir perteklinės stebėsenos jausmą bei baimę dėl elektroninių nusikaltimų grėsmės.

3.4.4. Valstybių narių ir Sąjungos priimti apsaugą užtikrinantys teisės aktai nėra gerai žinomi. Gerinant šių gyventojų, kuriems mokykla įtakos nebedaro, informuotumą teikiant jiems informaciją ir mokymo paslaugas, bet jų negąsdinant, būtų galima siekti pažangos mažinant didžiųjų ryšių operatorių (beveik visuomet užsieniečių) ir jais besinaudojančių piliečių informuotumo asimetriją.

3.5. *Sąjungos, nacionalinių institucijų, įmonių ir tarnybų veiksmai*

3.5.1. *Europos Sąjungos lygmuo*

Skaitmeninės technologijos turėtų padėti sumažinti senėjimo socialines išlaidas. Apie 58 mln. 16–74 metų amžiaus ES piliečių nėra naudojęsi internetu (Europos Parlamento informacinis pranešimas *Bridging the digital divide in the EU*). Vienos labdaros organizacijos (*Secours catholique*, nurodyta *Le Monde* dienraštyje, 2014 m. lapkričio 6 d.) 2014 m. duomenimis, Prancūzijoje 2000–2013 m. laikotarpiu pagalbą gavusių 50–59 m. amžiaus asmenų skaičius išaugo nuo 13 iki 17 %. Tai rodo, kad stiprėja senjorų nedarbo tendencija ir mažėja vyresnio amžiaus darbuotojų garantijos, todėl reikia nedelsiant imtis veiksmų, nes tokia padėtis stabdo ekonomikos augimą, kurio varikliu turėtų būti skaitmeninės technologijos.

⁽³⁾ http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Population_structure_and_ageing/fr.

⁽⁴⁾ COM(2016) 176 final.

3.5.1.1. Lygybės principas (Chartijos 20 straipsnis) neapsiriboja tik teise į slaugą

EESRK rekomenduoja ES teisėje apibrėžti senjorų lygybės horizontaliąją sąlygą ir ragina už lygybę atsakingas valstybių narių ministerijas ją taikyti. Būti skaitmeninėje erdvėje kainuoja. EESRK mano, kad, turint omenyje pensijoms gresiantį pavojų, visose valstybėse narėse vyresnio amžiaus žmonėms specialiose erdvėse turėtų būti suteikiama laisva ir nemokama interneto prieiga. Jei kiltų kliūčių dėl kainų, reiktų apsvarstyti galimybę nustatyti reguliuojamus tarifus.

3.5.1.2. Pasaulinis valdymas

3.5.1.2.1. Visuotiniu požiūriu, naujasis valdymas galėtų tapti aktyvaus kartų solidarumo ir socialinio sektoriaus tvarumo kūrimo priemone.

- EESRK nuomone, struktūriniame dialoge turėtų dalyvauti pilietinės visuomenės atstovai, įskaitant potencialius inovacijų, diegiamų sveikatos priežiūros ir savarankiškumo skatinimo srityse, naudotojus;
- EESRK rekomenduoja senjorams visais lygmenimis telktis į organizacijas, kad jiems būtų geriau atstovaujama;
- Komitetas primygtinai pabrėžia, kad „piliečiai privalo aktyviai įsitraukti, pasinaudoti perėjimu prie skaitmeninių technologijų“, ir ragina „Komisiją toliau vertinti, kaip skaitmeninė revoliucija formuoja Europos visuomenę.“ EESRK mano, kad į šį tyrimą turėtų būti įtraukta senjorų kartos raidos aspektai.

3.5.1.3. Finansavimas

Dideli pokyčiai jau vyksta ⁽⁵⁾ visoje pramonėje ir paslaugų sektoriuje.

3.5.1.3.1. Skaitmeninių technologijų plėtrai (mokslinių tyrimų, plačiajuosčio ryšio, žinių) buvo skirti specializuoti fondai, taip pat struktūriniai fondai ir specialiosios programos. Tačiau nebuvo nurodyta, kokios investicijos reikalingos tam, kad ES išsaugotų dominuojančią padėtį, todėl reiktų apskaičiuoti ir nurodyti visų Europos gyventojų – nuo pradinukų iki senjorų – lėšų poreikius, įskaitant mokymosi visą gyvenimą sritį. Svarbu užtikrinti, kad skiriamam finansavimui nebūtų taikomos finansinės drausmės taisyklės. Galiausiai, reikia skubiai pašalinti kliūtis, dėl kurių senjorai negali gauti finansavimo iš privačių institucijų (banko paskolų) ⁽⁶⁾.

3.5.1.3.2. Komisija siūlo viešojo ir privačiojo sektorių partnerystę (VPP). Komitetas tai vertina atsargiai, nes visada išlieka tokia pati rizika: privatusis sektorius prisiima išpareigojimus tikrai tuo atveju, jei numato pelno galimybes, viešoji skola padidinama palūkanų sąnaudomis ir, galiausiai, dalis viešosios nuosavybės būna privatizuota.

3.6. Nacionalinių ir regionų institucijų lygmuo

3.6.1. Tikra senjorams skirta viešoji skaitmeninė politika

Siekiant kovoti su socialine ir geografinė nelygybe, EESRK jau yra siūlęs interneto prieigą laikyti teise į universaliąją paslaugą, kartu pabrėžė ekonominio prieinamumo svarbą. Įrengtos senjorams skirtos viešosios erdvės, kuriose jiems būtų suteikta laisva interneto prieiga, būtų žingsnis šia linkme.

Viešosios paslaugos turėtų natūraliai apimti senjorų problemas: transporto, sveikatos, pašto, visuotinės svarbos paslaugų (VSG), visuotinės ekonominės svarbos paslaugų (VESP), visuotinės svarbos socialinių paslaugų (VSSP), visuotinės ekonominės svarbos socialinių paslaugų (VESSP) ir pan.

3.6.2. Nacionalinės ir regionų institucijos turi užtikrinti, kad senjorai įgytų naujų skaitmeninių duomenų apsaugos ir saugumo įpročių. Socialinė įtrauktis turi būti neatskiriama nuo skaitmeninės įtraukties, nes tai ypač svarbu dėl palaipsniui prarandamo savarankiškumo. Šiems veiksams teritorinis lygmuo yra palankus, nes geriau žinomos vietos problemos. Siekiant kovoti su skaitmeniniu neraštingumu, EESRK rekomenduoja skatinti savanorišką veiklą.

3.6.3. Rengti nacionalines informuotumo didinimo kampanijas

3.6.4. **Senjorų įtrauktis:** valstybės narės turėtų prisiimti atsakomybę už savo piliečių informavimą apie visas jų galimybes išmokti naudoti skaitmenines technologijas. Šiuo požiūriu būtų naudingos informuotumo didinimo kampanijos žiniasklaidoje.

⁽⁵⁾ Žr. OL C 13, 2016 1 15, p. 161.

⁽⁶⁾ Direktyva 2013/36/ES (OL L 176, 2013 6 27, p. 338).

3.6.4.1. Pasitelkti įgūdžius ir mokymą

3.6.4.2. Senjorams reikia įgyti skaitmeninių žinių arba puoselėti jau turimas. Nors NVO veiksmas yra svarbūs, jų nepakanka. Senjorams reikia, kad jų kvalifikacijos būtų pripažintos ir kad jie galėtų mokytis visą gyvenimą. Pavyzdžiui, Slovakijoje yra 18 trečiojo amžiaus universitetų ir daug akademijų, skirtų mažiausiai išsilavinusiems vyresnio amžiaus asmenims.

3.6.4.3. **Rengti mokymus ir didinti skaitmeninį raštingumą:** Komitetas dar kartą prašo skatinti visų Sąjungos piliečių, ypač pažeidžiamų asmenų, švietimą⁽⁷⁾ žiniasklaidoje ir internete bei palankiai vertina didelės Didžiosios koalicijos užimtumui skaitmeniniame sektoriuje skatinti steigimą Europoje. Jis pažymi, kad mokymo veikloje dalyvauja įvairūs subjektai.

3.6.4.4. Komitetas mano, kad Komisijai būtų naudinga bendradarbiauti su valstybėmis narėmis ir universitetais tiriant, kokių įgūdžių reikia senjorams, ir nustatant priemones šiems poreikiams patenkinti, pavyzdžiui, kurti institucinius ryšius su universitetais siekiant sudaryti senjorams palankesnes sąlygas mokytis nuotoliniu būdu (rengiant atvirus masinio nuotolinio mokymo kursus).

3.6.5. Užtikrinti prieinamumą visiems senjorams ir jų dalyvavimą

3.6.5.1. Kaip ir Parlamentas⁽⁸⁾, Komitetas pripažįsta, kad būtina „panaikinti [...] stereotipus“, ir pažymi „reikšmingą moterų inovatorių ir verslininkų potencialą ir vaidmenį, kurį jos gali atlikti vykstant skaitmeninei transformacijai“ bei skatina „jų integraciją ir dalyvavimą informacinėje visuomenėje“; Komitetas suvokia, kad daugelio vyresnio amžiaus moterų karjera būna suskaidyta, ir išėjusios į pensiją jos dažniau nei vyrai gyvena skurdžiai. Į tai reikia atsižvelgti kuriant moterų įtrauktis į senjų skaitmeninę aplinką priemones.

3.6.5.2. Be to, jis „pripažįsta bendrosios skaitmeninės rinkos potencialą siekiant užtikrinti prieinamumą ir galimybes dalyvauti visiems piliečiams, įskaitant specialių poreikių turinčius asmenis, vyresnio amžiaus žmones, mažumas bei kitus pažeidžiamoms grupėms priklausančius piliečius, visų skaitmeninės ekonomikos aspektų atžvilgiu⁽⁹⁾“, bet pageidautų, kad „vyresnio amžiaus žmonės“ liktų ekonominės veiklos vykdytojai ir nebūtų stigmatizuojami bei prilyginami „specialių poreikių“ turintiems asmenims.

3.6.5.3. Komitetas pareiškė, kad palankiai vertina pasiūlymą dėl Prieinamumo direktyvos⁽¹⁰⁾, bet apgailestauja, kad ji parengta per vėlai ir kad neratifikuotas Marakešo susitarimas. Skaitmeninės erdvės srityje prieinamumu jis laiko galimybę naudotis tiek aparatine įranga (angl. *hardware*), tiek programomis (angl. *software*); EESRK pageidauja, kad įranga ir programos būtų geriau pritaikytos bei daugiakalbės, kad senjorams būtų paprasčiau jomis naudotis ir kad skaitmeninėse erdvėse būtų kuriami žmonių tarpusavio ryšiai. Socialiniai ryšiai gyvybiškai svarbūs pažeidžiamiems asmenims.

3.6.6. EESRK rekomenduoja į ES programą *Erasmus+* įtraukti senjorams skirtą dalį, kuri galėtų būti keitimosi gerąja patirtimi programa, pavadinta, pavyzdžiui, *SENEQUE* (angl. *Seniors Equivalent Erasmus – Erasmus* ekvivalentas senjorams).

3.6.7. Skaitmeninėmis priemonėmis turi būti **skatinamas bet kokio amžiaus asmenų kūrybiškumas ir inovacijų naudojimas**, nes senjorai patys geriausiai žino savo poreikius ir gali geriausiai padėti pagalbininkams bei asociacijų darbuotojams.

3.7. Įmonių ir tarnybų lygmuo: veikla ir užimtumas

- EESRK siūlo viešojo ir privačiojo sektorių partnerystę, kuri naudinga žmogiškojo kapitalo požiūriu, nes IRT paslaugų teikėjai, įgyvendindami įmonių socialinės atsakomybės politiką, remis į pensiją išeinančius darbuotojus ir visose valstybių narių valstybinėse mokyklose (ne pamokų metu) rengs nemokamus kursus visiems senjorams.
- ES trūksta skaitmeninių technologijų specialistų (yra 900 000 laisvų darbo vietų)⁽¹¹⁾. Vyresnio amžiaus darbuotojų perkvalifikavimas galėtų padėti pagerinti padėtį, kuri turi būti vertinama atsižvelgiant į pasaulinę konkurenciją. Siekiant paskatinti skaitmeninį verslumą, profesinį mokymą, neseniai įsikūrusias įmones, įgūdžių vystymą ir visuotinės gerovės didinimą, reikalingos atitinkamos viešosios investicijos.
- Masinio nedarbo aplinkybėmis 4.0 ekonomika suteikia senjorams galimybę steigti tinklus ir naujas įmones bei kurti neperkeliamas didelės pridėtinės vertės darbo vietas, pavyzdžiui, asmeniui teikiamų paslaugų, sveikatos paslaugų, paramos savarankiškumui arba prevencijos politikos srityje⁽¹²⁾.

⁽⁷⁾ OL C 451, 2014 12 16, p. 25.

⁽⁸⁾ Europos Parlamentas, *op. cit.*, 113 dalis.

⁽⁹⁾ Europos Parlamentas, *op. cit.*, 114 dalis.

⁽¹⁰⁾ OL C 303, 2016 8 19, p. 103.

⁽¹¹⁾ http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-518_en.htm

⁽¹²⁾ OL C 21, 2011 1 21, p. 39.

— Kalbant apie dalijimosi ekonomikos formas, ES aiškiai neišreiškė savo principinės pozicijos dėl piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi ir dėl jų suderinamumo su „socialinės rinkos ekonomikos“ tikslu, nors vis daugiau su dalijimosi ekonomika susijusių darbuotojų darbo teisės požiūriu *de facto* atsiduria už įstatymo ribų. Skaitmeninimo poveikis socialinei sanglaudai senjorus gali paveikti labiau nei kitus gyventojų sluoksnius.

3.8. **Revoliucijos**

3.8.1. Skaitmeninėje erdvėje socialiniai ryšiai, visų pirma senjorų ryšiai, gali būti plėtojami tiek „iš viršaus į apačią“, „iš apačios į viršų“.

3.8.2. Dalijimosi ekonomika gali suartinti žmones, pavyzdžiui, taikant mokymo priemones, skirtas įvairioms proto lavinimo formoms, inovacinius sprendimus sveikatos srityje, suteikiančius galimybę neįgaliesiems arba vyresnio amžiaus asmenims visapusiškai dalyvauti visuomeninės gyvenime ir būti aktyviems net ir neturint galimybės judėti (pasinaudojant visur esančia prieiga).

3.8.3. Tačiau ši ekonomika ardo darbo santykių struktūrą. Visuomenei senstant, skaitmeninės technologijos iš esmės pakeitė nuo Antrojo pasaulinio karo nusistovėjusią Europos visuomenės sanglaudą – solidarumo sistemas, padėjusias sušvelninti krizės poveikį (kaip buvo 2008 metais).

3.8.4. Darbuotojų pavaldumo santykių destabilizavo 4.0 revoliucija: veiklos sujungimas į tinklus, senjorų įsiveržimas ir sienų išnykimas; kartu pažymėtina, kad apie 10 % senjorų naudojami internetu, bet gyvena vargingai ir galėtų vėl, kaip anksčiau, virsti „seniais“, nepajėgiančiais patenkinti savo poreikių (šeima siaurąja prasme). Taigi kyla klausimas, ar perėjimai su žinių perdavimu yra galimi?

3.8.5. Skaitmeninės ir įtraukios rinkos socialinėje ekonomikoje⁽¹³⁾ gyvybiškai svarbu išsaugoti pensijų sistemas. Iki 2060 m. jas neišvengiamai reikės pagrįsti kitais elementais, o ne samdomu darbu, nepasikliaujant nuo atsitiktinumų priklausomais pensijų fondais; reikės nuodugniai apsvarstyti įmokų ir turto perskirstymą siekiant, kad mūsų mintys ir mąstysena priimtų pokyčius.

Bruselis, 2016 m. liepos 13 d.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Georges DASSIS

⁽¹³⁾ OL C 318, 2011 10 29, p. 9.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Europos piliečių iniciatyvos (peržiūra)**(nuomonė savo iniciatyva)**

(2016/C 389/05)

Pranešėjas: Antonio LONGO

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2016 m. sausio 21 d. nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

Europos piliečių iniciatyvos (peržiūra).

(nuomonė savo iniciatyva).

Pakomitetis, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2016 m. gegužės 17 d. priėmė savo nuomonę.

518-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2016 m. liepos 13–14 d. (liepos 13 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 107 nariams balsavus už, 1 – prieš ir 1 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK), praėjus ketveriems metams po Europos piliečių iniciatyvos reglamento įsigaliojimo, pabrėžia svarbų piliečių vaidmenį Europos projekte ir šios priemonės galimybes padėti sumažinti demokratijos trūkumą skatinant aktyvų pilietiškumą ir dalyvaujimą demokratiją.

1.2. Komitetas pritaria Europos Parlamento, Regionų komiteto ir Europos ombudsmeno jau pareikštai pozicijai ir mano, kad visas Europos piliečių iniciatyvos potencialas nebuvo išnaudotas dėl reglamento, kurį reikėtų peržiūrėti.

1.3. Iš tiesų EESRK pastebėjo nemažų techninių, teisinių ir biurokratinių trūkumų, taip pat tai, kad Europos Komisijai akivaizdžiai suteikta per didelė kompetencija ir dėl to sudėtinga užtikrinti visapusišką sėkmingų iniciatyvų sklaidą, įgyvendinimą ir su jomis susijusią tolesnę veiklą.

1.4. Rengiantis reglamento peržiūrai Komitetas siūlo šias priemones:

1.4.1. piliečių komitetams suteikti teisę pradėti rinkti pritarimo pareiškimus jų pasirinktą dieną;

1.4.2. teisiškai pripažinti piliečių komitetus siekiant apriboti organizatorių baudžiamąją atsakomybę tyčinio ir sunkaus nusižengimo atvejais atsižvelgiant į Direktyvą 2008/99/EB dėl aplinkos apsaugos pagal baudžiamąją teisę;

1.4.3. sukurti fizinę ir internetinę pagal vieno langelio principą veikiančią struktūrą, į kurią piliečiai galėtų kreiptis dėl informacijos ir konsultacijų, kaip pateikti iniciatyvas;

1.4.4. išnagrinėti pasiūlymus sumažinti minimalų amžių, kurio sulaukus galima pritari piliečių iniciatyvai ir joje dalyvauti, kaip to prašė Parlamentas ir Regionų komitetas;

1.4.5. spręsti akivaizdų interesų konfliktą Komisijoje atskiriant „padedančiosios institucijos“ ir „institucijos teisėjos“ funkcijas. EESRK pakartoja, kad yra pasirengęs toliau vykdyti savo įsipareigojimus, susijusius su šiuo metu jau vykdomomis iniciatyvomis, ir kad gali būti realus kandidatas padedančiosios institucijos vaidmeniui atlikti;

1.4.6. užtikrinti tinkamą tolesnę su sėkmingomis iniciatyvomis susijusią veiklą, visų pirma paraginti Komisiją parengti pasiūlymą dėl teisėkūros procedūra priimamo akto per 12 mėnesių nuo iniciatyvos kampanijos pabaigos arba pagrįstai paaiškinti sprendimą neteikti pasiūlymo. Jei pasiūlymas nepateikiamas, EESRK ragina Europos Parlamentą daryti spaudimą Komisijai remiantis SESV 225 straipsniu.

1.5. EESRK pabrėžia, kad dėl tam tikroms problemoms pašalinti nėra būtina peržiūrėti reglamentą, tad jos turėtų būti nedelsiant sprendžiamos, kad neatgrasytų galimų iniciatyvų organizatorių. Kad ši priemonė taptų veiksmingesnė ir paprastesnė, Komitetas ragina imtis šių iniciatyvų:

1.5.1. Komisija, siekdama skaidresnio registravimo proceso, turi nustatyti aiškias ir paprastas procedūras, taip pat, jei iniciatyvos įvertinamos kaip netinkamos, pateikti išsamius atsakymus ir pasiūlyti galimus sprendimus, kad piliečių komitetai galėtų atlikti pakeitimus ir iš naujo jas pateikti;

1.5.2. Komisija turi tęsti derybas su valstybėmis narėmis siekiant supaprastinti, sumažinti ir suvienodinti nacionalines duomenų rinkimo standartų sistemas. Visų pirma siūloma apriboti prašymus pateikti asmens tapatybės dokumentus ir sudaryti galimybes visiems piliečiams pasirašyti iniciatyvas šalyje, kurioje jie gyvena;

1.5.3. sukurti nuolat veikiančią nemokamą internetinę pritarimo pareiškimų rinkimo programą OCS (angl. *Online Collective Software*)⁽¹⁾, kad būtų paprasčiau rinkti ir kataloguoti pareiškimus, o nacionalinės valdžios institucijos galėtų juos patikrinti. Be to, tokia priemonė turėtų būti prieinama ir neįgaliesiems.

1.6. Apskritai, siekiant užtikrinti Europos piliečių iniciatyvos sklaidą ir įtvirtinimą, Komitetas rekomenduoja:

1.6.1. didinti piliečių informuotumą ir juos supažindinti su Europos piliečių iniciatyvos priemone rengiant specialias kampanijas, suteikiant piliečių komitetams galimybę pasirašiusius asmenis informuoti apie pasiektus rezultatus ir visų pirma Komisijai prisiimant didesnius išpareigojimus informuoti apie su sėkmingomis iniciatyvomis susijusią tolesnę veiklą;

1.6.2. laikytis daugiakalbystės principo ir ieškoti naujų būdų susieti parašų rinkimo internetu priemones ir socialinės ir skaitmeninės žiniasklaidos priemones, kad būtų vis labiau plečiama auditorija;

1.6.3. sudaryti reikiamas sąlygas kiekvienam ES piliečiui tapti Europos piliečių iniciatyvos iniciatoriumi, užtikrinant galimybę padengti būtinas kampanijos išlaidas tais atvejais, kai iniciatyva oficialiai įregistruojama.

1.7. EESRK siūlo, sekant Europos migracijos forumo pavyzdžiu ir tęsiant Europos piliečių iniciatyvos dienos tradiciją, įsteigti institucinį Europos piliečių dalyvavimo forumą, kuris taptų nuolatine Komiteto diskusijų ir debatų vieta. Komitetas galėtų pateikti konkretų ir išsamesnį pasiūlymą dėl forumo nuomonėje savo iniciatyva pirmiau nurodyta tema.

2. Įžanga

2.1. Europos piliečių iniciatyvos teisė, kaip novatoriška tarpvalstybinė dalyvaujamosios demokratijos priemonė, įvesta Lisabonos sutartimi⁽²⁾. Ši teisė reiškia, kad milijonas ES piliečių iš ne mažiau kaip septynių valstybių narių gali paraginti Europos Komisiją pasiūlyti teisės aktą ES kompetencijai priklausančiais klausimais. Tokiu būdu norima aktyviai įtraukti piliečius į Europos Sąjungos sprendimų priėmimo procesą suteikiant jiems netiesioginę teisę inicijuoti teisės aktus.

2.2. Europos piliečių iniciatyvos taisyklės ir procedūros yra nustatytos 2011 m. vasario 16 d. ES reglamente, kuris įsigaliojo 2012 m. balandžio 1 d.⁽³⁾

2.3. Europos piliečių iniciatyvą gali rengti ir (arba) pasirašyti visi Europos Sąjungos piliečiai, sulaukę amžiaus, nuo kurio galima balsuoti Europos Parlamento rinkimuose⁽⁴⁾. Iniciatyvų negali pradėti organizacijos. Organizacijos gali jas propaguoti arba remti, tačiau tai turi būti daroma visiškai skaidriai.

⁽¹⁾ OCS yra *Online Collective Software* akronimas, tai – nemokama Europos Komisijos duomenų rinkimo internetu programa. Taikant šią priemonę yra paprasčiau rinkti duomenis, o nacionalinėms valdžios institucijoms lengviau juos patikrinti. OCS atitinka Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) Nr. 211/2011 ir Komisijos įgyvendinimo reglamentą (ES) Nr. 1179/2011. <https://joinup.ec.europa.eu/software/ocs/description>.

⁽²⁾ ES sutarties 11 straipsnio 4 dalis ir SESV 24 straipsnio 1 dalis.

⁽³⁾ 2011 m. vasario 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 211/2011 dėl piliečių iniciatyvos, <http://ec.europa.eu/citizens-initiative/public/welcome>.

⁽⁴⁾ Paprastai asmuo turi būti sulaukęs 18 metų visose valstybėse narėse, išskyrus Austriją, kur balsuoti galima nuo 16 metų.

2.4. Europos piliečių iniciatyvos procedūrą galima suskirstyti į tris etapus:

2.4.1. Pasirengimo etapu įsteigiamas piliečių komitetas⁽⁵⁾, iniciatyva oficialiai įregistruojama⁽⁶⁾ po to, kai Komisija įvertina jos tinkamumą⁽⁷⁾, ir gaunamas internetinės pritarimo pareiškimų rinkimo sistemos atitikties sertifikatas⁽⁸⁾.

2.4.2. Per pritarimo pareiškimų rinkimo etapą, t. y. per ne daugiau kaip 12 mėnesių, turi būti surinkta 1 mln. pritarimo pareiškimų (parašų) bent 7 ES valstybėse narėse⁽⁹⁾. Rezultatus patvirtina kompetentingos nacionalinės institucijos⁽¹⁰⁾.

2.4.3. Kai pateikiama iniciatyva, Komisija, po susitikimo su organizatoriais ir viešo svarstymo Europos Parlamente, išnagrinėja iniciatyvą. Komisija per tris mėnesius pateikia atsakymą parengdama *ad hoc* pranešimą ir nusprendžia, ar parengti pasiūlymą dėl teisės akto ir pradėti teisėkūros procedūrą.

3. Pirmieji ketveri Europos piliečių iniciatyvos metai

3.1. Iki šiol daugiau kaip 6 mln. ES piliečių pasirašė bent vieną iš Europos piliečių iniciatyvų. Nors buvo pateiktos 56 iniciatyvos, tik 36 buvo įregistruotos Komisijoje ir tik 3 iš jų surinko 1 mln. ar daugiau parašų⁽¹¹⁾. Nė vienos iš sėkmingų iniciatyvų atveju nebuvo pateiktas naujas pasiūlymas dėl teisės akto, net jei kai kuriais atvejais dėl konkrečių aspektų Europos Komisija atsižvelgė į visuomenės nuomonę.

3.2. Dideli techniniai, teisiniai ir biurokratiniai sunkumai, su kuriais susidūrė iniciatyvų organizatoriai, ir menkas sėkmingų iniciatyvų poveikis teisėkūros procesui privertė suabejoti Europos piliečių iniciatyvos priemonės patikimumu. Tai akivaizdžiai patvirtina drastiškai sumažėjęs įregistruotų iniciatyvų skaičius: 2012 m. jų buvo įregistruota 16, 2015 m. – 5⁽¹²⁾, taip pat surinktų pritarimo pareiškimų skaičius: 2012 m. surinkta daugiau kaip 5 mln. parašų, o 2015 m. iniciatyvoms pritarė vos keletas tūkstančių⁽¹³⁾.

3.3. Per šiuos ketverius metus daug organizatorių ir organizuotos pilietinės visuomenės atstovų⁽¹⁴⁾ pranešė apie šios priemonės trūkumus ir nelankstumą, nors ją rengusiųjų tikslas buvo aiški, paprasta ir lengvai taikoma priemonė. EESRK 2016 m. vasario 22 d. surengtas viešas klausymas patvirtino tokį patį požiūrį.

⁽⁵⁾ Piliečių komitetą sudaro ne mažiau kaip septyni ES piliečiai, gyvenantys septyniose skirtingose ES valstybėse narėse.

⁽⁶⁾ Iniciatyvai aprašyti turi būti panaudota ne daugiau kaip 800 spaudos ženklų (100 ženklų pavadinimui, 200 – aprašymui, 500 – tikslams pristatyti).

⁽⁷⁾ Reglamentas (ES) Nr. 211/2011, 4 straipsnio 2 dalis. 2. Prieš oficialiai įregistruojant ir Komisijos tinklapyje paskelbiant iniciatyvą, Komisija turi per du mėnesius patikrinti, ar: 1) sudarytas piliečių komitetas ir paskirti kontaktiniai asmenys; 2) nėra taip, kad iniciatyva akivaizdžiai nepatenka į Komisijos įgaliojimus pateikti pasiūlymą dėl ES teisės akto siekiant įgyvendinti ES sutartis; 3) pasiūlyta iniciatyva nėra aiškiai siekiama piktnaudžiauti, ji nėra lengvabūdiška ar nepagrįsta; 4) pasiūlyta iniciatyva akivaizdžiai neprieštarauja ES sutartyse nustatytoms vertybėms. Sprendimas įregistruoti ar neįregistruoti iniciatyvą priimamas teisiniu pagrindu, todėl jį galima apskųsti. Jei Komisija atsisako įregistruoti, ji informuoja organizatorius apie tokio sprendimo priežastis ir apie visas teismines ir neteismines priemones, kurių jie gali imtis. Viena iš tokių priemonių yra galimybė kreiptis į ES Teisingumo Teismą arba pateikti skundą Europos ombudsmenui (skundas dėl netinkamo administravimo).

⁽⁸⁾ Reglamentas (ES) Nr. 211/2011, 6 straipsnis. Reglamente numatyta, kad šį procesą vykdo valstybės narės, kurioje buvo renkami pritarimo pareiškimai, kompetentingos institucijos.

⁽⁹⁾ Reglamente numatytas reikalavimas surinkti minimalų pritarimo pareiškimų valstybėje narėje skaičių atsižvelgiant į gyventojų skaičių, <http://ec.europa.eu/citizens-initiative/public/signatories>.

⁽¹⁰⁾ Reglamentas (ES) Nr. 211/2011, 15 straipsnis.

⁽¹¹⁾ Sėkmingos iniciatyvos: „Vanduo ir sanitarinės paslaugos yra žmogaus teisė! Vanduo yra visuotinė nuosavybė, o ne prekė!“, „Stabdykime vivisekciją“, „Vienas iš mūsų“, <http://ec.europa.eu/citizens-initiative/public/initiatives/successful>

⁽¹²⁾ Pateiktų įregistruoti iniciatyvų skaičius mažėjo kiekvienais metais: 2012 m. jų pateikta 16, 2013 m. – 9, 2014 m. ir 2015 m. po 5 iniciatyvas.

⁽¹³⁾ Duomenys apie surinktus pritarimo Europos piliečių iniciatyvai parašus per pastaruosius trejus metus aiškiai rodo sumažėjusį piliečių dalyvavimą ir susidomėjimą. 2013 m. buvo surinkta 5 402 174 parašų, 2014 m. – 628 865, o 2015 m. – tik 8 500.

⁽¹⁴⁾ C. Berg, J. Tomson, *An ECI that works! Learning from the first two years of the European Citizens' Initiative*, 2014 m., <http://ecithatworks.org/>.

3.4. 2015 m. vasario mėn., praėjus trejiems metams nuo Europos piliečių iniciatyvos reglamento įsigaliojimo, Europos Parlamentas pateikė tyrimą⁽¹⁵⁾ dėl jo įgyvendinimo ir pasiūlė jį peržiūrėti. Šio tyrimo išvados buvo įtrauktos į 2015 m. spalio mėn. rezoliuciją⁽¹⁶⁾, kurioje Parlamentas oficialiai paprašė Komisijos peržiūrėti reglamentą ir pateikė aiškius ir tikslus pasiūlymus.

3.5. Europos ombudsmenas atliko tyrimą dėl Europos piliečių iniciatyvos procedūros tinkamo veikimo ir Komisijos vaidmens ir atsakomybės ir 2015 m. kovo mėn. parengė 11 gairių, kaip patobulinti iniciatyvą⁽¹⁷⁾.

3.6. Regionų komitetas 2015 m. spalio mėn. priėmė nuomonę, kurioje taip pat sutinka, kad reikia skubiai ir iš esmės peržiūrėti reglamentą⁽¹⁸⁾.

3.7. Komisija, atsakydama į daugelį prašymų iš dalies pakeisti reglamentą, 2015 m. balandžio mėn. paskelbė ataskaitą, kaip numatyta reglamente, apie iki šiol pasiektus rezultatus⁽¹⁹⁾, o vėliau, 2016 m. vasario mėn., – dokumentą dėl su Parlamento pateiktais pasiūlymais⁽²⁰⁾ susijusių tolesnių veiksmų. Abiem atvejais, nors Komisija ir pripažino įvairius sunkumus, su kuriais susiduria Europos piliečių iniciatyvos organizatoriai, ir pritarė galimybei patobulinti galiojančios reguliavimo sistemos įgyvendinimą, ji daug kartų pasisakė prieš bet kokią skubią dabartinio reglamento peržiūrą.

3.8. Šiuo metu visos Europos institucijos, iniciatyvų organizatoriai ir organizuotos pilietinės visuomenės atstovai bendrai pripažįsta, kad, nepaisant tam tikrų teigiamų rezultatų, dar toli gražu neišnaudotas visas Europos piliečių iniciatyvos, kaip politikos siūlymo ir aktyvaus piliečių dalyvavimo priemonės, potencialas.

3.9. Institucijos ir suinteresuotieji subjektai nurodo šias pagrindines problemas:

3.9.1. piliečiams ir nacionalinėms institucijoms trūksta žinių ir informacijos apie Europos piliečių iniciatyvos priemonę⁽²¹⁾;

3.9.2. registravimo ir pritarimo pareiškimų rinkimo etapais piliečių komitetams iškilusios techninės, teisinės ir biurokratinės kliūtys buvo tokios gausios, kad galėjo pakenti pačios iniciatyvos rezultatams;

3.9.3. iniciatyvą norėję pasirašyti piliečiai susidūrė su nemažai sunkumų, susijusių su atskirų šalių nacionaliniais įstatymais dėl duomenų tvarkymo;

3.9.4. Į nedaugelį sėkmingų iniciatyvų Komisija atsižvelgė ne parengdama naujus pasiūlymus dėl teisėkūros procedūra priimamų aktų, bet tik su jomis netiesiogiai susijusiose teisėkūros iniciatyvose.

3.10. Pagrindiniai sunkumai, su kuriais susiduria piliečių komitetai:

3.10.1. piliečių komitetai nėra teisiškai pripažinti. Tai daro neigiamą poveikį svarbiems praktiniams Europos piliečių iniciatyvos aspektams, pavyzdžiui, lėšų telkimui ir einamosios sąskaitos atidarymui. Be to, tai, kad organizatoriai yra asmeniškai atsakingi už „žalą, padarytą organizuojant piliečių iniciatyvą“⁽²²⁾, turi atgrasomąjį poveikį;

⁽¹⁵⁾ Europos Parlamento tyrimų tarnybos tyrimas „Europos piliečių iniciatyvos įgyvendinimas. Pirmųjų trejų metų patirtis“, 2015 m. www.europarl.europa.eu/thinktank.

⁽¹⁶⁾ 2015 m. spalio 28 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl Europos piliečių iniciatyvos (2014/2257(INI)), pranešėjas György Schöpflin.

⁽¹⁷⁾ Byla OI/9/2013/TN, pradėta 2013 m. gruodžio 18 d. Sprendimas 2015 m. kovo 4 d., <http://www.ombudsman.europa.eu/en/cases/decision.faces/it/59205/html.bookmark>.

⁽¹⁸⁾ Regionų komitetas, Nuomonė dėl Europos piliečių iniciatyvos, OL C 423, 2015 12 17, p. 1.

⁽¹⁹⁾ COM(2015) 145 final, Reglamentas (ES) Nr. 211/2011 dėl piliečių iniciatyvos taikymo ataskaita, 2015 m.

⁽²⁰⁾ Komisijos dokumentas dėl su Europos Parlamento rezoliucija dėl Europos piliečių iniciatyvos susijusių tolesnių veiksmų, priimtas 2016 m. vasario 2 d.

⁽²¹⁾ Eurobarometro tyrimas *The promise of the ES*, 2014 m. rugsėjo mėn., p. 51.

⁽²²⁾ Reglamentas (ES) Nr. 211/2011, 13 straipsnis. Tai gali būti, pavyzdžiui, klaidos tvarkant asmens duomenis.

3.10.2. pernelyg griežtai taikomi Europos piliečių iniciatyvos tinkamumo kriterijai. Apie 40 % šių iniciatyvų Europos Komisijos buvo paskelbtos netinkamomis finansuoti pirmajame proceso etape, t. y. registruojant iniciatyvą⁽²³⁾. Europos Parlamento nuomone, reikėtų atidžiau išanalizuoti vidaus interesų konfliktą Komisijoje: viena vertus, Komisija privalo informuoti organizatorius ir pateikti iniciatyvos vertinimą apie tai, ar ji tenkina atrankos kriterijus, kita vertus, pati iniciatyva pateikiama būtent Komisijai⁽²⁴⁾;

3.10.3. Europos piliečių iniciatyvos kalendoriuje sutampanti veikla. Laikas, reikalingas kiekvienoje valstybėje narėje patvirtinti parašų rinkimo internetu programas, sutrumpina jau ir taip neilgą 12 mėnesių pritarimo pareiškimų rinkimo terminą;

3.10.4. trūksta deramos Komisijos paramos, visų pirma iniciatyvos paskelbimo bei valdymo etapais. Ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas Europos piliečių iniciatyvos prieglobos paslaugai, kurią nemokamai teikia Komisija, ir organizatorių sunkumams rengiant ir platinant dokumentus įvairiomis kalbomis;

3.10.5. Europos piliečių iniciatyvos valdymas yra brangus procesas. Tai patvirtina faktas, kad visas tris sėkmingas iniciatyvas rėmė didelės pilietinės visuomenės organizacijos teikdamos techninę, organizacinę ir finansinę pagalbą. Kad nebūtų pažeistas pagrindinis Europos piliečių iniciatyvos principas, daugelis organizatorių pabrėžė būtinybę skirti didesnę ES parama kampanijoms pradėti;

3.10.6. pernelyg griežtos asmens duomenų rinkimo ir tvarkymo taisyklės. Kai kuriose valstybėse narėse atitinkamos taisyklės atgrasė organizuoti ir remti naujas iniciatyvas. Be to, kai kurių šalių įstatymai reikalauja, kad renkant duomenis būtų skaičiuojami tik nacionalinėje teritorijoje gyvenančių piliečių parašai, tokiu būdu faktiškai atimant iš 11 mln. žmonių teisę dalyvauti iniciatyvose⁽²⁵⁾;

3.10.7. vangus organizatorių dalyvavimas tolesnėje su iniciatyva susijusioje veikloje. Kadangi tolesnės su sėkmingomis iniciatyvomis susijusi veikla yra menka, susitikimų ir klausymų nepakanka paskatinti Komisiją imtis konkrečių teisėkūros veiksmų.

3.11. Kalbant apie veiksmus, kurie galėtų paskatinti reglamento peržiūrą, 2016 m. bus lemiami Europos piliečių iniciatyvai. Atsižvelgiant į didžiulį neišnaudotą šios svarbios novatoriškos Europos sprendimų priėmimo proceso priemonės potencialą ir siekiant plėtoti tikrą Europos pilietiškumą, EESRK šia nuomone savo iniciatyva norėtų prisidėti prie minėtų veiksmų.

4. EESRK ir Europos piliečių iniciatyva

4.1. EESRK yra tiltas tarp Europos institucijų ir organizuotos pilietinės visuomenės, taigi jis nuo pat pradžių dalyvavo diskusijose dėl Europos piliečių iniciatyvos. Tai patvirtina šia tema jau priimtos nuomonės⁽²⁶⁾ ir *ad hoc* grupė, kuri nuolat stebi, kaip plėtojama ir kaip įgyvendinama ši teisė⁽²⁷⁾.

4.2. EESRK taip pat aktyviai dalyvauja Europos piliečių iniciatyvos procese⁽²⁸⁾, kuriame atlieka dvigubą – tarpininko ir padedančiosios institucijos – vaidmenį. Galima paminėti šias EESRK iniciatyvas ir veiklą pagal kompetencijos sritis:

4.2.1. kiekvienais metais organizuojama Europos piliečių iniciatyvos diena, per kurią kartu su visais susijusiais subjektais įvertinama Europos piliečių iniciatyvos įgyvendinimo pažanga ir veiksmingumas. Šis renginys – tai palanki proga keistis geriausia praktika ir plėtoti iniciatyvų organizatorių ir kitų suinteresuotųjų subjektų tinklavedimą;

⁽²³⁾ Itin siaurai aiškinama sąvoka „nėra taip, kad pasiūlyta iniciatyva akivaizdžiai nepatektų į Komisijos įgaliojimus pateikti pasiūlymą dėl ES teisės akto siekiant įgyvendinti ES sutartis“. Tokiu būdu žlunga visos iniciatyvos, kuriomis buvo siekiama iš dalies pakeisti Sutartis. Vienintelė išimtis – „Let me vote“, kuris buvo siekiama įtraukti Europos Sąjungos piliečių teisės, nurodytas SESV 20 straipsnio 2 dalyje: teisė balsuoti visuose politiniuose rinkimuose toje valstybėje narėje, kurioje jis gyvena, tomis pačiomis sąlygomis kaip ir tos valstybės piliečiai.

⁽²⁴⁾ Europos Parlamento tyrimų tarnyba, *Implementation of the European Citizens' Initiative. The experience of the first three years* („Europos piliečių iniciatyvos įgyvendinimas. Pirmųjų trejų metų patirtis“), 2015 m., 3.1.4 skyrius.

⁽²⁵⁾ Europos Parlamento tyrimų tarnyba, *Implementation of the European Citizens' Initiative. The experience of the first three years* („Europos piliečių iniciatyvos įgyvendinimas. Pirmųjų trejų metų patirtis“), 2015 m., 6 skyrius.

Europos Parlamento tyrimų tarnyba, *Balsavimo teisės atėmimas iš užsienyje gyvenančių ES piliečių*, santrauka.

⁽²⁶⁾ EESRK nuomonė dėl piliečių iniciatyvos (OL C 44, 2011 2 11, p. 182).

EESRK Nuomonė dėl Lisabonos sutarties įgyvendinimo. Dalyvaujamoji demokratija ir piliečių iniciatyva (ES sutarties 11 straipsnis) (OL C 354, 2010 12 28, p. 59).

⁽²⁷⁾ *Ad hoc* grupė dėl Europos piliečių iniciatyvos sukurta 2013 m. spalio mėn., jos įgaliojimai buvo pratęsti 2015 m.

⁽²⁸⁾ <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.members-former-eesc-presidents-henri-malosse-speeches-statements&itemCode=35383>.

4.2.2. įkurta Europos piliečių iniciatyvos pagalbos tarnyba (*ICE helpdesk*), kuri, be kita ko, teikia Komisijos patvirtintų iniciatyvų aprašymo vertimo į visas oficialiąsias ES kalbas paslaugas;

4.2.3. suteikiamos patalpos iniciatyvų populiarinimo kampanijoms rengti;

4.2.4. parengta jau trečia praktinio vadovo redakcija, skirta supažindinti su Europos piliečių iniciatyvą ir ją skatinti⁽²⁹⁾. Be to, Komitetas pabrėžia labai svarbų Europos piliečių iniciatyvos vaidmenį ir kitame leidinyje „Aktyvios Europos pilietybės pasas“⁽³⁰⁾, skirtame informuoti Europos piliečius apie visas jų teises ir skatinti tarpvalstybinę dalyvaujimą demokratiją;

4.2.5. 2016 m. sukurtas viešas akademinės ir mokslinės dokumentacijos apie Europos piliečių iniciatyvą archyvas, atviras ir nemokamai prieinamas visiems piliečiams;

4.2.6. visos įregistruotos ir sėkmingiausios iniciatyvos, kurios neprieštaruja EESRK oficialiai jo nuomonėse išdėstomai politikai, pristatomos plenarinėse sesijose arba skyrių posėdžiuose. Tokiu būdu EESRK išlaikydama neutralią poziciją užtikrina tinkamą iniciatyvų matomumą;

4.2.7. EESRK siunčia savo narius į Europos Parlamente rengiamus klausymus dėl sėkmingų iniciatyvų ir tokiu būdu prisideda prie Komisijos atliekamų iniciatyvų analizių ir išsamių tyrimų.

5. Bendrosios pastabos

5.1. EESRK dar kartą išreiškia tvirtą paramą Europos piliečių iniciatyvai. Praėjus ketveriems metams nuo Europos piliečių iniciatyvos reglamento įsigaliojimo, rezultatai džiugina dalyvavimo požiūriu, bet didelis potencialas lieka neišnaudotas. Komitetas mano, kad tinkamai ir visapusiškai įgyvendinant Europos piliečių iniciatyvą gali pavykti sumažinti vis didėjantį atotrūkį tarp Europos Sąjungos ir jos piliečių.

5.2. EESRK pritaria Europos Parlamento, Regionų komiteto ir Europos ombudsmeno jau išreikštai nuomonei, kad Europos piliečių iniciatyvos įgyvendinimą iš dalies riboja įvairūs veiksniai. Tai visų pirma techninės, teisinės ir biurokratinės kliūtys, o taip pat akivaizdus institucinis „trumpasis jungimas“, įvykęs dėl Europos Komisijai suteiktų pernelyg didelių įgaliojimų ir atsakomybės.

5.3. EESRK taip pat mano, kad kai kurias šias problemas Komisija išsprendė sėkmingai, pavyzdžiui, įdiegusi nemokamą duomenų rinkimo internetu programą OCS, tačiau, deja, kitos problemos negali būti sprendžiamos neperžiūrėjus reglamento.

5.4. Todėl Komitetas ragina Komisiją dirbti dviem kryptimis: greitai imtis veiksmų siekiant išspręsti ir (arba) supaprastinti akivaizdžias elementariausias technines ir biurokratinės problemas; kuo greičiau pateikti pasiūlymą dėl atitinkamo reglamento reformos, kad būtų išspręsti sudėtingiausi instituciniai, teisiniai ir organizaciniai klausimai.

6. Konkrečios pastabos

6.1. Siekdamas supaprastinti ir patobulinti Europos piliečių iniciatyvos priemonę, EESRK pateikia šiuos pasiūlymus dėl reglamento reformos:

6.1.1. leisti piliečių komitetams savo nuožiūra parinkti pritarimo pareiškimų rinkimo pradžios dieną. Tai labai svarbu siekiant veiksmingai rinkti parašus 12 mėnesių laikotarpiu;

6.1.2. teisiškai pripažinti piliečių komitetus ir prirėkus suteikti ypatingą statusą siekiant apriboti organizatorių baudžiamąją atsakomybę tyčinio ir sunkaus nusizengimo atvejais atsizvelgiant į Direktyvą 2008/99/EB dėl aplinkos apsaugos pagal baudžiamąją teisę;

⁽²⁹⁾ http://www.eesc.europa.eu/resources/docs/it_15_438-citizens-initiative.pdf.

⁽³⁰⁾ http://www.eesc.europa.eu/resources/docs/15_85-citizenship-passport-it.pdf.

6.1.3. sukurti fizinę ir internetinę pagal vieno langelio principą veikiančią struktūrą, į kurią suinteresuoti piliečiai galėtų kreiptis dėl informacijos ir konsultacijų, kaip pateikti iniciatyvas. Svarbiausia – piliečių komitetams užtikrinti deramą techninę ir teisinę pagalbą siekiant palengvinti paraiškų teikimą ir padidinti reikalavimus atitinkančių paraiškų procentinę dalį;

6.1.4. išnagrinėti pasiūlymus sumažinti minimalų amžių, kurio sulaukus galima pritarti piliečių iniciatyvai ir joje dalyvauti, kaip to prašė Parlamentas ir Regionų komitetas, tokiu būdu suteikiant galimybę jaunimui aktyviai dalyvauti Europos Sąjungos kūrimo procese;

6.1.5. atskirti „padedančiosios institucijos“ ir „institucijos teisėjos“ funkcijas, šiuo metu tenkančias Komisijai. Tai nepaprastai svarbu siekiant išspręsti akivaizdų interesų konfliktą Komisijoje ir skatinti visapusiškai ir veiksmingai įgyvendinti Europos piliečių iniciatyvos priemonę.

6.1.5.1. EESRK patvirtina, kad yra pasirengęs toliau vykdyti savo įsipareigojimus, susijusius su šiuo metu jau vykdomomis iniciatyvomis, taip pat imtis tarpininko ir padedančiosios institucijos vaidmens.

6.1.6. Užtikrinti tinkamą tolesnę su sėkmingomis iniciatyvomis susijusią veiklą. Atsižvelgdamas į Europos Komisijos teisėkūros iniciatyvos teisę, Komitetas jos prašo parengti pasiūlymą dėl teisėkūros procedūra priimamo akto per 12 mėnesių nuo iniciatyvos kampanijos pabaigos arba pagrįstai paaiškinti sprendimą neteikti pasiūlymo. Jei per numatytą laiką pasiūlymas nepateikiamas, EESRK ragina Europos Parlamentą daryti spaudimą Komisijai remiantis SESV 225 straipsniu. Be to, Komisija turės užmegzti glaudesnius ryšius su šių iniciatyvų organizatoriais, kad vyktų ne tik klausymai Europos Parlamente, siekdamas užtikrinti, kad pasiūlymas atitiktų jį rėmusiųjų lūkesčius.

6.2. Komitetas taip pat pažymi, kad Komisija turėtų:

6.2.1. padidinti registracijos proceso skaidrumą ir veiksmingumą. Visų pirma Komisija turėtų atlikti aktyvesnę vaidmenį teikdama išsamius atsakymus ir pasiūlydama galimus sprendimus, jei iniciatyva yra laikoma netinkama, kad komitetai galėtų ją pakoreguoti taip, kad ji atitiktų galiojančiuose teisės aktuose nustatytus kriterijus;

6.2.2. tęsti derybas su valstybėmis narėmis siekiant supaprastinti, sumažinti ir suvienodinti nacionalinių duomenų rinkimo taisyklių sistemą, kuri reikalinga norint pasirašyti pritarimo pareiškimą. Visų pirma siūloma kuo labiau apriboti prašymus pateikti asmens tapatybės dokumentus ir sudaryti galimybes visiems Europos piliečiams pasirašyti iniciatyvas šalyje, kurioje jie gyvena⁽³¹⁾;

6.2.3. sukurti nuolat veikiančią nemokamą pritarimo pareiškimų rinkimo programą OCS, kad būtų paprasčiau rinkti ir kataloguoti pritarimo pareiškimus, o nacionalinės valdžios institucijos galėtų juos patikrinti. Be to, tokia priemonė turėtų būti prieinama ir neįgaliesiems.

6.3. Todėl EESRK visų pirma rekomenduoja:

6.3.1. didinti piliečių informuotumą ir juos supažindinti su Europos piliečių iniciatyvos priemone. Tai visų pirma turėtų būti daroma rengiant specialias kampanijas, kurias skatintų Komisija ir valstybės narės. Šiuo tikslu taip pat siūloma leisti piliečių komitetams informuoti susijusius suinteresuotuosius subjektus apie kampanijos eigą ir rezultatus (gavus jų išankstinį leidimą). Tai pasakytina ir apie Komisiją, kuri turi geriau viešinti su sėkmingomis iniciatyvomis susijusią tolesnę veiklą, visų pirma informuodama piliečių komitetus;

6.3.2. laikytis daugiakalbystės principo, būtino siekiant aktyvesnio dalyvavimo, ir ieškoti naujų būdų susieti parašų rinkimo internetu priemones ir socialinės ir skaitmeninės žiniasklaidos priemones, kad būtų vis labiau plečiama auditorija;

6.3.3. sudaryti reikiamas sąlygas kiekvienam ES piliečiui tapti Europos piliečių iniciatyvos iniciatoriumi, užtikrinant galimybę padengti būtinas kampanijos išlaidas tais atvejais, kai iniciatyva oficialiai įregistruojama.

⁽³¹⁾ Airijos ir Jungtinės Karalystės piliečiams, gyvenantiems Bulgarijoje, Čekijos Respublikoje, Prancūzijoje, Austrijoje ir Portugalijoje, ši teisė vis dar apribota.

6.4. Galiausiai EESRK siūlo, sekant Europos migracijos forumo pavyzdžiu ir tęsiant Europos piliečių iniciatyvos dienos tradiciją, įsteigti institucinį Europos piliečių dalyvavimo forumą, kuris taptų nuolatine Komiteto diskusijų ir debatų vieta. Šiomis aplinkybėmis, siekiant užtikrinti nuolatinį ir pakankamą atstovavimą, EESRK be kita ko kvieštų dalyvaujančių institucijų atstovus, kiekvieno piliečių komiteto, kurio iniciatyva oficialiai įregistruota, atstovus ir visus susijusius suinteresuotuosius subjektus. Komitetas galėtų pateikti konkretų ir išsamesnį pasiūlymą dėl forumo nuomonėje savo iniciatyva pirmiau nurodyta tema.

Briuselis, 2016 m. liepos 13 d.

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Georges DASSIS*

III

(Parengiamieji aktai)

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETAS

518-OJI EESRK PLENARINĖ SESIJA, ĮVYKUSI 2016 M. LIEPOS 13–14 D.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl „Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui dėl PVM veikslių plano. Bendros ES PVM erdvės kūrimas. Laikas spręsti“

(COM(2016) 148 final)

(2016/C 389/06)

Pranešėjas: Daniel MAREELS

Bendrapranešėjis: Giuseppe GUERINI

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2016 m. gegužės 2 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui dėl PVM veikslių plano. Bendros ES PVM erdvės kūrimas. Laikas spręsti

(COM(2016) 148 final).

Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2016 m. birželio 29 d. priėmė savo nuomonę.

518-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2016 m. liepos 13–14 d. (liepos 13 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 113 narių balsavus už, 1 – prieš ir 1 – susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. **EESRK palankiai vertina PVM veikslių planą**, kuriuo siekiama pereiti prie galutinės PVM sistemos ES, ir remia jo tikslus ir trumpojo ir vidutinės trukmės laikotarpio požiūrį, pagrįstą keturiais elementais. Dabar pats laikas padaryti kokybinį šuolį, kad būtų remiama bendroji rinka ir prisidedama prie darbo vietų kūrimo, augimo, investicijų ir konkurencingumo.

1.2. Komiteto nuomone, svarbu siekti įgyvendinti visas veikslių plano dalis kaip nedalomą visumą. Tai ypač taikoma perėjimui prie galutinės PVM sistemos; turėtų būti siekiama, kad faktinis sistemos įgyvendinimas, kuris numatytas tik antrame veikslių plano etape ir priklauso nuo atskiro valstybių narių vertinimo, būtų įvykdytas bet kokių atveju ir per pagrįstą laikotarpį. Jeigu tai nebus padaryta, užsibrėžti tikslai gali būti nepasiekti.

1.3. Kalbant apie veikslių plane numatytą pirmąjį etapą, kuris šiuo metu taikomas tik tam tikrų prekių tiekimui, Komitetas ragina visus suinteresuotuosius subjektus išsiaiškinti, kaip į naują sistemą greičiau įtraukti **paslaugas**, nes tai taip pat sumažintų su šiuo (pereinamuoju) laikotarpiu susijusias problemas. Taip pat vertėtų išanalizuoti būdus, kuriais būtų užtikrinta, kad **finansinėms paslaugoms** iš esmės būtų taikomas PVM.

1.4. Komiteto nuomone, dabartinės sistemos pertvarka turėtų paskatinti priimti **aiškia, nuoseklia, patikimą, visapusišką, proporcingą ir perspektyvią galutinę PVM sistemą**. Šiomis aplinkybėmis Komitetas pritaria tam, kad pasiūlyme būtų taikomas paskirties šalies principas kaip galutinės PVM sistemos pagrindas, nes taip visiems tiekėjams bus sukurtos vienodos sąlygos toje pačioje nacionalinėje rinkoje ir bus mažiau iškraipoma rinka.

1.5. Komiteto nuomone, daugiau dėmesio taip pat reikėtų skirti sistemos **palankumui verslui**, susijusiam su įmonėmis, ypač MVĮ. Nepaisant veiksmų plane siūlomų inovacijų ir supaprastinimo, didelį susirūpinimą vis dar kelia sudėtingas būsimo reglamentavimo pobūdis ir galima didelė jo administracinė našta.

1.6. Nepaisant būtinybės, kad **aiškumas ir teisinis tikrumas** būtų pagrindiniai galutinės PVM sistemos rengimo elementai, Komitetas ragina atidžiau išnagrinėti galimybę papildomai ir labiau **supaprastinti ir sumažinti administracinę naštą**, kad būtų galima **apsvarstyti proporcingą požiūrį, kuris būtų naudingas MVĮ**, nekenkiant galutinės PVM sistemos visapusiškumui ir kitiems pagrindiniams ypatumams. Geriausia, jei jos šiame procese dalyvautų nuo pat pradžių.

1.7. Taip pat reikėtų apsvarstyti galimybę teikti išsamią naudingą informaciją šiuolaikine forma, pavyzdžiui, per interneto portalą, kuriuo galėtų naudotis įmonės. Tai ypač turi padėti **mažosioms įmonėms vienodomis sąlygomis konkuruoti** su kitomis įmonėmis ir su viešojo sektoriaus tiekėjais. Apskritai svarbu, kad tarpvalstybinės veiklos vykdymas ES taptų paprastesnis ir patrauklesnis visoms įmonėms, ypač MVĮ.

1.8. EESRK palankiai vertina tai, kad **daug dėmesio** skiriama **PVM nepriemokai mažinti ir šio mokesčio apsaugai nuo sukčiavimo didinti**, turint omenyje tai, kad jo mastas labai didelis ir siekia 170 mlrd. EUR per metus. Svarbu, kad šiam tikslui būtų **teikiama pirmenybė** ir **nedelsiant** būtų pasiekta **rezultatų**, taip pat gerinant mokesčių ir muitinės administracijų bendradarbiavimą tiek ES, tiek su trečiosiomis šalimis, siekiant veiksmingesnio mokesčių administratorių darbo, didinant „Eurofisc“ vaidmenį, stiprinant savanorišką prievolių vykdymą ir gerinant mokesčių surinkimą.

1.8.1. Komiteto nuomone, valstybės narės turi stiprinti savo mokesčių administratorių gebėjimus visose srityse, susijusiose su žmogiškaisiais, finansiniais ir techniniais ištekliais. Taip jos turėtų užtikrinti, kad naujoji sistema veiktų tinkamai ir veiksmingai ir kartu būtų galima sumažinti sukčiavimą.

1.8.2. Nedarant poveikio veiksmų plane numatytiems veiksams šiuo atžvilgiu, **Komitetas svarsto, ar šioje srityje naudoti kitas, papildomas priemones**, remiantis įvairių neseniai prisiimtų tarptautinių automatinių keitimosi informacija apie tiesioginį apmokestinimą išpareigojimų pavyzdžiu.

1.8.3. EESRK taip pat mano, kad didelį dėmesį reikėtų sutelkti į būdingas galutinės PVM sistemos savybes ir ypatumus **jos apsaugos nuo sukčiavimo** atžvilgiu. Naujomis taisyklėmis, tinkama priežiūra ir didesne kontrole naudojant reikiamas įgyvendinimo priemones, įskaitant teismines priemones, turėtų būti nuosekliai sukurta **efektyviau taikoma išsamesnė PVM sistema**. Šiomis aplinkybėmis taip pat reikėtų skirti dėmesį dabartinei išlygai, kuri taikoma ne ES tiekėjų siunčiamoms smulkioms siuntoms, tačiau Komitetas pataria laikytis lankstesnio požiūrio šiuo klausimu.

1.9. Komiteto nuomone, praktiniai kovos su sukčiavimu veiksmai turi būti **tiksliniai ir proporcingi**. *Bona fide* įmonės turėtų būti saugomos ir joms neturėtų būti taikomos jokios naujos perteklinės priemonės.

1.10. Komitetas palankiai vertina dėmesį **naujiems e. prekybos pokyčiams ir įmonių rūšims**. Svarbu visiems susijusiems subjektams suteikti **aiškumo** šiuo atžvilgiu, kartu užtikrinant **vienodą požiūrį** į visus tiekėjus, nepriklausomai nuo to, ar jie laikosi šių pokyčių, ar tebesinaudoja tradiciskaisiais kanalais ir būdais, ir į visus jų tarpvalstybinius ar netarpvalstybinius sandorius.

1.11. Komitetas dar nepriėmė sprendimo dėl valstybėms narėms suteikiamo didesnio lankstumo ir veiksmų plane šiuo atžvilgiu numatytų **lengvatinių tarifų ir dviejų variantų**, nes reikia gauti daugiau informacijos apie pasiūlytus variantus, jų veikimo pobūdį ir joms taikomas taisykles. Todėl Komitetas norėtų nustatyti įvairius būsimos sistemos **kriterijus**. Joje turi būti derinamas **lankstumas ir teisinis tikrumas**, ji turi būti **skaidri** ir, kad būtų **paprasciau**, turi būti **ribojamas lengvatinių tarifų ir išimčių** skaičius. Dabartinėmis aplinkybėmis ir remiantis šiuo metu turima informacija, Komitetas teiktų pirmenybę 1 variantui, nes jis labiausiai suderintas su pirmiau minėtais kriterijais.

2. Pagrindinė informacija ⁽¹⁾

2.1. PVM veiksmų plane nubrėžiamos gairės, kaip sukurti bendrą ES PVM erdvę. Šioje erdvėje turėtų būti remiama bendroji rinka, padedama skatinti darbo vietų kūrimą, augimą, investicijas ir konkurencingumą ir atitikti XXI a. reikalavimus. Nauja sistema turėtų būti paprastesnė, atsparesnė sukčiavimui ir palankesnė verslui.

2.2. Dabartinė PVM sistema yra labai suskaidyta ir sudėtinga, bent jau tarpvalstybiniame kontekste. Jos nespėta pritaikyti prie naujos pasaulinės, skaitmeninės ir judriojo ryšio ekonomikos iššūkių. Yra didelių numatomų ir faktiškų PVM įplaukų neatitikimų („PVM nepriemoka“), o sistema nėra apsaugota nuo sukčiavimo.

2.3. Remiantis siūlomu požiūriu, būtų modernizuota ir persvarstyta (iš naujo sukurta) PVM sistema. Kiti požiūriai nelaikomi tinkamais variantais. Bet kokiems kitiems sistemos pokyčiams reikia vieningo visų valstybių narių pritarimo.

2.4. Veiksmų planą sudaro keturios sudedamosios dalys ir ne mažiau kaip 27 priemonės ⁽²⁾. Daugelis jų parengtos laikantis Geresnio reglamentavimo gairių (REFIT).

2.4.1. Pagrindiniai principai, kuriais remiantis **būsima bendra PVM erdvė** neabejotinai atsiejama nuo pagrindinio veiksmų plano, yra svarbiausia jo dalis. Jų tikslas – 2017 m. pateikti pasiūlymą dėl galutinių taisyklių.

2.4.1.1. **Galutinė PVM sistema** bus pagrįsta prekių ir paslaugų apmokestinimo paskirties šalyje principu ⁽³⁾, nes paaiškėjo, kad kilmės šalies principo taikyti neįmanoma. Tai taikoma visoms operacijoms, įskaitant tarpvalstybinius sandorius. Mokesčių surinkimo metodas laipsniškai pavirs sukčiavimui atsparesne sistema. Šie pasiūlymai būtų įgyvendinti dviem etapais.

2.4.2. Be to, yra **daugybė naujausių ir vykdomų iniciatyvų**. Šios iniciatyvos yra tokios:

— elektroninės prekybos kliūčių pašalinimas bendrojoje rinkoje. Komisija planuoja iki 2016 m. pabaigos pateikti pasiūlymą, kad būtų atnaujintas ir supaprastintas PVM, ypač MVĮ,

— antra, MVĮ priemonių rinkinio priėmimas 2017 m. Tai bus supaprastinimo priemonės, kurios darys poveikį PVM prievolių vykdymo išlaidoms ir bus naudingos mažosioms įmonėms.

2.4.3. Didžiausias rinkinys susijęs su **skubiomis priemonėmis PVM nepriemokos ir sukčiavimo PVM problemoms spręsti**. Šioje srityje atkreipiamas dėmesys į:

— mokesčių administratorių ir muitinės administracijų bendradarbiavimo gerinimą ES ir su trečiosiomis šalimis,

— siekį, kad mokesčių administratoriai dirbtų veiksmingiau ir būtų stiprinamas „Eurofisc“ vaidmuo,

— savanoriško prievolių vykdymo gerinimą,

⁽¹⁾ Toliau pateikta informacija iš esmės pagrįsta veiksmų planu.

⁽²⁾ Septynios priemonės pateiktos veiksmų plane, o 20 jų – dokumente „20 kovos su PVM nepriemoka priemonių“. Žr. http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/tax_cooperation/vat_gap/2016-03_20_measures_en.pdf.

⁽³⁾ „Paskirties šalies“ principas.

- mokesčių surinkimą,
- direktyvos vertinimo ataskaitą dėl tarpusavio pagalbos išieškant mokestines skolas.

2.4.4. Galutinis tikslas – ilginiui pereiti prie **modernizuotos tarifų politikos**. Siekiama valstybėms narėms suteikti daugiau laisvės ir lankstumo tarifų, ypač **lengvatinių tarifų**, srityje. 2017 m. bus imtasi iniciatyvų.

3. Pastabos ir komentarai

3.1. Veiksmų planas

3.1.1. EESRK palankiai vertina veiksmų planą, kuriuo siekiama sukurti bendrą ES PVM erdvę. Tai plataus užmojo, skubus ir reikalingas planas, atitinkantis pastangas kurti modernesnę ir konkurencingesnę bendrąją rinką.

3.1.2. EESRK palankiai vertina 4 elementais pagrįstą požiūrį⁽⁴⁾ su diferencijuotu požiūriu trumpuoju ir vidutinės trukmės laikotarpiu. Siekiama įveikti dabartinės pereinamojo laikotarpio sistemos trūkumus ir spragas ir padaryti kokybinių šuolį, atitinkantį bendrosios rinkos poreikius.

3.1.3. Komitetas pritaria siūlomam požiūriui, pagal kurį galutinė PVM sistema bus grindžiama paskirties šalies principu. Jis taip pat pažymi, kad nauja sistema turi būti aiški, nuosekli, patikima ir visapusiška bei proporcinga ir perspektyvi. Tokiomis aplinkybėmis EESRK primygtinai ragina Europos Komisiją imtis atsargumo priemonių ir apsvarstyti galimybę sukurti bendrąją visų tarpvalstybinių įmonių tarpusavio sandorių atvirkštinio apmokestinimo sistemą⁽⁵⁾. Nors kai kuriose valstybėse narėse jau naudojama atvirkštinio apmokestinimo sistema sukčiavimui PVM mažinti konkrečiuose ekonomikos sektoriuose, šio principo taikymas didesniu mastu galėtų sukelti pavojų, kad sukčiavimas PVM bus perkeltas į mažmeninės prekybos etapą.

3.1.4. Reikia deramai prižiūrėti perėjimą prie galutinės sistemos. Šioje srityje būtina gerinti nacionalinių mokesčių administratorių veiklos rezultatus ir jų tarpvalstybinių bendradarbiavimą ir spręsti sistemos nepakankamos apsaugos nuo sukčiavimo problemą. Kad būtų pagerintas PVM surinkimas ir kovojama su sukčiavimu, svarbu visoje ES skatinti vystymąsi ir keitimąsi geriausia patirtimi. Pavyzdžiui, būtų galima apsvarstyti galimybę nustatyti PVM apskaitos tarp valstybių narių terminus. Reikėtų dėti visas pastangas, kad būtų kuo labiau sumažinta PVM nepriemoka. Tai turėtų būti naudinga valdžios institucijoms (teisingos PVM įplaukos!) ir turėtų būti labiau suvienodintos sąlygos visiems tiekėjams.

3.1.5. Kartu labai svarbu, kad sistema taptų palankesnė įmonėms, o daugiausia dėmesio būtų skiriama aiškumui ir teisiniam tikrumui. Taip pat svarbu mažinti administracinę naštą, ypač MVI, tačiau nepakenkti galutinės PVM sistemos visapusiškumui ir kitiems svarbiems ypatumams⁽⁶⁾. Šiuo atžvilgiu reikėtų imtis veiksmų, kuriais būtų kuriamos standartinės PVM grąžinimo formos, laiku grąžinami mokesčiai ir kuriama prieinama PVM tarifų sistema.

3.1.6. Taikant paskirties šalies principą valstybėms narėms suteikiama laisvė nustatyti savo tarifus, tačiau tai neturi skatinti susiskaidymo ir pernelyg didelio sudėtingumo. Atsižvelgiant į MVI interesus, reikia taikyti proporcingą požiūrį. Taip pat reikėtų atsižvelgti į naujausius tarpvalstybinės prekybos ir skaitmeninės bei judriojo ryšio ekonomikos pokyčius ir į esamas bei naujas įmonių rūšis.

3.1.7. EESRK pastangomis sukurti modernizuotą tarifų politiką, kuria valstybėms narėms būtų suteiktas didesnis lankstumas lengvatinių tarifų srityje⁽⁷⁾, iš esmės turėtų būti siekiama tikslo taikyti „paskirties šalies“ principą, atsižvelgiant į tai, kad tokiomis aplinkybėmis paprastai turėtų kilti mažiau prekybos iškraipymų. Išlygų skaičius turėtų būti ribotas ir siekiant padidinti ekonomikos efektyvumą viešai ir privačiai tiekiamoms prekėms ir teikiamoms paslaugoms PVM tikslais turėtų būti taikomos vienodos taisyklės⁽⁸⁾. Kuo platesnė PVM taikymo bazė, tuo mažesnio tarifo reikia, kad būtų gautos tokios pat mokestinės pajamos. Kartu taip suteikiama galimybė išvengti ekonomikos iškraipymų.

⁽⁴⁾ Žr. pirmiau pateiktą 2.4 punktą.

⁽⁵⁾ Taip pat vadinama anglų k. terminu „atvirkštinio apmokestinimo sistema“.

⁽⁶⁾ Žr. 3.1.3 punktą.

⁽⁷⁾ Žr. 2.4.4 punktą.

⁽⁸⁾ Pavyzdžiui, sveikatos priežiūros sektoriuje privačios įmonės paprastai turi taikyti PVM, o valstybiniai tiekėjai dažnai nuo jo atleidžiami.

3.1.8. EESRK svarbu, kad visas šis veiksmų planas, kaip nedaľoma visuma, su visais savo elementais būtų visapusiškai įgyvendintas. Nepakankamas tikrumas, kuris šiuo metu gali vyrauti šiuo atžvilgiu, neatitinka tikslo kurti bendrosios rinkos PVM sistemą ir dėl jo gali būti nepasiekti užsibrėžti tikslai. EESRK mano, kad į veiksmų planą reikėtų įtraukti visas reikiamas apsaugos priemonės, kuriomis būtų siekiama šio tikslo. Tai ypač pasakytina apie perėjimą prie galutinės PVM sistemos dviem etapais, kurių antrasis ⁽⁹⁾ priklauso nuo atskiro valstybių narių vertinimo ir sprendimo. Turėtų būti siekiama, kad faktinis galutinės PVM sistemos įgyvendinimas antruoju etapu būtų įvykdytas bet koku atveju ir per pagrįstą laikotarpį.

3.1.9. Komitetas, siekdamas visapusiškai įgyvendinti veiksmų planą, ragina valstybes nares bendradarbiauti, kad būtų paskatintas ir paspartintas keitimasis informacija ir kuriamas pasitikėjimas pastangomis įgyvendinti šį planą ir padidinti PVM įplaukas. Komiteto nuomone, dėl to valstybėms narėms reikės stiprinti savo mokesčių administratorių, kuriems reikės pakankamų žmogiškųjų, finansinių ir techninių (įskaitant IRT) išteklių, gebėjimus. Komitetas ragina Komisiją teikti paramą šiuo klausimu.

3.1.10. Komitetas tikisi, kad Komisija laiku pateiks išsamų ir visapusišką siūlomų priemonių ir viso veiksmų plano poveikio vertinimą. Į jį reikia įtraukti poveikio MVI, kurioms sudėtingumas ir administracinė našta kelia didelių sunkumų, vertinimą.

3.2. Svarbiausias tikslas – kurti patikimą Europos PVM erdvę – galutinę PVM sistemą

3.2.1. EESRK palaiko paskirties šalies principą, pagal kurį visiems tiekėjams toje pačioje nacionalinėje rinkoje sukuriamos vienodos sąlygos, nepriklausomai nuo jų įsisteigimo vietos.

3.2.2. Pagal šį veiksmų planą pirmuoju perėjimo prie galutinės PVM sistemos etapu paskirties šalies principas bus taikomas tik prekėms. Komitetas, siekdamas paprastumo ir norėdamas išvengti papildomų sunkumų, primygtinai ragina Komisiją ir valstybes nares išsiaiškinti, kaip į naują sistemą greičiau įtraukti paslaugas, ir sužinoti būdus, kaip finansinėms paslaugoms taikyti PVM didesniu mastu.

3.2.3. Kyla pavojus, kad dėl naujos sistemos įgyvendinimo galėtų padidėti įmonėms tenkanti administracinė našta, todėl Komitetas pabrėžia, kad reikia paprastesnių PVM taisyklių, ypač MVI, kuriomis nebūtų kenkiama sistemos visapusiškumui. Kartu daug dėmesio reikia skirti taisyklių aiškumui ir teisiniam tikrumui.

3.2.4. Veiklos plėtimas tarp valstybių ES viduje įmonėms turi būti lengvai prieinama ir patraukli galimybė. Tarpvalstybinių sandorių srityje paskirties šalies principas reiškia, kad tiekėjai taiko savo klientų valstybėse narėse nustatytą PVM tarifą, ir tai gali sukelti sunkumų ir užkrauti papildomą našta. Iš tiesų, tai gali reikšti, kad jiems gali tekti susidurti su visų 27 valstybių narių sistemomis. Norint užtikrinti, kad susidariusi našta tebebūtų valdoma, reikėtų įdiegti viešos informacijos sistemas, pavyzdžiui, interneto portalą, kuriame, be kita, būtų nurodyti visose valstybėse narėse taikomi tarifai. Taip pat svarbu, kad įmonėms reikėtų užsiregistruoti tik toje šalyje, kurioje jos įsisteigusios. Todėl EESRK palankiai vertina Komisijos pasiūlymą, kad pasiūlymas registruotis PVM tikslais turėtų būti taikomas tik įsisteigimo šalyje, ir apskaičiuota, kad dėl to atitinkamos įmonės sutaupytų 1 mlrd. EUR.

3.3. Priemonės PVM nepriemokos ir sukčiavimo problemai spręsti

3.3.1. EESRK palankiai vertina tai, kad daug dėmesio skiriama PVM nepriemokai sumažinti ir PVM sistemos apsaugai nuo sukčiavimo, ypač dėl to, kad valdžios institucijų nuostoliai sudaro 170 mlrd. EUR per metus, kurie atitinka 15,2 % visų PVM įplaukų. Vien dėl tarpvalstybinio sukčiavimo kasmet netenkama 50 mlrd. EUR pajamų.

⁽⁹⁾ Dabartinėje veiksmų plano redakcijoje. Žr. paskutinę 4 punkto pastraipą.

3.3.2. Svarbu šiam tikslui teikti pirmenybę ir nedelsiant pasiekti rezultatų. Nedarant poveikio veiksniams plane numatytiems veiksniams šiuo atžvilgiu, EESRK svarsto, ar reikėtų naudoti kitas, papildomas priemones, remiantis pastarųjų tarptautinių tiesioginio apmokestinimo išsipareigojimų pavyzdžiu, įskaitant išsipareigojimus, susijusius su keitimusi informacija ir Komisijos planais⁽¹⁰⁾ kovoti su mokesčių vengimu.

3.3.3. EESRK taip pat mano, kad didelį dėmesį reikėtų sutelkti į būdingas galutinės PVM sistemos savybes ir ypatumus jos apsaugos nuo sukčiavimo atžvilgiu. Tai, kad galima gerokai sumažinti sukčiavimą⁽¹¹⁾ taikant paskirstytus mokėjimus tarpvalstybinėms operacijoms, nereiškia, kad galime užmigti ant laurų.

3.3.4. Naujomis taisyklėmis, tinkama priežiūra ir didesne kontrole naudojant reikiamas įgyvendinimo priemones, įskaitant teismines priemones, turėtų būti nuosekliai kuriama efektyviau taikoma išsamesnė PVM sistema.

3.3.5. EESRK svarbu, kad būtų imtasi tikslinių PVM nepriemokos mažinimo ir kovos su sukčiavimu priemonių. PVM nepriemokos mažinimo priemonės turi būti suderinamos su proporcingumo principu ir joms turi būti gerinamas vidaus rinkos veikimas. *Bona fide* įmonės turėtų būti saugomos ir joms neturėtų būti taikoma jokių naujų perteklinių priemonių.

3.3.6. Dėl dabartinės sistemos trūkumų ir spragų, pavyzdžiui, išlygos taikymo ne ES tiekėjų importuojamoms smulkiosioms siuntoms, sukuriama nevienodos sąlygos, iškraipoma rinka ir susidaro didelių valdžios institucijų pajamų nuostolių (apskaičiuota, kad jie per metus sudaro 3 mlrd. EUR). Jeigu tokia schema modernioje ES PVM sistemoje bus laikoma iš esmės netinkama, Komitetas, atsižvelgdamas į sąnaudas, ragina priimti lankstesnį požiūrį, pagal kurį sandoriams, iš tiesų neturintiems jokio rinką iškraipiančio poveikio, gali būti taikoma išlyga, kaip, pavyzdžiui, smulkių ir atsitiktinių nedidelės vertės siuntų, skirtų tik privačioms reikmėms, atveju.

3.3.7. Taip pat galima pasimokyti iš praeities. Šiuo atžvilgiu ateityje būtų galima apsvarstyti PVM sistemos, t. y. ne tik jos taisyklių ir veikimo pobūdžio, bet ir platesnio vertinimo, ar ji atitinka ekonomikos ir valdžios institucijų reikalavimus, bei kaip ji prisideda prie Europos projekto, tinkamumą. Toks vertinimas galėtų būti atliekamas reguliariai.

3.4. Įvairių naujų e. prekybos pokyčių ir įmonių rūšių paisymas

3.4.1. EESRK palankiai vertina tai, kad veiksniams plane sutelktas dėmesys į verslo modelius ir technologinę pažangą vis akivaizdžiau besiformuojančioje skaitmeninėje aplinkoje. Žvelgiant plačiau, būtina atsižvelgti į visus didelius ir perspektyvius pokyčius. Dėl to galutinė PVM sistema taip pat taptų perspektyvi.

3.4.2. EESRK nuomone, svarbu nurodyti, kad šiomis aplinkybėmis PVM taisyklės turėtų būti nustatytos taip, kad visiems suinteresuotiesiems subjektams būtų užtikrintas aiškumas ir tikrumas.

3.4.3. Taip pat turi būti užtikrintas vienodas požiūris į visus tokias pačias prekes tiekiančius ar paslaugas teikiančius tarpvalstybinius ir netarpvalstybinius tiekėjus, nepaisant to, ar jie laikosi naujausių pokyčių (skaitmeninio požiūrio), ar tebesinaudoja tradiciškesniais kanalais ir būdais (fiziniais). EESRK ragina priimti tokias supaprastinimo priemones, kaip bendra ES PVM riba, kad e. prekybos pradedančiosioms įmonėms būtų supaprastintos sąlygos, ir ragina tai taikyti visoms MVĮ.

3.5. MVĮ poreikių paisymas

3.5.1. Komitetas palankiai vertina ir pabrėžia tai, kad veiksniams plane atsižvelgiama į MVĮ. Svarbu ir būtina, kad veiksniams plane būtų nustatyta nemažai konkrečių priemonių su sąžiningomis ir tinkamomis MVĮ skirtomis taisyklėmis. Šis klausimas jau akcentuotas kitoje šios nuomonės dalyje.

3.5.2. Palankiai vertinamas ketinimas pateikti joms naudingų plataus masto supaprastinimo priemonių rinkinį. Vis dėlto, kaip nurodyta veiksniams plane, šiuos ketinimus dar reikia išaiškinti ir išplėtoti. EESRK nuomone, svarbu, kad MVĮ šiame procese dalyvautų nuo pat pradžių.

⁽¹⁰⁾ Žr. 2016 m. sausio 28 d. Komisijos paskelbtą pasiūlymą dėl Tarybos direktyvos, kuria nustatomos kovos su mokesčių vengimo praktika, tiesiogiai veikiančia vidaus rinkos veikimą, taisyklės (Kovos su BEPS direktyva). Žr. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1465293669136&uri=CELEX:52016PC0026> ir http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-159_it.htm; šiuo klausimu taip pat žr. 2016 m. balandžio 28 d. EESRK nuomonę dėl kovos su mokesčių vengimu dokumentų rinkinio (OL C 264, 2016 7 20, p. 93).

⁽¹¹⁾ Maždaug 40 mlrd. EUR, arba 80 %.

3.5.3. Pageidautina, kad dabartinė galimybė žemės ūkio įmonėms kompensuoti už tam tikrus pirkinius sumokėtą PVM būtų paversta visų valstybių narių prievole. Kartu žemės ūkio gamintojų asociacijų ar panašių asociacijų vykdomas žemės ūkio produktų pertvarkymas turėtų prilygti žemės ūkio produktų gamybai.

3.6. Lengvatinių tarifų priemonės

3.6.1. Atsižvelgdamas į didesnę lengvatinių tarifų lankstumą, Komitetas pabrėžia savo susirūpinimą, kad tai gali paskatinti didesnę PVM tarifo susiskaidymą tarp valstybių narių, o tai pakenktų sistemos aiškumui ir taikymui, ypač MVĮ.

3.6.2. Komitetas dar nepriėmė sprendimo dėl veiksmų plane numatytų dviejų variantų, nes reikia gauti daugiau informacijos apie pasiūlytus variantus, jų veikimo pobūdį ir joms taikomas taisykles. Todėl Komitetas norėtų nurodyti keletą būsimos sistemos ypatumų. Joje turi būti derinamas lankstumas ir teisinis tikrumas, ji turi būti skaidri ir, kad būtų paprasčiau, turi būti ribojamas lengvatinių tarifų ir išlygų skaičius. Dabartinėmis aplinkybėmis ir remiantis šiuo metu turima informacija, Komitetas teiktų pirmenybę 1 variantui ⁽¹²⁾, nes jis labiausiai suderintas su pirmiau minėtais kriterijais.

3.6.3. Komitetas ragina būsimoje galutinėje PVM sistemoje atsižvelgti į socialinio verslo įmonių vaidmenį ir strateginę svarbą ⁽¹³⁾. Šiuo atžvilgiu reiktų apvarstyti galimybę peržiūrėti Direktyvos 2006/112/EB III priedo 15 punktą arba įtraukti naują nuostatą dėl lengvatinio tarifo taikymo palankių sąlygų neturintiems asmenims institucijų teikiamoms socialinėms, sveikatos ir švietimo paslaugoms, kurios skirtos socialinės gerovės reikmėms. Ypač reiktų apvarstyti galimybę naujojoje PVM sistemoje netaikyti PVM produktams ir paslaugoms, skirtiems neigaliems arba palankių sąlygų neturintiems asmenims, arba taikyti mažesnę jo tarifą.

3.6.4. Taip pat svarbu išsaugoti savanoriškoms organizacijoms taikomas PVM išlygas, kurios jau suteiktos įvairiose valstybėse narėse, dėl specifinio šių organizacijų pobūdžio ir tarpvalstybinio aspekto nebuvimo.

3.6.5. Pagal persvarstytą direktyvą dėl PVM būtų galima apvarstyti galimybę valstybėms narėms individualiai taikyti PVM tarifus, viršijančius standartinį tarifą, prabangos prekėms ir prireikus apvarstyti, kokios taisyklės turėtų būti priimtos šiuo atveju.

3.6.6. Tarybos direktyvoje 2006/112/EB tam tikroms Europos šalims ir atokiems regionams yra nustatyti lengvatiniai PVM tarifai ir išimties siekiant kompensuoti jų nuolatines gamtines, ekonomines ir demografines kliūtis. Atsižvelgdamas į šių priemonių svarbą salų įmonėms ir vietos ekonomikai, Komitetas ragina jas taikyti ir toliau.

Bruselis, 2016 m. liepos 13 d.

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Georges DASSIS*

⁽¹²⁾ 1 variantas apima „prekių ir paslaugų, kurioms gali būti taikomas sumažintas tarifas, sąrašo išplėtimas ir reguliarius persvarstymas“.
⁽¹³⁾ Dėl socialinės ekonomikos svarbos žr. Komisijos komunikatą „Socialinio verslo iniciatyva. Socialinėms įmonėms plėtoti palankios aplinkos kūrimas socialinių inovacijų ekonomikoje“ (COM(2011) 682 final).

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pramonės 4.0 ir skaitmeninės pertvarkos: tolesni veiksmai

(COM(2016) 180 final)

(2016/C 389/07)

Pranešėjas: Joost VAN IERSEL

Bendrapranešėjis: Nicola KONSTANTINO

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2016 m. balandžio 19 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pramonės 4.0 ir skaitmeninės pertvarkos: tolesni veiksmai

(COM(2016) 180 final).

Pramonės permainų konsultacinė komisija (CCMI), kuri buvo atsakinga už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2016 m. birželio 22 d. priėmė savo nuomonę.

518-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2016 m. liepos 13–14 d. (2016 m. liepos 14 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 98 nariams balsavus už, susilaikiusių nebuvo.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. EESRK labai palankiai vertina komunikatą „Europos pramonės skaitmeninimas“⁽¹⁾. Jis mano, kad visas dokumentų rinkinys⁽²⁾ yra pirmas žingsnis plataus masto Europos darbo programoje, kurią reikės įgyvendinti glaudžiai tarpusavyje bendradarbiaujant viešojo ir privačiojo sektoriaus subjektams.

1.2. EESRK palankiai vertina komunikate apibrėžtą nuoseklią ir plataus užmojo pramonės politikos strateginę viziją, pagal kurią daugiausia dėmesio skiriama keturiems pagrindiniams klausimams: 1) technologijoms ir platformoms, 2) standartams ir etaloninėms architektūroms, 3) geografinėi sanglaudai kuriant regioninius Skaitmeninių inovacijų centrų tinklus, 4) gebėjimų ugdymui visais lygmenimis.

1.3. Remiantis EK atlikto tyrimo išvadomis, reikia nedelsiant imtis veiksmų. Komisija pabrėžia Europos skaitmeninės pramonės stipriąsias puses, tačiau kartu išreiškia ir susirūpinimą, kad vertės kūrimas gali iš esmės persikelti iš įmonių į privačias skaitmenines platformas, ir atkreipia dėmesį į bendrų standartų ir sąveikių sprendimų trūkumą. Be to, skaitmeninių įgūdžių poreikis yra labai didelis.

1.4. „Pramonė 4.0“ iš esmės yra procesas, paremtas principu „iš apačios į viršų“. Tačiau viešasis sektorius, kuriam tenka labai svarbus reguliuotojo, tarpininko ir finansinės paramos teikėjo vaidmuo, turėtų parengti orientacines gaires.

1.5. Skaitmeninimas ir „Pramonė 4.0“ daro didelį poveikį verslo modeliams ir visai aplinkai, kurioje įmonės šiuo metu veikia. Itin svarbu didinti visų suinteresuotųjų šalių (be verslo, tai visų lygmenų socialiniai partneriai, akademinė bendruomenė, mokslinių tyrimų institutai, regionų ir vietos viešieji subjektai, švietimo sektorius ir vartotojai) informuotumą ir norą siekti bendro tikslo.

1.6. Nė viena atskira Europos valstybė negali sėkmingai savarankiškai pasinaudoti visomis skaitmeninės eros galimybėmis. Europa, kaip visuma, yra kritinio masto, prilygstanti tokioms didelėms rinkomis kaip JAV ir Kinija. Kad būtų galima suskaitmeninti pramonę, reikalinga bendra ES ir valstybių narių pramonės strategija. Tokiu būdu būtų sustiprinta Europos pramoninė bazė, pritraukta naujų investicijų ir sugrąžintos į kitas šalis perkeltos investicijos ir darbo vietos. Tai padės Europai toliau atkakliai siekti tikslo, kad iki 2020 m. pramonės produkcija sudarytų 20 % Europos BNP.

⁽¹⁾ (COM(2016) 180 final).

⁽²⁾ Nuoroda į kitas dokumentų rinkinio dalis, Europos debesijos iniciatyvą ir kt.

1.7. Patikima ir numatoma aplinka yra gyvybiškai svarbi. Pradedančiosioms ir veiklą plečiančioms įmonėms turi būti skiriamas deramas dėmesys. Taryba, visų pirma Konkurencingumo taryba, EK iniciatyva turėtų skubiai nuspręsti dėl ES 4.0 pramonės strategijos ir bendrosios skaitmeninės rinkos (BSR), kuri pakeistų esamą susiskaidymą dėl 28 skaitmeninės politikos krypčių. Bendroji skaitmeninė rinka turėtų būti sudėtinė atkurtos bendrosios rinkos dalis siekiant išvengti Europos skaitmeninės aplinkos susiskaidymo.

1.8. Svarbiausia – bendradarbiavimas. Nacionalinėse ir regioninėse 4.0 platformose turi būti sutelkti visi atitinkami dalyviai. Pagal bendrąją ES sistemą, kiekvienas turėtų parengti savo charakteristikas. Turėtų būti skatinamos įvairios partnerystės, sinergija ir telkiamasis į klasterius, tarpvalstybiniai susitarimai ir Europos lyginamoji analizė.

1.9. Taip pat turi būti skatinama viešojo ir privačiojo sektorių partnerystė ir bendri Europos interesams svarbūs projektai⁽³⁾ bei elektroninės valdžios iniciatyvos.

1.10. Nerimą kelia didėjantys valstybių narių skirtumai pramonės produkcijos ir technologinių laimėjimų srityse. EESRK pažymi, kad tinkamai suplanavus bendradarbiavimą būtų skatinama konvergencija.

1.11. EESRK palankiai vertina planuojamą 5 mlrd. EUR MTTP finansinį paketą, programoje „Horizontas 2020“ numatytą informacines ir ryšių technologijas, taip pat finansavimą iš kitų Europos fondų, įskaitant J. C. Junckerio investicijų planą. EK turi paaiškinti, kaip šie politiniai ketinimai bus įgyvendinti.

1.12. Akivaizdu, jog reikia didelių papildomų finansinių išteklių. EK kalba apie 50 mlrd. EUR tik investicijoms į informacines ir ryšių technologijas. Tai reiškia, kad prireiks rimto viešojo ir privačiojo sektorių finansinio dalyvavimo visoje Europoje. Tačiau dar neaišku, kaip šios finansinės nuostatos bus įgyvendintos per pagrįstą laikotarpį.

1.13. Finansavimo požiūriu labai svarbus vaidmuo tenka privačiam kapitalui. Bankai turėtų būti skatinami atlikti atitinkamą vaidmenį „Pramonėje 4.0“. Tinkamą paramą galėtų užtikrinti visavertė Europos kapitalo rinka.

1.14. Pagal užsakymus gaminami produktai masinės gamybos kainomis bus labai naudingi naudotojams ir vartotojams. Didesnis našumas ir kokybė bus naudingi daugumai asmeninio vartojimo sričių.

1.15. Komitetas yra nusivylęs, kad komunikate menkai teužsimenama apie didelius socialinius pramonės skaitmeninimo padarinius. Grynasis poveikis nenusipėjamas. Siekiant išvengti visuomenės susiskaidymo, tam tikrų kartų atstovams ar tam tikras pajamas gaunančioms grupėms, kurios gali smarkiai nukentėti, reiktų skirti ypatingą dėmesį. Daugeliui kitų atsiras naujų galimybių.

1.16. Skaitmeninimas turės didelį poveikį darbo rinkai ir darbo organizavimui, pavyzdžiui, pajamų skirtumų didėjimas ir galimybių naudotis socialinės apsaugos sistemomis mažėjimas, kurie gali daryti neigiamą poveikį, jei tam nebus deramai pasipriešinta⁽⁴⁾.

1.17. Tam, kad būtų užtikrinti stabilūs socialiniai santykiai, darni visuomenė ir išsilavinusi ir motyvuota deramas pajamas gaunanti darbo jėga, reikia aktyvaus visų susijusių šalių dalyvavimo. Siekiant savalaikėmis ir pakankamomis persikvalifikavimo priemonėmis užtikrinti sąžiningą darbuotojų, patiriančių skaitmeninimo poveikį, prisitaikymą, reikalingi socialiniai ir visapusiški dialogai visais lygmenimis: ES, nacionaliniu, regionų ir įmonių.

1.18. Esama tiesioginės sąsajos tarp švietimo programų ir priemonių bei socialinės sanglaudos. Pagrindiniai klausimai – naujausi skaitmeninių technologijų naudotojų įgūdžiai ir kvalifikacijos bei perkvalifikavimas. Verslo ir socialiniai partneriai turėtų būti aktyviai įtraukiami į mokymo programų sudarymą visiems švietimo lygiams ir formoms.

⁽³⁾ Kaip nustatyta SESV 107 straipsnio 3 dalies b punkte ir vėliau aptarta Europos Komisijos komunikate (2014/C 188/02).

⁽⁴⁾ Žr. EESRK nuomonę dėl skaitmeninimo poveikio paslaugų pramonei ir užimtumui OL C 13, 2016 1 15, p. 161, 1.2 punktą.

1.19. EESRK tikisi, kad Komisija skatins tolesnius pokyčius veiksmingai įgyvendindama strateginį planą. Šiuo tikslu visų pirma būtina veiksmingai koordinuoti konkuruojančius metodus, panaikinti netikrumą ir įveikti rinkos susiskaidymą. Bendrajai skaitmeninei rinkai tenka labai svarbus vaidmuo. Lemiamą vaidmenį atliks spartesnis Europos standartizacijos procesas.

1.20. Be to, EESRK tikisi, kad EK imsis aktyvaus vaidmens:

- didins visų visuomenės grupių informuotumą, kad būtų skatinama įgyti skaitmeninių įgūdžių,
- analizuos pasaulinę padėtį ir teiks patobulintus statistinius duomenis apie paslaugas;
- informuos apie veiksmingą ES lygmens koordinavimą, kuris turėtų būti pavyzdžiu valstybių narių Vyriausybėms,
- didins spaudimą dėl investicijų į infrastruktūrą (telekomunikacijų, plačiajuosčio ryšio),
- užtikrins, kad dėl Bendrojo duomenų apsaugos reglamento ⁽⁵⁾ įgyvendinimo neatsiras nesutarimų ES rinkoje,
- sieks skaidrių viešųjų ir privačių subjektų finansinių susitarimų,
- stebės, lygins ir vertins, įskaitant konkrečiai šaliai skirtas rekomendacijas, metiniame semestre,
- skatins 4.0 platformas ir viešojo ir privatačiojo sektorių partnerystę, taip pat suinteresuotųjų šalių bendradarbiavimą, įskaitant jų sutelkimą ES lygmeniu,
- propaguos skaitmeninius inovacijų centrus, kaip darbuotojų aukštesnio lygio mokymo centrus,
- stiprins ES socialinį dialogą visais lygmenimis, kad būtų aptarti padariniai darbo rinkai bei socialinės ir darbo teisės pokyčiai, visų pirma siekiant parengti ekonomines ir politines priemones, kurios užtikrintų visos darbo jėgos apsaugą ⁽⁶⁾.

2. Įžanga

2.1. Skaitmeninimas yra svarbi bendrų ekonomikos pokyčių dalis; šie pokyčiai apima robotų naudojimą, medžiagotyra ir naujus gamybos procesus ir yra apibūdinami kaip „Pramonė 4.0“. Šis modelių pokytis radikaliai pakeis verslą ir visuomenę. Dar 2014 m. ES neturėjo aiškaus „Pramonės 4.0“ ekonominių, technologinių, socialinių ir visuomeninių aspektų vaizdo. EESRK pateikė pageidaujamų priemonių sąrašą ⁽⁷⁾.

2.2. 2015 m. rugsėjo mėn. EESRK priėmė nuomonę, kurioje buvo aptariami socialiniai ir ekonominiai pramonės ir radikalių darbo rinkų skaitmeninimo padariniai ⁽⁸⁾.

A. Pasauliniai pokyčiai

2.3. Įvairialypiai pokyčiai pastebimai vyksta JAV, Kinijoje, ES, Japonijoje ir Korėjoje. Bus ir kitų. Didieji duomenys, kaip nauja žaliava, yra priemonė produktų ir paslaugų pavyzdžiams keisti. Anksčiau atskirtos sritys ⁽⁹⁾ sąveikauja tarpusavyje, o paslaugos (ypač skaitmeninės) vertės grandinėse sukuria didelę pridėtinę gamybos procesuose.

⁽⁵⁾ Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas.

⁽⁶⁾ Žr. EESRK nuomonę OL C 13, 2016 1 15, p. 161, 6.3 punktą.

⁽⁷⁾ Žr. EESRK nuomonę dėl skaitmeninimo poveikio paslaugų pramonei ir užimtumui OL C 12, 2015 1 15, p. 23, ypač 1.15 punktą.

⁽⁸⁾ Žr. EESRK nuomonę OL C 13, 2016 1 15, p. 161.

⁽⁹⁾ Dirbtinis intelektas ir mašininis mokymasis, robotika, nanotechnologijos, trimatis spausdinimas, genetika ir biotechnologijos.

2.4. Šiandien joks verslas negali veikti be skaitmeninės strategijos. Ši strategija taip pat veikia visų sektorių produktus, paslaugas ir procesus. Žvelgiant į besivystančias naujas rinkas, pramonės skaitmeninimu kuriama arši įmonių ir ekonominių blokų konkurencija. Viso pasaulio versle taip pat įprasta bendradarbiauti kai rengiamasi veikti konkurencinėje aplinkoje.

2.5. Priemonės lemia tikslinga pramonės strategija, ypač JAV ir Kinijoje, kur verslas gauna naudos iš didelių vidaus rinkų. Tai aukštoji politika. 2011 m. B. Obamos administracija pradėjo įgyvendinti didelę nuolatinę programą naujų technologijų, būtent informacinių ir ryšių technologijų, srityje, į kurią įtrauktas visos šalies verslas, mokslinių tyrimų institutai ir universitetai.

2.6. Kaip įprastai, federalinių agentūrų neseniai paskelbtos naujosios technologinės programos bus labai naudingos privatiems projektams.

2.7. JAV ketina pasinaudoti skaitmenine transformacija siekdama atgauti prarastas pozicijas pramonės rinkose, pasinaudodama Amerikos *veikimo laisve*, ir pasaulinių žaidėjų, kaip antai „Google“, „Amazon“, „Microsoft“, „Cisco“ ir kitų⁽¹⁰⁾, dominavimu informacinių ir ryšių technologijų ir didžiųjų duomenų srityje.

2.8. Pirmaujančių pramonės įmonių konsorciumas siekia to paties tikslo. Pagal 50 novatoriškiausių 2014 m. įmonių sąrašą septynios iš dešimties pirmaujančių įmonių įsikūrusios JAV⁽¹¹⁾.

2.9. Kinijos valdžios institucijos naudojami skaitmenine pertvarka tam, kad sustiprintų Kinijos poziciją pasaulyje. Oficialiuose dokumentuose pabrėžiamas tikslas prilygti JAV.

2.10. Apgalvotas Kinijos siekis pabrėžiamas įvairialypėje valstybės vykdomoje programoje „Pagaminta Kinijoje 2025“, grindžiamoje Vokietijos „Industrie 4.0“ tikslais. Tai visiškai nauja koncepcija Kinijos ekonomikos ir gamybos procesuose, pasižyminti didelio masto koordinavimu tarp sprendimus priimančių subjektų, ekonominės veiklos vykdytojų ir novatoriškų veiksmų.

2.11. Buvo skirti didžiuliai finansiniai ištekliai. Nepaisant ekonomikos nuosmukio, šioms konkrečioms programoms tai neturi įtakos.

B. Dabartinė padėtis Europoje

2.12. Susidomėjimas „Pramone 4.0“ nepaprastai išaugo. Be to, skaitmeninimas – svarbus J. C. Junckerio vadovaujamos Komisijos prioritetasis. Tam reikės optimalaus EK tarnybų veiklos koordinavimo.

2.13. Aiškiai skiriamas dėmesys Konkurencingumo taryboje yra ypač svarbus bendram EK, nacionalinių ir regioninių sprendimus priimančių subjektų tikslo supratimui. Pramonės ir didžiųjų duomenų skaitmeninimas Europos gamyboje turi užtikrinti stiprią poziciją ateityje. Tai iš esmės principu „iš apačios į viršų“ grindžiamas procesas, į kurį įtraukiamos visos suinteresuotosios šalys. Viešasis sektorius už tai atsako kaip reguliuotojas, tarpininkas ir finansinės paramos teikėjas.

2.14. Nuo 2011 m. bendromis Federacinės Vyriausybės, akademinės bendruomenės ir verslo pastangomis iniciatyvos imasi Vokietija. 2013 m. pradėjus įgyvendinti iniciatyvą „Industrie 4.0“, pramoninėje platformoje „Plattform 4.0“ ir Vyriausybės, verslo ir profesinių sąjungų bendradarbiavimo susitarime procesas buvo supaprastintas. Verslas vis labiau įtraukiamas į įvairialypes iniciatyvas, dažnai bendradarbiaujant su regioninės valdžios institucijomis.

2.15. Be to, Austrijoje veikia pramoninė platforma „Industrie 4.0“, Prancūzijoje – „L'Industrie du Futur“, Jungtinėje Karalystėje – „Catapult“, Nyderlanduose – „Smart Industry“ ir kitos platformos. Padėtis įvairi, nes kiekviena valstybė vysto savo „Pramonės 4.0“ ir jos ateities viziją. Vis dėlto labai skiriasi kiekvienos valstybės bendradarbiavimo intensyvumas ir supratimas, kad reikia imtis neatidėliotinių veiksmų.

2.16. Nacionalinės, regioninės ir vietos (miestų!) iniciatyvos yra papildomos. EK teisingai numato tarpvalstybinius susitarimus ir partnerystes bei geriausias patirties mainus.

⁽¹⁰⁾ „Skaitmeninis didysis penketas“ JAV pasižymi didesne rinkos kapitalizacija nei visų Vokietijos „DAX 30“ suma.

⁽¹¹⁾ „Boston Consulting Group“ atlikta analizė.

2.17. Didelės ir specializuotos vidutinio dydžio įmonės imasi iniciatyvos. Didžiausią susirūpinimą kelia dideli skirtumai tarp valstybių, MVĮ atsilikimas ar nepakankamas informuotumas ir menkas visuomenės dalyvavimas. Itin sudėtingas klausimas – Europos rinkos susiskaidymas ir liūdinantis įprastas 28 Europos pramonės ir skaitmeninės politikos kryptių vaizdas.

2.18. Pramonės ir „Pramonės 4.0“ skaitmeninimas apima ne tik technologijas. Verslas turi pasirengti radikaliems pokyčiams dėl įvairių veiksnių: gamybos spartos, masto ir nenusipėjimo bei vertės grandinių susiskaidymo ir perorientavimo, naujų ryšių tarp mokslinių tyrimų institutų, aukštojo mokslo ir privačiojo sektoriaus, naujų verslo modelių, naujų sąsajų tarp didelių ir mažesnių įmonių, naujų visų lygmenų įmonių bendradarbiavimo būdų (projektavimas, gamyba, pardavimas, logistika, techninė priežiūra), atnaujintų ir naujų įgūdžių poreikio ir naujų darbo metodų, taip pat glaudesnių verslo ir naudotojų ryšių. Tradicinėms įmonėms itin daug sunkumų kyla dėl visiškai naujų koncepcijų⁽¹²⁾.

2.19. Labiau nei kada nors anksčiau padėtį kontroliuos vartotojas. Skaitmeninimo metu gamybą derinant su paslaugomis, specializuotus ir individualizuotus produktus galima gaminti tomis pačiomis ar mažesnėmis nei serijinės gamybos sąnaudomis, dažnai naujomis sąlygomis. Be to, vartotojams būtina suteikti galimybę gauti deramą informaciją apie socialinį ir ekologinį produktų poveikį, kuri padėtų jiems susidaryti atitinkamą nuomonę apie ketinamą įsigyti produktą.

3. Pramonės politika, dabartiniai ir pageidaujami veiksmai

3.1. Tam, kad būtų remiama „Pramonė 4.0“ ir suinteresuotosios šalys – įmonės, darbuotojai, socialiniai partneriai, tiekėjai ir klientai, švietimo paslaugų teikėjai, – ES reikalinga pramonės strategija ir atitinkamas visų susijusių šalių darbo paskirstymas. Lemiamas vaidmuo tenka Konkurencingumo tarybai. Kaip ir rengiant bet kokią pramonės politiką, svarbu deramai paskirstyti kompetenciją.

3.2. Europos Vadovų Taryba⁽¹³⁾ išklė tikslą, kad iki 2020 m. Europos pramonė turėtų sudaryti 20 % Europos BNP, palyginti su dabartiniais 12 %. Tačiau dėl investuotojų dvejonų ir (Europos) krypties trūkumo gamybos apimtys mažėja.

3.3. Pabrėždamos nuoseklių politikos kryptių poreikį, Komisijos tarnybos, glaudžiai bendradarbiaudamos su valstybėmis narėmis ir verslo atstovais, šiuo metu rengia išpūdingo masto darbo programą, kuri apima teisės aktus, standartizavimą, mokslinius tyrimus ir finansinius išteklius.

3.4. EESRK su malonumu pažymi, kad dauguma iš septyniolikos rekomendacijų, kurias jis pateikė savo 2014 m.⁽¹⁴⁾ nuomonėje, šiuo metu svarstomos.

3.5. EK, Vyriausybės, verslo atstovai ir suinteresuotosios šalys vienu metu dalyvaus politiniuose susitikimuose dėl „Pramonės 4.0“. Reikėtų skatinti Europos viešojo ir privačiojo sektorių partnerystes⁽¹⁵⁾ ir bendrus Europos interesams svarbius projektus dėl europinių daiktų internetui reikalingų mažos galios komponentų gamybos pajėgumų. Verslui ir Vyriausybėms reikalingas išsamus veiksmų planas.

3.6. Vienas pagrindinių susirūpinimą keliančių klausimų – tai, kad vis dar yra 28 skaitmeninės politikos kryptys. Tai iš esmės trukdo įgyvendinti masto poreikį ir yra pagrindinis argumentas, kodėl reikia spartinti bendrosios skaitmeninės rinkos kūrimą.

3.7. Bendroji skaitmeninė rinka (BSR) turėtų tapti sudėtine atkurtos bendrosios rinkos dalimi. Reikia spartinti pažangiąją teisėkūrą ir reglamentavimą. Darbotvarkė apima:

— vidaus prekybos kliūčių pašalinimą ir pasenusių teisės aktų atnaujinimą,

— vienodą didžiųjų duomenų tvarkymą Europoje,

⁽¹²⁾ Pvz., automobilių pramonėje – dėl autonominių automobilių arba bankų sektoriuje – dėl „FinTech“ bankų.

⁽¹³⁾ 2013 m. gruodžio 11 d. Europos Vadovų Tarybos susitikimas.

⁽¹⁴⁾ Žr. 7 išnašą, ypač 1 skyrių „Išvados ir rekomendacijos“.

⁽¹⁵⁾ Pavyzdžiui, „FoF“ (Ateities gamykla), SPIRE.

- skaitmeninę infrastruktūrą (telekomunikacijas, plačiajuostį ryšį),
- atvirą standartizavimą taikant esminius standartų patentus, kuriuos galima gauti sąžiningomis, pagrįstomis ir nediskriminuojančiomis (angl. FRAND) ekonominėmis ir teisinėmis sąlygomis,
- teisinę duomenų, įskaitant darbuotojų duomenis, licencijavimo ir apsaugos sistemą;
- duomenų apsaugos svarbą dabartiniam ir būsimam duomenų naudojimui ir galimybei gauti realius duomenis,
- atsakomybę ir saugą, susijusią su autonomiais jungtuvais, mašinomis ir transporto priemonėmis,
- debesijos kompiuteriją ir debesijos tvarkymo platformų standartus,
- kibernetinį saugumą ir konfidencialumą,
- autorių teises,
- socialinių ir mokesčių reglamentų įgyvendinimą „užsakomosios“ ekonomikos (angl. *gig economy*), ir internetinių darbo santykių (pavyzdžiui, visuomenės patalkos) kontekste,
- naujausią išsamią paslaugų statistiką.

3.8. EESRK ragina, kad per konsultacijas būtų siekiama tinkamos pusiausvyros tarp teisės aktų nuostatų ir ekonominės veiklos vykdytojams suteikiamos veikimo laisvės.

3.9. Europa, glaudžiai bendradarbiaudama su Europai nepriklausančių šalių dalyviais, turi stengtis nustatyti pasaulinius standartus.

3.10. Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas suteikia valstybėms narėms įvairių galimybių. Būtina užtikrinti, kad bendrasis duomenų apsaugos reglamentas neapribotų galimybės naudotis ir pakartotinai naudotis duomenimis ir dar labiau nepadidintų nesutarimų ES rinkoje.

3.11. Įmonės ir valstybės vis dar nepakankamai įvertina kibernetinio saugumo svarbą. Elektroniniai nusikaltimai plinta visame pasaulyje. Akivaizdu, kad ES turi imtis tam tikrų veiksmų.

3.12. EESRK ragina EK atkreipti ypatingą dėmesį į statistiką, kuriai vis dar sistemingai skiriama nepakankamai dėmesio. Išsamesni statistiniai duomenys, susiję su paslaugomis, yra ypač svarbūs verslui ir politikos formuotojams.

4. Nacionalinės ir regioninės priemonės

4.1. Vis daugiau valstybių ir regionų rimtai dirba skaitmeninimo srityje.

4.2. Vis dėlto didėjantys valstybių skirtumai ir nevienodas verslo informuotumas įvairiose valstybėse kelia didžiausią susirūpinimą. Didžiausia problema – įmonių ir tiekėjų sąveikumas.

4.3. Verslui ir suinteresuotosioms šalims kuriamos informuotumo didinimo programos. Kiekviena valstybė randa savų būdų. Platformos, dažnai regioniniu lygmeniu, yra labai svarbios stiprinant didelių ir mažų įmonių, taip pat didelių ir mažų įmonių ir mokslinių tyrimų institutų ir universitetų bendradarbiavimą.

4.4. Reikėtų skatinti viešojo ir privačiojo sektorių partnerystės plėtrą. Tokiu būdu sutelkiami įvairių veiklos sričių partneriai ir skatinama naši sąveika. Viešojo ir privačiojo sektorių partnerystė skatina bendradarbiavimą ir gali būti labai reikalingos finansinės paramos šaltinis.

4.5. Platformose, kompetencijos centruose ir vietos laboratorijose dažnai dėmesys sutelkiamas į konkrečias skaitmeninimo sritis, pavyzdžiui, kintančias vertės grandines, socialines inovacijas ir naujus verslo modelius⁽¹⁶⁾, aktyviai dalyvaujant darbuotojams ir profesinėms sąjungoms. Reikia skatinti vieno langelio principą. Sektorių organizacijos atlieka svarbų vaidmenį sprendžiamas su sektoriais susijusius klausimus.

4.6. (Technikos) universitetai, prie kurių steigiami inkubatoriai – verslo miesteliai – taip pat aktyviai dalyvauja. Verslaus universiteto koncepcija, plintanti po visą žemyną, yra ypač naudinga⁽¹⁷⁾.

4.7. Įmonių, platformų, sektorių organizacijų ir universitetų tinklai stiprina pageidaujamas tendencijas. Bendroji skaitmeninė rinka turėtų pagerinti tarpvalstybinio bendradarbiavimo sąlygas. Siekiant skatinti (labai) skirtingo dydžio dalyvių bendradarbiavimą, gali prireikti tam tikrų ekonominių ir teisinių sąlygų, kad skaitmeninant pramonę būtų galima drauge kurti vertę. Ypatingą dėmesį reikia skirti MVĮ ir pradedančiosioms įmonėms. Daugumai jų trūksta tikslios informacijos, o daugeliui – tobulinimo priemonių.

4.8. Palyginti su JAV, veiklą pradedančios ir besiplečiančios įmonės veikiausiai yra silpnesnės Europos grandis. Pasiteisina naši didžiųjų ir mažųjų inkubatorių ir jų (tarpvalstybinių) tinklų sąveika. Labai remiantį vaidmenį gali atlikti ne visą darbo laiką dirbantys instruktoriai, į pensiją išėję ir patyrę verslininkai ir mentorai.

5. Finansavimas

5.1. Skaitmeninimas tampa Europos fondų prioritetu (programa „Horizontas 2020“, regioninis ir kitas finansavimas). Sevilijoje įsikūręs Jungtinis tyrimų centras ir būsimi pasaulinės patirties turintys inovacijų centrai gali būti labai naudingi.

5.2. EESRK nuomone, visų reikiamų investicijų finansavimas yra daug sudėtingesnis nei apibūdinta komunikate. Akivaizdu, jog reikia didelių papildomų finansinių išteklių. EK kalba apie 35 mlrd. EUR vien investicijoms į informacines ir ryšių technologijas. Tai reiškia, kad ES, nacionaliniai ir regioniniai fondai turės glaudžiai bendradarbiauti, o įmonės – aktyviai dalyvauti platformų veikloje ir plėtojant viešojo ir privačiojo sektorių partnerystę. Reikia paaiškinti, kaip šios finansinės nuostatos bus įgyvendintos per pagrįstą laikotarpį. Gali būti keliamas įprastas klausimas: kas kiek turi mokėti ir kokių tikslų?

5.3. Europos finansavimo sistema dažnai teisingai kritikuojama dėl to, kad yra pernelyg lėta ir biurokatiška, todėl ji labai brangiai kainuoja ir varžomas smulkusis verslas. Pažvelkite į JAV! Būtina koreguoti procedūras ir mažinti biurokatiškumą, kartu užtikrinti sąžiningumą. Gali būti pravartu sumažinti MTTP konsorciūmų privalomųjų partnerių skaičių⁽¹⁸⁾.

5.4. Universitetų verslo inkubavimo reitingai smulkiajam verslui gali būti naudinga priemonė progresyvioms pradedančiosioms įmonėms įvertinti ir biurokratinėms ES procedūroms paspartinti.

5.5. Pradedančiosios ir besiplečiančios įmonės, kaip antai vadinamieji vienaaragiai⁽¹⁹⁾, skatina novatoriškus skaitmeninius verslo procesus. Pirmauja amerikiečiai. Be to, Amerikos inovacijų stebėtojai labai aktyvūs Europoje ir ieško pelningų perėmimo pasiūlymų.

5.6. Be bankų sektoriaus, svarbus vaidmuo tenka ir privataus kapitalo įmonėms. Skaitmeninama ir privačioji bankininkystė. Šia kryptimi veikia „FinTech“. Tai skaitmeninio pasaulio atšaka, kuri skatina greitį, didesnę efektyvumą ir skaidrumą ir kintantį požiūrį į klientus. Daugiau „FinTech“ centrų būtų naudinga turėti visoje Europoje, ne vien Londone.

⁽¹⁶⁾ Žr. Europos darbo jėgos inovacijų tinklo (*European Workforce Innovation Network*, EUWIN) pateiktą informaciją.

⁽¹⁷⁾ Taip pat žr. EESRK nuomonę dėl *Europą kuriančių universitetų*, OL C 71, 2016 2 24, p. 11.

⁽¹⁸⁾ Tai jau buvo įgyvendinta tam tikrose programos „Horizontas 2020“ dalyse.

⁽¹⁹⁾ Vienaragis yra brandi pradedančioji įmonė, kurios vertė ne mažesnė kaip 1 mlrd. EUR.

5.7. Bankai ir „FinTech“ turėtų būti svarbūs bendrosios skaitmeninės rinkos kūrimo partneriai, nes užtikrintų geresnius veiklos rezultatus ir vertės kūrimą. Jie turėtų būti skatinami veikti kaip strateginiai pramonės partneriai, profesionaliai vertinantys ekonominę, socialinę ir aplinkosauginę projektų naudą. Būtų naudingos visiškai naujos tarpusavyje sujungtų platformų ir pridėtinės vertės paslaugų formos.

5.8. Finansinis reglamentas (ar jo peržiūra) neturėtų kliudyti bankų sektoriui prisiimti apskaičiuotos rizikos investuojant į „Pramonę 4.0“.

5.9. Tam, kad, kaip JAV, būtų sukurtos vienodos finansinės sąlygos, reikalinga visavertė Europos kapitalo rinka.

6. Visuomenė ir darbo rinka

A. Visuomenė

6.1. „Pramonė 4.0“ ir skaitmeninė visuomenė svarbi visiems. Reikia skatinti informuotumą. Diskutuojama dėl ateities rizikos ir neapibrėžtumo, dėl galimybių, visuomeninių sąlygų ir pritarimo.

6.2. Šiaurės Vakarų Europoje skaitmeninė revoliucija jau yra kasdienė žiniasklaidos (televizijos, spaudos, socialinių tinklų) pranešimų tema. Kai kuriose šalyse viešojo nuomonė yra pakankamai gerai pagrįsta turima informacija, tačiau informavimą visoje Europoje reikia iš esmės gerinti.

6.3. Pagal užsakymus gaminami produktai masinės gamybos kainomis bus labai naudingi naudotojams ir vartotojams. Iš esmės aukštesnių veiklos rezultatų tikimasi šiose srityse:

- žemės ūkio ir maisto;
- žiedinės ekonomikos, COP 21;
- automatinių bandymų ir diagnostikos, remonto ir priežiūros, ardymo;
- e. sveikatos, mobiliosios sveikatos priežiūros ir e. priežiūros;
- sveikatos robotikos (fizinės apsaugos ir sąveikos);
- pastatų ir civilinės inžinerijos⁽²⁰⁾;
- mažesnio energijos suvartojimo;
- transporto ir judumo;
- e. valdžios;
- išmaniųjų miestų;
- atokių regionų vystymo;
- neišsivysčiusių šalių.

B. Darbo rinka

6.4. „Pramonė 4.0“ daro didelį poveikį visoms darbo rinkos profesijoms. Todėl darbo rinkos politikos kryptims ateityje turi būti skiriamas didžiausias dėmesys. Su tuo susijęs Komisijos argumentavimas yra nuviliančiai glaustas ir veikiau paviršutiniškas.

⁽²⁰⁾ Žr. Nyderlandų iniciatyvą BIM – trimatį statinio informacinį modelį, kuriame vienoje bendroje duomenų bazėje bendradarbiauja įvairių sričių atstovai – architektas, statytojas, įrengėjas ir užsakovas.

6.5. 2015 m. EESRK diskutavo apie įvairių skaitmeninio poveikio paslaugų pramonei ir užimtumui ⁽²¹⁾. Vyksta pokyčiai pareiginių instrukcijų, įgūdžių ir kvalifikacijų, švietimo ir mokymo, darbo aplinkos ir procesų organizavimo, įmonių ir darbuotojų sutartinių santykių, darbo metodų, karjeros planavimo ir kitose srityse.

6.6. Vienas didžiausių mūsų laikų iššūkių – kaip elgtis su technologija, kuri nuolat judės į priekį, bet tam tikri žmonės (galbūt daug žmonių) gali likti užnugaryje ⁽²²⁾. Politika ir visuomenė kaip visuma, verslo sektorius, profesinės sąjungos, ne pelno organizacijos ir viešasis sektorius, sektorių organizacijos ir nevyriausybinės organizacijos, – visi turi prisimti atsakomybę.

6.7. Skaitmeninėje eroje socialinė sanglauda labai priklausys nuo švietimo. Švietimui visais lygmenimis ir mokymo sistemoms visoje Europoje skubiai reikia naujausių įgūdžių ir kvalifikacijų, jei žmonės nori neatsilikti nuo pokyčių ir (tarptautinio) judumo poreikio. Turėtų būti skatinamas kūrybiškumas ir verslumas ⁽²³⁾.

6.8. Siekiant ES darbo jėgai suteikti įgūdžių, kurie yra reikalingi skaitmeniniame amžiuje, turi būti skatinamos viešojo ir privačiojo sektorių investicijos į profesinį lavinimą ir įvertinta, ar reikalingos Europos lygmens priemonės siekiant visoje ES apibendrinti valstybėse narėse sukauptą gerą patirtį mokymosi atostogų srityje ⁽²⁴⁾.

6.9. ES reikia įgūdžių darbotvarkės, grindžiamos bendrųjų kompetencijų sąrašu. Tinkamiausia pagalba bus suteikta per ES švietimo ir verslo forumą, kuriame dalyvauja ir socialiniai partneriai. Vartotojų sektorių socialiniai partneriai turėtų taip pat dalyvauti apibūrinant skaitmeninius gebėjimus pramonei. Reikėtų gerai koordinuoti ES Didžiosios koalicijos užimtumui skaitmeniniame sektoriuje skatinti ir atitinkamų nacionalinių koalicijų veiklą.

6.10. Skaitmeninimas atveria galimybių ir sukuria daugiau pasirinkimo galimybių žmonėms asmeninės atsakomybės ir laisvės (pavyzdžiui, darbo laiko ir vietos) požiūriu. Labai daug kam tai naudinga dabartinėse darbovietėse, pereinant dirbti į kitas įmones arba dirbant savarankiškai. Reikėtų išnagrinėti, kaip nacionaliniai socialiniai partneriai, vadovaudamiesi nacionalinės praktikos pavyzdžiais ir teisės aktais, galėtų taikyti įvairias lankstumo formas, kad užtikrintų sąžiningą darbuotojų ir darbdavių interesų pusiausvyrą ⁽²⁵⁾.

6.11. Šiuo metu, daugiausia dėl robotų naudojimo, atleidžiamos didelės darbuotojų grupės, įskaitant vadovaujančias pareigas einančius darbuotojus. Šie pokyčiai turi skaudžių padarinių žemesniajai viduriniajai klasei, taip pat vyresniajai kartai. Visuomenė yra neabejotinai atsakinga už tuos, kurie dėl amžiaus ar nepakankamos kvalifikacijos nebegali dalyvauti darbo rinkoje.

6.12. Kad, nepaisant mažėjančios darbo jėgos paklausos, būtų paskatintas užimtumas, būtina rengti dialogą su suinteresuotosiomis šalimis, nustatyti galimas problemas ir atsižvelgiant į kiekvienos valstybės narės poreikius parengti atitinkamus problemų sprendimo būdus (pavyzdžiui, viešųjų investicijų, darbo vietų kūrimo inovacijų bei darbo pasidalijimo ir darbo laiko trumpinimo srityse) ⁽²⁶⁾.

6.13. Be to, turi būti pašalinti neatitikimai darbo rinkoje. Turi būti sudarytos sąlygos kelti kvalifikaciją visiems, kurie laikomi pajėgiais tai daryti. Visoje Europoje yra šimtai tūkstančių laisvų darbo vietų technikos ir informacinių ir ryšių technologijų sektoriuose. Tam reikalinga tinkama komunikacija.

⁽²¹⁾ Žr. 4 išnašoje nurodytą EESRK nuomonę.

⁽²²⁾ Žr., greta daugelio kitų tyrimų ir analizių, *Ekonomikos skaitmeninimas ir jo poveikis darbo rinkoms*.

⁽²³⁾ Be kita ko, žr. EESRK nuomonę dėl *Europą kuriančių universitetų*, OL C 71, 2016 2 24, p. 11.

⁽²⁴⁾ Žr. EESRK nuomonę OL C 13, 2016 1 15, p. 161, 1.5.1 punktą.

⁽²⁵⁾ Žr. 4 išnašoje nurodytą EESRK nuomonę, OL C 13, 2016 1 15, p. 161, ypač 1.5.6, 1.5.8 ir 1.5.9 punktus.

⁽²⁶⁾ Žr. EESRK nuomonę OL C 13, 2016 1 15, p. 161, 1.5.9 punktą.

6.14. Įmonėms ir profesinėms sąjungoms kyla ta pati problema. Išsilavinusi ir motyvuota darbo jėga, gaunanti deramas pajamas ir turinti kokybiškas darbo vietas, svarbi visiems. Jei per viešąją nuomonę ir tarp darbuotojų kylantis pasipriešinimas nėra tinkamai suvaldytas, jis gali sukelti pražūtingą įtampą.

6.15. Reikalingas socialinis dialogas visais lygmenimis: ES, nacionaliniu, regioniniu ir įmonių. Ekonomikos būklė ir socialinė aplinka, tradicijos ir kultūra įvairiose šalyse nevienodos. Nepaprastai svarbu, kad visos suinteresuotosios šalys prisiimtų bendrą atsakomybę.

6.16. ES lygmeniu socialinis dialogas „Pramonėje 4.0“ turėtų būti siejamas su:

- ekonominių ir socialinių sunkumų analizėmis ir pokyčių sektorių lygmeniu numatymu skatinant bendrą supratimą,
- padarinių įvairiems darbo rinkos segmentams – žemesniajam, viduriniajam ir aukštesniajam, taip pat pažeidžiamoms grupėms, numatymu,
- darbdavių ir darbuotojų santykių keitimu,
- atsakomybe už profesinę sveikatą ir saugą, atsižvelgiant automatinės ir prijungtines mašinas ir transporto priemones,
- pareiginėmis instrukcijomis,
- darbo rinkos lankstumo ir užimtumo garantijų pusiausvyra ir judumu dėl tolesnio vertės grandinių susiskaidymo,
- įgūdžiais ir kvalifikacijomis, grindžiamais skaitmeninių technologijų naudotojų poreikiais ir perkvalifikavimu, todėl ir su šiais esminiais klausimais,
- švietimu ir mokykliniu ugdymu nuo pradinių mokyklų iki universitetų ir
- nuolatinio perkvalifikavimo ir kvalifikacijos kėlimu,
- dėmesiu lyčių pusiausvyrai,
- geriausia patirtimi, dėmesiu konvergencijos valstybėse narėse skatinimui,
- judumu (Šengenas),
- komunikacija ir informacija.

6.17. Tuo pačiu metu vyksta dialogas sektorių lygmeniu. Vienas iš pavyzdžių – CEEMET ir „IndustriAll“ dialogas metalo, inžinerijos ir technologijų pramonės srityse. Europos bankų federacija (EBF), draudimo sektorius ir centriniai bankai palaiko panašų dialogą su „UNI Europa Finance“. Be to, EBF ir „UNI Europa“ dirba plataus masto Europos perkvalifikavimo projekte, apimančiame 40 000 darbuotojų.

6.18. Tokie patys metodai yra ar turėtų būti taikomi nacionaliniu lygmeniu, atsižvelgiant į labai didelius kultūrinius, darbotvarkės ar patirties skirtumus įvairiose šalyse ir skirtumus, susijusius su pačiu socialiniu dialogu ir Vyriausybės, kaip teisės aktų leidėjos ir tarpininkės, dalyvavimu.

6.19. Plėtojant regionų ir įmonių lygmens socialinį dialogą bus kreipiamas dėmesys į verslo modelių pakeitimus ir konkrečias asmenų situacijas, regionų specializacijas ir įmonių, mokyklų ir aukštojo išsilavinimo ir verslo miestelių našią sąveiką. Nacionalinės ir regioninės platformos galėtų labai padėti visose šiose srityse⁽²⁷⁾.

6.20. Apibendrinant pažymėtina, kad tinkamai valdomas socialinis dialogas yra nepaprastai svarbus siekiant užtikrinti bendrą požiūrį ir bendrus visuomenės, įmonių ir tiesiogiai susijusių suinteresuotųjų šalių tikslus srityje, kuri tebėra pilna ekonominių ir socialinių pavojų.

2016 m. liepos 14 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Georges DASSIS*

⁽²⁷⁾ Įdomus pavyzdys – Nyderlandų socialinių inovacijų lauko laboratorija Ypenburge, Nyderlanduose.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Europos Vadovų Tarybai, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui, Regionų komitetui ir Europos investicijų bankui „Plienas. Tvarių darbo vietų ir ekonomikos augimo Europoje apsauga“

[COM(2016) 155 *final*]

(2016/C 389/08)

Pranešėjas: Andrés BARCELÓ DELGADO

Antrasis pranešėjas: Enrico GIBELLIERI

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 304 straipsniu, 2016 m. balandžio 4 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Europos Vadovų Tarybai, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui, Regionų komitetui ir Europos investicijų bankui „Plienas. Tvarių darbo vietų ir ekonomikos augimo Europoje apsauga“

[COM(2016) 155 *final*].

Pramonės permainų konsultacinė komisija (CCMI), kuri buvo atsakinga už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2016 m. birželio 22 d. priėmė savo nuomonę.

518-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2016 m. liepos 13–14 d. (2016 m. liepos 14 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 194 nariui balsavus už, 1 – prieš ir 3 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas:

1.1.1. ragina ES institucijas didelio prioriteto tvarka plieno pramonei užtikrinti vienodas sąlygas;

1.1.2. teigiamai vertina Komisijos komunikatą, kuriuo siekiama spręsti per dabartinę krizę ES plieno pramonės patiriamas problemas ir išlaikyti tvarias darbo vietas ir ekonomikos augimą Europoje;

1.1.3. ragina nedelsiant vėl sudaryti aukšto lygio grupę plieno klausimais, nes esama specifinių problemų, kurių negalima išspręsti plačias temas nagrinėjančioje Daug energijos suvartojančių pramonės sektorių grupėje;

1.1.4. prašo Komisijos, kai aukšto lygio grupė plieno klausimais bus iš naujo sudaryta, į ją įtraukti Komisiją, valstybes nares, Europos investicijų banką (EIB), socialinius partnerius, pramonės atstovus ir profesines sąjungas, mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros technologinę platformą ir kompetencijos centrus;

1.1.5. primygtinai ragina Tarybą ir Komisiją parengti planą, jame numatant konkrečius įgyvendinimo išsipareigojimus, išteklius ir tikslinius rodiklius, kuriuos turint būtų įmanoma apsisaugoti nuo analizėje aprašytų pavojų ir išspręsti ten iškeltas problemas;

1.1.6. ragina Komisiją per metus parengti tolesnių veiksmų ataskaitą apie tai, kaip buvo įgyvendintos komunikate išdėstytos priemonės;

1.1.7. ragina Komisiją greičiau ir gerokai pagerinti esamų prekybos apsaugos priemonių veiksmingumą ir efektyvumą, kad būtų galima nedelsiant panaikinti nesąžiningos eksportuojančių šalių prekybos praktiką ir atkurti vienodas sąlygas;

1.1.8. ragina ES institucijas pagal Kinijos stojimo į PPO protokolo 15 straipsnį taikyti nestandartinę antidempingo ir kovos su subsidijomis metodiką Kinijos importui iširti, kol Kinija neatitinka penkių ES kriterijų⁽¹⁾, kuriuos ji turi atitikti, kad ji būtų laikoma rinkos ekonomikos šalimi;

⁽¹⁾ Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1225/2009, pagrindinis antidempingo reglamentas (OL L 343, 2009 12 22, p. 51).

1.1.9. jeigu importuotų Kinijos gaminių statusas būtų kaip nors keičiamas, reikalauja imtis tinkamų priemonių, kad nesąžiningos prekybos praktika ES pramonei nebūtų padaryta žalos;

1.1.10. atkreipia, ypač valstybių narių, dėmesį, kad svarbu užbaigti kurti prekybos apsaugos priemonių modernizavimo dokumentų rinkinį, nes taip bus pagreitintas procesas ir iš ES sistemos bus pašalinti vadinamieji „PPO+ elementai“, ypač mažesnio maito taisyklė;

1.1.11. pabrėžia, kad pagal bendrąją muitinės kodeksą plieno gaminių importo maitas yra nulinis, todėl būtina plieno gaminiams panaikinti mažesnio maito taisyklė;

1.1.12. teigiamai vertina Komisijos išsipareigojimą dar labiau paspartinti laikinųjų priemonių priėmimą. Siekiant apskaičiuoti žalos skirtumą, dabartinė tikslinio pelno nustatymo praktika turi būti skaidriai ir išsamiau apibūdinta, taip užtikrinant, kad tikslinis pelnas būtų realistiškas, kad juo Europoje būtų skatinami moksliniai tyrimai ir technologinė plėtra ir kad žala būtų praktiškai panaikinta;

1.1.13. pripažįsta, kad, grąžinus išankstinio tam tikrų plieno gaminių stebėjimo sistemą, Komisijai bus lengviau tinkamai spręsti nesąžiningo importo problemą, ji turės galimybę inicijuoti bylas remdamasi tuo, kad žalos grėsmė tampa bendra praktika;

1.1.14. primygtinai ragina Komisiją prieš patvirtinant laikinąsias priemones užregistruoti importuojamus gaminius ir likus trims mėnesiams iki laikinųjų priemonių patvirtinimo pagal pagrindinį reglamentą atgaline data taikyti galutinius antidempingo ir (arba) kompensacinius maitus;

1.1.15. ragina Komisiją reikalauti, kad kiti prekybos partneriai visiškai skaidriai laikytųsi valstybės pagalbos ir netiesioginės valstybės paramos plieno pramonei taisyklių – t. y. reikalauti, kad jie stengtųsi vengti valstybės intervencijos priemonių, kuriomis stiprinamas rinkos sąlygomis negalinčių išlikti plieno gamyklų finansinis stabilumas;

1.1.16. ragina Komisiją ir valstybes nares apibūdinti aiškiai ir veiksmingą metodiką, kaip socialiai atsakingai valdyti restruktūrizavimo procesą, tinkamai atnaujinti visas turimas priemones, kad jomis būtų atsižvelgiama į dabartinę pasaulinę ekonomikos būklę, ir užtikrinti, kad planuojamas ES plieno pramonės konsolidavimas nebūtų vykdomas vienašališkai, darbuotojų sąskaita;

1.1.17. dar kartą pakartoja, kaip svarbu skatinti socialinį dialogą, kad būtų gerinami darbuotojų gebėjimai prisitaikyti prie naujų iššūkių. Tam prireiks konkretaus plano ir išsamaus tvarkaraščio, dėl kurių turi susitarti Komisija ir socialiniai partneriai;

1.1.18. prašo Komisijos persvarstyti dabartines specialias valstybės pagalbos taisykles siekiant įvertinti galimybę į bendrą sistemą įtraukti plieno pramonę;

1.1.19. primygtinai ragina Komisiją, atsižvelgiant į Anglijų ir plieno mokslinių tyrimų fondo specifiką:

— išlaikyti tokį patį pramonės dalyvavimo lygį, nes tai padeda Komisijai valdyti Anglijų ir plieno mokslinių tyrimų fondo programą išsaugant pradinius specifinius jos ypatumus, kurių efektyvumas ir veiksmingumas buvo įvardyti stebėsenos ir vertinimo ataskaitoje,

— išlaikyti ekspertų tinklą, dalyvaujantį jau daugiau kaip 60 metų trunkančiuose bendruose moksliniuose tyrimuose, ir užtikrinti, kad šie ekspertai visapusiškai dalyvautų atrenkant Anglijų ir plieno mokslinių tyrimų fondo pasiūlymus ir stebint vykdomus projektus,

— užtikrinti, kad Anglijų ir plieno mokslinių tyrimų fondo veiklai nekenktų kitos programos;

1.1.20. ragina Europos Parlamentą ir Tarybą užtikrinti, kad, persvarstant apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemą (ATLPS), efektyviausiems objektams būtų suteikti visiškai nemokami leidimai be apribojimų, taip kitiems objektams suteikiant prasmingų paskatų gerinti savo veiklos efektyvumą;

1.1.21. pabrėžia, kad, siekiant išvengti dabartinio ES bendrosios rinkos iškraipymo, turi būti suderintu būdu visiškai kompensuojamos netiesioginės išlaidos, atsirandančios dėl ATLPS ir atsinaujinančios energijos rėmimo padidėjus elektros energijos kainoms;

1.1.22. prašo Komisijos imtis reikiamų priemonių siekiant užtikrinti, kad atliekos iš Europos būtų vežamos ir tvarkomos visapusiškai laikantis aplinkosaugos taisyklių ir saugant žmonių sveikatą;

1.1.23. primygtinai ragina Komisiją ir valstybes nares atsižvelgti į plieno pramonės parengtas savanoriškas tvarumo užtikrinimo schemas ir viešųjų pirkimų reglamentavimo nuostatomis tinkamai už jas atlyginti – taip turėtų būti siekiama didinti įmonių išsipareigojimus dabartinėms ir būsimoms kartoms, nes tai geriausias būdas skatinti tvarumą visoje ES rinkoje.

2. Įžanga

2.1. Komisija pripažįsta, kad plieno pramonė, kuri sukuria 1,3 % ES BVP, yra daugelio pramonės sektorių vertės grandinių pagrindas – ji teikia 328 000 tiesioginių darbo vietų ir daro dar didesnę poveikį nuo jos priklausomoms darbo vietoms. Šios pramonės šakos veikla plėtojama visoje Europoje – plienas gaminamas daugiau kaip 500 vietų 24 valstybėse narėse.

2.2. Didelę žalą plieno sektoriui padarė nesąžiningo importo srautas, nustumęs plieno kainas ir privertęs suabejoti viso sektoriaus artimiausios ateities perspektyvomis. Ši sudėtinga padėtis susidarė dar nespėjus atsigausti po septynerių metų ekonomikos krizės, kurią sektorius išgyveno sunkiai – buvo prarasta apie 90 000 tiesioginių darbo vietų.

2.3. Krizę išgyvenusios gamyklos veikia sumažinusios darbuotojų skaičių ir turi ribotą veiksmų laisvę. Prie to dar prisideda aukštos energijos kainos ir aplinkos bei klimato politikos poveikis – tai yra papildomos kliūtys Europos plieno pramonės pastangoms atgauti tarptautinį konkurencingumą. Galiausiai sektoriaus sunkumai taip pat yra susiję su griežto taupymo politika, nuo kurios nukenčia plieno pramonė, ypač statybos, pastatų aptarnavimo, transporto ir infrastruktūros rinkose.

2.4. Nepaisant aukšto technologinio ES plieno pramonės veiklos efektyvumo, dėl paklausos sumažėjimo besiformuojančios rinkos ekonomikos šalyse ir pasaulinio produkcijos pertekliaus, ypač Kinijoje, susidarė beprecedentė padėtis, verčianti imtis išimtinių skubių priemonių.

2.5. Kinijoje dėl perteklinės plieno produkcijos ir nesąžiningos prekybos praktikos pastaruosiu metu smarkiai išaugo eksportas, todėl sutriko pasaulinių plieno rinkų pusiausvyra ir visame pasaulyje itin sumažėjo plieno kainos. Kadangi ES rinka yra atviriausia rinka pasaulyje, turinti nulinius muitų tarifus ir neturinti techninių prekybos kliūčių, didžiąją dalį menko ekonomikos atsigavimo rinkoje neutralizavo itin pigus, nesąžiningas importas.

2.6. Komisija pradėjo dešimt naujų su plienu susijusių nesąžiningos prekybos atvejų tyrimų. Padėtis anaipol nėra normali ir šioms tendencijoms įveikti reikia imtis skubių ilgalaikių priemonių.

2.7. Užimtumas ir investicijos šiame sektoriuje smuko ir jeigu nebus imtasi veiksmų, netrukus galima tikėtis tolesnio darbo vietų naikinimo.

2.8. EESRK apgailestauja, kad 2013 m. Plieno veiksmų plano gairės nebuvo atnaujintos, ir atrodo, kad kai kurių veiksmų plano uždavinių įgyvendinimas dabar atsidūręs aklavietėje.

2.9. Kaip EESRK pažymėjo savo 2013 m. gruodžio 11 d. nuomonėje⁽²⁾, 2013 m. Plieno veiksmų planas⁽³⁾ buvo „išsamus plieno pramonės veiksmų planas“. Deja, EESRK to paties negali pasakyti apie dabartinį komunikatą, kuriame trūksta konkrečių tikslų ir konkrečių artimiausios ateities, vidutinio laikotarpio ir ilgalaikių tikslinių rodiklių.

2.10. EESRK pažymi, kad Europos plieno veiksmų planas buvo toliau tobulinamas, ir jis pasiūlė specialių veiksmų, skirtų Europos plieno pramonei išsaugoti, gaires.

2.11. Po keleto Konkurencingumo tarybos posėdžių, po 2016 m. kovo 17 d. Europos Vadovų Tarybos susitikimo ir 2016 m. gegužės mėn. Didžiojo septyneto šalių susitikimo EESRK mano, kad būtina politinė valia yra akivaizdi ir dabar laikas paversti šią valią veiksmingomis ir tinkamomis priemonėmis vienodoms sąlygoms ES plieno pramonėje atkurti.

3. Prekybos politika

3.1. Prekybos apsauga

3.1.1. ES visame pasaulyje ir toliau išliks atviros ir sąžiningos prekybos lyderė, jeigu prekyba bus vykdoma sąžiningomis rinkos sąlygomis. Kadangi nėra tarptautinių konkurencijos taisyklių, būtinos prekybos apsaugos priemonės, kuriomis būtų galima kovoti su ES pramonei žalą darančia nesąžiningos prekybos praktika.

3.1.2. EESRK teigiamai vertina Komisijos įsipareigojimą toliau spartinti laikinųjų priemonių priėmimo procesą, t. y. paspartinti savo vidaus procedūras ir skirti reikiamų išteklių. Po laikinųjų priemonių patvirtinimo pakeitus dabartinę praktiką ir atlikus patikrinimo vizitus, procesas gali būti paspartintas ir nereikėtų keisti pagrindinių reglamentų.

3.1.3. Dėl kovos su subsidijomis procesų EESRK primygtinai ragina Komisiją išplėsti tyrimus, į juos įtraukiant visas per tyrimą aptiktas subsidijų schemas, net jeigu jos nebuvo nurodytos pradiniam skunde.

3.1.4. Komisija ir visa ES turi taip išspręsti Kinijos rinkos ekonomikos statuso klausimą, kad nebūtų sumenkintas antidempingo priemonių efektyvumas. 2016 m. gruodžio mėn. gali baigti galioti Kinijos stojimo į PPO protokolo 15 straipsnio a punkto ii papunktis, tačiau tai neturėtų būti pagrindas Kinijai automatiškai be išlygų suteikti rinkos ekonomikos statusą, jeigu ji neatitiks ES pagrindiniame antidempingo reglamente išdėstytų kriterijų.

3.1.5. EESRK tikisi, kad dabartinis Komisijos atliekamas poveikio vertinimas bus išsamus ir susijęs su konkrečiu sektoriumi ir jame taip pat bus atsižvelgiama į tai, kokį konkretų poveikį, ypač kai kuriems Europos regionams, turėtų rinkos ekonomikos statuso suteikimas Kinijai, jeigu nebus imtasi tinkamų veiksmingų lydimųjų priemonių.

3.2. Pertekliniai pajėgumai

3.2.1. EESRK pripažįsta Komisijos pastangas dvišalėse ir daugiašalėse derybose pasiekti susitarimą dėl pajėgumų mažinimo ir skaidrumo valstybės pagalbos srityje. Tačiau šių dvišalių ir daugiašalių derybų istorija yra nepatenkinama.

3.2.2. Siekiant panaikinti perteklinių pajėgumų priežastis, reikia tvirtai įsipareigoti periodiškai teikti ataskaitas apie valstybės pagalbos schemas ir specialias priemones, dėl kurių susitariama Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijoje (EBPO) ir Pasaulio prekybos organizacijoje (PPO).

3.2.3. EESRK tikisi, kad Taryba į kiekvieno naujo laisvosios prekybos susitarimo (LPS) įgaliojimus įtrauks energetikos ir žaliavų skyrius, nes tada Komisija galės šiuos skyrius įtraukti į bendras derybas dėl kiekvieno LPS.

⁽²⁾ OL C 170, 2014 6 5, p. 91.

⁽³⁾ COM(2013) 407.

3.2.4. Be to, kaip svarbūs aspektai į būsimas derybas ir naujus susitarimus turi būti įtrauktos pareigos visapusiškai laikytis pilietinės visuomenės organizacijų, profesinių sąjungų ir individualių darbuotojų teisių aplinkos srityje.

3.2.5. Komisija turėtų viešai skelbti atvejus, kai šalis nesilaiko valstybės pagalbos skaidrumo ir ataskaitų teikimo įsipareigojimų, ir laikyti tai nebendradarbiavimu prekybos apsaugos procedūrose.

3.2.6. Diplomatinės derybos negali sutrukdyti taikyti prekybos apsaugos priemonių, kai jos yra reikalingos.

4. Investicijos

4.1. Europos strateginių investicijų fondas (ESIF) iš tiesų rinkoje sukuria papildomą rizikos prisiėmimo pajėgumą remti ES plieno sektoriaus įmonių parengtiems perspektyviems investiciniams projektams. Tačiau tenka apgailestauti, kad dabartiniu metu šiuo fondu gali pasinaudoti nedaugelis įmonių, nes plieno rinkos sąlygomis negalima užtikrinti tinkamos investicijų grąžos, kai kainos tokios mažos.

4.2. Didžiausias dėmesys turi būti skirtas pastangoms sukurti sistemą, kaip užtikrinti tinkamą pramonės investicijų į plieno sektorių grąžą. Pagal dabartinę sistemą dėl Europos Centrinio Banko (ECB) pinigų politikos esama daug prieinamo finansavimo.

4.3. Siekiant modernizuoti gamyklas ir įrangą ir vykdyti naujų gaminių ir procesų mokslinius tyrimus ir technologinę plėtrą, turi būti gerokai padidintos investicijos į Europos plieno pramonę.

5. Investicijos į žmones

5.1. EESRK visiškai pritaria Komisijos komunikate išdėstytiems teiginiams, tačiau jame nėra išsamaus veiksmų plano, kaip užtikrinti, kad plieno pramonė liktų patrauklus sektorius talentingam jaunimui. EESRK ragina Komisiją ir valstybes nares apibrėžti aiškią ir veiksmingą metodiką, kaip socialiniu požiūriu tvariai valdyti restruktūrizavimo procesą, pasinaudojant visomis turimomis priemonėmis (Europos prisitaikymo prie globalizacijos padarinių fondu (EGF), struktūriniais fondais ir kt.), dar labiau užtikrinant jų lankstumą ir gebėjimą reaguoti į sparčiai besikeičiančios pasaulio ekonomikos iššūkius. Siekiant skatinti socialinį dialogą darbuotojų gebėjimams prisitaikyti prie naujų iššūkių pagerinti prireiks konkretaus plano ir išsamaus tvarkaraščio, dėl kurių turi susitarti Komisija ir socialiniai partneriai.

5.2. Pagal dabartines valstybės pagalbos taisykles kai kurios valstybės narės ėmėsi intervencinių priemonių plieno pramonei, kuri tebėra itin svarbi visai tolesnei apdirbamajai pramonei, remti. Šios valstybių intervencinės priemonės buvo įvairios formos, pavyzdžiui, parama investicijoms į mokslinius tyrimus ir technologinę plėtrą, efektyviai energiją vartojančioms technologijoms, investicijoms į darbuotojų sveikatos apsaugą bei saugą ir netiesioginių energijai skirtų išlaidų kompensavimui.

5.3. Siekiant išlaikyti gebėjimus mažėjančioje ciklinėje rinkoje, įgyvendintos tokios priemonės kaip dalinis užimtumas, *Kurzarbeit* (trumpalaikis darbas Vokietijoje), darbuotojų pakeitimo schemas (*contrato relevo* Ispanijoje) ir solidarumo sutartys (Italijoje).

6. Konkurencijos politika ir valstybės pagalbos, skirtos moksliniams tyrimams ir technologinei plėtrai, lankstumas

EESRK ragina Komisiją su valstybių narių ir socialinių partnerių atstovais 2016 m. antroje pusėje surengti praktinį seminarą siekiant parengti gaires, kaip įgyvendinti lanksčias galimybes, kuriomis leidžiama naudotis pagal naująją valstybės pagalbos taisyklių sistemą.

7. Moksliniai tyrimai ir technologinė plėtra (MTTP)

7.1. Europos plieno technologijų platformoje (angl. ESTEP) buvo sukurti svarbūs partnerystės subjektai, apimantys visą Europos plieno pramonę, jos tiekėjus ir klientus (transporto pramonę, statybos sektorių ir energetikos sektorių), mažąsias ir vidutines įmones (MVI), privačiąsias ir viešąsias mokslinių tyrimų įstaigas, valstybės institucijas ir profesinių sąjungų atstovus.

7.2. Europos plieno technologijų platformos darbo grupės atidžiai išnagrinėjo Komisijos pasiūlytą naująjį mokslinių tyrimų ir inovacijų planą ir į pakeistą jos darbotvarkę jau įtrauktos plieno sektoriui aktualios temos.

7.3. Anglių ir plieno mokslinių tyrimų fondas 2002 m. sėkmingai perėmė Europos anglių ir plieno bendrijos (EAPB) funkcijas. Pastaruosius dešimt metų ir per Anglių ir plieno mokslinių tyrimų fondą, ir pagal bendrąją programą buvo skatinami ir stiprinami bendri Europos plieno sektoriaus moksliniai tyrimai. Europos plieno technologijų platformos reprezentacinė grupė jungia dvidešimties iš 28 ES valstybių narių atstovus.

7.4. Būtina sąlyga, kad Europos plieno pramonė būtų konkurencinga – ir toliau naudoti naujausias technologijas, t. y. išlaikyti ir plėtoti ES plieno sektoriaus mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros pajėgumus. Šiuo klausimu Anglių ir plieno mokslinių tyrimų fondas yra labai svarbi, unikali priemonė. 2013 m. rugsėjo mėn. Europos Komisija paskelbė savo stebėsenos ir vertinimo ataskaitą, iš kurios aiškiai matyti Anglių ir plieno mokslinių tyrimų fondo efektyvumas.

7.5. Neseniai Mokslinių tyrimų ir inovacijų GD vien dėl administracinių priežasčių nusprendė sumažinti įtvirtintą ir būtiną pramonės vaidmenį Anglių ir plieno mokslinių tyrimų fondo programos valdyme, taip sumenkindamas jo tiesioginius ryšius su pramone. EESRK primygtinai ragina Komisiją šį sprendimą atšaukti.

8. Energija

8.1. Komisija negali teigti, kad jai pavyko sumažinti JAV ir ES kainų atotrūkį, nes tai įvyko be Komisijos įsikišimo. Atotrūkis tebėra nepriimtinas ir daro didelę žalą ES plieno pramonės konkurencingumui.

8.2. Siekiant užtikrinti, kad energijos kainos nekenktų ES plieno pramonės konkurencingumui, turėtų būti imamasi aktyvių priemonių.

9. ATLPS peržiūra

9.1. EESRK palankiai vertina tai, kad Europos Vadovų Taryba savo 2014 m. spalio 23 ir 24 d. išvadose teigia, jog reikia rasti išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio mažinimo tikslo ir Europos pramonės konkurencingumo užtikrinimo pusiausvyrą.

9.2. Europos plieno pramonė yra labiausiai tausojanti aplinką pasaulyje ir ES turi stengtis išvengti gamyklų perkėlimo į trečiąsias šalis, turinčias mažesnius ekologinius standartus ir išmetančias daugiau teršalų negu ES.

9.3. Kriterijams neturėtų būti pasirinktinai taikomas linijinis mažinimo koeficientas, nes taip nemokamai skiriamų leidimų skaičius bus sumažintas iki žemesnio už techniškai ir ekonomiškai pasiekiamą lygį.

9.4. Kriterijai turi būti persvarstomi remiantis realistišku, techniškai ir ekonomiškai pasiekiamu lygiu, efektyviausiai veikiančioms objektams skiriant visiškas kompensacijas.

9.5. Tokiai kapitalui imliai pramonės šakai kaip plieno pramonė reikia gerokai iš anksto parengtos aiškios ir prognozuojamos reglamentavimo sistemos, kad būtų galima tinkamai planuoti reikiamas investicijas. Visi suinteresuotieji subjektai turi būti įtraukti į atviras ir konstruktyvias diskusijas apie ES ATLPS reformą.

9.6. Inovacijų fondas yra vertinga priemonė, tačiau juo neturėtų būti mažinamas nemokamai suteikiamų apyvartinių taršos leidimų skaičius, skiriamas siekiant apsisaugoti nuo anglies dioksido nutekėjimo. Naujoje ekonomikoje, kurią būtina turi sudaryti ir plieno sektorius, turi būti kuriamos tvarios darbo vietos. Sąžiningu pereinamuoju procesu faktiškai turi būti užtikrinta, kad nukentėjusiems darbuotojams būtų sukurti būdai rasti darbo vietų besiplečiančiuose sektoriuose, kartu vis tiek užtikrinant jų darbo sąlygas ir profesinių sąjungų teises.

9.7. EESRK primygtinai reikalauja, kad ES ATLPS nebūtų reformuojama plieno pramonės darbuotojų sąskaita. Vykdam bet kokią reformą plataus užmojo ES klimato tikslai turi būti suderinti su atnaujinta ir modernizuota plieno pramone ir turi būti užtikrinta, kad Europos plieno pramonė būtų atgaivinta ir modernizuota, o kartu siektų įgyvendinti Europos klimato tikslus.

10. Žiedinė ekonomika: perdirbimas

10.1. Perdirbimas yra aplinkai palankiausias metodas, o plienas, kaip ilgalaikio naudojimo medžiaga, idealiai tinka perdirbti. Tačiau nėra ekonominių įrodymų, kad perdirbant „turi sumažėti gamybos kaina“: tikrovė faktiškai yra priešinga, išskyrus keletą išimčių. Jeigu perdirbimas būtų vien ekonominė veikla, nebūtų poreikio jį skatinti, nes kiekvienas ekonominės veiklos vykdytojas be jokios reglamentavimo sistemos automatiškai pereitų prie perdirbimo.

10.2. EESRK negali pritarti teiginiui, kad „nebelaikymo atliekomis“ kriterijai padėjo skatinti didesnę perdirbto plieno paklausą. „Nebelaikymo atliekomis“ kriterijai taikomi tik kai kuriose ES valstybėse narėse ir, priešingai negu teigia Komisija, nepadėjo pagerinti metalo laužo kokybės; šie kriterijai menkai diegiami dėl to, kad jais šalių vidaus prekybai metalo laužu užkraunama didesnė administracinė ir reglamentavimo našta, neteikianti jokios naudos perdirbimo procesui ir šio proceso niekaip nepagerinanti.

10.3. Žiedinės ekonomikos dokumentų rinkinyje gausu gerų ketinimų, tačiau jam trūksta reikiamo užmojo, kad juo būtų galima tikrai skatinti naudoti šalutinius produktus, pavyzdžiui, šlaką, neužkraunant nereikalingos administracinės naštos, kurią kai kurios valstybės narės bando užkrauti. Šalutinių produktų naudojimas padeda gerokai sumažinti gamtos išteklių ir sąvartynų naudojimą.

10.4. Plienas niekada nėra iki galo suvartojamas, o nuolat transformuojamas; todėl gamtos išteklių naudojimas plienui pirmą kartą pagaminti yra transformacinis procesas, kuriuo geležis „praktiškesne forma“ padaroma prieinama tolesniam naudojimui (gyvavimo ciklams), taip sumažinant vidutinio laikotarpio ir ilgalaikį gamtos išteklių eikvojimą.

Bruselis, 2016 m. liepos 14 d.

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Georges DASSIS*

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl „Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl žuvininkystės išteklių išsaugojimo ir jūrų ekosistemų apsaugos taikant technines priemones, kuriuo iš dalies keičiami Tarybos reglamentai (EB) Nr. 1967/2006, (EB) Nr. 1098/2007 bei (EB) Nr. 1224/2009, Europos Parlamento ir Tarybos reglamentai (ES) Nr. 1343/2011 bei (ES) Nr. 1380/2013 ir panaikinami Tarybos reglamentai (EB) Nr. 894/97, (EB) Nr. 850/98, (EB) Nr. 2549/2000, (EB) Nr. 254/2002, (EB) Nr. 812/2004 bei (EB) Nr. 2187/2005“

[COM(2016) 134 *final* – 2016/0074 (COD)]

(2016/C 389/09)

Pranešėjas: Gabriel SARRÓ IPARRAGUIRRE

Taryba, 2016 m. balandžio 7 d., ir Europos Parlamentas, 2016 m. balandžio 11 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 43 straipsnio 2 dalimi ir 304 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl žuvininkystės išteklių išsaugojimo ir jūrų ekosistemų apsaugos taikant technines priemones, kuriuo iš dalies keičiami Tarybos reglamentai (EB) Nr. 1967/2006, (EB) Nr. 1098/2007 bei (EB) Nr. 1224/2009, Europos Parlamento ir Tarybos reglamentai (ES) Nr. 1343/2011 bei (ES) Nr. 1380/2013 ir panaikinami Tarybos reglamentai (EB) Nr. 894/97, (EB) Nr. 850/98, (EB) Nr. 2549/2000, (EB) Nr. 254/2002, (EB) Nr. 812/2004 bei (EB) Nr. 2187/2005

[COM(2016) 134 *final* – 2016/0074 (COD)].

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2016 m. birželio 30 d. priėmė savo nuomonę.

518-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2016 m. liepos 13–14 d. (2016 m. liepos 13 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 74 nariams balsavus už ir 1 susilaikius.

1. Išvados

1.1. Komitetas visiškai pritaria Komisijos požiūriui, kad reikia atnaujinti ir supaprastinti dabartinę techninių priemonių valdymo sistemą, kuri turi būti pagrįsta ilgalaikė išteklių valdymo ir išsaugojimo strategija.

1.2. Įvairios pasiūlytos naujovės ir pakeitimai tiesiogiai padėtų pritaikyti laivyną, kad būtų galima laikytis įpareigojimo iškrauti laimikį ir nuostatos dėl didžiausio galimo tausios žvejybos laimikio. Komitetas gali tik pritarti šioms naujovėms ir pakeitimams, nes tai reformos, kuriomis būtų užtikrintas didesnis veiklos lankstumas ir skatinama geriau atrinkti žvejybos įrankius.

1.3. Vis dėlto kai kurie pasiūlymai pateikti nevisiškai atsižvelgus į praktines žvejybos sąlygas ir neįvertinus ekonominio bei socialinio poveikio. Komitetas nėra įsitikinęs, kad šie pasiūlymai yra teisingas kompromisas siekiant apsaugoti trumpalaikius ir vidutinės trukmės žuvininkystės sektoriaus interesus ir kartu geriau išsaugoti žuvininkystės išteklius. Šiuo klausimu EESRK ypatingą dėmesį norėtų skirti tokiems aspektams:

1.3.1. Komitetas ragina Komisiją persvarstyti siūlomus tinklo akių dydžių pakeitimus ir nustatyti, kad būtų naudojami pagrindiniai tinklo akių dydžiai, kurie laivyne naudoti vykdant įvairių rūšių žvejybą, nepagrįstai arba be reikalo jų nepadidinti arba nesumažinti.

1.3.2. Komitetas pakartoja, kad į pasiūlymą svarbu neįtraukti kai kurių rūšių gyvūnams taikomų mažiausių dydžių pakeitimų, jų tinkamai nepagrindus.

1.3.3. Komiteto nuomone, turėtų būti įvestos taisyklės, pagal kurias būtų galima diegti inovacijas ir užtikrinti, kad nepageidaujamas laimikis įgytų vertę.

1.3.4. Komitetas primygtinai ragina lanksčiai taikyti didžiausias žvejybos pajėgumų, išreikštų bendrąja talpa (GT), ribas, kurių valstybės narės privalo laikytis pagal bendrą žuvininkystės politiką (BŽP), kad laivai būtų pritaikyti siekiant laikytis įpareigojimo iškrauti laimikį ir būtų skatinama gerinti darbo laivuose sąlygas.

1.4. Jis prašo Tarybos, Europos Parlamento ir Komisijos prieš priimant bet kokį sprendimą dėl pateiktų pasiūlymų palaikyti tikrą dialogą su žvejais ir jų atstovais. Kad taisyklės būtų įgyvendintos, joms savaime turi pritarti žvejai, su kuriais reikia bendradarbiauti. Daugiau galimybių taikyti šias taisykles yra tuomet, jeigu žvejai visapusiškai dalyvauja diskusijose.

1.5. Komitetas reikalauja įsipareigojimo palaikyti dialogą su suinteresuotaisiais subjektais laikytis visą laiką vykdant regionalizavimo procesą.

2. Bendroji informacija

2.1. Techninės priemonės yra išsamus taisyklių, kuriomis reglamentuojama, kaip, kur ir kada galima žvejoti, rinkinys. Šiuo metu galioja daug reglamentų, pakeitimų, įgyvendinimo taisyklių ir laikinųjų techninių priemonių, taikomų tiek Bendrijos vandenyse, tiek Bendrijos laivams, žvejojantiems ne ES vandenyse. Praktiškai techninės priemonės nustatytos daugiau kaip trisdešimtyje reglamentų, iš kurių ypač svarbūs reglamentai, taikomi Atlanto vandenyne⁽¹⁾, Viduržemio jūroje⁽²⁾ ir Baltijos jūroje⁽³⁾.

2.2. Peržiūrėti ir atnaujinti šią sudėtingą techninių priemonių teisinę sistemą Komisijos siūlymu anksčiau bandyta du kartus (nesėkmingai).

2.3. ES žuvininkystės teisės aktus ir politikos priemones būtina pritaikyti prie naujų pokyčių, padarytų vykdant BŽP, t. y. įpareigojimo iškrauti laimikį ir nuostatos, kad palaipsniui ir nuosekliai užtikrinamas didžiausias galimas tausios visų išteklių žvejybos laimikis (ne vėliau kaip 2020 m.). Šie nustatyti tikslai yra didelis iššūkis ES žuvininkystės pramonei.

2.4. Taip pat pažymėtina, kad dar visai neseniai su žuvininkystės politika susijusius sprendimus priimdavo tik Taryba. Todėl išsamios techninės priemonės būdavo patvirtinamos kaip ES reglamentai, o ne regionų lygmeniu parengtos taisyklės, pritaikytos prie kiekvieno baseino ir žvejybos rūšies ypatumų. Taigi taikant visapusišką požiūrį į mikrovaldymą ir kartu ES institucijoms siekiant visas technines detales bendrai reglamentuoti pakeitimais, buvo sukurta sudėtinga teisinė sistema, dėl kurios lieka nedaug veiksmų laisvės ir kurių pramonės atstovams sunku suprasti ir taikyti.

2.5. Šiuo metu Komisija yra pateikusi naują pagrindų reglamentą⁽⁴⁾, kuriame išdėstytos bendrosios nuostatos ir bendrosios taisyklės, taip pat pirminiai standartai (pagal regionus), kurie bus taikomi kaip numatytosios priemonės, kol bus parengtos ir į ES teisę įtrauktos regionalizavimo priemonės.

3. Komisijos pasiūlymo santrauka

3.1. Pateiktu pasiūlymu Komisija siekia prisidėti prie to, kad regionų lygmeniu būtų lanksčiai įgyvendinti pagrindiniai naujos BŽP tikslai. Visų pirma pabrėžiama, kad būtina mažinti sužvejojamą jūrų gyvūnų jauniklių ir veislinių jūrų žuvų kiekį, skatinti didesnę žvejybos įrankių selektyvumą, vengti gaudyti saugomų rūšių gyvūnus, mažinti į jūrą išmetamą laimikio kiekį ir mažinti poveikį aplinkai.

3.2. Kad šie tikslai būtų pasiekti, Komisija pateikė dokumentą, kuriuo siekiama supaprastinti dabartinę techninių priemonių valdymo sistemą, pagrįstą ilgalaikę išteklių valdymo ir išsaugojimo strategija. Pasiūlyme dėl reglamento Komisija ypatingą dėmesį skiria laimikio išmetimo į jūrą problemai, regionalizavimui, aktyvesniam suinteresuotųjų subjektų dalyvavimui ir didesnei žvejų atsakomybei.

⁽¹⁾ 1998 m. kovo 30 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 850/98 dėl žuvininkystės išteklių apsaugos, taikant technines priemones jūrų gyvūnų jaunikliams apsaugoti (OL L 125, 1998 4 27, p. 1); jis apima Šiaurės Rytų Atlanto vandenyną (o nuo 2012 m. – ir Juodąją jūrą).

⁽²⁾ 2006 m. gruodžio 21 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1967/2006 dėl žuvų išteklių tausojančio naudojimo Viduržemio jūroje valdymo priemonių (OL L 409, 2006 12 30, p. 9).

⁽³⁾ 2005 m. gruodžio 21 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2187/2005 dėl žuvų išteklių apsaugos techninėmis priemonėmis Baltijos jūroje, Baltų ir Zundo sąsiauriuose (OL L 349, 2005 12 31, p. 1).

⁽⁴⁾ COM(2016) 134 final.

3.3. Įtrauktos tokios svarbiausios naujovės ir pakeitimai:

- sustiprinami ir atnaujinami tikslai, uždaviniai, pažeidžiamų rūšių gyvūnų priegaudos ribinės vertės, gero valdymo principai ir apibrėžtys, anksčiau reglamentuoti įvairiomis taisyklėmis,
- nustatytos bendros taisyklės arba bendrosios techninės priemonės, taikytinos visiems jūrų baseinams ir laikomos nuolatinėmis. Šios priemonės apima draudžiamus žvejybos įrankius ir žvejybos būdus, bendruosius velkamųjų žvejybos įrankių ir pasyviųjų tinklų naudojimo apribojimus ir sąlygas, pažeidžiamų rūšių ir buveinių apsaugą, mažiausius išteklių išsaugojimą užtikrinančius dydžius ir bendrąsias laimikio išmetimo į jūrą mažinimo priemones,
- išplėstas regionalizavimas, nustatčius pirmines priemones (daugiausia pasiūlymo prieduose), kurios bus taikomos tais atvejais, kai nenustatyta regioninių priemonių. Be to, nustatyti įgaliojimai techninėms priemonėms regionalizuoti patvirtinus daugiamečius planus, laikinuosius laimikio išmetimo į jūrą mažinimo planus ir išsaugojimo priemones. Taip pat įtraukta apsaugos sąlyga, taikoma tuo atveju, kai reikia skubiai įsikišti siekiant apsaugoti jūrų gyvūnus.

4. Bendrosios pastabos

4.1. Įžanginės pastabos

4.1.1. Dabartiniai teisės aktai, kuriais reglamentuojamos techninės priemonės, yra labiausiai pasenę iš šiuo metu taikomų teisės aktų, todėl EESRK mano, kad labai svarbu šį naują supaprastintą reglamentą priimti greitai, siekiant sudaryti sąlygas praktiškai ir tinkamai įveikti sunkumus sektoriuje.

4.1.2. Komiteto nuomone, technines priemones reikia patvirtinti tiesiogiai ir tinkamai pasikonsultavus su suinteresuotaisiais subjektais. Jos turi būti lankstesnės, atitinkančios konkrečius poreikius ir patvirtintos vykdant greitą ir veiksmingą sprendimų priėmimo procesą, kad būtų galima prisitaikyti prie naujų pokyčių.

4.1.3. Įvykdžius BŽP reformą buvo sukurta novatoriška žuvininkystės valdymo strategija, pagrįsta perėjimu prie rezultatais ir regionalizavimo įvedimu pagrįsto požiūrio. Komitetas visiškai pritaria šiam naujam požiūriui.

4.2. Išteklių išsaugojimas

4.2.1. Komitetas visiškai pritaria Komisijos strategijai, pagal kurią panaikinami arba sumažinami rajonai, kuriuose žvejyba draudžiama arba ribojama, kad būtų apsaugoti jaunikliai (maždaug pusė jų), ir kuriuose dėl sektoriaus subjektų pastangų, išteklių atkūrimo arba aplinkos pokyčių veikla jau nebevykdoma arba kurie nebetinkami veiklai vykdyti.

4.2.2. Komitetas taip pat pritaria tam, kad būtų ypač stengiamasi patobulinti technines priemones – pagerinti žvejybos rajonų būklę ir sudaryti geresnes sąlygas juos išsaugoti remiantis Žuvininkystės mokslo, technikos ir ekonomikos komiteto (ŽMTEK) patarimais ir atsižvelgiant į valstybių narių, žuvininkystės sektoriaus bei suinteresuotųjų subjektų pateiktas pastabas.

4.3. Ekonominis ir socialinis poveikis

4.3.1. Akivaizdu, kad taikant daugelį pasiūlytų taisyklių reikės iš esmės pakeisti žvejybos metodus ir įrankius, o tai iš tikrųjų turės ekonominį ir socialinį poveikį. Komisija pripažįsta, kad nauji iššūkiai BŽP srityje trumpuoju laikotarpiu padarys didelį poveikį žuvininkystės sektoriui, nors ilguoju laikotarpiu sektorius gaus daug naudos. Vis dėlto Komisija iki šiol visiškai nėra bandžiusi įvertinti socialinių ir ekonominių sąnaudų, kurios trumpuoju laikotarpiu būtų patirtos taikant pasiūlymą. Komitetas laikosi nuomonės, kad nesant šios informacijos negalima nustatyti, ar trumpalaikių ir vidutinės trukmės žuvininkystės sektoriaus interesų apsauga pasiūlymu tinkamai suderinta su siekiu geriau išsaugoti žuvininkystės išteklius.

4.3.2. Komiteto nuomone, siekiant kompensuoti neigiamą trumpalaikį poveikį tiek laivų savininkams, tiek jūrininkams, kurie yra žvejai (pavyzdžiui, sumažėjusį sugautų tikslinių rūšių gyvūnų kiekį ir naujas išlaidas, patirtas išgyjant įrangą), žvejybos sektorių reikėtų remti Europos jūrų reikalų ir žuvininkystės fondo (EJRŽF) lėšomis.

4.3.3. EESRK mano, kad pasiūlyme nepateiktas joks poveikio saugumui jūroje vertinimas. Dėl naujos žuvininkystės politikos gali kilti pavojus igulos saugumui (pavyzdžiui, padaugėti darbo valandų apdorojant priegaudą) ir laivo saugumui (pavyzdžiui, dėl gausesnės priegaudos laivas gali tapti nestabilus); šiuos pavojus reikėtų išnagrinėti ir į juos atsižvelgti.

4.4. *Igyvendinimas ir vykdymas*

4.4.1. Naujame pagrindiniame BŽP reglamente⁽⁵⁾ aptariamoms įvairios techninės ir išsaugojimo priemonės, siekiant įgyvendinti minėtus tikslus. Svarbiausia priemonė tikslui pasiekti yra daugiamečiai planai, kuriuose bus nustatyta tausaus atitinkamų išteklių ir jūrų ekosistemų naudojimo sistema ir kurie visų pirma turės apimti tinkamas technines priemones (10 straipsnio 1 dalies f punktas).

4.4.2. Komisija mano, kad pasiūlymas yra būtinas siekiant užtikrinti teisinį saugumą, kol nepatvirtinti daugiamečiai valdymo planai, – tai su perėjimu prie regionalizavimo susijęs sprendimas siekiant dabartinę teisinę sistemą pritaikyti prie naujų BŽP reikalavimų, susijusių su techninėmis priemonėmis. EESRK nuomone, šis perėjimas prie regionalizavimo yra būtinas.

4.4.3. Komitetas pažymi, kad siekdama tinkamai plėtoti ir įgyvendinti regionalizavimo veiklą Europos Komisija pagal bendras valstybių narių rekomendacijas turėtų pateikti daugiamečius planus ir laimikio išmetimo į jūrą mažinimo planus, kad nebūtų grįžta prie mikrovaldymo. Europos Komisija turėtų tik tikrinti ir koordinuoti valstybių narių pasiūlymų suderinamumą siekdama užtikrinti, kad būtų įgyvendinti BŽP tikslai. Taip bus užtikrinta, kad šios priemonės, kuriomis prisitaikoma prie naujų žuvininkystės sektoriaus realiųjų, būtų greitai patvirtintos taikant metodą „iš apačios į viršų“, ir joms labiau pritarus pramonės atstovai.

4.5. *Regionalizavimas ir sprendimų priėmimo procesas*

4.5.1. Komitetas sutinka, kad kai kurias pagrindines bendras priemones, kurios taikomos visų rūšių žvejybai ir visiems regionams ir kurios apima tik bendrų apibrėžčių, principų ir tikslų nustatymą laikantis naujosios BŽP, būtina išlaikyti, kad nebūtų teisinės spragos.

4.5.2. Tačiau Komitetas nori pabrėžti, kad įsigaliojus visoms viena po kitos priimtoms teisės aktų nuostatomis, susijusioms su įpareigojimu iškrauti laimikį, dabartinis žuvininkystės valdymas labai pasikeis. Bus taikomas metodas, pagrįstas nebe žuvų iškrovimu, o žvejybos laimikiu. Taigi labai svarbu, kad teisėkūros institucijos nekartotų tų pačių praeities klaidų ir pritartų nustatytai, jog sprendimai dėl privalomų ES techninių priemonių priimami regionų lygmeniu, glaudžiai konsultuojantis su subjektais, kurie kasdien turi taikyti taisykles ir jų laikytis.

4.5.3. Be to, EESRK mano, kad Komisija turėtų skatinti pasitikėjimą, kuris leistų žvejams laisvai pasirinkti tinkamiausius įrankius, kad būtų užtikrintas didesnis selektyvumas ir sumažinta priegauda. Nereikia pamiršti, kad žvejai bus visiškai atsakingi už pagautą, o ne už į sausumą iškrautą laimikį, todėl jiems turi būti leidžiama nuspręsti, kokios selektyvios priemonės yra geriausios.

4.5.4. Deja, Komisija, leidusi laisvai pasirinkti didžiausią tinklo akių dydį, šio požiūrio laikėsi nevienodai, nes nuostatos dėl mažųjų pelaginių žuvų ir priedugnio žuvų tinklų akių dydžio skiriasi. Pelaginių žuvų tinklų akių dydis labai sumažintas, o priedugnio žuvų tinklų – padidintas. Taikant šias taisykles, mažiausi šiuo metu žvejų naudojamų tinklų akių dydžiai neturi būti didinami tinkamai nepagrindus. Nereikia pamiršti, kad žvejai siekia gauti kuo daugiau ekonominės naudos parduodami sugautus gyvūnus ir stengsis negaudyti netikslinių gyvūnų ir jauniklių, nes jie bus išskaičiuoti iš žvejams skirtų kvotų ir juos bus galima parduoti tik žuvų miltams, žuvų taukams ar panašioms produktams, kurių pirminio pardavimo vertė nedidelė, gaminti.

4.5.5. Vykdamas regionalizavimą aktyviau turi dalyvauti suinteresuotieji subjektai. Priimti teisės aktus glaudžiai bendradarbiaujant su valstybėmis narėmis, patariamosiomis tarybomis, žvejybos pramonės ir mokslo sektoriaus veiklos vykdytojais, taip pat kitais suinteresuotaisiais subjektais yra labai naudinga, nes, be viso kito, taisyklės būna aiškesnės, paprastesnės ir pritaikytos prie kiekvieno baseino ir žvejybos rūšies ypatumų; žvejai dažniausiai jų laikosi; jas lengviau gali

⁽⁵⁾ Reglamento (ES) Nr. 1380/2013 7 straipsnis.

taikyti inspektoriai; didėja pasitikėjimas politika ir jos teisėtumas; labiau laikomasi aplinkosaugos tikslų ir užtikrinamas didesnis žvejybos selektyvumas. Todėl Komitetas rekomenduoja su žvejybos įrankiais susijusias technines priemones rengti ir tvirtinti vietos ir regionų lygmeniu.

4.5.6. Geras pavyzdys siekiant įrodyti neigiamą poveikį, patiriamą nesilaikant ankstesnio metodo, gali būti Viduržemio jūros laivynas, kuriame dėl įvestų konkrečių privalomų taisyklių ⁽⁶⁾, kaip antai tinklų gijų storio sumažinimas, patirta didelių sunkumų. Dėl šios techninės priemonės kilo problemų užtikrinant laivų saugumą ir juos manevruojant, daug labiau pradėjo plyšti tinklai, nes jie susilpnėjo ir sumažėjo jų atsparumas, sumažėjo žvejybos laimikio kaina ir padaugėjo be reikalo į jūrą išmetamų žuvų, nes naudojant tokias plonas ir aštrias tinklų gijas žuvis sumaitojamos.

4.6. Paskatos žvejams: nepageidaujamo laimikio atsisakymas, mažinimas ir vengimas

4.6.1. Komiteto nuomone, žvejybos pramonės atstovų, taip pat sektoriaus darbdavių ir profesinių sąjungų organizacijų visapusiškas dalyvavimas sprendimų priėmimo procese bus didelė paskata siekiant užtikrinti, kad taisyklės būtų kuo geriau įgyvendinamos ir kuo suprantamesnės.

4.6.2. Pasiūlymo 21 konstatuojamojoje dalyje nustatyta, kad valstybės narės turi taikyti priemones, pagal kurias žvejybos sektoriaus subjektams būtų padedama praktiškai vykdyti įpareigojimą iškrauti laimikį, pavyzdžiui, laikyti nepageidaujamus gyvūnus ir rasti, kur juos parduoti. Tačiau aiškiai nurodyta tik parama investicijoms į iškrovimo vietų statybą ir pritaikymą. Komitetas mano, kad taip pat reikėtų nurodyti investicijas į laivus, skirtas nepageidaujamo laimikio laikymui, apdorojimui ir bendrajai vertei užtikrinti.

4.6.3. Be to, pritaikyti laivus siekiant laikytis draudimo išmesti į jūrą sunku dėl to, kad vykdant BŽP taikomi talpos apribojimai (GT), nes, neatsižvelgiant į didesnę naudojamų žvejybos įrankių selektyvumą, dėl draudimo išmesti į jūrą padaugės nepageidaujamo laimikio, kurį reikės laikyti ir (arba) apdoroti laivuose. Atsižvelgdamas į tai Komitetas siūlo sistemą padaryti lankstesnę ⁽⁷⁾. Šiuo tikslu jis rekomenduoja kaskart atnaujinius laivus arba padarius jų pakeitimus, dėl kurių padidėjo laivų talpa (įrengus papildomas laikymo zonas arba nepageidaujamo laimikio perdurbimo įrangą), tokius atnaujinimus ir pakeitimus įtraukti į atskirą registrą arba atskirą bendro žvejybos laivų tonażo registro eilutę.

4.6.4. Be to, Komitetas mano, kad talpos padidėjimas neturi būti laikomas žvejybos pajėgumo padidėjimu. Todėl laivo atnaujinimo atveju 4.6.3 dalyje apibūdinta procedūra taip pat turėtų būti taikoma tuomet, kai laivo talpa padidėja dėl priemonių, įgyvendintų siekiant padidinti įgulos saugumą ir pagerinti darbo bei gyvenimo sąlygas laive, jeigu padidėjus talpai nepadidėja laivo žvejybos pajėgumas.

4.6.5. Pastaraisiais metais žvejybos pramonės sektoriuje buvo įdėta daug pastangų siekiant tobulinti aukštosiomis technologijomis pagrįstus žvejybos metodus, kad į jūrą būtų išmetama mažiau laimikio ir būtų mažinamas tokio išmetimo poveikis aplinkai. Iš tikrųjų Žuvininkystės mokslo, technikos ir ekonomikos komitetas įvairiomis progomis yra pabrėžęs, kad „didinant selektyvumą per pastaruosius ketverius metus pasiekta daugiau negu per dvidešimt praėjusių metų“. Vis dėlto Komitetas pabrėžia, kad daugiau pastangų ir finansavimo būtina skirti priedugnio žuvų žvejybai, siekiant skatinti technologinę pažangą užtikrinant selektyvumą.

4.6.6. Komitetas pakartoja, kad šiuo reglamentu svarbu nesinaudoti siekiant tinkamo pagrindimo pakeisti mažiausius dydžius, kurie iki šiol taikyti kai kurių rūšių gyvūnams. Taip pat yra atvejų, kai, pavyzdžiui, padidintas raudonpelekių pagelų dydis, ir šis mažiausias dydis pradėtas taikyti platesniu mastu – rajonuose, kuriems anksčiau jis nebuvo numatytas (Vakarų vandenyse). 2015 m. pabaigoje patvirtintas padidintas paprastojo vilkešerio dydis, nustatytas kai kuriems rajonams (Šiaurės Vakarų vandenims), platesniu mastu taikomas rajonuose, kurie į šį teisės aktą neįtraukti (Pietvakarių vandenyse).

⁽⁶⁾ Reglamentas (EB) Nr. 1967/2006.

⁽⁷⁾ Pagal 2015 m. balandžio 18 d. pasiūlymą dėl Pelaginių žuvų išteklių patariamiosios tarybos rekomendacijos Nr. VI1.

5. Konkrečios pastabos dėl straipsnių

5.1. 6 straipsnis

Atsižvelgdamas į painiavą, kuri dėl daugelio tariamų apibrėžčių kyla susijusiame sektoriuje, EESRK mano, kad tuo atveju, kai nurodomas įrankis arba jo dalis, reikėtų daryti nuorodą į priedą su grafikais, kurie padėtų suprasti apibrėžtį, kaip pati Komisija darė pateikusi nuorodą į Tarybos reglamento (EB) Nr. 2187/2005, kuris bus panaikintas naujuoju techninių priemonių reglamentu, I priedo 2 paveikslą.

5.2. 13 straipsnis

Šio straipsnio 2 dalies pabaigoje nurodoma, kad „Komisija ypatingą dėmesį skiria žvejybos veiklos perkėlimo į kitus pažeidžiamus rajonus neigiamo poveikio mažinimui“, ir tai galima suprasti atsižvelgiant į pažeidžiamų buveinių apsaugą; šiuo tikslu būtina turėti saugotinių rajonų planą siekiant gerinti žinias apie jūros dugną, tačiau *per se* nedrausti laivyno veiklos, nes šis draudimas labai susietas su sąlyga, kad reikės rasti naujų žvejybos rajonų gyvūnams žvejoti, – tai skatins daryti naują įpareigojimo iškrauti laimikį politika. Komitetas mano, kad Komisija turi parengti išsamų visų pažeidžiamų jūrų rajonų žemėlapi, kad būtų tiksliai žinoma, kas yra saugoma ir kokiu tikslu. Be to, siekiant užtikrinti visapusišką tvarumą svarbu mažinti ne tik galimo žvejybos rajonų uždarymo poveikį aplinkai, bet ir socialinį bei ekonominį poveikį.

5.3. 17 straipsnis

Komitetui kelia nerimą pasiūlymo 17 straipsnio 2 dalies turinys, nes Europos laivynas kartu žvejoja kelių rūšių gyvūnus, kuriems netaikoma bendro leidžiamo sužvejoti kiekio sistema ir komercinę vertę turinčių žuvų kvotos; šie gyvūnai įmonėms padeda gauti pelno iš žvejybos reisų, į kuriuos išplaukia jų žvejybos laivai. Labai patartina atsižvelgti į tai, kad šių rūšių gyvūnai⁽⁸⁾, nors jiems ir netaikoma bendro leidžiamo sužvejoti kiekio sistema, yra įprasto laivyno laimikio dalis, todėl svarbūs.

5.4. 37 straipsnis

Europos Komisija nepateikia jokios nuorodos į investicijas laivuose, skirtas nepageidaujamų žuvų laikymui, apdorojimui ir bendrajai vertei užtikrinti; dar daugiau – ji iš tikrųjų draudžia bet kokią galimybę laivuose atlikti fizinį ar cheminį žuvis perdirbimą, susijusį su žuvų miltų ar žuvų taukų gamyba. Žvejai nelabai suinteresuoti laivuose laikyti nepageidaujamas žuvis, kai šių žuvų, kaip ne žmonėms vartoti skirtų produktų, pardavimo kaina yra maždaug vienas euro centas už kilogramą. Dėl šios priežasties Komitetas pasisako už tai, kad šiuo straipsniu siūlomas 54a straipsnis būtų išbrauktas.

6. Konkrečios pastabos dėl priedų

6.1. Šiaurės Vakarų vandenys (VI priedo B dalis)

6.1.1. ES turėtų skatinti pasitikėjimą, kuris leistų žvejams laisvai pasirinkti tinkamiausius įrankius, kad būtų užtikrintas didesnis selektyvumas ir sumažinta priegauda. Nereikia pamiršti, kad žvejai bus visiškai atsakingi už pagautą, o ne už į sausumą iškrautą laimikį, todėl jiems turi būti leidžiama nuspręsti, kokios selektyvios priemonės yra geriausios.

6.1.2. Priede Europos Komisija tvirtina, kad traleriuose pradedama naudoti velkamuosius žvejybos įrankius su 120 mm tralo maišais, o tai neabejotinai lems šio laivyno išnykimą, nes naudojant tinklus, kurių akių dydis – 100 mm (biologiškai pažeidžiamame rajone), laimikis sumažėja 35 %, palyginti su laimikiu, sužvejotu naudojant tinklus, kurių akių dydis – 80 mm.

6.1.3. Komitetas negali sutikti su tuo, kad be jokio pagrindimo būtų įvesti nauji rajonai siekiant taikyti priemones, pagal kurias sumažinamas atsitiktinai sugaunamų banginių šeimos gyvūnų kiekis, taip pat kad būtų įvestos priemonės, kuriomis siekiama išvengti atsitiktinai sugaunamų jūrų paukščių, nes tam reikia geresnės analizės ir mokslinio pagrindimo.

⁽⁸⁾ Pavyzdžiui, turime omenyje paprastuosius arba gelsvuosius jūrgaidžius (*Triglidae*), kalmarus (*Loligo spp.*), atlantinius jūrinius ungiurus (*Conger conger*), paprastąsias sepijas (*Sepia officinalis*), paprastąsias saulažuves (*Zeus faber*), raudonąsias plekšnes (*Glyptocephalus cynoglossus*), atlantinius jūrinius karšius (*Brama brama*), šiaurinius trumpačiuptuvius kalmarus (*Illex spp.*), juodąsias kardžuves (*Aphanopus carbo*), taip pat didžiąsias šukuotes (*Pecten maximus*).

6.2. Pietvakarių vandenys (VII priedo B dalis)

6.2.1. Komitetas nepritaria tam, kad būtų padidintas visų rūšių priedugnio žuvų laimikiui taikomas mažiausias tralo maišo akių dydis. Pereiti nuo 70 mm prie 100 mm dydžio akių – tai skatinti laivus nutraukti žvejybą vandenyse ir galiausiai lemti šių laivų išnykimą. 70 mm dydžio akis reikėtų išlaikyti dėl veiklos būdo, nedidelio į jūrą išmetamo laimikio kiekio vykdamas šios rūšies žvejybą ir tikslinių rūšių įvairovės.

6.2.2. Atsižvelgdamas į priemones, skirtas atsitiktinai sugaunamų banginių šeimos gyvūnų ir jūrų paukščių kiekiui mažinti ICES VIII ir IXa parajonuose, Komitetas mano, kad prieš patvirtindama šias priemones Komisija turėtų pateikti būtiną mokslinį pagrindimą, nes priemonės anksčiau jau buvo atmestos atsižvelgiant į tai, kad šiuose vandenyse banginių šeimos gyvūnų ir jūrų paukščių nėra arba yra nedaug.

6.3. Viduržemio jūra (IX priedo B dalis)

6.3.1. Dėl draudimo naudoti tinklinį audeklą, kurio gijos storis didesnis kaip 3 mm, Komitetas mano, kad remiantis mokslinio tyrimo, kurį atliko Ispanijos okeanografijos institutas (*Instituto Español de Oceanografía*, IEO), rezultatais storis turėtų būti pakeistas ir siekti 5 mm, nes išlaikyti jį nėra pagrindo atsižvelgiant į siekį išsaugoti išteklius, ir dėl jo tik patiriama ekonominių nuostolių, nes dažniau plyšta tinklai.

6.3.2. Kalbant apie draudimą, viename laive turėti ar naudoti daugiau kaip 250 dugninių gaudyklių ir krabų bei omarų gaudyklių gaudant giliavandenius vėžiagyvius (įskaitant *Plesionika* spp.), Komitetas mano, kad šios rūšies krevetėms gaudyti turėtų būti įmanoma išlaikyti šiuo metu leidžiamą gaudyklių skaičių, t. y. 1 500 dugninių gaudyklių. Atlikti moksliniai tyrimai rodo, kad dabartinis sužvejojamas kiekis užtikrina bendrą biomasę, kuri yra geresnė nei didžiausią galimą tausios žvejybos laimikį atitinkanti biomasė, ir patvirtina, kad dabartinėmis sąlygomis ši veikla yra tvari ir vykdoma atsakingai.

Bruselis, 2016 m. liepos 13 d.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Georges DASSIS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl ES kovos su neteisėta prekyba laukiniais augalais ir gyvūnais veiksmų plano

(COM(2016) 87 final)

(2016/C 389/10)

Pranešėjas: Cillian LOHAN

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2016 m. kovo 4 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl ES kovos su neteisėta prekyba laukiniais augalais ir gyvūnais veiksmų plano

(COM(2016) 87 final).

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2016 m. birželio 30 d. priėmė savo nuomonę.

518-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2016 m. liepos 13–14 d. (liepos 14 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 143 nariams balsavus už ir nė vienam nesusilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. EESRK palankiai vertina Komisijos pasiūlymą dėl ES kovos su neteisėta prekyba laukiniais augalais ir gyvūnais veiksmų plano ir džiaugiasi galėdamas pažymėti, kad į jį įtraukta keletas pagrindinių jo ankstesnėje nuomonėje šiuo klausimu išdėstytų pasiūlymų.

1.2. Komitetas mano, kad holistinis požiūris, įskaitant pasaulinį kilmės, tranzito ir galutinės rinkos šalių aljansą, yra kertinis akmuo kovojant su tiesioginiu ir netiesioginiu neteisėtos prekybos laukiniais augalais ir gyvūnais poveikiu.

1.3. EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad įvairiais tiekimo neteisėtai prekybai grandinės lygmenimis reikia imtis skirtingų prioritetinių veiksmų:

- Bendrijos lygmeniu pirmenybę reikia teikti informuotumo didinimui ir tvarių darbo vietų bei pajamų šaltinių kūrimui kilmės šalyse,
- kovos su organizuotu nusikalstamumu lygmeniu pirmiausia reikia stiprinti bendros, veiksmingos, proporcingos ir atgrasomosios kontrolės ir sankcijų sistemą ir skirti išteklių policijos pajėgoms,
- galutinės rinkos lygmeniu – tiek įmonių, tiek vartotojų požiūriu – pirmenybę reikia teikti informuotumo didinimui, atsekamumui ir ženklinimui. Tokį požiūrį reikėtų taikyti konkrečiai Europos lygmeniu,
- teisminių institucijų lygmeniu pirmenybę reikia teikti vykdymo užtikrinimui – organizuoti kryptingą teisėjų mokymą, siekiant užtikrinti, kad bausmės būtų skiriamos nuosekliai ir proporcingai.

1.4. EESRK mano, kad struktūrinį dialogą ir bendradarbiavimą su trečiosiomis šalimis reikėtų palaikyti į visus ES dvišalius ir daugiašalius prekybos susitarimus, kaip būtiną jų sąlygą, įtraukiant kovą su neteisėta prekyba laukiniais augalais ir gyvūnais. Į darnų vystymąsi trečiosiose šalyse nukreiptos ES užsienio politikos poveikį pirmiausia reikės išmatuoti įvertinant kaimo gyventojų gyvenimo kokybę ir alternatyvius tvarius pajamų šaltinius bei galimybes įsidarbinti, atsižvelgiant į JT Darnaus vystymosi darbotvarkę iki 2030 m.

1.5. Komitetas, atsižvelgdamas į Londono deklaraciją, pabrėžia būtinybę sukurti ženklavimo ir atsekamumo sistemą, kad būtų užtikrinama teisėta ir tvari prekyba laukiniais augalais ir gyvūnais.

1.6. EESRK apgailestauja, kad šiame Komisijos pasiūlyme apskritai neužsimenama apie grėsmę, kurią neteisėta prekyba laukiniais augalais ir gyvūnais kelia visuomenės sveikatai ir vietinėms gyvūnų ir augalų rūšims. Komitetas pabrėžia, kad pirmiau minėtos ženklavimo ir atsekamumo sistemos kartu su atitinkamu veterinarijos ir augalų sveikatos kontrolės mechanizmu gali padėti užkirsti kelią tokių ligų atsiradimui ir plitimui visame pasaulyje.

1.7. Komitetas siūlo Komisijai daug daugiau dėmesio skirti elektroninės prekybos poveikiui neteisėtai prekybai laukiniais augalais ir gyvūnais ir įgyvendinti konkrečias priemones, kurių paskirtis būtų apsaugoti teisėtą ir tvarią prekybą laukiniais augalais ir gyvūnais nuo neteisėtos prekybos, vykdomos netinkamai naudojantis elektroninės prekybos interneto svetainėmis ir socialinės žiniasklaidos priemonėmis arba specialiais neteisėtais giliajame internete sukurtais tinklais.

1.8. EESRK pabrėžia, koks svarbus būsimasis 17-asis Nykstančių laukinės faunos ir floros rūšių tarptautinės prekybos konvencijos (angl. CITES) šalių konferencijos susitikimas (angl. CoP17), ir primygtinai ragina ES užimti tvirtą poziciją remiant šio veiksmų plano tikslus. EESRK prašo Komisijos pritarti siūlymui uždrausti vidaus rinkoje prekiauti dramblio kaulu, nes tai iš esmės padėtų užkirsti kelią Afrikos dramblių išnykimo pavojui.

2. Įžanga

2.1. Neteisėta prekyba laukiniais augalais ir gyvūnais nėra naujas reiškinys⁽¹⁾, bet pastaraisiais metais jos mastas, pobūdis ir poveikis gerokai pasikeitė⁽²⁾. Dėl spartaus ir didelio masto neteisėtos prekybos laukiniais augalais ir gyvūnais augimo ši veiklos rūšis – kartu su prekyba žmonėmis, narkotikais ir ginklais – tapo viena iš sunkiausių organizuoto nusikalstamumo formų, kurios metinė apyvarta siekia 8–20 mlrd. EUR.

2.2. Dėl didelės paklausos⁽³⁾ ir mažos rizikos (susijusios su veiklos nustatymu ir sankcijomis) neteisėta prekyba laukiniais augalais ir gyvūnais tapo viena iš pelningiausių neteisėtos veiklos rūšių pasaulyje. Palyginti su kitų rūšių nusikaltimais, šiai veiklos rūšiai skiriama gerokai mažiau dėmesio, o kovai su ja – gerokai mažiau išteklių. Netgi ES valstybėse narėse taikomos nenuoseklios ir nevienodos sankcijos, todėl tarptautinės nusikalstamos organizacijos perkeliama į tas šalis, kuriose taikomos švelnesnės bausmės arba kompetentingos institucijos veikia ne taip efektyviai.

2.3. Neteisėtos prekybos laukiniais augalais ir gyvūnais poveikį galima išmatuoti ir pamatyti ne tik aplinkos apsaugos požiūriu⁽⁴⁾. Todėl biologinės įvairovės nykimas, miškų naikinimas⁽⁵⁾, galimas didžiausią simbolinę reikšmę turinčių rūšių išnykimas⁽⁶⁾ ir žuvų išteklių mažėjimas⁽⁷⁾ yra tik keli šio vis pavoingesnio reiškinio padariniai.

⁽¹⁾ Pagal apibrėžtį prie neteisėtos prekybos laukiniais augalais ir gyvūnais priskiriama tarptautinė ir netarptautinė neteisėta prekyba laukiniais gyvūnais, augalais ir jų produktais; tokia veikla glaudžiai susijusi su tokiais nusikaltimais kaip brakonieravimas.

⁽²⁾ 2007–2013 m. brakonieravimo mastas išaugo tiek, kad perniek nuėjo per pastaruosius tris dešimtmečius dėtos pastangos atkurti nykstančias rūšis; taigi jis kelia tikrą grėsmę biologinės įvairovės išsaugojimui ir darniam vystymuisi. Pavyzdžiui, Afrikoje kasmet dėl dramblio kaulo nužudoma 20 000–25 000 dramblių, o vien tik 2010–2012 m. jų nužudyta 100 000.

⁽³⁾ Neteisėtos prekybos mastas auga dėl didėjančios tokių laukinės gamtos produktų kaip dramblio kaulas, raganosio ragai ir tigro kaulai paklausos, ypač tam tikrose Azijos šalyse (pvz., Kinijoje ir Vietname).

⁽⁴⁾ Neteisėtos prekybos laukiniais augalais ir gyvūnais poveikis gamtai gali padidėti ir dėl kitų veiksnių, pvz., globalizuoto vartojimo, netvaraus žemės naudojimo, klimato kaitos, pernelyg intensyvaus vaistinių augalų naudojimo ir aktyvaus turizmo, įskaitant medžioklę.

⁽⁵⁾ Su neteisėta medienos ruoša susiję iki 30 % visos pasaulinės prekybos mediena srautų ir dėl jos Centrinėje Afrikoje, Amazonės baseine ir Pietryčių Azijoje išnaikinta daugiau kaip 50 % atogrąžų miškų. Todėl iš vietos gyventojų atimamos svarbios darnaus vystymosi galimybės.

⁽⁶⁾ 2011 m. Tarptautinė gamtos ir gamtos išteklių apsaugos sąjunga (angl. IUCN) paskelbė, kad dėl brakonieravimo išnyko Vakarų juodieji raganosiai.

⁽⁷⁾ Apskaičiuota, kad neteisėtos žvejybos laimikio vertė siekia 19 % deklaruojamos žvejybos laimikio vertės.

2.4. Kaip pabrėžiama neseniai pateiktoje Jungtinių Tautų Narkotikų kontrolės ir nusikalstamumo prevencijos biuro (angl. UNODC) ataskaitoje⁽⁸⁾, neteisėta prekyba laukiniais augalais ir gyvūnais glaudžiai susijusi su kitų rūšių neteisėta tarptautinių nusikalstamų organizacijų veikla, įskaitant pinigų plovimą ir korupciją.

2.5. Dėl neteisėtos prekybos laukiniais augalais ir gyvūnais kyla pavojus pasaulio saugumui. Tokia prekyba kursto konfliktus ir kelia grėsmę regioniniam ir nacionaliniam saugumui, nes ji yra karinių grupuočių ir teroristų tinklų finansavimo šaltinis⁽⁹⁾.

2.6. Neteisėta prekyba laukiniais augalais ir gyvūnais kelia grėsmę visuomenės sveikatai ir vietinėms gyvūnų ir augalų rūšims. Vengiant tinkamos augalų sveikatos kontrolės, vietinėms rūšims kyla didelė rizika užsikrėsti naujomis ligomis⁽¹⁰⁾. Apskaičiuota, kad 75 % naujų infekcinių ligų sukelia gyvūnai ir kad daugumą jų platina laukinių gyvūnų rūšys⁽¹¹⁾.

2.7. Kita aktuali problema, kuriai skiriama nepakankamai dėmesio, yra nykstančių rūšių gyvūnų vagystės. Nuo 2000 m. iš Europos zoologijos sodų ir akvariumų asociacijai⁽¹²⁾ priklausančių zoologijos sodų pavogti 739 gyvūnai, priklausantys 44 rūšims, ir daugumos iš jų nepavyko susigrąžinti. Daugiausia taikytasi pavogti nykstančių rūšių primatus ir paukščius; dėl tokių vagysčių įgyvendinant šių retų rūšių gyvūnų veisimo programas kyla su gerove ir biologine įvairove susijusių problemų.

2.8. Kovojant su neteisėta prekyba laukiniais augalais ir gyvūnais, labai svarbi Nykstančių laukinės faunos ir floros rūšių tarptautinės prekybos konvencija (angl. CITES). 2013 m. JT šiuo klausimu pradėjo didelę politinę kampaniją⁽¹³⁾, kuri buvo baigta paskelbus pirmąją specialią 2015 m. liepos mėn. Generalinės Asamblėjos patvirtintą rezoliuciją⁽¹⁴⁾. Todėl tarptautinė bendruomenė ėmėsi panašių veiksmų, kuriais buvo siekiama sukurti pasaulinį laukinės gamtos produktų kilmės, tranzito ir paskirties šalių aljansą. Šio proceso rezultatas – 2014 m. vasario mėn. pasirašyta Londono deklaracija⁽¹⁵⁾.

2.9. ES, kaip pagrindinė neteisėtų laukinės gamtos produktų paskirties rinka ir svarbiausias neteisėtos prekybos šrautų iš Afrikos, Lotynų Amerikos ir Azijos centras, turi atlikti pagrindinį vaidmenį. 2014 m. Europos Parlamentas primygtinai paragino Komisiją parengti ES kovos su neteisėta prekyba laukiniais augalais ir gyvūnais veiksmų planą⁽¹⁶⁾. EESRK savo nuomonėje⁽¹⁷⁾ tvirtai rėmė vėliau Komisijos pateiktą komunikatą dėl ES reagavimo į neteisėtą prekybą laukiniais augalais ir gyvūnais⁽¹⁸⁾.

2.10. Neteisėta prekyba laukiniais augalais ir gyvūnais daro tiesioginį arba netiesioginį poveikį verslo sektoriui: tiek įmonėms, vykdančioms teisėtos ir tvarios prekybos laukiniais augalais ir gyvūnais veiklą (t. y. prabangos prekių sektorius, gyvūnų augintinių sektorius ir tradicinė kinų medicina), tiek su tokia veikla tiesiogiai nesusijusioms įmonėms (transporto, kurjerių paslaugų ir elektroninės prekybos įmonės). Tai pripažindamos, daugelis įmonių ėmėsi įvairių kovos su neteisėta prekyba laukiniais augalais ir gyvūnais iniciatyvų, pavyzdžiui, įdiegė sertifikavimo sistemas ir įgyvendino vienos ar kelių įmonių socialinės atsakomybės sritys programas⁽¹⁹⁾.

⁽⁸⁾ Jungtinių Tautų Narkotikų kontrolės ir nusikalstamumo prevencijos biuras, „Nusikaltimų prieš laukinę gamtą pasaulyje ataskaita. Neteisėta prekyba saugomomis rūšimis“, 2016 m.

⁽⁹⁾ Europos Komisijos komunikatas „Kovos su teroristų finansavimu stiprinimo veiksmų planas“, COM(2016) 50 final.

⁽¹⁰⁾ OL C 424, 2014 11 26, p. 52.

⁽¹¹⁾ Pasaulio gamtos fondo (angl. WWF) ataskaita (http://awsassets.panda.org/downloads/wwffightingillicitwildlifetrafficking_lr.pdf).

⁽¹²⁾ Europos zoologijos sodų ir akvariumų asociacija (angl. EAZA) yra pagrindinė šioje srityje veikianti organizacija, kuriai priklauso 377 institucijos, veikiančios 43 Europos ir Artimųjų Rytų šalyse.

⁽¹³⁾ 2013 m. JT Nusikaltimų prevencijos ir baudžiamosios justicijos komisijos patvirtintoje rezoliucijoje, kuriai pritarė JT Ekonominė ir Socialinė Taryba, neteisėta prekyba laukiniais augalais ir gyvūnais įvardijama kaip „rimtas organizuotas nusikalstamumas“, kurį vykdo tokios pat pasaulinės organizuotos nusikalstamos grupės kaip ir tos, kurios imasi prekybos žmonėmis, narkotikais ir šaunamaisiais ginklais.

⁽¹⁴⁾ 2015 m. liepos 30 d. JT rezoliucija 69/314 dėl kovos su neteisėta prekyba laukiniais augalais ir gyvūnais.

⁽¹⁵⁾ Londono deklaraciją per 2014 m. vykusią konferenciją dėl neteisėtos prekybos laukiniais augalais ir gyvūnais pasirašė 46 valstybių ar Vyriausybės vadovai, ministrai ir atstovai. Šioje deklaracijoje nustatyti nauji kovos su neteisėta prekyba laukiniais augalais ir gyvūnais standartai, be kita ko, iš dalies pakeisti galiojantys teisės aktai, siekiant brakonieriavimą ir neteisėtą prekybą laukiniais augalais ir gyvūnais priskirti prie sunkių nusikaltimų kategorijos, uždrausti naudoti nykstančias rūšis, stiprinti tarpvalstybinį bendradarbiavimą ir koordinuoti kovos su neteisėta prekyba laukiniais augalais ir gyvūnais tinklus.

⁽¹⁶⁾ 2014 m. sausio 15 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl nusikaltimų laukinei gamtai (2013/2747(RSP)).

⁽¹⁷⁾ Žr. 10 išnašą.

⁽¹⁸⁾ Komisijos komunikatas Tarybai ir Europos Parlamentui dėl ES reagavimo į neteisėtą prekybą laukiniais augalais ir gyvūnais, COM(2014) 64 final.

⁽¹⁹⁾ 2015 m. konsultacinės įmonės „Ricardo Energy & Environment“ EK Aplinkos DG parengta ataskaita „Bendradarbiavimo su verslo sektoriais kovos su neteisėta prekyba laukiniais augalais ir gyvūnais srityje stiprinimas“ (angl. *Strengthening cooperation with business sectors against illegal trade in wildlife*).

3. Komisijos pasiūlymo santrauka

3.1. Šiuo veiksmų planu siekiama gerinti visų suinteresuotųjų subjektų bendradarbiavimą, veiksmingiau naudotis esamomis priemonėmis ir politika ir stiprinti jų tarpusavio sąveiką. Įgyvendinant šį veiksmų planą pasiekti rezultatai bus įvertinti 2020 m.

3.2. Nustatytos priemonės grindžiamos trimis prioritetais:

- užkirsti kelią neteisėtai prekybai laukiniais augalais ir gyvūnais,
- įgyvendinti galiojančias taisykles ir užtikrinti jų vykdymą,
- stiprinti pasaulinę kilmės, vartojimo ir tranzito šalių partnerystę.

3.3. Norint pašalinti neteisėtos prekybos laukiniais augalais ir gyvūnais priežastis, ES daugiausia dėmesio bus skiriama keturioms sritims:

- paklausos mažinimui,
- kaimo bendruomenių įtraukimui į laukinės gamtos išsaugojimo veiklą,
- aktyvesniam verslo sektoriaus dalyvavimui,
- kovai su korupcija.

4. Bendrosios pastabos

4.1. EESRK palankiai vertina Komisijos pasiūlymą ir mano, kad ES kovos su neteisėta prekyba laukiniais augalais ir gyvūnais veiksmų planas yra labai svarbi kovos su šiuo didelio masto ir pavojingu reiškiniu priemonė. Pridedamame tarnybų darbiniam dokumente pateikta esamų kovos su didėjančiu neteisėtos prekybos laukiniais augalais ir gyvūnais mastu struktūrų trūkumų analizė turėtų padėti išsiaiškinti, ar ateityje prireiks papildomų vertinimų ir veiksmų⁽²⁰⁾.

4.2. Komitetas džiaugiasi galėdamas pažymėti, kad į Komisijos pasiūlymą įtraukta keletas pagrindinių jo ankstesnėje nuomonėje dėl neteisėtos prekybos laukiniais augalais ir gyvūnais⁽²¹⁾ išdėstytų pasiūlymų.

4.3. EESRK mano, kad, atsižvelgiant į sudėtingus daugialypius neteisėtos prekybos laukiniais augalais ir gyvūnais aspektus, taip pat jos tiesioginį ir netiesioginį poveikį, holistinis požiūris turi būti kertinis ES veiksmų plano akmuo.

4.4. EESRK sutinka, kad tokia strategija turi būti grindžiama galiojančių tarptautinių susitarimų (visų pirma CITES), įstatymų, reglamentų, politikos ir įgyvendinimo priemonių laikymusi, tobulinimu ir koordinavimu, labiau integruojant visus atitinkamus sektorius (aplinkos apsaugos, muitinio tikrinimo, teismų, verslo interesų, kovos su organizuotu nusikalstamumu ir kt.) ir užtikrinant veiksmingesnę laukinės gamtos produktų kilmės, tranzito ir galutinės rinkos šalių valdžios institucijų bendradarbiavimą.

4.5. Komitetas mano, kad, kol nepasiekti tam tikri tikslai (nurodyti šio pasiūlymo priede), tol ES negalės veiksmingai kovoti su organizuotais nusikaltimais prieš laukinę gamtą. Šie tikslai yra:

- užtikrinti, kad visos valstybės narės kuo greičiau pradėtų laikytis galiojančių ES laukinės gamtos teisės aktų,

⁽²⁰⁾ Europos Komisijos tarnybų darbinis dokumentas „ES kovos su neteisėta prekyba laukiniais augalais ir gyvūnais veiksmų plano analizė ir įrodymai“, SWD(2016) 38 final.

⁽²¹⁾ Žr. 10 išnašą.

- patobulinti bendrą kompetentingų valstybių narių teisėsaugos institucijų bendradarbiavimo, veiksmų koordinavimo, ryšių palaikymo ir duomenų srautų mechanizmą ir nustatyti konkrečią tarpvalstybinių operacijų ir tyrimų strategiją, be kita ko, sukurti bendrą prekeivių registrą,
- įdiegti atitinkamą vienodo ir nuolatinio mokymo ir informuotumo didinimo sistemą, skirtą visai teisėtvarkos ir teisminių institucijų, dalyvaujančių kovojant su neteisėta prekyba laukiniais augalais ir gyvūnais, grandinei, įskaitant kovos su organizuotu nusikalstamumu, elektroniniais nusikaltimais ir susijusiu neteisėtu kapitalo judėjimu ekspertus,
- užtikrinti, kad valstybės narės suderintų savo teisės aktus su tarptautiniais susitarimais ir garantuotų, kad neteisėta prekyba laukiniais augalais ir gyvūnais būtų laikoma sunkiu nusikaltimu, už kurį skiriama ne mažiau kaip ketverių metų laisvės atėmimo bausmė, ir priskiriama prie nusikaltimų, kuriems taikomos kovos su pinigų plovimu ir korupcija priemonės, kategorijos.

4.6. Pasiūlymas sukurti pasaulinį kovos su neteisėta prekyba laukiniais augalais ir gyvūnais aljansą siekiant užmegzti struktūrinį dialogą ir pradėti bendradarbiauti su kilmės, tranzito ir vartojimo šalimis įtraukiant nacionalines Vyriausybes, vietos bendruomenes, pilietinę visuomenę ir privatųjį sektorių labai padės siekti šio plano tikslų.

4.7. EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad įvairiais tiekimo neteisėtai prekybai grandinės lygmenimis reikia imtis skirtingų prioritetinių veiksmų:

- Bendrijos lygmeniu pirmenybę reikia teikti informuotumo didinimui ir tvarių darbo vietų bei pajamų šaltinių kūrimui kilmės šalyse;
- kovos su organizuotu nusikalstamumu lygmeniu pirmiausia reikia stiprinti bendros, veiksmingos, proporcingos ir atgrasomosios kontrolės ir sankcijų sistemą ir skirti išteklių policijos pajėgoms;
- galutinės rinkos lygmeniu – tiek įmonių, tiek vartotojų požiūriu – pirmenybę reikia teikti informuotumo didinimui, atsekamumui ir ženklavimui. Tokį požiūrį reikėtų taikyti konkrečiai Europos lygmeniu;
- teisminių institucijų lygmeniu pirmenybę reikia teikti vykdymo užtikrinimui – organizuoti kryptingą teisėjų mokymą, siekiant užtikrinti, kad bausmės būtų skiriamos nuosekliai ir proporcingai.

4.8. EESRK sutinka, kad, norint kovoti su neteisėta prekyba laukiniais augalais ir gyvūnais kilmės šalyse, reikia skirti daugiau lėšų ir įgyvendinti daugiau tikslinių iniciatyvų. Pavyzdžiui, EESRK pritaria Komisijos pasiūlymui užtikrinti, kad kova su neteisėta prekyba laukiniais augalais ir gyvūnais taptų būtina visų ES dvišalių ir daugiašalių prekybos susitarimų sąlyga.

4.9. Komitetas mano, kad, kovojant su neteisėta prekyba laukiniais augalais ir gyvūnais tiek kilmės, tiek galutinės rinkos šalyse ir siekiant užkirsti kelią tokiai prekybai, pilietinė visuomenė atlieka labai svarbų vaidmenį. Komitetas mano, kad, siekiant skatinti tvarų laukinės gamtos produktų tiekimą, itin svarbu, kad šiame procese aktyviai ir sąmoningai dalyvautų vartotojai ir privačiojo sektoriaus atstovai ir kad būtų įdiegta ženklavimo ir atsekamumo sistema.

4.10. EESRK mano, kad kaimo gyventojus reikia įtraukti į veiksmingų vystymosi būdų paieškos procesą, kad jie galėtų pasinaudoti laukinės gamtos apsaugos (pavyzdžiui, ekologinio turizmo) teikiama nauda. Perėjimą prie tvarios ekonomikos trečiosiose šalyse pirmiausia reikės išmatuoti ir įvertinti atsižvelgiant į tokius kriterijus kaip gyvenimo kokybė ir galimybės įsidarbinti; šis procesas turės būti suderintas su JT Darnaus vystymosi darbotvarke iki 2030 m. ir su ja susijusiais darnaus vystymosi tikslais (DVT).

4.11. EESRK pabrėžia būtinybę suteikti trečiųjų šalių gyventojams, išitraukusiems į pirmuosius neteisėtos prekybos laukiniais augalais ir gyvūnais etapus, alternatyvių tvarių pajamų šaltinių ir įsidarbinimo galimybių. Šį tikslą galima pasiekti plėtojant ekologinį turizmą arba iš tikrųjų suteikiant kuo daugiau vietos buveinių ir laukinės gamtos ekosistemos paslaugų grąžos galimybių.

4.12. EESRK pabrėžia būtinybę bendradarbiauti su verslo sektoriumi, kad būtų galima sudaryti palankesnes sąlygas abipusėms diskusijoms ir informacijos srautams ir taip užtikrinti, kad kovojant su neteisėta prekyba laukiniais augalais ir gyvūnais verslo sektorius darytų teigiamą įtaką. Šių problemų įveikimo strategijos negalima įgyvendinti izoliuotai, neįtraukiant privataus verslo sektoriaus.

5. Konkrečios pastabos

5.1. EESRK siūlo, siekiant įtraukti vartotojus ir privatųjį sektorių į neteisėtų laukinės gamtos produktų pasiūlos ir paklausos mažinimo procesą, surengti plataus masto europinę informuotumo didinimo kampaniją. Kiek tai sietina su plačia neteisėtos prekybos laukiniais augalais ir gyvūnais apibrėžtimi, Komitetas rekomenduoja daugiausia dėmesio skirti simbolinės reikšmės neturintiems augalų ir gyvūnų rūšims⁽²²⁾, taip pat jų produktams⁽²³⁾.

5.2. EESRK pakartoja, kad yra pasirengęs remti iniciatyvas, kurių ES gali norėti imtis, ir dalyvauti jas įgyvendinant, pavyzdžiui, pasinaudodamas Komitete įsteigtu ES ir Afrikos ekonominių ir socialinių suinteresuotųjų subjektu tinklu. EESRK palankiai vertintų bet kokią Komisijos iniciatyvą sukurti diskusijų šio veiksmų plano įgyvendinimo klausimais forumą, taip pat apsvarstytų galimybę surengti renginį šia tema.

5.3. EESRK pritaria Londono deklaracijai, kurioje raginama imtis konkrečių priemonių siekiant užtikrinti, kad privatusis sektorius veiktų atsakingai, ir įdiegti ženklavimo ir atsekamumo sistemą, kuri padėtų užtikrinti prekybos laukiniais augalais ir gyvūnais teisėtumą ir tvarumą tiek ekonominiu ir aplinkos apsaugos, tiek vietos bendruomenių požiūriu. Šiuo atveju kaip pavyzdžiais būtų galima pasinaudoti šiuo metu veikiančiomis prekybos ikras ir atogrąžų mediena sistemomis⁽²⁴⁾. Europos zoologijos sodų ir akvariumų asociacijos naudojama Zoologinės informacijos valdymo sistema (angl. ZIMS) galėtų būti geras bendros gyvūnų atsekamumo sistemos pavyzdys.

5.4. Komitetas apgailestauja, kad šiame Komisijos pasiūlyme iš viso neužsimenama apie grėsmę, kurią neteisėta prekyba laukiniais augalais ir gyvūnais kelia visuomenės sveikatai ir vietinėms gyvūnų ir augalų rūšims. Šis klausimas labai svarbus, todėl EESRK primygtinai ragina jį įtraukti į ES veiksmų planą. Komitetas pabrėžia, kad pirmiau minėta ženklavimo ir atsekamumo sistema kartu su atitinkamu veterinarijos ir augalų sveikatos kontrolės mechanizmu gali padėti užkirsti kelią tokių ligų atsiradimui ir plitimui visame pasaulyje. Reikėtų stiprinti bendradarbiavimą su Europos ligų prevencijos ir kontrolės centru (angl. ECDC).

5.5. Elektroninė prekyba yra nauja neteisėtos prekybos laukiniais augalais ir gyvūnais priemonė. EESRK pažymi, kad yra keletas neteisėtos elektroninės prekybos priemonių, kaip antai netinkamas naudojimas prekybos interneto svetainėmis ir socialinės žiniasklaidos forumais arba ribotomis specializuotomis gilijame internete sukurtomis interneto platformomis. Kiek tai sietina su pirmuoju atveju, Komitetas atkreipia dėmesį į keletą geriausių patirties pavyzdžių, į kuriuos Europos Komisija turėtų atsižvelgti, pavyzdžiui, į 2013 m. birželio mėn. Italijos miškininkystės korpuso ir dviejų didžiausių internetinių skelbimų svetainių „eBay annunci“ ir „Subito.it“⁽²⁵⁾ pasirašytą susitarimą, pagal kurį numatyta teikti daugiau vartotojams naudingos informacijos, taip pat galimybė skubiai pašalinti įtartinais laikomus pasiūlymus. Šiuo susitarimu taip pat sudaromos sąlygos kontroliuoti skelbimus naudojantis filtrais, kurie suteikia galimybę parduoti tik tuos produktus, kuriuos galima atsekti. Dėl giliojo interneto EESRK siūlo sukurti specialios paskirties grupę, kuriai padėtų elektroninių nusikaltimų srities ekspertai.

5.6. EESRK atkreipia dėmesį į tai, koks svarbus 2016 m. rugsėjo–spalio mėn. Pietų Afrikoje vykiantis 17-asis CITES šalių konferencijos susitikimas (angl. CoP17). ES turi 28 balsus ir privalo atspindėti griežtą šiuo veiksmų planu užimtą poziciją. Kai kurie iš Komisijos jau pateiktų pasiūlymų, įskaitant galimybę į CITES sąrašą įtraukti daugiau atitinkamų rūšių, padės kovoti su neteisėta prekyba laukiniais augalais ir gyvūnais. EESRK prašo Komisijos pritarti siūlymui uždrausti vidaus rinkoje prekiauti dramblio kaulu, nes tai iš esmės padėtų užkirsti kelią Afrikos dramblių išnykimo pavojui.

2016 m. liepos 14 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Georges DASSIS*

⁽²²⁾ Prie CITES pridėti trys priedėliai, kuriuose rūšys suskirstytos į kategorijas pagal joms reikalingos apsaugos lygį, t. y. grėsmės, kurią joms kelia tarptautinė prekyba, dydį. Į šiuos priedėlius įtraukta apytiksliai 5 600 gyvūnų ir 30 000 augalų rūšių, taip jas apsaugant nuo jų išteklių poreikvojimo vykdant tarptautinę prekybą. Tai reiškia, kad neteisėta prekyba kelia grėsmę ir mažiau žinomoms bei mažesnę simbolinę reikšmę turintiems rūšims, pavyzdžiui, skujočiams, kurie yra viena iš dažniausiai neteisėtai parduodamų rūšių.

⁽²³⁾ Gali būti neteisėtai prekiaujama ne tik gyvais gyvūnais ir augalais, bet ir įvairiais jų produktais, nes pastaruosius galima naudoti įvairioms reikmėms (kaip sudedamąsias tradicinės medicinos dalis, maistą, kurą, pašarą, statybines medžiagas, drabužius, papuošalus ir kt.), <http://www.traffic.org/trade/>.

⁽²⁴⁾ CITES nustatyta universali ženklavimo sistema, kurios paskirtis – nustatyti ikrus, kuriuos galima importuoti tik gavus atitinkamus kompetentingų institucijų išduotus leidimus (www.cites.org/common/resource/reg_caviar.pdf). Dėl prekybos miškininkystės sektoriuje ES teisės aktais siekiama atgrasyti nuo neteisėtos prekybos atogrąžų mediena remiant nacionalinių atsekamumo sistemų diegimo procesus.

⁽²⁵⁾ Svetainėse „eBay annunci“ ir „Subito.it“ administruojama 90 % Italijos elektroninės prekybos skelbimų (<http://www.corpoforestale.it/flex/cm/pages/ServeBLOB.php/L/IT/IDPagina/7388>).

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo nustatomos CE ženklų pažymėtų tręšiamųjų produktų tiekimo rinkai taisyklės ir iš dalies keičiami reglamentai (EB) Nr. 1069/2009 ir (EB) Nr. 1107/2009

(COM(2016) 157 final — 2016/0084 (COD))

(2016/C 389/11)

Pranešėjas: Cillian LOHAN

Taryba, 2016 m. balandžio 8 d., ir Europos Parlamentas, 2016 m. balandžio 11 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 ir 304 straipsniais, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo nustatomos CE ženklų pažymėtų tręšiamųjų produktų tiekimo rinkai taisyklės ir iš dalies keičiami reglamentai (EB) Nr. 1069/2009 ir (EB) Nr. 1107/2009

(COM(2016) 157 final – 2016/0084 (COD)).

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2016 m. birželio 30 d. priėmė savo nuomonę.

518-ojoje plenarinėje sesijoje (2016 m. liepos 14 d. posėdis) Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 184 nariams vieningai balsavus už.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. EESRK palankiai vertina Komisijos pasiūlymą, kuriuo siekiama pagerinti vidaus rinkos veikimą trąšų sektoriuje atsižvelgiant į žiedinės ekonomikos veiksmų planą. EESRK mano, kad, jei šis metodas bus plačiai taikomas kituose sektoriuose, jis gali prisidėti prie bendro aplinkos tvarumo, įskaitant ekonominę plėtrą, darbo vietų kūrimą ir aplinkos apsaugą.

1.2. Komitetas pritaria pasiūlymui išplėsti dabartinio reglamento taikymo sritį sukuriant suderintas vienodas sąlygas organinės kilmės ir iš atliekų gaunamoms trąšoms ir pašalinant kliūtis inovacijoms. Tačiau EESRK rekomenduoja išlaikyti ir taikyti visus pagrindinius aplinkos apsaugos principus, įskaitant atsargumo principą.

1.3. EESRK pritaria tam, kad būtų sukurta veiksminga kontrolės, ženklinimo ir atsekamumo sistema, kuri užtikrintų produktų kokybę ir saugą ir apimtų visas susijusias šalis. Komitetas siūlo taikyti augalų apsaugos produktams jau taikomą ženklinimo sistemą siekiant suteikti aiškios informacijos apie trąšų naudojimą ir saugojimą. Be to, EESRK rekomenduoja sukurti oficialų analizės metodą, kuris leistų patikrinti bet kurios ženklinimo sistemos įgaliojimus ir užtikrinti reikiamą bet kurio taikomo ženklinimo pagrįstumą ir vientisumą.

1.4. Komitetas pažymi, kad dirvožemio derlingumas ir apsauga yra pagrindinis Komisijos pasiūlymo aspektas, tačiau atkreipia dėmesį, kad be Dirvožemio apsaugos sistemos direktyvos šį tikslą pasiekti bus sunku. Be to, jis pabrėžia būtinybę atsižvelgti į valstybių narių dirvožemio skirtumus, dėl kurių reiktų patvirtinti tikslinius standartus.

1.5. Komitetas pritaria pasiūlymui nustatyti ribines vertes siekiant sumažinti kadmio ir kitų sunkiųjų metalų kieki trąšose. EESRK supranta, kad šis sprendimas padidins trąšų, kurių sudėtyje yra iškastinių uolienu fosfato, gamybos sąnaudas, ir pabrėžia, kad tai yra puiki galimybė biologinėms organinėms trąšoms užimti didelę rinkos dalį. Tai savo ruožtu atvers daugiau galimybių ir padės paskatinti inovacijas, ekonomikos augimą ir darbo vietų kūrimą.

1.6. EESRK pripažįsta, kad gamintojai gali pasirinkti, ar laikytis Europos, ar nacionalinių ženklinimo teisės aktų, tačiau, atsižvelgdamas į galimą skirtingų nacionalinių taisyklių ir standartų poveikį rinkos iškraipymui ir susiskaidymui, norėtų pabrėžti, kad svarbu laikytis požiūrio, kuris padėtų išvengti nesąžiningos konkurencijos ir aukščiausių atsekamumo, kokybės ir saugos standartų nesilaikymo.

1.7. Komitetas pažymi, kad kai kurios sąvokos ir standartai, susiję su trąšomis iš antrinių žaliavų, yra neaiškūs. Konkrečiai, siūlant direktyvas ir reglamentus dėl žiedinės ekonomikos principų bus labai svarbu apibrėžti sąvoką „antrinės žaliavos“. Siekiant geriau įgyvendinti naująjį reglamentą, EESRK rekomenduoja jį visapusiškiau susieti ir suderinti su galiojančia Atliekų direktyva.

1.8. Komitetas mano, kad perėjimas prie žiedinės ekonomikos yra itin svarbus iššūkis Europai ir būsimoms kartoms. Kad būtų toliau einama šiuo keliu, jis rekomenduoja numatyti paskatas įmonėms, suinteresuotoms keisti savo gamybą, ir imtis iniciatyvų, kuriomis siekiama remti pokyčius informavimo, informuotumo didinimo, švietimo ir profesinio mokymo srityse.

1.9. Pagal valstybių narių nuotekų valymo, infrastruktūros ir valdymo strategijas turėtų būti pripažinta nuotekų ir dumblo, kaip organinių trąšų pramonės žaliavų šaltinių, vertė.

1.10. Regioninio masto surinkimas ir gamyba, paremta skirstomaisiais tinklais visose valstybėse narėse, turėtų būti neatsiejama organinių trąšų rinkos struktūros dalis.

2. Įžanga

2.1. Komisijos pasiūlymas buvo parengtas siekiant pateikti konkrečius problemų, kurios išaiškėjo atliekant dabartinio trąšų reglamento ⁽¹⁾ *ex post* vertinimą ⁽²⁾, sprendimus įgyvendinant platesnį žiedinės ekonomikos veiksmų planą ⁽³⁾.

2.2. Pasiūlymu visų pirma siekiama išspręsti dvi akivaizdžias problemas, kurios turi įtakos vidaus rinkai trąšų sektoriuje:

— konkurencinės sąlygos yra palankesnės pagal linijinės ekonomikos modelį pagaminamoms trąšoms, o ne trąšoms, kurios pagal žiedinės ekonomikos modelį pagaminamos iš vietinių organinių ar antrinių žaliavų ⁽⁴⁾. Šis konkurencijos iškraipymas ⁽⁵⁾ riboja investicijas į tvaresnius produktus ir trukdo pereiti prie žiedinės ekonomikos ⁽⁶⁾,

— dabartiniame reglamente neaptariamos konkrečios problemos nei ribinės vertės, susijusios su EB trąšų poveikiu dirvožemiui, vidaus ir jūrų vandenims bei maistui. Kadangi nėra nurodymų ES lygmeniu, valstybės narės nustatė vienašales ribines vertes, konkrečiai dėl kadmio koncentracijos neorganinėse fosforo trąšose, taip didindamos rinkos susiskaidymą.

⁽¹⁾ EK 2003/2003.

⁽²⁾ Strategijos ir vertinimo paslaugų centras (CSES), Reglamento (EB) Nr. 2003/2003 dėl trąšų vertinimas. Galutinė ataskaita, 2010 m.

⁽³⁾ COM(2015) 614/2.

⁽⁴⁾ Komisija apskaičiavo, kad neorganinės trąšos sudaro 80 %, organinės-mineralinės trąšos – 6,5 %, o auginimo terpės ir dirvožemio gerinimo bei kalkinimo medžiagos – apie 10,5 % rinkos vertės. Manoma, kad augalų biostimuliatoriai ir agronominiai priedai, nors sudaro tik 3 % rinkos vertės, turi didelį rinkos plėtros potencialą.

⁽⁵⁾ Dabartiniu reglamentu užtikrinamas laisvas judėjimas tik I priede nurodytoms trąšoms. Kad būtų leidžiama ženklinėti žymeniu „EB trąšos“, iš esmės reikia iš dalies pakeisti I priedą, tačiau tai yra taip sudėtinga, kad 50 % šiuo metu rinkoje esančių trąšų nepatenka į šio reglamento taikymo sritį; dauguma jų gaminama iš organinių medžiagų arba iš perdirbtų maisto grandinės biologinių atliekų.

⁽⁶⁾ Komisija pabrėžia, kad trąšų naudojimas kelia trejopą problemą: 1) maisto medžiagos prarandamos aplinkoje ir tai lemia dideles išlaidas sveikatai ir žalos mažinimui, 2) fosforas yra viena svarbiausių žaliavų, gaunamų ne iš ES šalių – 90 % fosforo trąšų importuojama iš trečiųjų šalių, 3) kadmio yra labai svarbi fosforo trąšų sudėtinė dalis, kurios poveikis aplinkai itin pavojingas.

2.3. Svarbiausios Komisijos pasiūlymo nuostatos:

- užtikrinti didesnę žymens „EB trąšos“⁽⁷⁾ prieinamumą ir sudaryti suderintas vienodas sąlygas inovatyviausioms ir tvariausioms trąšoms, įskaitant gaminamas iš organinių medžiagų (taip pat biologinių atliekų ir šalutinių gyvūninių produktų) ar antrinių žaliavų. Produktai, kuriais siekiama pagerinti augalų mitybos procesų efektyvumą, pavyzdžiui, agronominiai priedai ir augalų biostimuliatoriai⁽⁸⁾, taip pat bus įtraukti į CE ženklų pažymėtų tręšiamųjų produktų sąrašą,
- užtikrinti, kad rinkai tiekiami produktai būtų saugūs ir aukštos kokybės, taikant tinkamą kontrolės, ženklinimo ir atsekamumo sistemą, kuri apimtų gamintojus, importuotojus, platintojus ir ekonominės veiklos vykdytojus⁽⁹⁾, modernizuojant atitikties vertinimą ir rinkos priežiūrą pagal naują teisės aktų sistemą, taikomą produktus reglamentuojantiems teisės aktams. Bus išlaikyta dabartinė galimybė gamintojams pasirinkti, ar laikytis naujųjų suderintų reikalavimų, ar nacionalinių taisyklių⁽¹⁰⁾,
- nustatyti tręšiamuosiuose produktuose esančių sunkiųjų metalų (konkrečiai kadmio⁽¹¹⁾) ir teršalų ribines vertes siekiant paskatinti investicijas į tvaresnes trąšas.

2.4. Komisijos nuomone, šis pasiūlymas būtų naudingas, visų pirma todėl, kad:

- būtų sukurta apie 120 000 darbo vietų biologinių atliekų perdirbimo į organines trąšas sektoriuje,
- sumažėtų priklausomybė nuo įvežamų žaliavų (pavyzdžiui, fosfato): perdirbtomis biologinėmis atliekomis būtų galima pakeisti iki 30 % neorganinių trąšų,
- sumažėtų neorganines trąšas gaminant išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis ir energijos vartojimas,
- sumažėtų mitybinių medžiagų pertekliaus keliami tarša, ypač ekosistemų eutrofikacija,
- išteklių būtų naudojami tausiau,
- apskritai sumažėtų ekonominės veiklos vykdytojams taikomų reikalavimų laikymosi sąnaudos,
- 65 % sumažėtų pramonės išlaidos pateikiant naujus produktus į rinką.

3. Bendrosios pastabos

3.1. EESRK palankiai vertina šį Komisijos pasiūlymą dėl to, kad juo spendžiami kai kurie esminiai trąšų rinkos klausimai ir prisidedama prie perėjimo prie žiedinės ekonomikos.

3.2. Komitetas pakartoja, kad remia visas iniciatyvas, kuriomis siekiama užpildyti spragas įgyvendinant žiedinės ekonomikos veiksmų planą⁽¹²⁾. EESRK mano, kad suderintų vienodų sąlygų organinės kilmės trąšoms sudarymas yra svarbus aplinkosaugos tikslas, taip pat skatinantis ekonominę plėtrą ir darbo vietų kūrimą.

⁽⁷⁾ 2003 m. trąšų reglamentu sukurtos dvi skirtingos kategorijos: „EB trąšos“ ir „ne EB trąšos“ (taip pat vadinamos „nacionalinėmis trąšomis“). Pastarosios gali būti tiekiamos nacionalinėms rinkoms, nes atitinka nacionalinius reikalavimus, taip pat gali cirkuluoti ES rinkoje pagal Abipusio pripažinimo reglamentą (EB) Nr. 764/2008.

⁽⁸⁾ COM(2016) 157 final. Įžanga, 14–15 punktai.

⁽⁹⁾ COM(2016) 157 final. Įžanga, 23–27 punktai.

⁽¹⁰⁾ Jei gamintojai nori prekiauti savo produktais kitose ES šalyse, bet nenori jų žymėti CE ženklų, jie gali tai daryti, tačiau tai priklausys nuo abipusio valstybių narių pripažinimo.

⁽¹¹⁾ Kadmio ribinės vertės trąšose bus sumažintos nuo 60 mg/kg iki 40 mg/kg po trejų metų ir iki 20 mg/kg po 12 metų.

⁽¹²⁾ EESRK nuomone dėl žiedinės ekonomikos dokumentų rinkinio (OL C 264, 2016 7 20, p. 98).

3.3. EESRK pritaria, kad reikia pašalinti kliūtis, trukdančias laisvam antrinių žaliavų (įskaitant antrines organines žaliavas) judėjimui ir inovacijoms, kartu išlaikant ir taikant visus svarbiausius aplinkos apsaugos principus, įskaitant atsargumo principą.

3.4. Komitetas pritaria pasiūlymui sukurti veiksmingą kontrolės, ženklavimo ir atsekamumo sistemą siekiant užtikrinti šių produktų saugą ir kokybę. Visų pirma:

- taikyti augalų apsaugos produktams⁽¹³⁾ jau naudojamą ženklavimo sistemą siekiant suteikti ūkininkams aiškios informacijos apie trąšų naudojimą ir saugojimą,
- nustatyti bendrą prašomos informacijos pateikimo ir perdavimo standartą, kaip nurodyta III priede,
- sukurti oficialius analizės metodus, kurie leistų patikrinti bet kurios ženklavimo sistemos įgaliojimus ir užtikrinti reikiamą bet kurio ženklavimo pagrįstumą ir vientisumą.

3.5. EESRK pripažįsta, kad gamintojai gali nuspręsti laikytis Europos ar nacionalinių ženklavimą reguliuojančių įstatymų, tačiau primena, kad skirtingos nacionalinės taisyklės ir standartai yra viena pagrindinių dabartinės rinkos iškraipymo ir susiskaidymo priežasčių. Todėl rekomenduoja laikytis tikslinio požiūrio siekiant išvengti naujų nesąžiningos konkurencijos ir aukščiausių atsekamumo, kokybės ir saugos standartų nesilaikymo grėsmių.

3.6. Komitetas pažymi, kad dirvožemio derlingumas ir apsauga yra pagrindinis Komisijos pasiūlymo aspektas, tačiau atkreipia dėmesį, kad be Dirvožemio apsaugos sistemos direktyvos, kurioje būtų nustatyti bendri tvaraus dirvožemio naudojimo ir apsaugos standartai⁽¹⁴⁾, ši tikslą pasiekti bus sunku. Be to, jis pabrėžia būtinybę atsižvelgti į esamus valstybių narių dirvožemio skirtumus, dėl kurių reiktų patvirtinti tikslinius standartus.

3.7. Komitetas pritaria ribinių verčių nustatymui siekiant laipsniškai sumažinti kadmio ir kitų sunkiųjų metalų kieki trąšose. Tačiau taip pat supranta, kad staiga ir radikaliai sumažinus kadmio kiekį trąšose padidės gamybos sąnaudos, todėl išaugs ūkininkų ir vartotojų išlaidos. Vykstant permainų procesams, neišvengiamais pereinant prie žiedinės ekonomikos modelio, šis sąnaudų, o kartu ir kainų poslinkis galėtų tapti ekonomine priemone siekiant permainų vartotojų ar ūkininkų lygmeniu. Būtina apsaugoti ūkininkus nuo drastiško kainų didėjimo ir suteikti jiems galimybę pasinaudoti prieinamomis trąšomis savo poreikiams patenkinti.

3.8. EESRK pabrėžia, kad MVĮ konkurencingumui įtakos gali turėti papildomų reikalavimų laikymosi sąnaudos⁽¹⁵⁾. Dėl šio reglamento strateginės vertės Komitetas rekomenduoja numatyti paskatas, kuriomis MVĮ būtų raginamos pereiti prie tvaresnės gamybos⁽¹⁶⁾. Už mokslinius tyrimus ir žemės ūkį atsakingiems ES generaliniams direktoratams teks svarbus vaidmuo šiame procese.

3.9. EESRK mano, kad perėjimui prie tvaresnių trąšų ir prie žiedinės ekonomikos reikia tvirtų visų susijusių šalių (gamintojų, ūkininkų, darbuotojų ir vartotojų) įsipareigojimų. Techninės žinios ir geriausia praktika vystosi, tačiau informacija apie jas ne visada gerai perduodama. Kaip ir kitose srityse, informavimas, informuotumo didinimo kampanijos, profesinis mokymas ir mokymasis visą gyvenimą yra nepaprastai svarbūs⁽¹⁷⁾. Žiedinės ekonomikos forumas, kurį nuomonėje NAT/676 dėl Žiedinės ekonomikos dokumentų rinkinio siūlo surengti EESRK, galėtų suvaidinti svarbų vaidmenį siekiant rezultatų šioje srityje.

⁽¹³⁾ Reglamentas (ES) Nr. 547/2011.

⁽¹⁴⁾ EESRK nuomonė „Dirvožemio apsaugos teminė strategija“ (OL C 168, 2007 7 20, p. 29).

⁽¹⁵⁾ Europos Komisija, „Konkurencingumo patikrinimas. Trąšos“, 2013 m. Šis tyrimas rodo, kad kai kurioms įmonėms, pavyzdžiui, kompostą gaminančioms MVĮ, naujos reikalavimų laikymosi sąnaudos galėtų siekti 10 % gamybos sąnaudų ir daryti tiesioginį poveikį MVĮ konkurencingumui.

⁽¹⁶⁾ EESRK nuomonė „Fosforo tvarus naudojimas“, 3.4.4 punktas (OL C 177, 2014 6 11, p. 78).

EESRK nuomonė „Ekologinė gamyba ir ekologiškų produktų ženklavimas“, 1.1 punktas (OL C 12, 2015 1 15, p. 75).

⁽¹⁷⁾ Žr. 12 išnašą.

4. Konkrečios pastabos

4.1. EESRK sutinka, kad augalų biostimuliatoriai turėtų būti įtraukti į CE ženklų pažymėtų tręšiamųjų produktų sąrašą, o ne į augalų apsaugos produktų sąrašą, iš dalies keičiant Reglamento (EB) Nr. 1107/2009 46 straipsnį. Vis dėlto Komitetas ragina Komisiją atidžiai stebėti šį procesą siekiant užtikrinti, kad tuo nebūtų pasinaudojama norint apeiti įstatymus dėl augalų apsaugos produktų, galinčių kelti pavojų sveikatai ir aplinkai.

4.2. Komitetas mano, kad trąšos iš antrinių žaliavų ateityje gali būti svarbus integruotos žiedinės ekonomikos elementas⁽¹⁸⁾. Siekiant padidinti suderinamumą su Atliekų pagrindų direktyva⁽¹⁹⁾, EESRK siūlo:

- aiškiau atskirti „žemės ūkio medžiagas, naudojamas ūkininkaujant“ (kurioms netaikoma Atliekų pagrindų direktyva) ir atliekų, šalutinių produktų ir „nebelaiškymo atliekomis“ statuso apibrėžtis. Šios apibrėžtys ne visada yra aiškios, o tai gali sumažinti inovacijų galimybes,
- parengti geresnę šalutinio produkto, kai jis naudojamas kaip trąša, apibrėžtį,
- papildomai atskirti produktyvias atliekas ir šalutinius produktus, kai jie tiesiogiai naudojami ūkyje kaip trąša (pavyzdžiui, srutos ir degazuotasis substratas), ir kai šie produktai naudojami kaip sudedamosios dalys.

4.3. Nebelaiškymo atliekomis statusas⁽²⁰⁾, kaip tai apibrėžta Komisijos pasiūlyme, taikomas trąšoms, o ne jų dalims. EESRK mano, kad ši sąvoka turėtų būti taikoma trąšų sudėtinėms dalims, nes bet kokia naudojimo operacija turi būti vykdoma remiantis pradiniais komponentais, o ne trąšomis kaip galutiniais produktais.

4.4. Komitetas yra įsitikinęs, kad skatinimo (angl. *nudge*) koncepcija galėtų būti naudinga priemonė siekiant bendrojo tikslo – užtikrinti veiksmingesnę vidaus rinką atsižvelgiant į perėjimą prie žiedinės ekonomikos, įtraukiant ir sutelkiant gamintojus, ūkininkus bei vartotojus ir skatinant tvaresnius vartojimo įpročius ir elgseną.

4.5. Komunalinės atliekos šiame besiformuojančios pramonės sektoriuje turi antrinių žaliavų potencialą. Turėtų būti skatinama rengti nuotekų infrastruktūros analizę valstybių narių lygmeniu siekiant nustatyti tikslų sąnaudų ir naudos santykį investuojant į infrastruktūros plėtrą, kad pirmenybė būtų teikiama aukštos kokybės, tinkamai atskirtų, mitybinių medžiagų turinčių nuotekų tiekimui. Šlapimas gali būti patikimas fosforo ir azoto šaltinis, neturintis didelės sunkiųjų metalų koncentracijos, kurios yra pamatinėse uolienose, turinčiose ypač daug fosfatų.

4.6. Regioninio masto surinkimas ir gamyba, paremta skirstomaisiais tinklais visose valstybėse narėse, turėtų būti neatsiejama organinių trąšų rinkos struktūros dalis. Šį modelį būtų galima papildyti įvairiomis surinkimo vietos lygmeniu ir, kai įmanoma, gamybos vietose, galimybėmis.

4.7. Komitetas atkreipia dėmesį į tai, kad aukštus kadmio mažinimo tikslus būtų galima lengviau pasiekti didelę pirmenybę teikiant trąšoms, kurių sudėtyje esantis fosfatas išgaunamas ne iš kadmio užterštų iškasamų uolienų, o iš kitų šaltinių.

4.8. Reikėtų padidinti išimčių dėl REACH (cheminių medžiagų registracija, įvertinimas, autorizacija ir apribojimai) teisinės sistemos skaičių įtraukiant kompostą, kad būtų skatinamos naujos rinkos galimybės ir inovacijos tokiose srityse kaip struvitas ir susiję produktai.

4.9. EESRK skatina Komisiją į priedus įtraukti papildomų sudedamųjų medžiagų kategorijų, kad būtų atsižvelgta į technologijų pažangą, leidžiančią iš atgautųjų antrinių žaliavų, kaip antai bioanglies ir pelenų, gaminti saugias ir veiksmingas trąšas.

⁽¹⁸⁾ EESRK nuomonė „Žiedinė ekonomika. Darbo vietų kūrimas ir žaliasis MVĮ veiksmų planas“, 2.8 punktą (OL C 230, 2015 7 14, p. 99).

⁽¹⁹⁾ 2008/98/EB, 2 straipsnio 1 dalies f punktas.

⁽²⁰⁾ COM(2016) 157 final, 18 straipsnis.

4.10. EESRK ragina Komisiją numatyti paskatas gyvulių mėšlo perdirbimui pagal žiedinės ekonomikos principus paremti. Kartu yra svarbu nesukurti sistemų, remiančių perteklinę mėšlo gamybą. Kitose nuomonėse dėl BŽŪP reformos ⁽²¹⁾ ir būtinybės pertvarkyti ES žemės ūkio sistemas pabrėžiama, kad vykdant bendrą žemės ūkio ir maisto produktų sistemų reformą ir pereinant prie tvaraus modelio reikia mažinti mėšlo gamybą didelės koncentracijos regionuose.

2016 m. liepos 14 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Georges DASSIS*

⁽²¹⁾ OL C 354, 2010 12 28, p. 35.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europos aviacijos strategija“

(COM(2015) 598 final)

(2016/C 389/12)

Pranešėjas Jacek KRAWCZYK

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2015 m. gruodžio 7 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europos aviacijos strategija“

(COM(2015) 598 final).

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2016 m. birželio 21 d. priėmė savo nuomonę.

518-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2016 m. liepos 13–14 d. (2016 m. liepos 14 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 234 nariams balsavus už, 5 – prieš ir 3 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. Pagrindinis ES aviacijos strategijos, toliau vadinamos „strategija“, tikslas (kaip apibrėžta COM(2015) 599 final) turėtų būti pagerinti investicijų aplinką siekiant paskatinti daugiau Europos investicijų į ES aviacijos pramonę, padidinti sektoriaus konkurencingumą ir sustiprinti jo vaidmenį ekonomikoje, taip paskatinti bendrą ekonomikos augimą ir naujų darbo vietų kūrimą.

1.2. Europos Komisija (toliau – Komisija) teisingai pabrėžė aviacijos svarbą ES ne tik dėl didėjančio judumo ir junglumo poreikio, bet ir jos svarbą ekonomikos augimui, taip pat atkreipė dėmesį į šiame sektoriuje tiesiogiai ir netiesiogiai sukuriamų darbo vietų skaičių ir kokybę. Todėl šiuo metu ES rinkos dalyvių prioritetas pagrįstai yra pasinaudoti pasaulio aviacijos plėtra. ES aviacijos sektorius klimato kaitos iššūkius turėtų vertinti kaip mokslinių tyrimų ir inovacijų galimybes.

1.3. Strategija siekiama ne tik išlaikyti aukštus saugos ir saugumo standartus, stiprinti socialinį aspektą, kurti aukštos kokybės darbo vietas aviacijos sektoriuje ir toliau ginti keleivių teises, bet ir spręsti veiklos ore ir ant žemės pajėgumų apribojimus, sudaryti sąlygas sektoriaus augimui Europoje ir tarptautiniu mastu; skatinti inovacijas, daugiarūšiškumą ir tarptautiniu sutarimu nustatytą ateitį orientuotą klimato kaitos politiką. Tačiau EESRK ragina Europos Komisiją imtis tolesnių konkrečių priemonių, kuriomis būtų siekiama išvengti neigiamo poveikio užimtumui, kaip jau nurodyta nuomonėje TEN/565 dėl socialinio dempingo Europos civilinės aviacijos sektoriuje⁽¹⁾, sukuriant aukštos kokybės darbo vietas.

1.4. Kad būtų sėkmingai įgyvendinti šie toli siekiantys ir platūs tikslai, strategija turi būti grindžiama holistiniu požiūriu į aviaciją, apimančiu naują, nuodugnesnį ir daugiasritį sektoriaus vertinimą. EESRK visiškai pritaria holistiniam požiūriui, kuris yra būtinas tolesniam aviacijos ekosistemos vystymui užtikrinti.

1.5. EESRK palankiai vertina šią Komisijos politinę iniciatyvą; ja užtikrinama, kad Europos ir tarptautinėje politikoje vėl būtų svarstomas daugialypis aviacijos vaidmuo ir kad reguliavimo institucijos atkreiptų dėmesį į poreikį atlikti platesnę aviacijos pramonės reikalavimų peržiūrą – ne tik reguliavimo ir infrastruktūros, bet ir socialiniu, ekonominiu ir aplinkosaugos požiūriais. Aviacijos funkcijoms reikia didesnio politinio pripažinimo ir paramos – ir ES, ir valstybių narių lygmeniu.

⁽¹⁾ OL C 13, 2016 1 15, p. 110.

1.6. EESRK primygtinai reikalauja, kad aviacijos strategija būtų įgyvendinama konstruktyvaus socialinio dialogo pagrindu. ES lygmeniu ES institucijos su aviacijos sektoriumi susijusių iniciatyvų klausimais turėtų konsultuotis su Civilinės aviacijos sektoriaus socialinio dialogo komitetu. Kai šios iniciatyvos daro socialinį poveikį įdarbinimo sąlygoms, EESRK siūlo užmegzti socialinių partnerių dialogą. EESRK pakartoja savo nuomonėje „Socialinis dempingas Europos civilinės aviacijos sektoriuje“⁽²⁾ pateiktą požiūrį ir rekomendacijas.

1.7. EESRK ragina atsižvelgti į naujausioje savo nuomonėje dėl ES aviacijos politikos⁽³⁾ pateiktas su strategija susijusias rekomendacijas. EESRK palankiai vertina tai, kad Komisijos dokumente atsižvelgta į įvairius šioje nuomonėje pateiktus pasiūlymus dėl vidaus rinkos, taip pat į tarptautinę ES aviacijos dimensiją ir socialinį aspektą. EESRK taip pat laikosi savo pozicijos, išdėstytos kitose Komiteto nuomonėse dėl ES aviacijos sektoriaus (įskaitant TEN/552 – „ES oro uostų pajėgumas“, CCMI/125 – „Valstybės pagalba oro uostams ir oro transporto bendrovėms“, TEN/504 – „Bendras Europos dangus II +“). EESRK taip pat mano, kad šios nuomonės 27 valstybių narių ES ne mažiau aktualios kaip 28 valstybių narių ES.

1.8. Komisija parengė kelias svarbias Europos aviacijos reguliavimo iniciatyvas, t. y. atliko valstybės pagalbos oro vežėjams ir oro uostams gairių peržiūrą, pristatė oro uostų dokumentų rinkinį ir teisės aktus, kuriais skatinama pažangiau įgyvendinti iniciatyvą „Bendras Europos dangus“, persvarstė reglamentą prieš kenksmingą subsidijavimą ir nesažiningą kainodarą, ir daugelį kitų iniciatyvų. Siekiant užtikrinti, kad valstybės narės visiškai įgyvendintų strategiją, būtina skubiai įgyvendinti visas šias politikos ir reguliavimo priemones. Taip pat būtina toliau įgyvendinti Bendro Europos dangaus oro eismo valdymo mokslinių tyrimų programą (SESAR) – labai sėkmingą ES parengtą inovacijų projektą – ir Švaraus dangaus iniciatyvą (mokslinių tyrimų programą, kurios tikslas – kurti technologijas, gerokai padidinančias oro transporto ekologiškumą). Būtinai ir tikslingas ES finansavimas turėtų būti papildytas privačiojo sektoriaus finansavimu ir paskatinti horizontalius tarpsektorinius pokyčius.

1.9. Oro vežėjams, oro uostams ir oro eismo kontrolės (ATC) paslaugų teikėjams strategijoje reikia pateikti aiškias gaires, kaip ateityje užtikrinti rinkos liberalizavimą, bet kartu ir išsaugoti vienodas veiklos sąlygas (sąžiningą konkurenciją). Konsolidavimas gali būti skatinamas, bet tik patikimai užtikrinant didelį junglumą visose valstybėse narėse.

1.10. Sąžiningos konkurencijos klausimas taip pat apima darbuotojų teisių apsaugą. Į derybas su trečiosiomis šalimis būtina įtraukti nuostatas, panašias į ES ir JAV oro susisiekimo susitarimo 17 bis straipsnio nuostatas. Labai svarbu įtraukti sąžiningumo ir abipusiškumo principus, taip pat aukščiausius ir taikytinus saugos, saugumo ir socialinius standartus. Bet kokiuose su ES išorės aviacijos politika susijusiuose susitarimuose reikėtų siekti įtvirtinti TDO principus ir abiem pusėms priimtinas susitarimo laikymosi užtikrinimo priemones⁽⁴⁾.

1.11. Įgyvendinant strategiją, reikia papildomai atsižvelgti ne tik į valstybių narių, bet ir į kitų aviacijos vertės tinklo dalių, pavyzdžiui, orlaivių, variklių ir jų dalių gamintojų, vaidmenį. ES aviacija turi gebėti pasinaudoti sujungtos skaitmeninės aviacijos priemonių teikiamomis galimybėmis. Ji turi visapusiškai ir aktyviai dalyvauti ketvirtojoje pramonės revoliucijoje. ES civilinės aeronautikos gamybos pramonėje Europos Sąjungos aviacijos saugos agentūros (EASA) vaidmuo ir pajėgumai yra strategiškai svarbūs konkurencingumui pasaulinėje civilinės aviacijos rinkoje išsaugoti.

1.12. ES aviacijai reikalingas didesnis aiškumas, kaip būtų galima, remiantis abipusiškumo principu, lanksčiau taikyti nuosavybės ir kontrolės nuostatas, kartu užtikrinti darnų taikymą ir įgyvendinimą visoje ES ir garantuojant, kad šių bendrovių kontrolė ir toliau būtų vykdoma pagal ES teisę. Kaip niekur kitur pasaulyje, ES piliečiai gali į ES oro transporto bendroves investuoti be jokių įsigyjamo kapitalo ar įgyjamo tos oro transporto bendrovės kontrolės masto ir lygio apribojimų. Tokiu atveju kyla klausimas, kodėl jie neinvestuoja?

⁽²⁾ Žr. 1 išnašą.

⁽³⁾ OL C 13, 2016 1 15, p. 169.

⁽⁴⁾ OL C 198, 2013 7 10, p. 51.

1.13. EESRK pripažįsta, kad Komisija, siekdama, kad valstybės narės ir kiti suinteresuotieji subjektai pritartų jos pasiūlymams, turi veikti rūpestingai. Vis dėlto yra tiesiog būtina, kad Komisija imtųsi politinio vadovavimo. Turėtų būti apibrėžtos atitinkamos EASA ir Eurokontrolės užduotys siekiant užtikrinti, kad abi organizacijos papildytų viena kitos darbą ir būtų išvengta dubliavimosi.

1.14. EESRK dar kartą pabrėžia, kad yra pasirengęs visapusiškai padėti Komisijai skatinti politines diskusijas apie tai, kaip geriausia užtikrinti Europos tarptautinės aviacijos konkurencingumą ir sukurti bei įdiegti reikiamą teisinę ir reguliavimo sistemą. Diskusijos dėl „Brexit“ paskatino EESRK dar uoliau dirbti padedant toliau integruoti ES aviaciją; dabar mums to reikia labiau nei kada nors anksčiau.

1.15. Turint omenyje išskirtinę EESRK sudėtį ir kompetencijas, Komitetas yra geriausiai pasirengęs politinę diskusiją dėl politinių, socialinių, ekonominių ir aplinkosauginių aviacijos srities reguliavimo iniciatyvų padarinių papildyti organizuotos pilietinės visuomenės nuomone apie tinkamiausias ir subalansuotas strategijos įgyvendinimo priemones. Taigi EESRK priima sprendimą nuolat stebėti strategijos įgyvendinimą pradedant vykdyti atskirą projektą ir tam paskiriant atitinkamus išteklius bei reikalingą kompetenciją turinčius ekspertus.

1.16. EESRK rekomenduoja į strategijos įgyvendinimą įtraukti suinteresuotuosius subjektus ir pateikti jiems struktūruotą bei konkretų paaiškinimą, kaip strategija bus įgyvendinama. Kartu su veiksmy planu, kuriame būtų išvardyta, kurios iniciatyvos bus pateiktos ir kada per ateinančius metus tai bus padaryta, turi būti parengtos veiksmy gairės, kuriose būtų išsamiai paaiškinta, kaip Komisija užmegs ryšį su suinteresuotaisiais subjektais, kad užsitikrintų tokių svarbų bendradarbiavimą. Sutelkti visus aviacijos suinteresuotuosius subjektus kartu įgyvendinti strategiją yra sudėtinga, tačiau būtina.

2. Bendrosios aplinkybės

2.1. ES aviacijos sektoriuje tiesiogiai įdarbinta nuo 1,4 mln. (šaltinis: Steer Davies Gleave, *Study on employment and working conditions in air transport and airports*. Galutinė ataskaita, 2015 m.) iki 2,2 mln. žmonių (šaltinis: *Aviation: Benefits Beyond Borders*. ATAG užsakymu „Oxford Economics“ parengta ataskaita, 2014 m. balandžio mėn.), o apskritai jame išlaikoma nuo 4,8 iki 5,5 mln. darbo vietų (šaltinis: Steer Davies Gleave, *Study on employment and working conditions in air transport and airports*. Galutinė ataskaita, 2015 m.). Aviacijos sektoriuje tiesiogiai sukuriama 110 mlrd. EUR ES BVP, o jo bendra įtaka, įskaitant turizmo sritį, dėl didinamojo poveikio siekia net 510 mlrd. EUR. (šaltinis: Steer Davies Gleave, *Study on employment and working conditions in air transport and airports*. Galutinė ataskaita, 2015 m.). Tai aiškiai rodo, kad ekonominis aviacijos pajėgumas gerokai viršija jos tiesioginį poveikį.

2.2. Tačiau labai svarbu pripažinti aviacijos sektoriaus poveikį pasaulio klimatui dėl išmetamų teršalų kiekio. Bet kokia aviacijos strategija turi būti ieškoma galimybių, kad šis sektorius taptų tvaresnis, pavyzdžiui, naudoti novatoriškus biodegalus ir naujus degalų rūšių derinius. Naudojamasi moksliniais tyrimais ir inovacijomis, Europa turėtų siekti tapti šios srities lydere.

2.3. Nepaisant labai išaugusio ES oro transporto bendrovių paslaugomis besinaudojančių keleivių skaičiaus, nuo 2008 m. užimtumas kasmet mažėjo 2,2 %, t. y. sparčiau negu visoje ekonomikoje apskritai (– 0,7 % per metus), o netipinių darbo vietų skaičius ir įvairovė (terminuotosios ar darbo ne visą darbo dieną sutartys, laikinojo įdarbinimo įmonių darbuotojai, savarankiška veikla, nefiksuoto darbo laiko sutartys, komandiruoti darbuotojai, atlygis už atliktą darbą ir kt.) ženkliai išaugo.

2.4. Kadangi aviacijos indėlis į bendrus ES ekonominės veiklos rezultatus ir jos reikšmė pasaulyje tokie dideli, labai svarbu, kad ES aviacijos sektorius liktų konkurencingas, išsaugotų pirmavimą pasaulyje ir pajėgumą augti. Keletą pastarųjų dešimtmečių ES aviacijos sektorius buvo pavyzdys (taip pat kitoms ES pramonės šakoms), kaip reformos gali duoti daugiau naudos Europos piliečiams, darbuotojams, įmonėms ir aplinkai.

2.5. EESRK visapusiškai dalyvauja rengiant ES aviacijos politikos priemones ir teisės aktus, priimdamas nuomones ir organizuodamas suinteresuotiesiems subjektams skirtus renginius ir viešuosius klausymus. Komitetas yra pateikęs konkrečių pasiūlymų dėl įvairių ES aviacijos vertės tinklo elementų, jo veiklos organizavimo ir rezultatyvumo, įskaitant pasiūlymą tvirtai remti visapusišką socialinį dialogą⁽⁵⁾ (Komitetas, be kita ko, paragino gerinti aviacijos taisyklių įgyvendinimą Europoje, kad visoms aviacijos vertės grandinės dalims iš tiesų būtų užtikrintos vienodos sąlygos ir kad greitais ir ryžtingais veiksmais būtų sprendžiama artėjanti pajėgumų krizė).

2.6. Daugelis Europos suinteresuotųjų subjektų, įskaitant EESRK, ragino skubiai priimti patikimą, išsamią, į rinką orientuotą ir tvarią ES aviacijos strategiją. Naujausioje savo nuomonėje dėl integruotos ES aviacijos politikos⁽⁶⁾ Komitetas nustatė šešis veiksnius, lemiančius Europos aviacijos konkurencingumą: saugą, ekonominių, socialinių ir aplinkos tvarumą, konkurencingumą diegiant inovacijas, socialinį aspektą, nepriekaištingą veikimą ir junglumą⁽⁷⁾. EESRK primygtinai ragina atsižvelgti į šioje nuomonėje pateiktas su strategija susijusias rekomendacijas.

2.7. Siekiant suderinti suvereniteto reikalavimus ir būtiną kompromisą ES lygmeniu, reikalinga tvirta politinė valia, vizija ir drąsa. Dabar, po referendumo Jungtinėje Karalystėje, tai dar aktualiau nei kada nors anksčiau. Ekonominiu požiūriu strategijos kryptis ir tikslas turėtų būti investicijų, ekonomikos klestėjimo ir tvaraus augimo skatinimas visoje Europoje. Teisiniu požiūriu sistema turėtų būti patikima makroekonominiu lygmeniu ir užtikrinti stabilų planavimą mikroekonominiu lygmeniu. Šis stabilumas turėtų paskatinti Europos investuotojus daugiau investuoti į ES aviacijos sektorių. Be to, ES investuotojams turėtų būti suteikta daugiau galimybių abipusiškumo pagrindu patekti į tarptautines augimo rinkas.

2.8. 2014 m. Europos Parlamento tyrimų tarnyba padarė išvadą, kad bendra sąnaudų dėl ES masto veiksmų nebuvimo aviacijos sektoriuje suma yra apie 3 400 mln. EUR per metus artimiausius 20 metų. Nesant aiškios strategijos ir jos įgyvendinimo plano, ES aviacijos sektorius prarastų augimo galimybes tarptautiniu lygmeniu ir netektų konkurencinių pranašumų. Augimas turi tapti tvarus užtikrinant sąžiningas konkurencijos sąlygas. Tačiau, jeigu strategijoje bus numatyta viziją įgyvendinti taikant tinkamas priemones, sėkmingas jos įgyvendinimas priklausys nuo neabejotinos visų suinteresuotųjų subjektų, visų pirma valstybių narių, paramos.

2.9. Strategija grindžiama „holistiniu“ požiūriu į aviaciją, nes Komisija pripažįsta svarbų aviacijos vaidmenį visuomenėje: aviacija užtikrina regionų junglumą, keleivių ir krovinių judėjimą, šis sektorius taip pat yra naudingas ekonomikai, diegiamos technologinės inovacijos aviacijos poveikiui klimato kaitai mažinti, taigi aviacija užtikrina ekonominių, aplinkos ir socialinį darnumą. EESRK tokiam požiūriui visiškai pritaria.

3. Aviacija kaip ekonomikos augimo variklis

3.1. Atskiri aviacijos pasektoriai ilgainiui tapo milijardų eurų vertės verslo bendrovėmis, kurios veikia ir konkuruoja skirtingose rinkose ir kartu sudaro viena nuo kitos priklausomų vertę kuriančių bendrovių tinklą. Įgyvendinant strategiją, taip pat turėtų būti nustatyti kiekvienos vertės tinklo dalies pranašumai, trūkumai ir darbo vietų kūrimo pajėgumai ir skatinama tuos pranašumus išnaudoti, kad būtų sukurta optimali sistema, kurioje pasektoriai galėtų atskirai ir kartu prisidėti prie ekonomikos augimo ir klestėjimo.

3.2. Laikantis platesnio holistinio požiūrio į aviaciją, turi būti sprendžiami ne tik oro vežėjams ir oro uostams kylantys uždaviniai, bet ir visų vertės tinklo dalių problemos. Valstybės narės tikisi geresnio, patikimesnio ir pelningesnio junglumo su mažesnėmis periferinėmis prekybos ir turizmo rinkomis, orlaivių, variklių ir jų dalių gamintojai tikisi palankių investicijų į gamyklas ir MTTP sąlygų, o oro vežėjai ir aviacijos paslaugų teikėjai tikisi, kad galės pritraukti investuotojus ir vykdyti

⁽⁵⁾ OL C 230, 2015 7 14, p. 17; OL C 451, 2014 12 16; p. 123, OL C 170, 2014 6 5, p. 116.

⁽⁶⁾ Žr. 3 išnašą.

⁽⁷⁾ Žr. 3 išnašą.

veiklą vis labiau liberalizuojamose rinkose tokiomis sąlygomis, kuriomis būtų užtikrinamas tvarus sveikos konkurencijos lygis. Reikėtų užtikrinti darbo sąlygų, įskaitant kvalifikacijos kėlimą, kokybę ir gerbti keleivių teises.

3.3. Komisija teisingai nustatė pagrindines reguliuotinas sritis, visų pirma, kalbant apie iniciatyvą „Bendras Europos dangus“, reikalavimą suteikti visapusiškus įgaliojimus tarptautinėse derybose ekonomikos augimui ir sąžiningai konkurencijai ES ir pasaulio rinkose užtikrinti. Komisija taip pat teisingai pabrėžė poreikį užtikrinti, kad būtų laikomasi tarptautinių standartų ir normų, kuriomis bus palaikomas aukštas saugos ir saugumo lygis, ir sumažinti aviacijos poveikį klimato kaitai. Siekiant remti pasaulio prekybą ES aviacijos srities produktais, ES dvišaliais aviacijos saugos susitarimais taip pat turėtų būti siekiama abipusio saugos sertifikatų standartų pripažinimo.

3.4. Visos aviacijos vertės tinklo dalys yra priklausomos nuo politinių sąlygų, kuriomis skatinamos investicijos. Be to, atsižvelgiant į dideles oro vežėjų ir oro uostų nustatytą išlaidas, jiems reikalinga reguliavimo sistema, kurioje būtų sudarytos sąlygos vykdyti stabilų planavimą. Šiuo metu su ES institucijomis ir nacionaliniu lygmeniu aptariami keli reguliavimo klausimai; visiems šiems klausimams reikia aiškių Komisijos gairių ir dėl savo svarbos jie taip pat yra strategijos įgyvendinimo dalis⁽⁸⁾.

3.4.1. Labai svarbu tobulinti, taikyti ir stiprinti nuosavybės ir kontrolės nuostatas (standartinė formuluotė dvišaliuose oro susisiekimo paslaugų susitarimuose, taip pat konkrečiai su ES susijusiose Reglamento (EB) Nr. 1008/2008 nuostatose). Jos sudaro pagrindinį susitarimų dėl oro susisiekimo paslaugų ramstį; be šių nuostatų susitariančiosios šalys negalėtų užtikrinti sutartų abipusių teisių įgyvendinimo. Komisijos pasiūlytų „aiškinamųjų gairių“ gali nepakakti kaip priemonės sisteminiams problemoms išspręsti ir nuostatų taikymo, teisinio tikrumo ir veiksmingumo skirtumams pašalinti. ES oro vežėjų sektoriui, kuriame šiuo metu vyksta didelio masto konsolidavimas, reikalingos aiškios orientacinės rekomendacijos. Didėjant makroekonominėi oro vežėjų veiklos svarbai ir labai skirtingam atskirų oro vežėjų pelningumui, jais vis labiau pradėjo domėtis tarptautiniai investiciniai fondai, taip pat strateginiai investuotojai. Konsolidavimas neturi būti vykdomas junglumo sąskaita, ypač regioniniu lygmeniu.

3.4.2. Sąžiningos konkurencijos klausimas taip pat apima darbuotojų teisių apsaugą. Į derybas su trečiosiomis šalimis būtina įtraukti nuostatas, panašias į ES ir JAV oro susisiekimo susitarimo 17 bis straipsnio nuostatas. Labai svarbu įtraukti sąžiningumo ir abipusiškumo principus, taip pat aukščiausius saugos, saugumo ir socialinius standartus. Bet kokiuose su ES išorės aviacijos politika susijusiuose susitarimuose reikėtų siekti įtvirtinti TDO principus ir abiem pusėms priimtinas susitarimo laikymosi užtikrinimo priemones⁽⁹⁾.

3.4.3. EESRK ragina Komisiją sudaryti sąlygas socialinio dialogo susitarimams, kurie užkirstų kelią socialiniam dempingui ir neleistų iškilti kliūtims vidaus rinkai. Aviacijos srityje net ir nedidelio masto kolektyviniai darbuotojų interesų gynimo veiksmai gali paveikti daugelį skrydžių, keleivių ir bendrovių, kurios yra priklausomos nuo turizmo ir prekybos. Jeigu Komisija nori pateisinti lūkesčius plėtodama „holistinę“ požiūrį į aviaciją, ši klausimą būtina spręsti.

3.4.4. Bepiločių orlaivių technologija yra labai svarbus klausimas ir strategijoje jį reikia giliau išanalizuoti. Šis klausimas jau yra susijęs ne tik su technika (t. y. bepiločių orlaivių dydžiu ir veikimo specifikacijomis), bet ir su programine įranga ir bepiločių orlaivių technologijos galimybėmis. EESRK palankiai vertina EASA jau atliekamą darbą šioje srityje. Tačiau atsižvelgiant į reguliavimo iniciatyvas, kurių imtasi kituose pasaulio regionuose, ES įtaka šioje inovacijų srityje bus būtina siekiant užtikrinti, kad Europa neprarastų savo galimybių skatinti šios novatoriškos technologijos plėtojimą ir daryti įtaką tarptautinėms normoms ir standartams. Nepaprastai svarbu yra užtikrinti bepiločių orlaivių operacijų saugą ir saugumą.

⁽⁸⁾ Todėl EESRK norėtų priminti savo nuomonės OL C 241, 2002 10 7, p. 29, OL C 264, 2016 7 20, p. 11 ir žr. 1 išnašą.

⁽⁹⁾ Žr. 4 išnašą.

3.4.5. Komisija teisingai nustatė, kad bendro Europos dangaus (SES) projekto įgyvendinimas yra labai svarbus, ir dar kartą primena, kad reikia priimti ir įgyvendinti SES II dokumentų rinkinį. Bendra ES oro erdvės valdymo sistema yra itin naudinga ES piliečiams ir vartotojams, aplinkai ir visos Europos aviacijos konkurencingumui. Be to, siekiant įvertinti, kodėl pažanga yra palyginti lėta, reikia atlikti išsamesnę analizę. Visų pirma lūkesčių iš esmės nepateisino funkciniai oro erdvės blokai. Kad būtų užtikrintos intensyvios, atviros ir sąžiningos diskusijos su valstybėmis narėmis bei oro navigacijos paslaugų teikėjais ir atskiroms valstybėms narėms būtų galima teikti jų poreikiams pritaikytus pasiūlymus, siekiant padėti joms įveikti dažniausias problemas ir kliūtis, su kuriomis susiduriama modernizuojant atitinkamas oro eismo valdymo organizacijas, reikėtų parengti išsamų informavimo planą. EESRK yra įsitikinęs, kad įtraukiant darbuotojus į tolesnius svarstymus ir įgyvendinimą būtų tinkamai sprendžiami socialinių partnerių iškelti klausimai. Be to, kaip technologinis SES ramstis SESAR gali padėti veiksmingai užtikrinti tolesnę ES ATM integraciją kuriant naujas plačiai naudoti skirtas taikomasias technologijas. Tinklo valdytojas turi toliau plėtoti integruotą Europos maršrutų tinklą siekiant užtikrinti saugias ir veiksmingas oro eismo kontrolės operacijas.

3.4.6. Labai svarbu, kad į oro uostus būtų visapusiškai atsižvelgta ir jie būtų įtraukti kuriant platų ES transporto tinklą, užtikrinant, kad oro uostai būtų tinkamai sujungti su kitų rūšių transportu. Transporto daugiarūšiškumas yra labai svarbus. IRT ir skaitmeninės priemonės taip pat gali padėti didinti ES aviacijos sektoriaus efektyvumą, skatinti transporto daugiarūšiškumą ir tvarumą.

3.5. Pasaulinėje rinkoje vyksta aviacijos sektoriaus gamintojų konkurencija dėl pardavimų. Ketvirtoji pramonės revoliucija atveria puikias galimybes ES aeronautikos gamybos pramonei. Reikia išnagrinėti ir užtikrinti visapusišką įvairių ES politikos sričių sąveiką šioje srityje. Šie gamintojai investuoja į gamyklas visoje Europoje ir pasaulyje. Jeigu norima įvertinti visą aviacijos poveikį ekonomikos augimui, negalima nuvertinti EASA atliekamo gamintojų sertifikavimo ir ekonominių analizių svarbos, turint omenyje, kad tai gana didelės ir pasauliniu lygmeniu konkuruojančios bendrovės.

3.6. Strategija grindžiama Europos standartais, o bendrose ir koordinuotose derybose reikėtų siekti, kad šiems standartams pritartų trečiosios šalys. ES jau yra nustačiusi struktūrą, skirtą įgyvendinti ir toliau plėtoti ES ir JAV oro susisiekimo susitarimą. Joje įtvirtintos nuostatos leidžia abiem susitarimo šalims toliau siekti sutarimo dėl šių standartų tobulinimo, bendro įgyvendinimo ir netgi taikymo trečiosioms šalims. Todėl, įgyvendinant strategiją, reikėtų siekti išnaudoti priemones, pavyzdžiui, ES ir JAV jungtinį komitetą, kaip būdą kitose panašiai mažstančiose viso pasaulio valstybėse didinti bendrą supratimą, kad aviacijos tvarumas priklauso nuo pagarbos pagrindinėms vertybėms. ES ir JAV galėtų imtis lyderių vaidmens nustatant pasaulinius standartus (įskaitant SESAR ir (arba) „NextGen“). ES ir JAV vis dar turi galimybę kartu vadovauti pasaulio aviacijai.

3.7. Europos aviacijos sektoriaus sėkmingumas taip pat priklauso nuo jame dirbančių darbuotojų igūdžių ir kvalifikacijos. Todėl, siekiant didinti šio sektoriaus patrauklumą ir užkirsti kelią kvalifikuotų darbuotojų išėjimui iš sektoriaus arba tam, kad jie neieškotų darbo kitose pasaulio šalyse, reikia imtis atitinkamų priemonių.

4. Aviacijos strategijos įgyvendinimas. Pokyčių valdymas

4.1. EESRK pripažįsta, kad ES Komisija, siekdama, kad valstybės narės ir kiti suinteresuotieji subjektai pritartų jos pasiūlymams, turi veikti rūpestingai. Vis dėlto yra tiesiog būtina, kad Komisija imtųsi politinio vadovavimo. Toks aiškus išpareigojimas yra būtinas, kad būtų galima deramai išnaudoti Europos aviacijos sektoriaus galimybes ir kartu atsižvelgti į valstybių narių poreikį užtikrinti patikimą ir saugų junglumą, taip pat patikrinti socialinius partnerius, kad jie ir toliau dalyvaus rengiant ir įgyvendinant būtinąsias teisėkūros priemones.

4.2. Savo komunikate Komisija palietė keletą klausimų, kuriems bus skirtos reguliavimo iniciatyvos, ir pakartojo, jog sieks, kad juos sprendžiant dalyvautų visos susijusios šalys. Tačiau kartu su veiksmų planu, kuriame būtų išvardyta, kurios iniciatyvos bus pateiktos ir kada per artimiausius metus tai bus padaryta, turi būti parengtos veiksmų gairės, kuriose būtų išsamiai paaiškinta, kaip Komisija užmegs ryšį su suinteresuotaisiais subjektais ir plačiąja visuomene, kad užsitikrintų šią svarbią paramą.

4.3. Komisija teisingai nurodė, jog reikia stiprinti socialinį dialogą šiame sektoriuje. Aviacijos sektoriuje darbuotojai patiria stiprų spaudimą. Tokiomis sąlygomis socialinis dialogas yra itin svarbus siekiant įtraukti socialinius partnerius į procesą ir užtikrinti jų dalyvavimą. Klausimas, kurį reikia geriau paaiškinti, yra tai, kaip Komisija planuoja struktūruoti socialinį dialogą dėl savo holistinio požiūrio kylančiais klausimais.

4.4. Reikia geriau išaiškinti labai mobiliems civilinės aviacijos srities darbuotojams taikomą darbo teisę ir jiems priklausančią socialinę apsaugą; dėl teisės aktų aiškumo trūkumo Europos orlaivių įgulos narių socialinės apsaugos sistemoje yra didelių spragų. Reikia keisti esamas teisinės normas ir suderinti techninius bei socialinės apsaugos teisės aktus.

4.5. Bet kokios teisėkūros priemonės turi būti įgyvendinamos atsižvelgiant į klimato kaitą. Aviacijos strategija negali būti kuriama atskirai, nepaisant būtinybės pasaulio mastu skubiai spręsti susijusių įvairių klimato kaitos padarinių sąnaudų (ekonominiu, ekologiniu ir socialiniu požiūriu) klausimą. ES aviacijos sektorius šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimo problemas turėtų vertinti kaip mokslinių tyrimų ir inovacijų galimybes.

4.6. Informacija apie strategiją ir jos įgyvendinimą turi būti teikiama nuolat. Reikia reguliariai organizuoti tikslinius informacinius renginius su suinteresuotaisiais subjektais.

4.7. Be to, palaikant dialogą su valstybėmis narėmis, turėtų būti pabrėžiama, kad bendras Komisijos požiūris į aviaciją yra prioritetas, kuris turi būti sprendžiamas nuosekliai. Kai kuriais atvejais svarbiausia problema yra tai, kad nacionaliniu lygmeniu trūksta supratimo, ko iš tikrųjų reikia aviacijos sektoriui. Komisija turėtų apsvarstyti galimybę nacionaliniu lygmeniu aktyviau remti aviacijos sektorių diskusijose su valstybėmis narėmis.

4.8. EESRK dar kartą ragina visus aviacijos sektoriaus suinteresuotuosius subjektus aktyviai įsitraukti į tolesnį darbą, susijusį su strategijos įgyvendinimu. Tvirtas ir tvarus aviacijos sektorius yra naudingas visiems, todėl privalome pasinaudoti strategijos suteikta galimybe.

Bruselis, 2016 m. liepos 14 d.

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Georges DASSIS*

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl „Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl vidaus vandenų laivybos srities profesinių kvalifikacijų pripažinimo, kuria panaikinamos Tarybos direktyvos 96/50/EB ir 91/672/EEB“

[COM(2016) 82 *final* – 2016/0050 (COD)]

(2016/C 389/13)

Pranešėjas Jan SIMONS

Taryba, 2016 m. kovo 23 d., ir Europos Parlamentas, 2016 m. balandžio 11 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 91 straipsnio 1 dalimi, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl vidaus vandenų laivybos srities profesinių kvalifikacijų pripažinimo, kuria panaikinamos Tarybos direktyvos 96/50/EB ir 91/672/EEB

[COM(2016) 82 *final* – 2016/0050 (COD)].

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2016 m. birželio 21 d. priėmė savo nuomonę.

518-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2016 m. liepos 13–14 d. (2016 m. liepos 13 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 118 narių balsavus už, 2 – prieš ir 6 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. EESKR sutinka, kad bendra profesinių kvalifikacijų sistema vidaus vandenų laivybos srityje turėtų remtis reikiama kompetencija, o ne reikalaujama patirtimi, kaip buvo įprasta anksčiau. Komitetas taip pat pritaria, kad profesinių kvalifikacijų pripažinimas visoje ES bus naudingas vidaus vandens kelių transporto plėtojimui.

1.2. Darbuotojų judumas ES viduje – svarbus aspektas sprendžiant struktūrinio kvalifikuotos darbo jėgos stygiaus klausimą. Privalomas visų darbo jėgos narių kompetencijos vertinimas pagerins šios profesijos įvaizdį ir patrauklumą.

1.3. Dabartinių svarbiems tarptautiniams vandens keliams taikomų saugos standartų išsaugojimą reikia laikyti būtina sąlyga tinkamam siūlomoms politikoms įvedimui.

1.4. Jeigu atsakingos institucijos geriau užtikrintų taisyklių vykdymą, būtų ne tik atgrasoma nuo neteisėtos socialinės praktikos, bet ir skatinamas konkurencingumas ir sąžininga konkurencija.

1.5. EESRK mano, kad nepertraukiamas ir išplėstas glaudus Europos Komisijos ir upių komisijų, ypač Centrinės laivybos Reiniu komisijos (CLRK), bendradarbiavimas tebėra būtinas geram Europos vidaus vandens kelių tinklo valdymui.

1.6. EESRK pritaria, kad, dalyvaujant tam tikroms upių komisijoms, būtina nustatyti ne tik bendrus kompetencijos reikalavimus, kuriuos turi apibrėžti Europos vidaus vandenų laivybos standartų rengimo komitetas (CESNI), bet ir objektyvius kriterijus, kuriais vadovaujantis būtų galima nustatyti specifinę riziką pasižyminčius vandens kelius ir vandens kelių ruožus, kuriems valstybės narės galės be bendrųjų profesinių reikalavimų nustatyti ir papildomus reikalavimus.

1.7. Nepaprastai svarbu, kad būtų aiškiau išdėstyti pasiūlymo esmę sudarančios pasirinktos politikos principai ir tikslai.

2. Įvadas

2.1. Konkurencinga pramonė priklauso nuo gebėjimo ekonomiškai efektyviai vežti dideles krovinių apimtis. Laivų, plaukiojančių vidaus vandens keliais, pakrova prilygsta šimtams sunkvežimių – viena stumiamų lichterių vilkstinė (gabenanti 7 000 grynųjų tonų) prilygsta 280 sunkvežimių, iš kurių kiekvienas gabena po 25 grynąsias tonas. Tai galėtų padėti sumažinti transporto išlaidas ir apsaugoti aplinką.

2.2. Maino–Dunojaus kanalu susieti Reinas ir Dunojus driekiasi 3 500 km ir tiesiogiai jungia 13 valstybių narių nuo Šiaurės jūros iki Juodosios jūros. Kasmet šiais vandens keliais pervežama apie 500 milijonų tonų krovinių, ir vežimas vien Reino upe sudaro 67 % visos transporto apimties. Daugiau kaip 75 % ES vežimo vidaus vandens keliais sudaro tarpvalstybinis vežimas. Vokietijoje, Belgijoje ir Nyderlanduose vežimo vidaus vandens keliais dalis atitinkamai sudaro 12,5 %, 25 % ir 38,7 %, o Reino koridoriuje, Europos pramonės širdyje, ji netgi viršija 50 %.

2.3. Per metus pervežama 150 milijardų tonkilometrų krovinių, todėl vežimas vidaus vandens keliais atlieka svarbų vaidmenį ES daugiarūšio transporto logistikos grandinėse. Remiantis neseniai atliktais tyrimais, 2,2 milijardo EUR pridėtinės vertės vežimo vidaus vandens keliais sektoriuje sukuria tiesioginę ir netiesioginę 13,2 milijardo EUR ekonominę pridėtinę vertę, t. y. daugiklis šiuo atveju lygus 6.

2.4. Keletas svarbiausių ES vežimo vidaus vandens keliais darbo rinkos skaičių:

— 41 500 darbuotojų, maždaug 14 650 laivavedžių ir 26 850 eksploatuojant laivą dalyvaujančių darbuotojų,

— Nyderlanduose, Vokietijoje, Prancūzijoje, Liuksemburge, Italijoje, Belgijoje, Rumunijoje ir Bulgarijoje dirba 80 % visų vežimo vidaus vandens keliais darbuotojų,

— didžioji darbuotojų dalis dirba Reino koridoriuje,

— Nyderlanduose dirba 27 % darbuotojų ne piliečių, Vokietijoje – 23 %, o Belgijoje 14 %,

— iš 9 482 vežimo vidaus vandens keliais bendrovių 45 % yra Nyderlandų bendrovės.

2.5. EESRK Europos Parlamentui, Tarybai ir Komisijai jau pateikė nuomones dėl šios pramonės šakos, įskaitant 2005 m. nuomonę dėl socialinės politikos, taikomos visos Europos vidaus vandenų transportą reglamentuojančiai sistemai⁽¹⁾, 2006 m. nuomonę dėl Europos integruotos veiksmų programos, skirtos vidaus vandens kelių transportui (NAIADES)⁽²⁾, ir 2014 m. nuomonę dėl NAIADES II dokumentų rinkinio⁽³⁾.

2.6. Šiose nuomonėse Komitetas pirmą kartą „ragino parengti vidaus vandenų laivybos srities ES socialinę politiką“, kurioje „pastaraisiais metais [...] įvyko didesnių pokyčių vykdant socialinį dialogą, kurio rezultatas – nustatytos specialios darbo grafiko vidaus vandenų laivybos srityje taisyklės“, dėl to 2014 m. Komitetas ragino kurti „papildomas iniciatyvas“. Šiuo požiūriu suderinimas, kurį, vykdant socialinį dialogą, ES lygmeniu numatyta atlikti profesijų profilio ir profesinių kvalifikacijų koordinavimo srityje, yra labai svarbus ir šioje srityje Komisija, glaudžiai bendradarbiaudama su upių komisijomis, įskaitant Centrinę laivybos Reinu komisiją, imsis konkrečių veiksmų.

2.7. Per tą laiką Komisija sustiprino savo bendradarbiavimą su CLRK ir jau pasiekė svarbių rezultatų, pavyzdžiui, kartu nustatytos reikiamos kompetencijos (PLATINA kompetencijų lentelės) ir, abiem siekiant pagerinti vidaus vandenų laivybos reguliavimą, 2015 m. birželio mėn., įkurtas Europos vidaus vandenų laivybos standartų rengimo komitetas (CESNI). CESNI sparčiai ėmėsi darbo ir 2015 m. parengė vidaus vandenų laivams taikomų techninių reikalavimų standartų dokumentą. Taip pat nuspręsta sudaryti CESNI darbo grupę dėl profesinių kvalifikacijų. CESNI taip pat turėtų atlikti svarbų vaidmenį profesinių kvalifikacijų srityje parengdamas pasiūlyme minimus standartus.

⁽¹⁾ OL C 24, 2006 1 31, p. 73.

⁽²⁾ OL C 318, 2006 12 23, p. 218.

⁽³⁾ OL C 177, 2014 6 11, p. 58.

2.8. Komisijos pasiūlymas, dėl kurio rengiama ši nuomonė, pateiktas po išsamių ir ilgai trukusių konsultacijų su daugybe susijusių organizacijų ir socialinių partnerių: tarptautinėmis upių komisijomis (Centrinė laivybos Reinu komisija, Dunojaus komisija, Savos komisija, Jungtinių Tautų Europos ekonominė komisija), nacionalinėmis administracijomis, atsakingomis už vežimo vidaus vandens keliais politikos formavimą, teisėkūrą ir administracinę veiklą, profesinėmis organizacijomis (Europos baržų sąjunga ir Europos laivavedžių organizacija), profesinėmis sąjungomis (Europos transporto darbuotojų federacijos Vežimo vidaus vandens keliais skyrius), NAIADES įgyvendinimo platforma (PLATINA), Europos vežimo vidaus vandens keliais specialistų mokymo ir švietimo institucijomis (programa EDINNA), AQUAPOL ir Europos vidaus vandens uostų federacija. Europos vežimo vidaus vandens keliais srities socialiniai partneriai: Europos baržų sąjunga, Europos laivavedžių organizacija ir Europos transporto darbuotojų federacija.

3. Komisijos pasiūlymo santrauka

3.1. Vežimas vidaus vandens keliais – ekonomiška ir energiją tausojanti transporto rūšis, kurią būtų galima veiksmingiau naudoti siekiant Europos Sąjungos efektyvaus energijos vartojimo, augimo ir pramonės plėtros tikslų. Tačiau ją veiksmingai naudoti trukdo sunkumai, susiję su darbuotojų judumu, nuolatinio jų trūkumo arba gebėjimų pasiūlos ir paklausos neatitiktimi. Kadangi valstybėse narėse minimalūs vidaus vandenų laivybos srities profesinių kvalifikacijų reikalavimai skiriasi, pavienės šalys nėra pakankamai užtikrintos, kad galėtų pripažinti kitų valstybių narių įgulos profesines kvalifikacijas, visų pirma dėl to, kad tai taip pat daro poveikį laivybos saugai.

3.2. Direktyvos tikslas – palengvinti vežimo vidaus vandens keliais sektoriaus darbuotojų judumą užtikrinant, kad kvalifikuotų darbuotojų kvalifikacijos būtų pripažįstamos visoje Sąjungoje. Inicatyva grindžiama per daugiau kaip devyniolika metų įgyvendinant Direktyvą 96/50/EB dėl nacionalinių laivų kapitonų pažymėjimų įgijimo ir Direktyvą 91/672/EEB dėl vidaus vandens keliuose, išskyrus Reiną, plaukiojančių laivų kapitonams išduotų nacionalinių pažymėjimų abipusio pripažinimo įgyta patirtimi.

3.3. Šiuo pasiūlymu profesinių kvalifikacijų pripažinimą siūloma taikyti visiems denio įgulos nariams ir jis grindžiamas reikiama kompetencija. Jame numatytas viso Europos vandens kelių tinklo pripažinimas remiantis:

- bendrais laivavedžių ir kitų denio įgulos narių sertifikatų standartais,
- bendri reikiamos kompetencijos nustatymo kriterijai ir procedūros,
- kriterijų, kuriais užtikrinama, kad reikiamos žinios apie tam tikrus maršrutus būtų pagrįstos numatytu saugumo lygiu, nustatymas.

Pasak Komisijos, ne tik darbuotojai naudosis didesniu darbo jėgos judumu ir naujomis karjeros galimybėmis, bet ir visas sektorius gaus naudos, nes jis taps patrauklesnis tiek įmonėms, tiek darbuotojams.

4. Bendrosios pastabos

4.1. EESKR sutinka, kad bendra profesinių kvalifikacijų sistema vidaus vandenų laivybos srityje turėtų remtis reikiama kompetencija, o ne reikalaujama patirtimi, kaip buvo įprasta anksčiau. Komitetas taip pat pritaria, kad profesinių kvalifikacijų pripažinimas visoje ES bus naudingas vidaus vandens kelių transporto plėtojimui.

4.2. Komitetas mano, kad labai svarbu tęsti ir išplėsti Europos Komisijos ir upių komisijų, ypač Centrinės laivybos Reinu komisijos (CLRK), bendradarbiavimą. CLKR ir Komisijos pastangos suderinti ir atnaujinti taisykles yra ypač svarbios kuriant nuoseklią politiką Europos vandens kelių tinklui. EESRK tvirtina, kad svarbu sudaryti ir išsaugoti vienodas sąlygas vežimo vidaus vandens keliais sektoriuje, ir pabrėžia, kad taisykles atnaujinti reikės tuo pat metu atnaujinant ir jų vykdymo užtikrinimo priemones.

4.3. Pagal NAIADES II dokumentų rinkinį pateiktu pasiūlymu siekiama įvesti bendrą minimalių kompetencija grindžiamų standartų sistemą, kuri yra ypač svarbi vidaus vandens kelių saugos lygiui Europos Sąjungoje nustatyti. EESRK manymu, ši sistema neturi atmesti geriausios praktikos, susijusios su visomis vidaus vandens kelių kategorijomis.

4.3.1. Todėl pasiūlyme numatyta galimybė valstybėms narėms daryti išimtis arba nustatyti papildomus reikalavimus tam tikriems vandens keliams arba vandens kelių ruožams. Žinoma, šios priemonės turi būti efektyvios ir proporcingos, kad jų neatsirastų daugiau nei būtina. Apskritai nenumatyta mažinti jokių šiuo metu galiojančių standartų. Tačiau skirtinguose vandens keliuose gali būti taikomi skirtingi saugos standartai.

4.4. Kalbant apie tarptautines upes, vežimo vidaus vandens keliais tarpvalstybinis pobūdis paskatino steigti upių komisijas, kad būtų užtikrinta bendra komercinio upių naudojimo tvarka. Pavyzdžiui, Reinui taikoma tvarka galioja jau daugiau kaip 200 metų. Vėliau taip pat buvo įsteigtos Dunojaus, Mozelio ir Savos upių komisijos.

4.4.1. Reinui taikoma tvarka išsiskiria ne tik dėl savo ilgos istorijos, bet ir dėl išsamios teisinės sistemos, ypač dėl savo tarptautinės teisinės sistemos.

4.4.2. Komiteto nuomone, būtina išplėsta ir tinkamai sukurta institucinė aplinka siekiant užtikrinti su laivyba Europos vidaus vandens kelių tinkle susijusių teisės aktų nuoseklumą ir darną. Instituciniu, taip pat ekonominiu ir socialiniu požiūriu ir toliau labai rekomenduojama tęsti ir plėsti glaudų Europos Komisijos ir CLRK bendradarbiavimą.

4.5. EESRK pritaria, kad, dalyvaujant tam tikroms upių komisijoms, būtina nustatyti ne tik bendrus kompetencijos reikalavimus, kuriuos turi apibrėžti Europos vidaus vandenų laivybos standartų rengimo komitetas (CESNI), bet ir objektyvius kriterijus, kuriais vadovaujantis būtų galima nustatyti specifine rizika pasižymintius vandens kelius ir vandens kelių ruožus, kuriems valstybės narės galės be bendrųjų profesinių reikalavimų nustatyti ir papildomus reikalavimus.

4.6. Žvelgiant iš Europos perspektyvos, dabartinių svarbiems tarptautiniams vandens keliams taikomų saugos standartų išsaugojimą reikia laikyti bendra sąlyga tinkamam siūlomoms politikos įvedimui. Koordinuojamas upių baseinu parentas principas sprendžiant šį klausimą buvo pasirinktas atsižvelgiant į seną tarptautinę tradiciją ir jam iš esmės pritaria visi susiję suinteresuotieji subjektai.

4.6.1. Šiuo atžvilgiu Reinui reikėtų skirti ypatingą dėmesį. Šiuo tarptautiniu vandens keliu, kuris kaip ir Dunojaus upė laivybos atžvilgiu yra vienas sudėtingiausių, vykdoma daugiau kaip du trečdaliai Europos vežimo vidaus vandens keliais. Reino pakrančių valstybės, remdamosi peržiūrėta Konvencija dėl laivybos Reinu, jau nustatė aukštą saugos lygį, kurio laikymąsi prižiūri CLRK.

4.7. CLRK jau priėmė privalomą daugiašalį mechanizmą, kuris skirtas vandens kelių ruožams su specifine rizika nustatyti. EESRK nuomone, nacionalinių ir upių komisijų sprendimų koordinavimas ES lygmeniu būtų žingsnis į priekį kvalifikuotų darbuotojų judumo srityje.

4.7.1. Todėl reikėtų įvesti bendrus specifinės rizikos nustatymo kriterijus. EESRK pripažįsta, kad universalių ir objektyvių kriterijų, pagal kuriuos apibrėžiami specifinės rizikos maršrutai, nustatymas taip pat naudingas tuo, kad vyks didesnės apimtės skaidrus sprendimų priėmimo procesas.

4.7.2. Dunojaus baseinui kol kas nėra nustatytų privalomų tarptautinių mechanizmų, skirtų specifinės rizikos ruožams nustatyti. Tačiau ES finansuojamus valstybių narių veiksmus, kuriais siekiama pagerinti ir užtikrinti Dunojaus tinkamumą laivybai, EESRK laiko būtina koridoriaus vystymo priemone.

4.7.3. Pasiūlyme dėl metodikos specifine rizika pasižymintiems vandens keliams ar jų ruožams nustatyti galėtų būti numatyta:

1) bendri reikiamos profesinės kompetencijos kriterijai;

2) nacionalinių upių atveju: pakrantės valstybės parengia pasiūlymą, CESNI pataria, o sprendimas priimamas deleguotuoju aktu (Europos Komisija);

3) tarptautinių upių atveju: upių komisijos, kurios veikia pagal tarptautinę teisinę sistemą, laikosi bendrųjų kriterijų; pakrantės valstybės parengia pasiūlymą, tam tikrais atvejais, suderinus veiksmus su upių komisijomis, CESNI pataria, o sprendimas priimamas deleguotuoju aktu (Europos Komisija);

4.8. Pasiūlymo tikslas – skatinti judumą galimai didžiausioje bendroje vidaus vandenų laivybos darbo rinkoje, kuri turi būti prieinama visų valstybių narių darbuotojams ir siekiant spręsti struktūrinį kvalifikuotos įgulos narių trūkumą. EESRK patvirtina, kad reikia spręsti šį svarbų klausimą.

4.8.1. Privalomas visų eksploataavimo lygmens veiklą jau vykdančių denio įgulos narių kompetencijos vertinimas pagerins šios profesijos įvaizdį ir patrauklumą tiek mokiniams, tiek naujokams iš kitų sektorių.

4.8.2. EESRK remia Europos Komisijos siekį padaryti sektorių prieinamą labiau į praktiką orientuotiems darbuotojams. EESRK taip pat palankiai vertina naujas galimybes greitai įgyti kvalifikacijas darbą keičiantiems asmenims, kurie jau turi patirties jūrų laivybos arba kitose srityse.

4.9. EESRK pripažįsta, kad pasiūlymas remiasi informacija pagrįstais politiniais sprendimais. Tačiau juos pačiame pasiūlyme išvėlgti nėra lengva. Todėl Komitetas primygtinai rekomenduoja aiškiau išdėstyti pasirinktos politikos principus ir tikslus.

5. Konkrečios pastabos

5.1. Pastebimai sumažinus atitinkamų dokumentų skaičių, taip pat juos saugant ir atnaujinant elektroniniu būdu būtų lengviau pasiekti vykdymo užtikrinimo veiksmingumą ir sumažinti administracinę naštą kartu sudarant galimybę veiksmingesniam kontrolės tarnybų darbui. Tokiais veiksmais, viena vertus, bus atgrasoma nuo neteisėtos socialinės praktikos, kita vertus, bus stiprinamas konkurencingumas ir sąžininga konkurencija.

5.1.1. EESRK primygtinai rekomenduoja, kad šiame procese dalyvautų ir jį remtų šioje srityje veikiantys socialiniai partneriai, tarptautinės upių komisijos ir kontrolės tarnybos.

5.2. Praktiniai egzaminai paprastai rengiami laive, tačiau taip pat turėtų būti įmanoma juos rengti naudojant treniruoklį, tačiau egzaminuojamasis, žinoma, turi turėti ir praktinės patirties. CESNI turėtų nustatyti vienodą vidaus vandenų laivų valdymo treniruoklių techninių savybių ir funkcijų standartą, taip pat tokių priemonių patvirtinimo standartus.

5.2.1. Pasiūlyme dėl direktyvos taip pat numatoma vietoje administracinių egzaminų naudoti patvirtintas mokymo programas. Šiuo klausimu EESRK pažymi, kad reikėtų užtikrinti, kad nebūtų egzaminuotojo ir mokytojo arba kandidatą egzaminui rengusio asmens interesų konflikto.

5.2.2. EESRK teigiamai vertina patvirtintų mokymo programų pripažinimą, tačiau rimtai abejoja dėl jų papildomos naudos tuo atveju, jeigu nebus geros kokybės nustatymo ir užtikrinimo sistemos.

5.2.3. Pasiūlymo teikiama galimybė rinktis praktinį egzaminą neformaliojo mokymosi ir savišvietos būdu įgytiems įgūdžiams įrodyti, šiuo atveju plaukiant laivu, taip pat atitinka Komiteto nuomonę šia tema ⁽⁴⁾.

5.3. Reikėtų numatyti papildomus specialiųjų operacijų standartus ir tais atvejais, kai jau taikomi tarptautiniai saugos standartai, pavyzdžiui, keleivinio transporto srityje. EESRK pažymi, kad tai taip pat galima būtų pritaikyti SGD specialistams, kurie rūpinasi vežimo vidaus vandens keliais laivų kuro atsargų pildymu. Vis dėlto reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad jūrų laivybos standartai yra nepakankami ir netinkami vidaus vandenų laivams.

⁽⁴⁾ OL C 13, 2016 1 15, p. 49.

5.4. Poveikio vertinime Komisija apskaičiavo, kad savarankiškai dirbančių asmenų ir darbuotojų dalis Europoje atitinkamai sudaro 27 % ir 73 %. Vis dėlto šie skaičiai ne tokie naudingi, jeigu jie nepaskirstyti pagal krovinių ir keleivių vežimą, atsižvelgiant į tai, kad 40 % užimtumo susiję su keleivių vežimu, o MVL, kurioms priklauso vienas laivas arba kurios eksploatuoja vieną laivą, sudaro 80–90 % rinkos vakarinėje ES dalyje, būtent Belgijoje, Nyderlanduose, Prancūzijoje ir Vokietijoje.

5.5. EESRK pritaria tam, kad ir Komisija, ir valstybės narės įvertintų šios direktyvos įgyvendinimą, tačiau mano, kad šiame procese privalo dalyvauti ir upių komisijos. EESRK mano, kad toks įvertinimas nacionaliniu, Europos ir tarptautiniu mastu atėjus laikui taps geru pagrindu galimam būsimam direktyvos persvarstymui.

Bruselis, 2016 m. liepos 13 d.

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Georges DASSIS

ISSN 1977-0960 (elektroninis leidimas)
ISSN 1725-521X (popierinis leidimas)

Europos Sąjungos leidinių biuras
2985 Liuksemburgas
LIUKSEMBURGAS

LT